

నవ వసంతం - 1

తెలుగు వాచకం

ఆర్ట్ తరస్సి

(తెలుగు, అండ్ర మాధ్యమాలకు)

Free

తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రచురణ, హైదరాబాదు

ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರಭುತ್ವಂಚೇ ಉಚಿತ ಪಂಪಿಣೀ

ತೆಲಂಗಣ ಪ್ರಭುತ್ವಂಚೇ ಉಚಿತ ಪಂಪಿಣೀ

విద్యార్థులకు సూచనలు

పిల్లలు!...

- ◆ మీరందరూ ధారాళంగా చదువగలగాలి. తెలిసిన దాని గురించి సాంతంగా రాయగలగాలి. ఒకవేళ మీరు చదువడం, రాయడం చేయలేకుంటే మీ ఉపాధ్యాయుని సాయంతో చదువడం, రాయడం నేర్చుకోవాలి.
- ◆ మీకోసం మీరు నేర్చుకోవలసిన అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని తెలుగు పుస్తకాన్ని రూపొందించారు. మీ పుస్తకంలో మీరు నేర్చుకోవలసిన సాముద్రాల గురించి ఒక పేజీలో ఇచ్చారు. విద్యాసంపత్తురం పూర్తయ్యేసరికి మీరు వీటిని చేయగలగాలి. వాటిని తప్పకుండా చదువాలి.
- ◆ ప్రతి పాఠం ప్రారంభంలో బొమ్మ ఉంటుంది. వాటి గురించి మాట్లాడాలి. ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పాలి.
- ◆ ‘విద్యార్థులకు సూచనలు’ అనే శీర్షికన ఉన్న సూచనలు చదివి ఆర్థం చేసుకొని పదాల అర్థాలు తెలుసుకొండి.
- ◆ మీ ఉపాధ్యాయుడు పాఠంలోని విషయం గురించి బోధించేటప్పుడు తప్పనిసరిగ మీకు తెలియని పదాలు, వాక్యాలు, విషయాల గురించి ప్రశ్నించాలి, చర్చించి తెలుసుకోవాలి.
- ◆ తరగతిగదిలో చర్చలు జరుగుతున్నప్పుడు, జట్టువసులు నిర్వహిస్తున్నప్పుడు మీరు కూడ పాల్గొని, మాట్లాడాలి, అవసరం అయితే ప్రశ్నించాలి.
- ◆ పాఠం తర్వాత ‘జిపి చేయండి’ అనే పేరుతో అభ్యాసాలు ఉన్నాయి. వీటిని మీరు సాంతంగా చేయాలి. ప్రశ్నలకు మీరే ఆలోచించి సాంతంగా జవాబులు రాయాలి. ఎట్టి పరిస్థితుల్లో గైడ్లు, స్టడీ మెలీరియల్, ప్రశ్నల జవాబులు చూసి రాయకూడు. ఒకవేళ అట్లా రాస్తే పాశ్చేట్లివ మూల్యాంకనంలో మీకు మార్పులు ఇష్టవు.
- ◆ పాఠంలోని ప్రాజెక్టుపనులు, ప్రశంసకు సంబంధించిన అభ్యాసాలను మీరు మీ మిత్రుల సహాయంతో చేయవచ్చు. వీటిని ఎట్లా చేయాలో మీ ఉపాధ్యాయుడ్లి ఆడిగి తెలుసుకొండి. వీటిని చేసిన తర్వాత మీరు ఏం చేశారు? ఎట్లా చేశారు? ఏం నేర్చుకున్నారు? మొదలైనవి మీ సాంతంగా చెప్పవలసి ఉంటుంది.
- ◆ సృజనాత్మకతలోని అంశాలను ఎట్లా చేయాలో తరగతిగదిలో మీ ఉపాధ్యాయుడ్లి ఆడిగి తెలుసుకోవాలి. సూచనల అధారంగా మీరు తరగతిలో రాసి చూపించాలి. దీనిపైన చర్చ జరిగిన తర్వాతనే మీ నోట్లుపుస్తకాలలో రాయాలి.
- ◆ చదువడం, పదజాలంలోని అభ్యాసాలను మీరే సాంతంగా చేయండి. చేయలేని వాటి గురించి మాత్రమే ఉపాధ్యాయుడ్లి ఆడిగి తెలుసుకోవాలి.
- ◆ అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన ‘భాషను గురించి తెలుసుకుండాం’లోని వ్యాకరణాంశాలు మీకు ఆర్థంకావడానికి మొదట ఉండాపరాణలు ఇచ్చారు. వాటి అధారంగా మీకు ఆర్థమయ్యేటట్లు సూత్రాన్ని ఇచ్చారు. కాబట్టి ఉండాపరాణలను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి వాటిని విశేషించి సూత్రాన్ని తెలుసుకోవాలి.
- ◆ ప్రతి పాఠంలో చివరకు ‘నేనివి చేయగలనా?’ అనే పేరుతో పట్టికలో కొన్ని వాక్యాలు ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క వాక్యాన్ని చదువండి. చేయగలిగితే ‘అవను’ వద్ద, చేయలేకుంటే ‘కాదు’ వద్ద ‘✓’ పెట్టండి. వీటిలో మీరు చేయలేనివాటి గురించి మీ ఉపాధ్యాయుడి సహాయంతో పునరభ్యాసం చేయాలి.
- ◆ ఉపవాచకం పాఠాలను మీరే సాంతంగా చదువాలి. వాటి గురించి మాట్లాడాలి.
- ◆ పాఠాలకు సంబంధించిన ఇతర పుస్తకాలను, గ్రంథాలను పాఠశాల గ్రంథాలయానికి వెళ్ళి ఆడిగి తీసుకొని చదువాలి.
- ◆ మీరు తప్పనిసరిగా నిఘంటువును ఉపయోగించడం అలవాటుచేసుకోవాలి. వార్తాపత్రికలు, మ్యాగ్జైన్లు, కథల పుస్తకాలు మొదలైన వాటిని చదువడం అలవాటుగా చేసుకోవాలి.
- ◆ కొన్ని పాఠాలలో నాటకీకరణ చేయడం, ఏకపాత్రాభినయం చేయడం, గేయాలను రాగంతో పాడడం - అభినయం చేయడం, పద్యాలను కంరస్టం చేసి రాగ భావయుక్తంగా పాడడం వంటివి ఉన్నాయి. వీటిని మీరు తప్పనిసరిగా సాధనచేయాలి.
- ◆ మీరు తప్పనిసరిగా వ్యాసాలు, లేఖలు, నినాదాలు, గేయం, కవిత, సంభాషణ, పోస్టరు తయారీ వంటివి రాయగలగాలి.
- ◆ సృజనాత్మకతలోని అంశాలను మీరు రాసిన తరవాత ఒక పుస్తక రూపంలో సంకలనంచేసి తరగతిలో ప్రదర్శించాలి.

కొన్ని తెలంగాణ పదాలు

తెలంగాణ పదం	అర్థం	తెలంగాణ పదం	అర్థం
గమ్మను	- మాట్లాడకుండ	ఇమానం	- ఒట్టు
పిరం	- ధర ఎక్కువ	కమ్మ	- పేవరు
గొట్టు	- కరినం	చెవికమ్మలు	- చెవిదుడ్లు
జరంత	- కొంచెం	కీసా	- జేబు
లొల్లి	- గొడవ	ఇగురం	- ఉపాయం
మన్ను	- ఎక్కువ	పొత్రం	- రుబ్బురాయి
బీరాన	- తొందర	విసుర్యాయి	- తిరుగలి
సైదం	- గోధుమపిండి	అంగి	- చొక్కా
ముత్తెమంత	- కొంచెం	గుల్ల	- గంప
పైలం	- పదిలం, జాగ్రత్త	పలారం	- ఫలాహారం
బరిగె	- బెత్తం	గుమ్మ	- గాదె
నొసలు	- నుదురు	కాక	- వేడి
గజ్జలు	- పట్టీలు / పట్టగొలుసులు	సర్వతం/సర్గతం	- అట్లకాడ
ఎనకసిరి	- తరువాత	గీర, పయ్య	- చక్రం
పిసరంత	- కొంచెం	మడుగులు	- మురుకులు
సర్ది	- జలుబు	కల్యమాకు	- కరివేపాకు
నివడి	- నిజం	ఆగమాగం	- హడావిడి

కొన్ని మన జాతీయాలు

1. అందెవేసిన చేయి	13. కత్తినూరుట	25. ముక్కుపుచులారని
2. అడకత్తెరలో పోకచెక్కు	14. కన్నుకుట్టు	26. మేకవన్నెపులి
3. ఆద్దుపద్దు	15. కన్నులు నెత్తికెక్కు	27. మొనలికనీరు
4. అన్నెము పున్నెము	16. కప్పుల తక్కెడు	28. రెండునాలుకలు
5. ఇల్లుగుల్లచేయు	17. కలగురగంప	29. నోటికి తాళంవేయు
6. ఆరబీపండొలచినట్లు	18. కాలికి బుద్దిచెప్పు	30. చేతికి ఎముకలేనోడు
7. అరచేతనిమ్మపండు	19. కాలుగాలిన పిల్లి	31. తేగేదాకా లాగొద్దు
8. ఉగ్గుపాలతోపెట్టు	20. కొండపిండిగొట్టు	32. తీగెకు కాయబరువా
9. కంకణముకట్టుకొను	21. నేతిబీరకాయ	33. ఎంగిలిచేత్తో కాకినికొట్టడు
10. కంట్లో వత్తులేసుకుని	22. కొట్టినపిండి	34. తేనెలో నీటిబొట్టు
11. కడుపులో పెట్టుకొను	23. కొమ్ములు తిరిగినవారు	35. కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు
12. కడుపులో చల్ల కడులకుండ	24. పెడజెవినిబెట్టు	36. అరచేతిలో వైకుంఠం

నవ వసంతం - 1

తెలుగు వాచకం (తెలుగు, ఆంగ్ల మాధ్యమాలకు)

ఆరో తరగతి

సంపాదకమండలి

ఆచార్య ఎన్. గోపి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.
 ఆచార్య బస్వ అయిలయ్య, తెలుగుశాఖ, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.
 డా॥ జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగుశాఖ, తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం, నిజమాబాద్ జిల్లా.
 డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి, విక్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయ విద్యాకళాశాల, వరంగల్.
 డా॥ ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, విక్రాంత అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్, ఆర్.బి.వి.ఆర్.ఆర్. కళాశాల, హైదరాబాద్.
 దేశపతి శ్రీనివాస్, ఆఫీసర్ ఆన్ స్పెషల్ డ్యూటీ, ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

సమస్యలు, విషయాలు

సువర్ణ వినాయక్,

కో-ఆర్డినేటర్,
 ఎన్.సి.ఐ.ఆర్.బి.,
 హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

డా॥ సమ్మారు ఉపేందర్ రెడ్డి.

సలహాదారు, విద్యా సంస్కరణలు,
 పారశాల విద్యాశాఖ,
 హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

ముఖ్యమంత్రి : కూరెళ్ల శ్రీనివాస్, ప్రధానోపాధ్యాయుడు, జి.ప.ఉ.పా. కర్మచారు, నల్గొండ జిల్లా.

పార్యుపుస్తక ప్రచురణ సమితి

ఎస్. జగన్నాథ రెడ్డి

సంచాలకులు,
 రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణసంస్థ,
 తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

కె. కృష్ణమోహన్ రావు

ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక,
 పార్యుపుస్తక విభాగం,
 రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణసంస్థ,
 తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

బి. సుధాకర్

సంచాలకులు,
 ప్రభుత్వ పార్యుపుస్తక ముద్రణాలయం
 తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

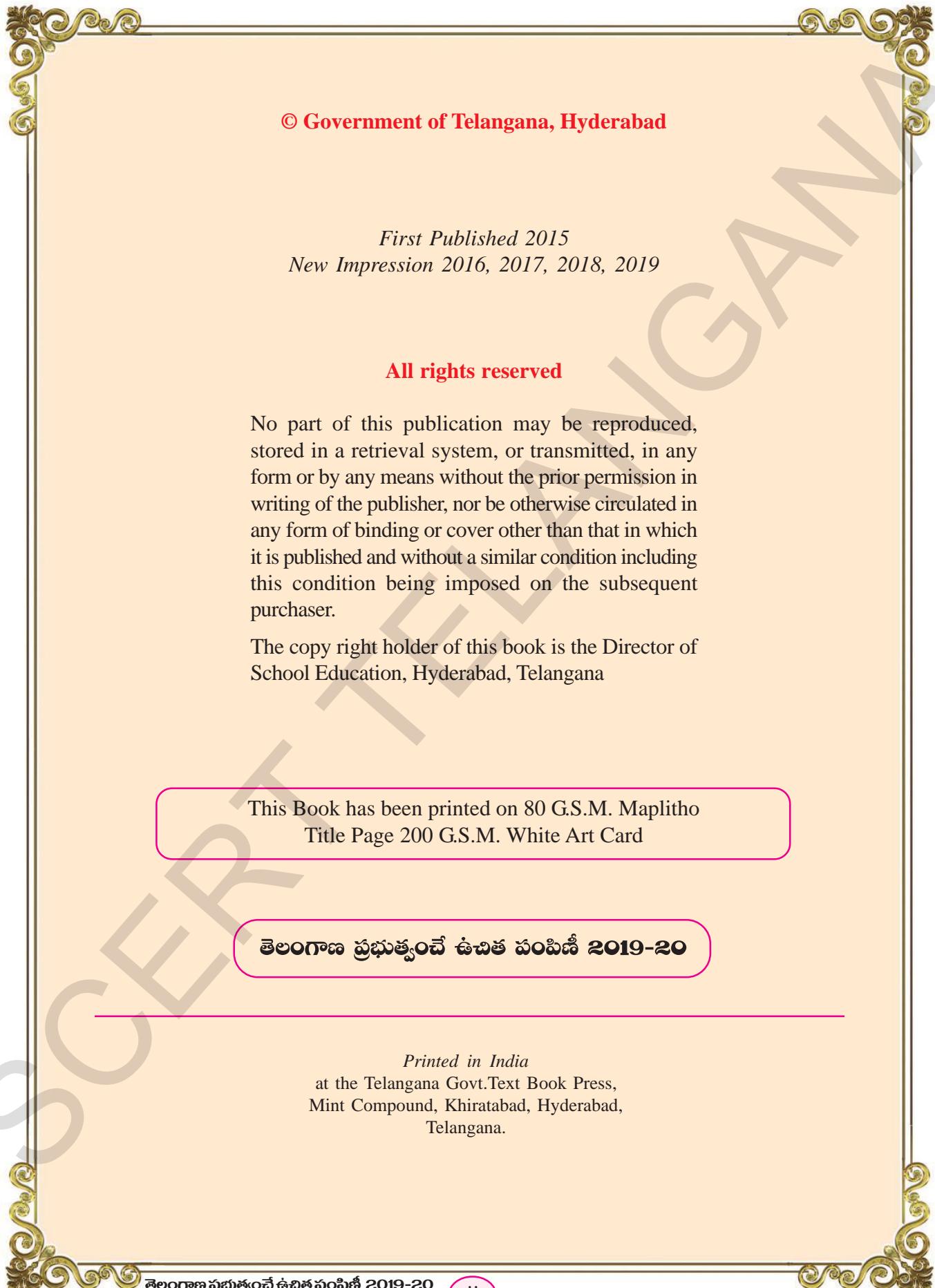
విద్యావర్ల ఎదగాలి
 వినయంతో మెలగాలి

చట్టాలను గౌరవించాలి
 వాక్యాలను పొందాలి

“నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ”

తెలంగాణ ప్రభుత్వ ప్రచురణ, హైదరాబాద్

© Government of Telangana, Hyderabad

*First Published 2015
New Impression 2016, 2017, 2018, 2019*

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana

This Book has been printed on 80 G.S.M. Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2019-20

Printed in India
at the Telangana Govt.Text Book Press,
Mint Compound, Khiratabad, Hyderabad,
Telangana.

ముందుమాట

2014 జూన్ 2వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన సందర్భంగా మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తెలంగాణ సంస్కృతి, సాహిత్యం, చరిత్రను తెలిపే విధంగా పారాలు ఉండాలని నిర్ణయించింది. ఇందుకోసం కవులు, రచయితలు, భాషావేత్తలు, క్లైటస్టాయి విషయానిపుణులతో ఒక కమిటీని నియమించింది. కమిటీ సభ్యులు ప్రస్తుతం అమల్లో ఉన్న తెలుగు పార్యపుస్తకాలను పరిశీలించి తెలంగాణ సాహిత్యం, సంస్కృతి ప్రతిబింబించేటట్లు పార్యపుస్తకాలను రూపొందించారు. తెలుగు సాహిత్యంపట్ల అవగాహన ఏర్పడడానికి ఇతర ప్రాంతాలకు చెందిన కవులు, రచయితల పారాలను కూడా పొందుపరిచారు.

భాషాసామర్థ్యాలు, స్పజనాత్మకత, మానవీయ విలువలు పెంపొందించడానికి వీలుగా తెలుగు వాచకాలను రూపొందించారు. దీని ద్వారా పిల్లలో అవగాహన చేసుకొని ప్రతిస్పందించే సామర్థ్యాలు, స్వియ రచనాశక్తితోపాటు దేశభక్తి, భాషాభిరుచి, ప్రకృతిచిత్రణ, చరిత్ర-సంస్కృతి, నైతికవిలువలు, పిల్లల ఆసక్తులు, సహకారం, వ్యక్తిత్వ వికాసం, జీవన నైపుణ్యం, మానవీయ విలువలు, పర్యావరణం మొదలైన ఇతివ్యత్తాల అధారంగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని కవులు, రచయితల ప్రాచీనీన, ఆధునిక సాహిత్యాల నుండి పార్యాంశాలను ఎంపికచేశారు. పార్యాంశాలు గేయం, స్వగతం, పద్యం, లేఖారచన, ద్విపద, కథ, వచనకవిత, జానపదకథ, పాట, సంభాషణ మొదలైన ప్రక్రియల్లో ఉన్నాయి. విస్తారపరణానికి తెలంగాణ ప్రాంత స్ఫూర్తిదాతలైన సోమనాది, వాగ్గేయకారుడు రామదాసు, మన సంస్కృతి గురించి అవగాహన కల్పించడానికి తెలంగాణ పల్లెలు-సంస్కృతి, మనజాతర-జనజాతర పారాలను, పిల్లలో ఆనందాభిరుచిని కలిగించే ఎలుకుమ్మెభీ మొదలైన అంశాలను ఉపవాచకంగా పెట్టారు. ఉత్తమ వ్యక్తిత్వ నిర్మాణానికి, తెలంగాణ కళలు, కళకారులపట్ల అభిరుచి, ఆదరణ కలిగించడానికి ఈ వాచకం తోడ్పడుతుంది.

ప్రతి పారంలో సామర్థ్యాల సాధనకుగుణంగా ‘ఇవి చేయండి’ శీర్షికతో అభ్యాసాలున్నాయి. ఆలోచించడం, ప్రతిస్పందించడం, అభిప్రాయాలు చెప్పడం, బిహుకోణాల్లో విశ్లేషించడం, విభిన్న కోణాల్లో ఆలోచించడం, సహాతుకంగా వివరించడం, ఆస్పయించడం, స్పజనాత్మకంగా, ప్రశంసాత్మకంగా వ్యక్తికరించడం వీటి స్వభావం. పిల్లలు పార్యపుస్తక పరిధిని దాటి నేర్చుకోవడానికి వీలుగా ప్రాజెక్చుపనుల వంటివి చేర్చారు. ఇవి స్వియ అధ్యయనాన్ని, ఆదనపు / పరామర్థ గ్రంథాలను సంప్రదించడాన్ని ప్రోత్సహించేలా ఉన్నాయి. పారంలోని విషయాన్ని అవగాహన చేసుకొనుటకు వీలుగా సందర్భాన్ని వీటిలో ఉన్నాయాలను ‘పదాలు-అర్థాలు’ పేరుతో పుస్తకం చివర చేర్చారు. వీటిలో వీలయినంత మేరకు తెలంగాణలో వినియోగించే పదజాలాన్ని పొందుపరిచారు.

ఉపాధ్యాయులు సోపానక్రమం ప్రకారం పారాన్ని బోధించడానికి వీలుగా పారంలోని విషయాలను పొందుపరిచారు. గద్య, పద్య పారాలను వేరేరుగా ఇవ్వకుండా పారాల స్వభావం, నిదివి ఆధారంగా వరుస క్రమంలో ఉంచారు. వ్యాకరణ సూత్రాలను సులభంగా ఆకథింపు చేసుకునేలా ఉడాహారణలు పొందుపరిచారు. భాషాపాధ్యాయులు పారంలోని విషయాన్ని నేరుగా బోధించకుండా పార్యాంశం ముందున్న అంశాలతో ప్రారంభించాలి. తర్వాత పార్యాంశాన్ని చర్చలు, ప్రతిచర్చల ద్వారా అవగాహన కల్పించాలి. ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు ఆడగాలి. అభ్యాసాలపై సాధన చేయించాలి. పార్యాంశంలోని జాతీయాలు, పదబంధాలు, ముఖ్యమైన సందేశాత్మక వాక్యాలు, సంఘటనల గురించి లోతైన చర్చద్వారా అవగాహన, విమర్శనాత్మక దృక్పథాన్ని పెంపాందించాలి. భాషాసామర్థ్యాల సాధనలో పార్యపుస్తకం ఉపాధ్యాయుడికి ఒక సహకారి మాత్రమే. పరామర్థ గ్రంథాలను, పారశాల గ్రంథాలయాన్ని తాను వినియోగించుకుంటూ పిల్లలు వినియోగించుకునేటట్లు భాషావాతావరణాన్ని కల్పించాలి.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో వచ్చిన తొలి వాచకం ఇది. కాబట్టి భాషాపరంగా లేదా ఇతర అంశాల గురించి విజ్ఞలు ఇచ్చే సలహాలు, సూచనలను ఎన్.సి.ఐ.ఆర్.టి. స్వీకరించి తగు చర్చలు చేపడుతుంది. పార్యపుస్తకాల రూపకల్పనకోసం ఎప్పటికప్పుడు సలహాలు సూచనలు ఇచ్చి ప్రోత్సహించిన తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి ముఖ్యమంత్రి గా॥ శ్రీ కల్వకుంటల్ చంద్రశేఖరరావు గారికి, విద్యాశాఖామంత్రి శ్రీ కడియం శ్రీహరి గారికి, విద్యాశాఖ పూర్వమంత్రి శ్రీ జి.జగదీశ్ రెడ్డి గారికి, పారశాల విద్యాశాఖ పూర్వ సంచాలకులు శ్రీ ఎమ్.జగదీశ్వర్ గారికి, ప్రస్తుత సంచాలకులు శ్రీ టి.చిరంజీవులు గారికి, పారశాల విద్యాశాఖ కార్యదర్శి శ్రీమతి రంజీవ్.ఆర్.ఆచార్య గారికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సలహాదరు డా॥ కె.వి.రమణాచారి గారికి ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు. ఈ వాచక రూపకల్పనలో పాల్గొన్న కమిటీ సభ్యులు, సంపాదక మండలి సభ్యులు, విషయ నిపుణులు, ఉపాధ్యాయులు, చిత్రకారులకు ధన్యవాదాలు. ఈ వాచకం పిల్లలో భాషాభిరుచి, సాహిత్యభిలాప, భాషాసామర్థ్యాల సాధనకు దోహదపడి ఉత్తమ వైభరులు కల్పిన వ్యక్తులుగా ఎదగడానికి తోడ్పడుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

తేది : 31-01-2015

స్థలం : హైదరాబాద్.

సంచాలకులు

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణసంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

పార్వతీ సమిక్ష మరియు అబ్బాయి కమిటీ సభ్యులు

విశ్వవిద్యాలయ స్థాయి

ఆచార్య రవ్యా శ్రీహరి, పూర్వ ఉపకులపతి, ద్రవిడ విశ్వవిద్యాలయం, కుప్పం.

ఆచార్య ఎన్. గోపి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

ఆచార్య కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, విశ్రాంత ఆచార్యుడు, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

ఆచార్య ఎస్. వి. రామారావు, విశ్రాంత ఆచార్యుడు, ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

ఆచార్య బన్న అయిలయ్య, తెలుగుశాఖ, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

డా॥ ఎస్. రఘు, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగుశాఖ, ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

డా॥ ఎన్. రజని, తెలుగు విభాగాధిపతి, డా॥ బి. ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

డా॥ జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగుశాఖ, తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం, నిజామాబాద్ జిల్లా.

విద్యావేత్తలు, విషయాన్వేషణలు

డా॥ చుక్కా రామయ్య, విద్యావేత్త, శాసనమండలి మాజీసభ్యుడు, హైదరాబాద్.

డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయ విద్యా కళాశాల, వరంగల్

డా॥ నందిని సిధారెడ్డి, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, సిద్ధిపేట, మెదక్ జిల్లా.

డా॥ నలిమెల భాస్కర్, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ఎస్.ఆర్.ఆర్.ఆర్. డిగ్రీ కళాశాల, కరీంనగర్ జిల్లా.

డా॥ సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, చండూరు, నల్గొండ.

డా॥ ముదిగంబి సుజాతారెడ్డి, విశ్రాంత అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్, ఆర్.బి.వి.ఆర్.ఆర్. కళాశాల, హైదరాబాద్.

వేణు సంకోజు, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నల్గొండ జిల్లా.

సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, జోగిపేట, మెదక్ జిల్లా.

దేశపతి శ్రీనివాస్, ఆఫీసర్ ఆన్ స్పెషల్ డూటీ, ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి, సలహాదారు, విద్యా సంస్కరణలు, పారశాల విద్యాశాఖ, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

కె. కృష్ణమౌర్న రావు, ప్రొఫెసర్, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

ఎం. దీపిక, ఉపన్యాసకురాలు, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

సువర్ణ వినాయక్, కో-ఆర్డినేటర్, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

కె.రాజేందర్ రెడ్డి, కో-ఆర్డినేటర్, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

తల్లూవజ్ఞల మహేషబాబు, ఉపన్యాసకుడు, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, నిజామాబాద్.

క్షేత్ర స్థాయి

పల్లెర్ర రామమోహన రావు, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., వేముల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.

వి. చెన్నయ్య, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., జగద్గుర్ నగర్, రంగారెడ్డి జిల్లా.

వోజ్జల శరత్ బాబు, తె.పం., ప్ర.ఉ.పా. (బాలుర & బాలికల), సీతాఫల్ మండి, హైదరాబాద్.

అవుసుల భానుప్రకాశ్, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., లోనికలున్, మెదక్ జిల్లా.

కందాడై రంగరాజు, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., రంగాపురం, రంగారెడ్డి జిల్లా.

ఎల్.ఎమ్. ప్రసాద్, తె.పం., ప్ర.ఉ.పా., హిమాయత్ నగర్, సి.పి.ఎల్., అంబర్పేట, హైదరాబాద్.

పల్లి మాధవి, తె.పం., భారతీయ విద్యాభవన్, అత్యక్కురారి రామారావు పారశాల, జూబ్లీహిల్స్, హైదరాబాద్.

పుస్తకం గురించి...

కోట్లాది హృదయాలు అనేక సంవత్సరాలపాటు ఆకాంక్షించిన ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు అనే మహత్తర సంకలనం నెరవేరింది. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం అవతరించింది. ఈ సందర్భంలో పార్యపుస్తకాల మార్పు అవసరమని గుర్తించడం జరిగింది.

ఆణము ఆనగా దేశము ఆని ఆర్థం. తెలుగు, ఆణము కలిసి 'తెలంగాణము' ఆయంది. ఆనగా తెలుగు మాటల్లాడే ప్రాంతం ఆని ఆర్థం. అంటే మన తెలంగాణ రాష్ట్రం అనేక వందల సంవత్సరాలుగా తెలుగు భాషాసాహిత్య సాంస్కృతిక ఫలాలను పుష్టిలంగా పండించిన పుడమి. మన తేట తెనుగు నేలలో ఎంతో సంపన్మైన భాషాసంపద ఉన్నది. అత్యంత సహజమైన పలుకుబడులున్నాయి. మాట తీరులో, రాత పద్ధతుల్లో అచ్చమైన ఆత్మియత గుభాషిస్తుంది. నేచీకి పల్లెలీమల్లో తెలంగాణ తెలుగు పరిమళం అందరికి పరిచయమైనదే. అయితే - ఇంతటి ఘనమైన తెలంగాణపు తెలుగుభాషకు ఇప్పచేపరకు పెద్దగా గుర్తింపు లభించలేదు. అందువల్ల మనదైన భాషా సాహిత్య అస్తిత్వాన్ని పార్యపుస్తకాలలో ప్రవేశపెట్టడం ఒక పవిత్రమైన బాధ్యత. ఈ బాధ్యతను నిర్వర్తించే క్రమంలో రచయితలు, సంపాదకులు తమకు సాధ్యమైనంత రీతిలో కృషిచేశారు. తెలంగాణపు తీయని తెలుగును, పసిడి పలుకుబడులను తిరిగి ఈతరానికి చక్కగా పరిచయం చేయడానికి నూతన పుస్తకాలు మనముందుకు వచ్చాయి. ఉపాధ్యాయులు కూడా తమ విధ్యుక్త బాధ్యతల్ని, పరిపూర్ణంగా నిర్వహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాం.

ఈ నేలలో వేలమంది కవులు, రచయితలు, కళాకారులు జన్మించారు. వీరిలో పలువురు ప్రతిభావంతులకు వారి స్థాయికి తగిన గుర్తింపురాలేదు. పార్యపుస్తక రూపకల్పన చేసే క్రమంలో అందరి రచనల్నీ పరిగణనలోకి తీసుకోవడం జరిగింది. పార్యపుస్తక నిర్మాణ, నియమాలకు లోబడగలిగే ఆదర్శవంతమైన అంశాల్ని స్వీకరించడం జరిగింది. పార్యాంశాల ఎంపికలో - ఆరవ తరగతి విద్యార్థుల అవగాహనాస్థాయి, వారి భాష, లేఖన సామర్థ్యాలను పరిగణనలోనికి తీసుకోవడం జరిగింది. ఈ నేపద్ధంలో ప్రతి పార్యభాగాన్ని ఆచి తూచి రూపొందించడం జరిగింది.

భాషా సాహిత్యాల తాలూకు పార్యాంశాలు విద్యార్థినీ విద్యార్థుల్లో సైతిక, మానవీయ విలువల్ని పెంపొందించేందుకు తోడ్పుడుతాయి. హృదయాలలో ఆర్థతను పెంపొందిస్తాయి. సమాజం పట్ల ఆదరణను, గౌరవాన్ని పెంచేందుకు ప్రేరణనిస్తాయి. ఒక తరంగుండి మరొక తరానికి స్థానియ సంప్రదాయాలను సంస్కృతిని ప్రసారం చేసేందుకు వాహకాలుగా మారుతాయి. చిన్నారుల్లో దాగి ఉన్న సృజనాత్మకతను వెలికితీసేందుకు ఉపకరణాలవుతాయి. భాషాసాహిత్య పార్యాంశాలకు ఉన్న బలాన్ని, సంపూర్ణంగా అంచనాలోనికి తీసుకొని ప్రస్తుత పార్యపుస్తక రూపకల్పన జరిగింది. విద్యార్థినీ విద్యార్థులు పార్యగ్రంథంలో సూచించిన పద్ధతిలో అభ్యసిస్తే ఆశించిన భాషా ఫలాలన్నీ అందుకోగలుగుతారు.

భాషను చక్కగా బ్రతికించగలిగే గొప్ప జౌపథం పార్యపుస్తకం. సెకండరీ విద్యాస్థాయిలో పార్యపుస్తకం పట్ల విర్పడిన అభిరుచి విద్యార్థినీ విద్యార్థుల్ని ఆయా అంశాలపై ఆకర్షిస్తుంది. వారు ఏస్థాయికి చేరుకున్న ఆ అభిరుచి విమాత్రం తగ్గడు. ఈ వాస్తవికతను దృష్టిలో పెట్టుకునే పార్యాంశాల ఎంపిక, రూపకల్పన జరిగింది.

విజ్ఞానశాస్త్రంలో ప్రయోగశాల వంటిదే తెలుగు బోధనకు గ్రంథాలయం కూడా. గ్రంథాలయాన్ని వినియోగించాలి. తెలుగు పార్యపుస్తక అభ్యసాలు విద్యార్థినీ విద్యార్థుల భాషాసక్తులకు మెరుగులు పెడుతాయి. వారిలో భాషాసాహిత్య అధ్యయనాల పట్ల అభిలాష అభ్యాస అంశాల ద్వారా పెంపొందుతుంది. అభ్యసాలతో భాష పట్ల అవగాహన, పరిజ్ఞానం పెరుగుతాయి. అభ్యసాలను విద్యార్థినీ విద్యార్థులు సంపూర్ణస్థాయిలో సాధన చేస్తే పార్యపుస్తకానికి పరిపూర్ణత లభిస్తుంది. అయితే తెలంగాణలో వినియోగిస్తున్న క్రియాపదాల విషయంలో ఏకాభిప్రాయం చేటుచేసుకోనందున ప్రస్తుతం శిష్ట వ్యవహారిక భాషను వినియోగించడం జరిగింది.

తెలంగాణ సాంస్కృతిక అస్తిత్వాన్ని ప్రతిబింబించే విధంగా రూపుదిద్దుకున్న ఈ పార్యపుస్తకం మీకు అనేక సంవత్సరాలపాటు భాషా సాహిత్య వికాసంలో మార్గదర్శిగా మారుతుందనే విశ్వాసం ఉన్నది.

తేది : 31-01-2015

స్థలం : హైదరాబాద్.

పార్యపుస్తక అభివృద్ధి కమిటీ,

తెలంగాణ రాష్ట్రం.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

- ◆ ఉపాధ్యాయుల పనిభారాన్ని, పనిదినాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఆచరణకు వీలుగా పాత్యంశాల సంబ్యును తగ్గించి రూపొందించిన వాచకం ఇది. ఒక నెలలోని పనిదినాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని మాసవారీగా పారాలను కేటాయించారు.
- ◆ ‘ముందుమాట, పాత్యపుస్తకం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను తప్పనిసరిగా చదువాలి. ‘విద్యార్థులకు సూచన’లను ముందుగా మీరు చదువాలి. వాటిని మీ పిల్లలతో చదివించాలి. వారికి అవి అర్థమైనాయో లేదో పరిశీలించాలి.
- ◆ ఈ వాచకాన్ని 180 కాలాంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని రూపొందించారు. వీటిలో 168 కాలాంశాలు పాత్యంశాల బోధనకు, మిగతా కాలాంశాలను ఉపవాచకంలోని అంశాలను చర్చించడానికి వినియోగించాలి.
- ◆ ఉపవాచకంలోని ఒక్కొక్క పాతానికి 2 కాలాంశాలు వినియోగించాలి.
- ◆ ఉపవాచకాన్ని పిల్లలతో తప్పక చదివించాలి. ముఖ్యంశాలపైన మాటల్లాడించాలి. పరనావగాహనకు సంబంధించిన అభ్యాసాలను రూపొందించి నిర్వహించాలి.
- ◆ సగటున ఒక్కొక్క పాతానికి 14 కాలాంశాలు అవసరమవుతాయి.
- ◆ వీటిలో ‘ఆలోచించండి మాటల్లాడండి, నేపథ్యం / ఉద్దేశం, కవిపరిచయం, విద్యార్థులకు సూచనలు’ శీర్షికన ఇచ్చిన అర్థసంగ్రహం కృత్యాలకు రెండు కాలాంశాలను వినియోగించుకోవాలి.
- ◆ పాత్యంశ విషయంపై చర్చించి అవగాహన కల్పించడానికి పారంలోని విషయం నిదివిని బట్టి రెండు నుండి నాలుగు కాలాంశాల పరకు కేటాయించుకోవాలి. ఇందుకనుగుణంగా పాతాన్ని విభజించి రోమన్ అంకెల్లో సూచించారు.
- ◆ ‘ఇవిచేయండి’ లో ఇచ్చిన అభ్యాసాలలో విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాటల్లాడడం అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని ప్రతిస్పందించడం అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, స్వీయురచన అభ్యాసానికి 2 కాలాంశాలు, సృజనాత్మకత / ప్రశంస అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, పదజాలం, వ్యాకరణంశాలకు కలిపి 2 కాలాంశాలు, ‘ప్రాజెక్చుపనిసి’ ప్రదర్శింపజేసి చర్చించడానికి 1 కాలాంశాన్ని కేటాయించుకోవాలి.
- ◆ పారం ప్రారంభంలో ఇచ్చిన ‘ఆలోచించండి - మాటల్లాడండి’ అనే అంశాలు ఉన్నాపీకరణకు సంబంధించినవి. వీటిని పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ పాత్యంశ ఉద్దేశం / నేపథ్యం, పాత్యభాగ వివరాలు, కవిపరిచయంలోని అంశాలను పిల్లలతో చదివించి చర్చించాలి.
- ◆ ‘విద్యార్థులకు సూచనలు’లోని అర్థసంగ్రహంకృత్యాలను వ్యక్తిగత కృత్యాలుగా నిర్వహించాలి. ఇందుకోసం తరగతి గదిలో తప్పనిసరిగా నిఘంటువులను అందుబాటులో ఉంచాలి.
- ◆ పారంలోని విషయం పట్ల పిల్లలకు అవగాహన కల్పించడానికి చర్చాపద్ధతి, ప్రశ్నోత్తర పద్ధతి, కథాకథనం, ప్రదర్శనా పద్ధతి, నాటకీకరణ వంటి పద్ధతులను ఆయా పారాల స్వభావాన్ని బట్టి ఉపయోగించాలి. పారం మధ్యలో ‘ఆలోచించండి-చెప్పండి’ అనే పేరుతో గదిలో ప్రశ్నలున్నాయి. వీటిని పారం బోధించే సమయంలో అడగాలి. ఆలోచించి జవాబులు చెప్పమనాలి.
- ◆ పారం బోధించడమంటే విషయాన్ని వివరించడం మాత్రమే కాదు. దాంటోనీ విలువలను, కవి పూర్వయాన్ని, అంతరాధాన్ని పిల్లలు అర్థం చేసుకునేలా చూడాలి. ఇందుకోసం ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు అడగాలి. పదబంధాలు, జాతీయాలు, ఆలోచనాత్మక, సందేశాత్మక వాక్యాలపట్ల చర్చాద్వారా, ప్రశ్నించడం ద్వారా పిల్లలే అవగాహన పొందేటట్లు చేయాలి. పిల్లల అభిప్రాయాలను చెప్పించడం, సమకాలీన అంశాలతో అన్నయించడం, బహుకోణాల్లో విశేషించడం జరగాలి.
- ◆ ‘ఇవిచేయండి’లోని అభ్యాసాలు పిల్లల భాషాసామర్థ్యాలను పెంపాందించడానికి ఉద్దేశించినవి. వీటిని పిల్లలే సొంతంగా రాసేటట్లు చూడాలి.
- ◆ ఒక్కొక్క అభ్యాసానికి కేటాయించిన కాలాంశాలలో పిల్లలు వాటిని ఎట్లా రాయాలో అవగాహన కల్పించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను పరిశీలించి సరిదిద్దాలి.
- ◆ పిల్లలు సొంతంగా రాయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి. గైళ్ళు, స్ఫుర్దిమెటీరియళ్ళు, ప్రశ్నల భ్యాంకులు వంటివి చూసి రాయడాన్ని పూర్తిగా నిపేధించాలి. ఎందుకంటే పరీక్షల్లో పుస్తకంలోని ప్రశ్నలు ఉన్నవి ఉన్నట్లుగానే రావు. ఇట్లాంటి స్వభావం కలిగిన ప్రశ్నలు వస్తాయి. పారంలోని అభ్యాసాలను సొంతంగా రాయగల్గా పిల్లలు మాత్రమే వీటికి సమాధానాలు రాయగల్లతారు.
- ◆ ‘విని, అర్థంచేసుకొని ఆలోచించి మాటల్లాడడం’ అంశానికి సంబంధించిన ప్రశ్నలను పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. ‘ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని ప్రతిస్పందించడం’ అంశానికి ఉద్దేశించిన అభ్యాసాలను వ్యక్తిగత కృత్యంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ ‘స్వీయురచన’ అభ్యాసంలోని లఘుసమాధాన ప్రశ్నలను పారం బోధించేటప్పుడే ఇంటిపనిగా ఇవ్వాలి. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయడానికి పూర్తి తరగతి గదిలో చర్చ నిర్వహించాలి. ఆ తర్వాత వ్యక్తిగతంగా రాయించాలి. వాటిని చదివించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను భావాత్మకంగా, వాక్యాలు, పదాలు, అక్షరదోషాల పరంగా సరిచేయాలి.

స్వజనాత్మకత/ప్రశంస

- ◆ ‘స్వజనాత్మకత/ప్రశంస’ కు సంబంధించిన ప్రశ్నలకు పిల్లలు సమాధానాలు రాయడానికి తగిన ఉదాహరణలిచ్చి అవగాహన కల్పించాలి. జట్టలో రాయమనాలి. వీటిని ప్రదర్శింపజేసి చర్చద్వారా సరిదిద్దాలి. ఆ తరువాత వీటిని వ్యక్తిగతంగా రాయమనాలి.
- ◆ ‘ప్రాజెక్టు పనుల’ను కూడా ఇదేవిధంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ ‘పదజాల వినియోగం, భాషను గురించి తెలుసుకుండాం’లోని అభ్యాసాలపై కొన్ని ఉదాహరణలతో అవగాహన కల్పించాలి.
- ◆ పారం పూర్తి కావడమంటే ‘ఆలోచించండి మాట్లాడండి’ అనే ఉన్నఫీకరణ అంశంతో మొదలుకొని పారంలో చివర ఇచ్చిన ‘సూక్తి’ వరకు అన్ని అంశాలను ప్రణాళికాబద్ధంగా నిర్వహించి అవగాహన కల్పించడం. ఇందుకనుగుణంగా ఉపాధ్యాయులు తయారుకావాలి.
- ◆ ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు వార్డిక్, పార్ట్ ప్రణాళికలు రూపొందించుకోవాలి.
- ◆ వార్డిక్ ప్రణాళికలో కింది అంశాలుంటాయి.

- 1) తరగతి
- 2) సబ్జెక్టు (విషయం)
- 3) అవసరమైన కాలాంశాల సంఖ్య
- 4) విద్యాసంపత్సరం ఘూర్చల్యేసరికి సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు
- 5) మాసవారీగా పాతాల విభజన

మాసం పేరు	బోధించే పారం	అవసరమైన కాలాంశాలు	అవసరమైన వనరులు / సామగ్రి	నిర్వహించాల్సిన కార్యక్రమాలు, సి.సి.ఇ.

- 6) ఉపాధ్యాయుడి ప్రతిస్పందనలు
- 7) ప్రధానోపాధ్యాయుని సలహాలు, సూచనలు
- ◆ ఒక పారాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని పార్ట్ ప్రణాళికను కింది విధంగా రూపొందించుకోవాలి.
- 1) పారం పేరు
- 2) అవసరమైన కాలాంశాల సంఖ్య
- 3) పారం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు
- 4) కాలాంశాల వారీగా విభజన

కాలాంశం సంఖ్య	బోధనాంశం	బోధన వ్యాహం	సామగ్రి	మూల్యాంకనం

- 5) ఉపాధ్యాయుడి తయారీ (సంసిద్ధత), అదనపు సమాచారసేకరణ
- 6) ఉపాధ్యాయుడి ప్రతిస్పందనలు
- ◆ ప్రతికాలాంశంలో భాషాబోధనను కింది సోపానాల ప్రకారం నిర్వహించాలి. అవి –
 - I ఉపాధ్యాత్మతం : పలుకరింపు, ఉన్నఫీకరణ, శీర్షికా ప్రకటన, ఉద్దేశం, కవిపరిచయం లేదా పలకరింపు, పునశ్చరణ.
 - II. పాత్యాంశజోధన చర్చ - అవగాహన : విద్యార్థుల ప్రకాశ పరసం, ఉపాధ్యాయుల ఆదర్శ పరసం, మౌనపరసం, అర్థసంగ్రహాం, పాత్యాంశ విషయంపై చర్చ - అవగాహన.
 - III. ‘ఇవి చేయండి’ ఆధారంగా సామర్థ్యాల సాధన.
- ◆ భాషాబోధనను పాత్యపుస్తకాలకే పరిమితం చేయకూడదు. పారశాల గ్రంథాలయాన్ని, అంతర్జాలాన్ని (ఇంటర్నెట్), మేగజైన్లు, వార్తాపత్రికలు, బాలసాహిత్యం వంటివి ఉపయోగించుకునేటట్లు చూడాలి.
- ◆ తరగతి గదిలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం, ప్రశ్నించే వాతావరణాన్ని కల్పించాలి.
- ◆ తరగతి గదిలో భాషావాతావరణాన్ని కల్పించడానికి అవసరమైన నిఘంటువులు, కవుల జీవిత చరిత్రలు, దృశ్యశత్రవణ సామగ్రి వంటివి సమకూర్చుకొని వినియోగించాలి. ఇంటర్నెటు ఉంటే కవి పరిచయం కోసం వాడుకోవాలి.
- ◆ పారశాలలో భాషాబీపుద్దికి దోహదపడే కార్యకలాపాలు, భాషోత్సవాలు, బాలకవిసమేళనాలు, వక్కుత్వం, వ్యాసరచన పోటీలు, వార్డికోస్టువాలు వంటివి నిర్వహించాలి.
- ◆ పిల్లలు రాసిన స్వజనాత్మక అంశాలను సంకలనం చేసి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించాలి.
- ◆ ఏ పారాన్ని (అంశాన్ని) బోధిస్తున్నా సందర్భానుసారంగా నైతిక, మానవీయ విలువలు, కళలు, సంస్కృతి, జూతీయత, సమానత్వం, శాస్త్రీయదృష్టి, పర్యావరణ పరిరక్షణ, ప్రత్యేకావసరాలు గల పిల్లలపట్ల సహస్రభాతి తదితరాంశాలపై చర్చింపజేయాలి.
- ◆ సిలబెస్ పూర్తికావడమంటే పాతాలు పూర్తిచేయడం మాత్రమే కాదు. పాతాల ఆధారంగా సామర్థ్యాలు సాధించడం. కాబట్టి పారం చివర ఇచ్చిన స్వీయ మూల్యాంకనం ఆధారంగా నిర్ధారించి, అవసరమైతే పునరభ్యాసం కలిగించాలి.

వందేమాతరం

- బంకించండ్ర ఘట్టీ

వందేమాతరం, వందేమాతరం
సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం
సన్యశ్యామలాం మాతరం; వందేమాతరం
శుభ్రజ్యోత్స్మాన్ పులకిత యామినీం
పుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోఖినీం
సుహసినీం సుమధుర భాషిణీం
సుఖదాం వరదాం మాతరం వందేమాతరం.

ప్రతిజ్ఞ

జాతీయ గీతం

- రఘింద్రనాథ్ రాగుర్

జనగణమన అధినాయక జయహే !
భారత భాగ్య విధాతా !
పంజాబ సింధ్ గుజరాత మరాతా,
ద్రావిడ ఉత్కృత వంగా !
వింధ్య హిమాచల యమునా గంగా,
ఉచ్చల జలధి తరంగా !
తవ శబ్దనామే జాగే !
తవ శబ్ద ఆశిష మాగే !
గాహే తవ జయ గాధా !
జనగణ మంగళదాయక జయహే !
భారత భాగ్య విధాతా !
జయహే ! జయహే ! జయహే !
జయ జయ జయ జయహే !

- పైడిమురి వేంకట సుబ్బారావు

భారతదేశం నా మాతృభూమి.
భారతీయులందరూ నా సహాదరులు.
నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను.
సుసంపన్నమైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం.
దీనికి అర్థత పొందడానికి సర్వదా నేను కృషి చేస్తాను.
నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్ని గౌరవిస్తాను.
ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడుచుకొంటాను.
జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.
నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల, సేవానిరతి కలిగి ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.
వారి శ్రేయోభివృద్ధులే నా ఆనందానికి మూలం.

రూపకల్పనలో పాల్గొనువారు

సువర్ణ వినాయక్, కో-ఆర్డినేటర్,
విద్యాప్రణాళిక, పార్శ్వ పుస్తక విభాగం,
రాష్ట్ర విర్యు, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.
అపుసుల భానుప్రకాశ్, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., లోనికలాన్, మెదక్ జిల్లా.
వాజ్జుల శరత్ బాబు, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా., సీతాఫల్మండి, హైదరాబాద్.
ఎల్.ఎమ్. ప్రసాద్, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా., సి.పి.ఎల్., అంబర్పేట, హైదరాబాద్.
పల్లి మాధవి, భాషోపాధ్యాయుని,
భారతీయ విద్యాభ్యాసంస్థ, ఆత్మకూరి రామారావు పారశాల,
జూబ్లీహిల్స్, హైదరాబాద్.
కొండు జనార్థన్, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. మంచిర్యాల, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
అల్వాల లక్ష్మణ మూర్తి, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. ఊరుకొండపేట, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
దా॥ **బి.వి.యన్.స్వామి,** ఉపాధ్యాయులు,
జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, కరీంనగర్ జిల్లా.
మేడిసెల్టీ రవిచంద్ర, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.ఉ.పా., మార్పుల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా

కందాడై రంగరాజు, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పారశాల, రంగాపురం, రంగారెడ్డి జిల్లా.
వి. చెన్నయ్య, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., జగద్దిరి నగర్, రంగారెడ్డి జిల్లా.
పల్లెరు రామమోహన రావు, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., వేముల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
తమ్ముళి స్వరూపరాణి, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. బీరంగూడ, మెదక్ జిల్లా.
క్ర్ర రమేష్, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. రేచిని, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
ఎం.డి. హమీద్, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.సె.పా., జంగాలపల్లి, వరంగల్ జిల్లా.
డి.వి. సుధాకర్రంరావు, యన్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., చెదర్పల్లి, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
గంగుల చిన్నన్న, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.సె.పా., ఏల్కు, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
చక్రవర్తుల శ్రీనివాస్, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.ఉ.పా., చర్లపల్లి, వరంగల్ జిల్లా.
పెద్దింటి అశోక్కుమార్, ఉపాధ్యాయుడు,
యు.పి.ఎస్. రామాజీపేట, కరీంనగర్ జిల్లా.

చిత్రకారులు

కూరెళ్ళ శ్రీనివాస్, ప్రధానోపాధ్యాయులు,
జి.ప.ఉ.పా. కుర్చెడు, నల్గొండ జిల్లా.
బి. కిషోర్ కుమార్, ఉపాధ్యాయుడు,
యు.పి.ఎస్. ఉటుక్కర్, నల్గొండ జిల్లా.
కూరెళ్ళ రాఘవాచారి, ద్రాయింగ్ మాస్టర్,
జి.ప.ఉ.పా. నకిరేకల్, నల్గొండ జిల్లా.
దాసి సుదర్శన్, చిత్రకారులు,
నాగార్జునసాగర్, నల్గొండ జిల్లా.
గుండు శ్రీనివాస్, చిత్రకారుడు,
మిర్యాలగూడ, నల్గొండ జిల్లా.
డి.టి.పి., లే ఔట్ & డిజైనింగ్ : మల్లంపాటి కృష్ణరావు, రశ్మి గ్రాఫిక్స్, హైదరాబాద్.

కె.బాబు, ప్రధానోపాధ్యాయులు,
జి.ప.ఉ.పా. వజ్జిపల్లి, నిజామాబాద్ జిల్లా.
టి.వి. రాంకిషన్, ద్రాయింగ్ మాస్టర్
జి.ప.ఉ.పా. దుద్దెడ, మెదక్ జిల్లా.
వద్దేపల్లి వెంకటేష్, ఉపాధ్యాయులు,
పి.ఎస్., సోమవరం, నల్గొండ జిల్లా.
చెంచల వెంకట రమణ, ఉపాధ్యాయులు,
పి.ఎస్., లేకుమట్ల, నల్గొండ జిల్లా.
పి. అండాళమ్మి, చిత్రకారిణి
అంబర్పేట, హైదరాబాద్.

ఈ పార్యపుస్తకం ద్వారా విద్యార్థులు సాధించాలిన సామర్థ్యాలు

I. ఏని, అర్థంచేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

- ఉపన్యాసాలు, సందేశాలు, వక్కుత్వాలు, వార్తలు, కథలు విని, అర్థంచేసుకొని, ప్రతిస్పందించగలగాలి.
- స్వీయ అభిప్రాయాలను, కారణాలను చెప్పగలగాలి.
- తమ ఇష్టాయిష్టాలను, ఆసక్తులను గూర్చి చెప్పగలగాలి.
- సమర్థిస్తూ లేదా విభేదిస్తూ / విశేషిస్తూ మాట్లాడగలగాలి.
- పద్య తాత్పర్యాలను, గేయ/పాఠ సారాంశాలను, కథలను చెప్పగలగాలి.
- కవి యొక్క ఆలోచనను, పాత్రల స్వభావాన్ని వివరించి చెప్పగలగాలి.

II. ధారాళంగా చదువడం - అర్థంచేసుకొని ప్రతిస్పందించడం

- పద్యం, వచనం, పాట, గేయం, వచనకవిత, జూనపదకథ, సంభాషణ, స్వగతం తదితర అంశాలను శైలీభేదంతో అవగాహనతో చదువగలగాలి.
- అపరిచిత పద్య, గద్య అంశాలను చదివి, అర్థంచేసుకొని ప్రతిస్పందించగలగాలి.
- చదువుతున్న అంశాల్లోని కీలకాంశాలు గుర్తించి రాయగలగాలి. శీర్షికలు సూచించగలగాలి.
- చదివిన అంశాలను విశేషించడం, పోలికలను గుర్తించడం, పట్టికారూపంలో రాయడం మొదలైనవి చేయగలగాలి.
- చదివిన అంశంలోని జాతీయాలు, సామెతలు గుర్తించగలగాలి.

III. స్వయంరచన

- పాఠాల నుండి సూచిత అంశాలకు సారాంశాలు, భావాలు సొంతమాటల్లో రాయగలగాలి.
- తాము అర్థం చేసుకొన్న విషయాలను, తెలిసిన విషయాలను స్పష్టంగా రాయగలగాలి.
- తెలుసుకొన్న అంశాన్ని సమర్థిస్తూ కారణాలు వివరిస్తూ, విశేషిస్తూ సొంత మాటల్లో రాయగలగాలి.
- విరామచిహ్నాలను పాటిస్తూ, వాక్యబేధాలను సందర్భాన్ని ఉపయోగించి రాయగలగాలి.
- భావాలను క్రమపద్ధతిలో సరైన పదజాలాన్ని ఉపయోగించి దోషరహితంగా రాయగలగాలి.

IV. స్వజనాత్మకత/ప్రశంసన

- తను చదివిన, అనుభవంలోఉన్న, విన్న, చూసిన అంశాలను వర్ణించి రాయగలగాలి.
- కథలు, కవితలు అల్లడం, పాత్రలు పోలించడం, పాటలను, గేయాలను పాడడం, కథలు, కవితలు, గేయాలు రాయడం, బొమ్మలను చూసి సంభాషణలను, కథలను రాయడం మొదలైనవి చేయగలగాలి.
- లేఖలు, వ్యాసాలు, సంభాషణలు, పట్టిక, ఆత్మకథ మొదలైనవి రాయగలగాలి.
- జాతీయాలు, సామెతలు ఉపయోగించి కథను రాయగలగాలి.
- ఇతర భాషలు, మతాలు, సంస్కృతులను అర్థంచేసుకొని, మంచిని గ్రహించి, గౌరవించగలగాలి.
- తోటి బాలికలు, ప్రత్యేకావసరాలు గల పిల్లలు మనతో సమానమని గుర్తించి వాళ్ళలోని గొప్పతనాన్ని ప్రశంసించగలగాలి.

V. పదజాల వినియోగం

- ప్రకృతి విక్రుతులు, సమానార్థకపదాలు, ధ్వన్యనుకరణ పదాలు, వ్యక్తిరేకపదాలు, జాతీయాలు, సామెతలు గుర్తించి, అవగాహన చేసుకొని, కొత్తపదాలతోపాటు సొంత వాక్యాలలో ఉపయోగించగలగాలి.
- నిఘంటువును ఉపయోగిస్తూ, స్వీయ అధ్యయనం చేయగలగాలి.
- మాండలిక భాషారూపాలను గుర్తించి వినియోగించగలగాలి.

VI. భాషను గూర్చి తెలుసుకుండా

- వర్ధమాల, భాషాభాగాలు, విభక్తులు, పదాలు కలిపిరాయడం, విడదీయడం, ధ్వంధ్వసమాసం మొదలయిన వ్యాకరణాంశాలపట్ల అవగాహన పెంచుకొని రాయగలగాలి.

వెతరగతి

విషయసూచిక

క్ర.సం.	పాఠం పేరు	కవి / రచయిత	ఇతివృత్తం	ప్రక్రియ	నెల	పుట్ట
1.	అభినందన	శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య	దేశభక్తి/శ్రమగౌరవం	గేయం	జూన్	2
*2.	స్నేహబంధం	మూలం : చిస్తుయసూరి	సైతికవిలువలు	కథ	జూలై	10
*3.	వర్షం	డా॥ పల్లా దుర్గయ్య	ప్రకృతి చిత్రణ	ఖండకావ్యం	జూలై	20
4.	లేఖ		చరిత్ర-సంస్కృతి	లేఖ/యూత్రారచన ఆగష్ట		30
5.	శతకసుధ	శతక కవులు	సైతిక విలువలు	శతకం	ఆగష్ట	42
6.	పోతన బాల్యం	డా॥ వానమామలై వరదాచార్యులు	పిల్లల ఆసక్తులు	కావ్యం	సెప్టెంబర్	54
*7.	ఉడుత సాయం	గోన బుద్ధార్ది	సహకారం	ద్విపద	ఆక్టోబర్	64
8.	చెరువు		సంస్కృతి/పర్యాప్తాలం	స్వగతం	నవంబర్	74
9.	చీమలబారు	పొట్లపల్లి రామార్ప	వ్యక్తిత్వవికాసం	పచసకవిత	నవంబర్	84
*10.	బాలనాగమ్మ		సాహసం	జానపదకథ	డిసెంబర్	94
11.	పల్లెటూరి పిల్లగాడా!	సుద్దాల హనుమంతు	మానవీయ విలువలు బాలకార్పికులు	పాట	జనవరి	108
12.	కాపాడుకుండాం		పర్యాప్తాలం	సంభాషణ	ఫిబ్రవరి	118

ఉపవాచకం

1.	సోమనాది	జూలై	131
2.	మన జాతర - జన జాతర	ఆగష్ట	136
3.	ఎలుకమ్మ పెళ్ళి	సెప్టెంబర్	141
4.	తెలంగాణ పల్లెలు - సంస్కృతి	నవంబర్	145
5.	వాగీయకారుడు రామదాసు
పదాలు - అర్థాలు & విశేషాంశాలు	డిసెంబర్	151
			159

గమనిక : 1. పాఠంలో ★ పుప్పు గుర్తుగల పదాలు కంతసం చేయాలి.
 2. విషయసూచికలో * గుర్తుగల పారాలను కాంపోజిట్ కోర్సువారు వదువాల్సిన అవసరంలేదు.

1. అభినందన

- శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో ఏం జరుగుతున్నది ?
2. పిల్లలు ఏమని నినాదాలు ఇస్తున్నారు ?
3. జై జవాన్! అని ఎందుకంటున్నారు?
4. జవాను దేశానికి సేవ చేస్తాడు కదా! ఇతనివలె దేశం కోసం పాటుపడేవాళ్ళు ఎవరు?

పారం ఉద్దేశం

ఈ దేశం బాగోగులు కోరుతూ, అందుకోసం నిరంతరం శ్రమించే కర్మవీరులు ఎంతోమంది ఉన్నారు. అట్లాంటివారిలో ముందుండేది రైతులు, సైనికులు. వారిని సృంచుకుంటూ వారి శ్రమము, గొప్పతనాన్ని తెలియజెప్పడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం గేయ ప్రక్రియకు చెందినది.
గేయం పాడుకోవడానికి వీలుగా ఉంటుంది.
ఈ గేయం శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య రచించిన ‘స్వరభారతి’
అనే గేయసంకలనం నుండి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

(15-04-1947)

(17-05-1998)

శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య సొంత ఊరు కరీంనగర్ జిల్లాలోని నగునూర్. కనకమ్మ, నరహరిస్వామి దంపతులకు జన్మించిన ఈయన చాలాకాలం రంగారెడ్డి జిల్లాలో తెలుగు భాషోపాధ్యాయునిగా పనిచేశాడు. ఈయన అనేక పద్య, వచన, గేయ కవితలను రచించాడు. అవి వివిధ పత్రికల్లో ప్రచురింపబడ్డాయి. టీవీ, రేడియోల్లో ప్రసారమయ్యాయి. అనేకమంది ట్రోతలను ఆకట్టుకున్నాయి. ఈయన రాసిన విమర్శనావ్యాసాలు దక్కించబడ్డాయి. అనేకమంది ప్రచురించబడ్డాయి.

లలితమనోహరమైన దైవభక్తి, దేశభక్తి గేయాలను రాయడంలో ఈయనది అందేవేసినచేయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

దేశానికి వెన్నెముకరైతు. దేశాన్ని కంటికిరెపులా కాచాదేవాడు సైనికుడు. వారిద్దరూ లేకపోతే దేశప్రజలకు తీండి, దేశానికి రక్షణా ఉండదు. దేశంకోసం వాళ్ళిద్దరూ పదే శ్రమను వర్షించడానికి ఎన్నిమాటలైనా సరిపోవు. అందుకే లాల్చబహుదూర్శాస్త్రి “జై జవాన్ జై కిసాన్” అన్నాడు. అదే భావనను ప్రతిబింబింపజేస్తూ రచయిత సరళమైన పదాలతో వారిని ఎట్లా అభినందించాడో ఈ పారం చదివి తెలుసుకొండి.

I

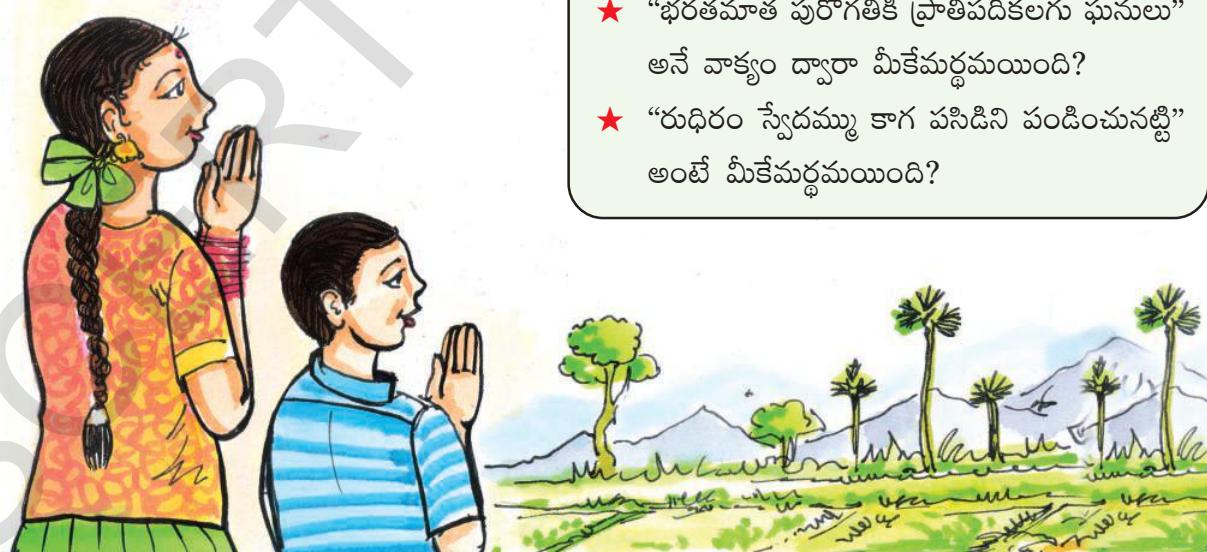
పల్లవి : వందనాలు వందనాలు
అభినందన చందనాలివే
మా అభినందన చందనాలివే

శ్రమదాచని హాలికులకు
తలవంచని షైనికులకు
భరతమాత పురోగతికి
ప్రాతిపదికలగు ఘనులకు || వంద ||

పుడమితల్లి పులకింపగ
రుధిరం స్వేదమ్యు కాగ
పసిడిని పండించునట్టి
ప్రగతి మార్గదర్శకులకు || వంద ||

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ రైతులను “శ్రమ దాచని హాలికులని” ఎందుకన్నారు?
- ★ “భరతమాత పురోగతికి ప్రాతిపదికలగు ఘనులు” అనే వాక్యం ద్వారా మీకేమర్థమయింది?
- ★ “రుధిరం స్వేదమ్యు కాగ పసిడిని పండించునట్టి” అంటే మీకేమర్థమయింది?

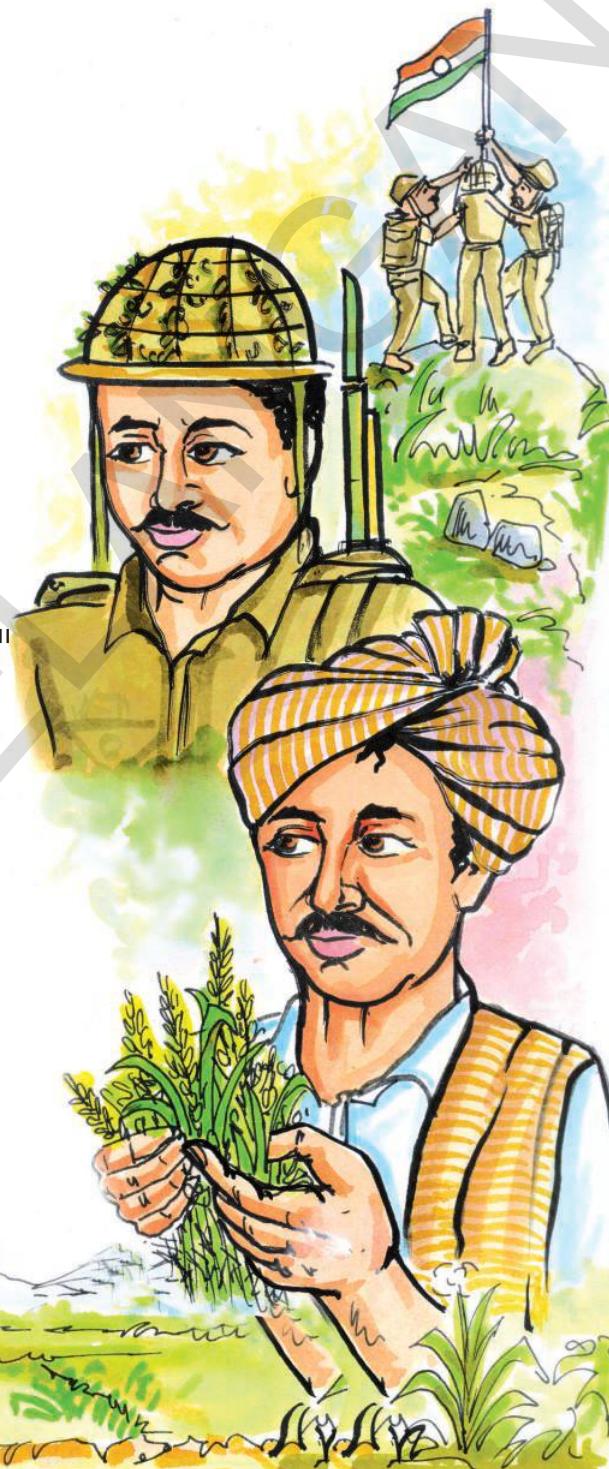

II

కంటికి కనురెప్పలాగ
చేనుచుట్టు కంచెలాగ
జన్మభూమి కవచమైన
ఘనవీరులు జవానులకు || వంద ||

ప్రలోభాల మాయలోన
పడినోవని నిర్వలురకు
నిమిషమేని విధిమరువని
నీతి కర్మశీలురకు || వంద ||

అవిశ్రాంత సేద్యంతో
ఆకలిమంటలను ఆర్పి
దేశభక్తి ఖడ్డంగా, శత్రుమూకలను దున్ని
దేశకీర్తి బాపుటాను ఎగరేసిన ఘనజనులకు || వంద ||

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కంటికి కనురెప్ప, చేనుకు కంచె. ఇట్లా దేనికి ఎవరు రక్క? ఇటువంటివే మరికొన్ని చెప్పండి.
- ★ “జన్మభూమి కవచమైన ఘనవీరులు జవానులు” అని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ ‘నీతి కర్మశీలురు’ అని ఎవరిని అంటారు?

సారాంశం

రైతులకు సైనికులకు వందనాలు. మెచ్చుకోవడం అనే చల్లని చందనాలను వాళ్ళకు సమర్పిస్తున్నాం. కష్టాన్ని దాచుకోని రైతులకు, ఎవరికీ తలవంచని సైనికులకు దేశాభివృద్ధికి మూలాలైన ఈ గొప్పవారికి వందనాలు. అభినందనలు. నేలతల్లి సంతోషపడేటట్టగా, నెత్తురు చెమటగా మారుతుండగా, బంగారాన్ని పండిస్తూ, అభివృద్ధికి బాటలు చూపే రైతులకు వందనాలు. కంటికి రెప్పవలె, చేనుచుట్టా కంచెవలె, ఈ జన్మభూమికి కవచంవలె ఉండి కాపాడుతున్న గొప్ప వీరులైన జవానులకు వందనాలు. దురాశ అనే మాయకు లోబడకుండా మంచి మనసుగలవారై నిమిషం కూడా తమ విధిని మరువకుండా నీతితో ప్రవర్తించే జవానులకు వందనాలు.

విరామం లేకుండా పంటలను పండిస్తూ ఇతరుల ఆకలి మంటలను చల్లారుస్తూ కష్టాంచి పనిచేసే రైతులకు వందనాలు. దేశభక్తినే ఖడ్డంగా థరించి, శత్రుసైన్యాలను చంపి, దేశ కీర్తి పతాకాన్ని ఎగరేసిన గొప్ప వీరులగు జవానులకు అభినందనలు.

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. గేయాన్ని పాడుతూ అభినయించండి.
2. ప్రగతి మార్గదర్శకులని ఎవరినంటారు? ఇట్లాంటివారి పేర్లు కొన్ని చెప్పండి. సమాజానికి వీరి అవసరం ఏమిటి?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. పాతాన్ని చదువండి. రైతుల, సైనికుల గొప్పదనాన్ని తెలిపే ముఖ్యమైన పదాలను గుర్తించి రాయండి.
2. కింది గేయాన్ని చదువండి. భాలీలను పూరించండి.

పల్లెలు మనపాలిటి కల్పతరువులూ - నవభారత గృహసీమకు మణిదీపాలూ

మానవతకు మందిరాలు మమతలకవి పుట్టినిళ్ళు - మన సంపద నిలయాలు భరతమాత నయనాలు ప్రగతికి సోపానాలూ సుగతికి తార్మాణాలు - మనిషిగా బ్రతికే మనుగడ మణిదీపాలు

ఆ. భరతమాతకు నయనాలు

ఆ. పల్లెలు నవభారత గృహసీమకు

ఇ. ‘ప్రగతికి సోపానాలు’ లో సోపానాలు అంటే

ఈ. నివాసం అనే అర్థం వచ్చే పదాలు

III

స్వయంచారణ

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - అ. 'దేశపురోగతి' అంటే ఏమిటి? దేశపురోగతికి తోడ్పడిన వారిలో మీకు తెలిసినవారి పేర్లు రాయండి.
 - అ. దేశానికి నీతికర్మశీలుర ఆవశ్యకత ఏమిటి?
 - ఇ. అవిక్రాంత సేద్యంతో ఆకలిమంటలను ఆర్పిడమంటే ఏమిటి?
 - ఈ. ఈ గేయ రచయిత గురించి సాంతమాటల్లో రాయండి.
2. కింది ప్రశ్నకు 10 వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
 'అభినందన' గేయ సారాంశాన్ని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంసన

"వందనాలు వందనాలు అభినందన చందనాలివే మా అభినందన చందనాలివే" అని రైతులు, సైనికుల గురించి గేయం పొడుకున్నారుకదా! అట్లాగే తల్లి, తండ్రి, గురువు, మంచిమిత్రులు, గొప్పవాళ్ళు... ఇట్లా ఎవరి గురించైనా వందనాలు వందనాలు... అని అభినందనలు తెలుపుతూ ఒక చిన్న గేయాన్ని రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే అర్థం వచ్చే పదాలను ఖాళీలలో రాయండి.
 - అ. స్నాతంత్ర్యోద్యమంలో ఎందరో వీరులు తమ రుధిరం చిందించారు.
 - అ. పసిడి ఆభరణాలకు విలువ ఎక్కువ.
 - ఇ. వర్షం పడగానే హాలికులు పొలాలు దున్నతారు.
 - ఈ. కార్పుకులు తమ స్వేదం చిందించి కర్మగారాల్లో వస్తువులను తయారుచేస్తారు.
2. కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలో ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరికొన్ని పదాలున్నాయి. వాటి కింద గీత గీయండి.
 - అ. భారతదేశానికి రైతు వెన్నెముక. కర్మకుడు కష్టపడి పంట పండిస్తేనే ప్రజల ఆకలి తీరుతుంది. హాలికుల శ్రమకు దేశం బుఱపడి ఉన్నది.

- A. భారతీయులు స్వాతంత్ర్యం సాధించి విజయ బావుటా ఎగుర వేశారు. నాటినుండి జాతీయ పండుగలకు పతాకాన్ని ఎగురవేసి ఆ జెండాకు వందనం చేస్తున్నారు.
- B. పూర్వకాలంలో రాజులు ఖద్దం ధరించేవారు. అసికి పదును పెట్టి యుద్ధరంగంలోకి వెళ్ళేవారు. ఆ కత్తి తోనే యుద్ధం చేసేవారు.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

ధ్వని అనే మాటకు చప్పుడు, శబ్దం అని అర్థం. భాషా విషయంలో మాత్రం ధ్వని అంటే నోటిష్ పలికేది అని అర్థం.

భాషాధ్వనులకు చెందిన అక్షరపు గుర్తుల పట్టికను ‘వర్ణమాల’ లేదా ‘అక్షరమాల’ అని అంటారు.

ఉదా :- ‘అ’ అనేది ఒక ధ్వనిని తెలిపే గుర్తు. అంటే అక్షరం.

- ★ అ, ఆ, ఇ, ఈ వంటి వర్ణాలను అచ్చులు అంటారు.
- ★ క, ఖ, గ, ఘ వంటి వర్ణాలను హల్లులు అంటారు.
- ★ అక్షరమాలలో ఎట్లా ఉన్నా ‘హల్లు’ అనేది హాల్లుగా పలికే ధ్వని. ‘మ్’, ‘అ’ అనే ధ్వనులు కలిసి ‘ము’ అయింది. మొదటిది హల్లు, రెండోది అచ్చు.
- ★ కొన్ని అక్షరాల్లో రెండేసిగాని, మూడేసిగాని హల్లులు కలిసి ఉండవచ్చు. ఇవి మూడురకాలు.
 1. ద్విత్యాక్షరం
 2. సంయుక్తాక్షరం
 3. సంశేషాక్షరం
- ❖ 1. **ద్విత్యాక్షరం :** ఒక హల్లుకు అదే హల్లుకు చెందిన ఒత్తు చేరితే దాన్ని ‘ద్విత్యాక్షరం’ అంటారు.
ఉదా : ‘క్క’ = క్ + క్ (క్) + అ = క్క - ఇక్కడ కకారం రెండుసార్లు వచ్చింది.
- 2. **సంయుక్తాక్షరం :** ఒక హల్లుకు వేరొక హల్లుకు చెందిన ఒత్తు చేరితే దాన్ని ‘సంయుక్తాక్షరం’ అంటారు.
ఉదా : ‘న్యూ’ = న్ + య్ + అ - ఇక్కడ సకార, యకారాలనే రెండు హల్లులు వచ్చాయి.
- 3. **సంశేషాక్షరం :** ఒక హల్లుకు ఒకటికంటే ఎక్కువ హల్లులకు చెందిన ఒత్తులు చేరితే దాన్ని ‘సంశేషాక్షరం’ అంటారు.
ఉదా : ‘షై’ = క్ + ష + మ్ + ఇ - ఇక్కడ కకార, షకార, మకారాలనే హల్లులు మూడు కలిశాయి.

1. కింది అక్షరాల్లో రెండేసి వర్ణాలున్నాయి. వాటిని గుర్తించండి.

ఉదా : గా = గ్ + అ = (రెండు ధ్వనులు)

(అ) య = +

$$(అ) \text{ క}^{\circ} = \dots + \dots$$

$$(ఇ) \text{ వ}^{\circ} = \dots + \dots$$

2. కింది పదాల్లోని సంయుక్త, ద్విత్యాక్షరాల్లోని ధ్వనులు రాయండి.
ఉదా॥ పద్మ = దీ + మీ + అ = ద్మీ (మూడు ధ్వనులు)

$$(అ) \text{ ఎత్తండి} = \dots + \dots + \dots = \dots$$

$$(అ) \text{ దుర్గతి} = \dots + \dots + \dots = \dots$$

$$(ఇ) \text{ సాధ్వి} = \dots + \dots + \dots = \dots$$

- ❖ **వర్ణాక్షరాలు :** ‘క’ నుండి ‘మ’ వరకు ఉన్న అక్షరాలను ఐదు వర్గాలుగా విభజించారు. అవి

క-వర్గం : క - ఖ - గ - ఘ - జ

చ-వర్గం : చ - ఛ - జ - ర్మ - ఝ

ట-వర్గం : ట - ఠ - డ - ధ - ణ

త-వర్గం : త - థ - ద - ధ - న

ప-వర్గం : ప - ఫ - బ - భ - మ

3. కింది వాక్యాల్లో ఒక వర్గపు అక్షరాలు దాగి ఉన్నాయి. వాటిని గీతగీసి గుర్తించండి.

“బలరాం మంచి ఘలాల కోసం పల్లెలో తోటకు పోయాడు. తోటలో పొమును చూసి భయపడ్డాడు”

ప్రాజెక్టుపని

మీ సమీపంలోని రైతులు/విద్రాంత సైనికులను కలువండి. వారు చేస్తున్న సేవలను గురించి తెలుసుకొని నివేదిక రాయండి.

నేనిని చేయగలనా ?

- ★ గేయాన్ని అభినయంతో పొడగలను. ప్రగతి మార్గదర్శకులను గురించి చెప్పగలను. అవును / కాదు
- ★ అపరిచిత గేయాన్ని చదివి అర్థం చేసుకొని, ప్రశ్నలకు సరైన జవాబులు గుర్తించగలను. అవును / కాదు
- ★ గేయ సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయగలను. అవును / కాదు
- ★ పాఠం ఆధారంగా కొత్త గేయాన్ని రాయగలను. అవును / కాదు

ధైర్యంగా నువ్వు ఒక్క అడుగు వేస్తే, విజయం పది అడుగులు ముందుకు వస్తుంది.

- విశ్వకవి రహింద్రనాథ్ రాగుర్

2. స్నేహందం

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
2. ఆ పిల్లలు ఏం చేస్తున్నారు? ఏం మాట్లాడు తున్నారు?
3. పై బొమ్మ చూస్తే మీకే భావన కలిగింది?

పారం ఉద్దేశం

స్నేహమనేది చాలా విలువైనది. మంచి మిత్రులతో స్నేహం చేయడం చాలా అవసరం. స్నేహంయొక్క గొప్పదనాన్ని తెలియ జేయడం, విద్యార్థులలో స్నేహభావాన్ని పెంపాందింప జేయడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘కథ’ అనే ప్రక్రియకు చెందినది.

ఆకట్టుకొనే కథనం, సరళత, పాత్రలకు తగిన సంబంధాలతో కూడుకొని ఉన్నదే కథ.
విష్ణుశర్మ ‘పంచతంత్రం’ ఆధారంగా చిన్నయసూరి తెలుగులోనికి అనువదించిన ‘మిత్రులాభం’లోని
కథకు సరళ వచన రూపమే ఈ పార్యభాగం.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

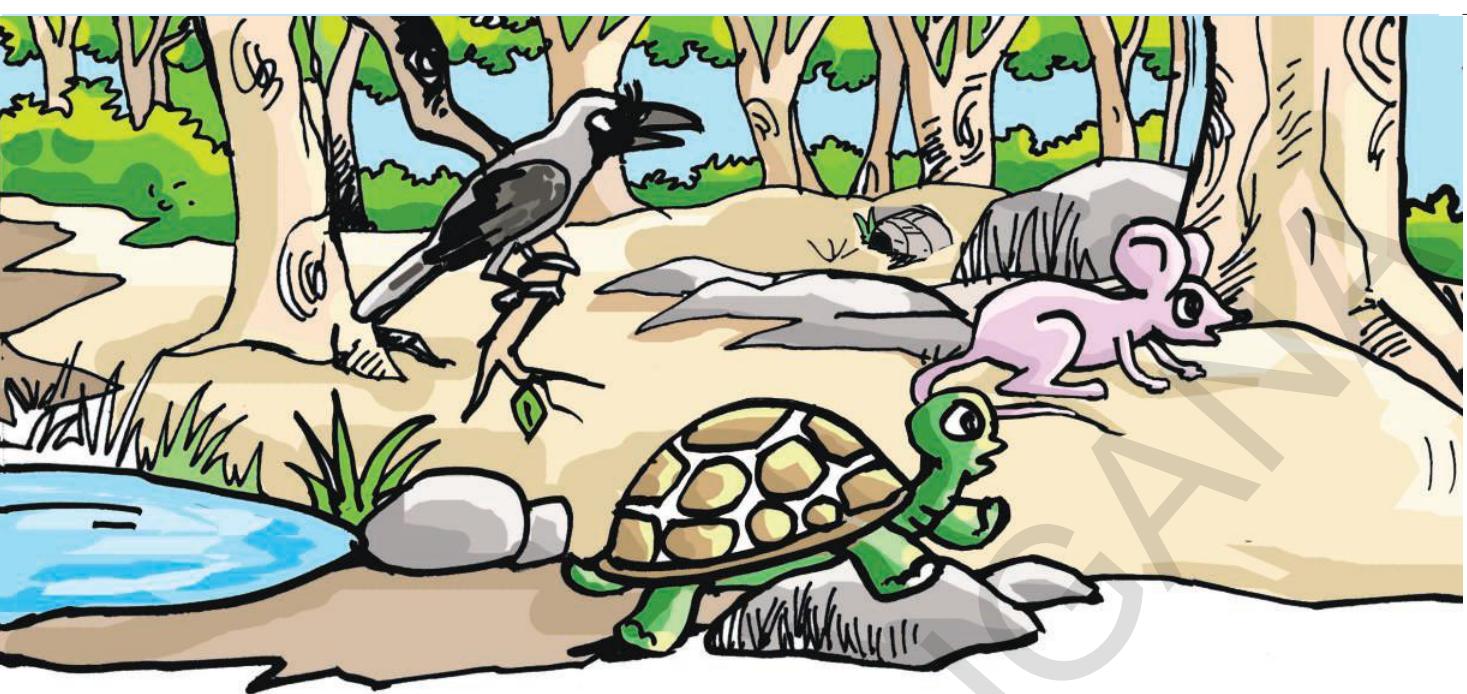
ప్రవేశిక

“చిత్రాంగా! భయపడకు ఇప్పటివరకు మేము ముగ్గురం స్నేహితులం. ఇప్పుడు నువ్వుకూడ కలిశావు. నువ్వు కూడా మాతోనే ఉండు. ఒకరికొకరం సహాయపడుతూ కలిసిమెలిసి ఉందాం” అంటూ మంధరకం అన్నది. ఈ మంధరకం ఎవరు? చిత్రాంగుడు ఎవరు? ఈ మాటలను మంధరకం ఎందుకు అనాల్సి వచ్చింది? మొదలైన విషయాలను ఈ పారం చదివి తెలుసుకుండాం.

I

ఒక అడవిలో కాకి, ఎలుక, తాబేలు స్నేహాంగా ఉండేవి. కాకి పేరు లఘుపతనకం. ఎలుక పేరు హిరణ్యకం. తాబేలు పేరు మంధరకం. ఇవి ఎప్పుడూ కలిసిమెలిసి ఉండేవి.

ఒకరోజు ఒక జింక భయంతో పరుగెత్తుతూ ఈ స్నేహితుల దగ్గరికి వచ్చింది. ఆ జింక ఎవరో, ఎందుకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చిందో ఈ స్నేహితులకు అర్థం కాలేదు. ఎందుకైనా మంచిదని తాబేలు నీటి మడుగులోకి జారుకుంది. ఎలుక కలుగులోకి దూరింది. కాకి చెట్టుమీద కెగిరింది. ఒక కొమ్ముమీద వాలి చుట్టూరా చూసింది. భయపడవలసిన పరిస్థితి ఏదీ లేదని నిశ్చయించుకొని, స్నేహితులను బయటకు రమ్మని పిలిచింది కాకి. మడుగులోనుంచి వచ్చిన తాబేలు జింక దగ్గరకు పాకుతూ వెళ్ళింది. ఎలుక కలుగులోనుండి బయటికి వచ్చింది. కాకి నేలపైకి వచ్చి వాలింది. “నువ్వేవరివి? ఎందుకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చావు? ఎందుకు భయపడుతున్నావు?” అని తాబేలు జింకను అడిగింది. జింక ఇంకా రొప్పుతూనే ఉన్నది.

జింక మెల్లగా గొంతు సవరించుకొని “నేను చిత్రాంగుణ్ణి” అన్నది. “ఒక వేటగాడు నన్ను తరుముకుంటూ రాగా, నేను భయపడి ఇటువైపు వచ్చాను. దారి తప్పాను. మీరిక్కడ దేవుడిలా కనిపించారు. మీరే నన్ను కాపాడాలి. మీతో కలిసి ఇక్కడే ఉంటాను. మీ స్నేహం నాకు కావాలి. కాదనకండి” అని వేడుకొన్నది.

అప్పుడు తాబేలు, “చిత్రాంగా ! భయపడకు, ఇప్పటివరకు మేము ముగ్గురం స్నేహితులం. ఇప్పుడు నువ్వు కూడా కలిశావు. నువ్వు కూడా మాత్రానే ఉండు. ఒకరికొకరం సహాయపడుతూ కలిసిమెలిసి ఉండాం. ఈ పక్కనున్న పొదే నీ ఇల్లనుకో. నీకు కావలసినంత పచ్చిక ఈ చుట్టుపక్కల ఉన్నది. తియ్యటి మడుగు నీళ్లు ఇక్కడే ఉన్నాయి. ఇక్కడ నీకు ఏలోటూ ఉండదు. అందరం హాయిగా ఉండాం” అన్నది.

ఎలుక, కాకి, “జోను” అని అన్నాయి.

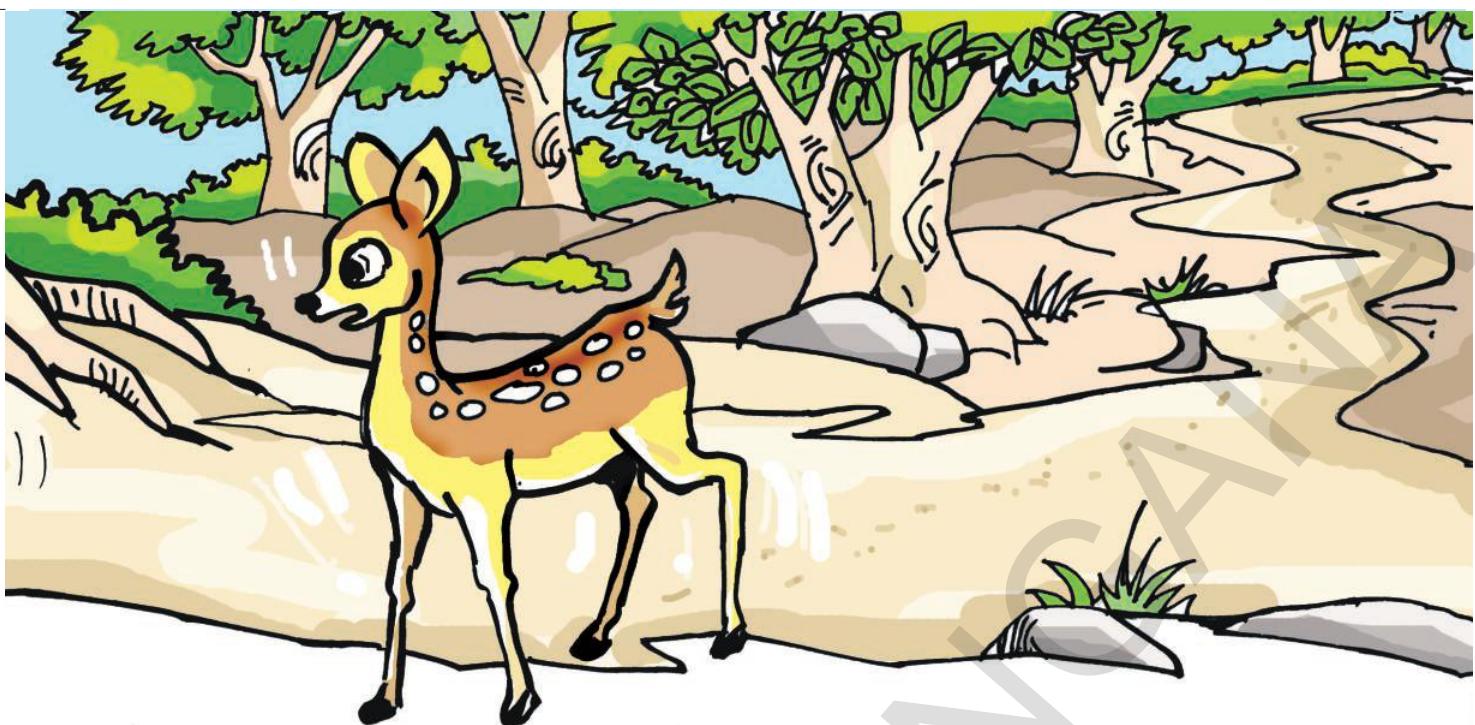
చిత్రాంగుడు ఎంతో సంతోషించాడు. అప్పటి నుండి అవన్నీ స్నేహంగా ఉన్నాయి.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ తాబేలు కొత్తగా పచ్చిన జింకతో మాట్లాడిన మాటలు వినారుకదా. మీరు మీతో కలిసిన కొత్త స్నేహితులతో ఎట్లా మాట్లాడుతారో చెప్పండి.
- ★ కలిసిమెలిసి ఉండడం వలన కలిగే లాభం ఏమిటి?

II

ఒకనాడు పొద్దు వాలుతున్న వేళకు, తాబేలు, కాకి, ఎలుక ఒక చోటికి చేరాయి. కాని, మేతకు వెళ్లిన జింక ఇంకా రాలేదు. ఎందుకు రాలేదో తెలియక మిత్రుడికోసం కలతపడుతున్నాయి. ఏం చేయాలో తెలియలేదు. త్వరిత్వరగా చీకటి ముసురుతూ ఉన్నది. తాబేలు గబగబా పాకి వెళ్లేదు. చిత్రాంగుణ్ణి ఎటు పోయి వెదకాలో ఎలుకకు తెలియడం లేదు. కాకి మనసులో తణుక్కున ఒక ఉపాయం మెరిసింది. అప్పుడది రెక్కలు విప్పింది. చటుక్కున లేచింది. గబుక్కున పైకి చూసింది. రివ్వున ఎగిరింది. ఎగురుతూ ఎగురుతూ, కశ్చ విప్పార్చి ఇటూ, అటూ చూస్తూనే ఉన్నది. ఒక చోట దాని చూపు నిలిచింది. హతాత్తుగా కిందికి దిగింది. వలలో చిక్కుక్కున్న జింకను చూసింది. బయటకు రాలేక అల్లాడిపోతున్న నేస్తాన్ని చూసి దుఃఖించింది. చిత్రాంగుడి దగ్గరకు వెళ్లింది.

“ఎంత ప్రమాదం జరిగింది చిత్రాంగా! నీలాంటి మంచివాడికి రావలసిన అపాయం కాదిది. కానీ, ముందుగా నువ్వు ఈ ఆపదనుంచి బయటపడాలి” అన్నది.

వెంటనే జింక, “ఎలుక ఇక్కడికి వచ్చి ఈ వలను కొరికేస్తే నేను బయటపడతాను” అన్నది.

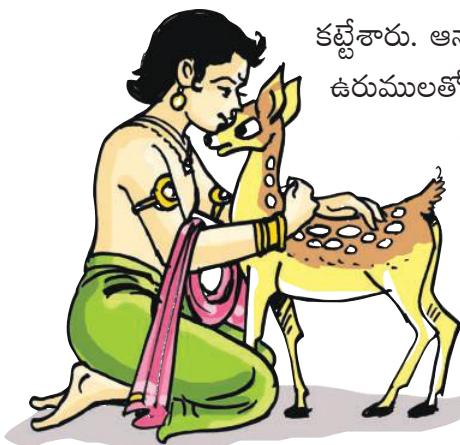
“జెను! వేటగాడు రాకముందే ఎలుకను తీసుకురావాలి. నువ్వు బయటపడాలి. నేనిప్పుడే పోయి ఎలుక నేస్తాన్ని తీసుకొస్తాను” అని వెంటనే ఎగిరిపోయింది. చిత్రాంగుడు ఎక్కువసేపు ఎదురుచూసే అవసరం లేకుండానే లఘువతనకం తిరిగి వచ్చి వలదగ్గర వాలింది. దాని వీపుమీదినుండి హిరణ్యకం గబుక్కున కిందికి ఉరికి వలతాళ్ల కొరికింది. ఒకవైపు తాళ్లు కొరకగానే జింక బయటికి వచ్చింది.

సంతోషంగా స్నేహితులు ముగ్గురూ తిరుగు ప్రయాణం సాగించారు.“ ఇంత పెద్ద ఆపదలో నువ్వేందుకు చిక్కుకున్నావు? కొంచెం జాగ్రత్తగా ఉండాలి కదా!” అని అన్నది ఎలుక.

ఆ మాటకు జింక, “ఎంత జాగ్రత్తగా ఉన్నా ఒక్కొక్కప్పుడు అపాయం తప్పదు మిత్రమా! నా జీవితంలో ఇంతవరకు ఎన్నో అపాయాలు వచ్చాయి. నాకు ఆరునెలలు వయస్సున్నప్పుడు ఒక వేటగాడి ఉచ్చలో చిక్కుకున్నాను. వాడు నన్ను ఆ దేశపు రాజకుమారునికి కానుకగా ఇచ్చాడు. రాజుగారి కోటలో నన్నందరూ ముద్దుచేసేవారు. నాకెంతో స్నేహితులిచ్చారు. నేను నా ఇష్టం వచ్చినచోటికి తిరిగేదాన్ని. నలుగురు కూర్చోని మాటల్లాడుకుంటున్నప్పుడు పక్కన కూర్చోని వినేదాన్ని. నేను కూడా వాళ్లలాగే మాటల్లాడడానికి ప్రయత్నం చేసేదాన్ని.

“ఒకనాడు నేను రాజభవనంలోనుంచి బయటకు వచ్చి వీధిలో తిరుగుతూ ఉంటే, కొంతమంది పిల్లలు నా వెంటపడి నన్ను ముందుకు తరిమారు. నేనెంతో భయపడ్డాను. ఒక పూలతోట కంచెమీదినుంచి లోపలికి దూకాను. ఆ తోటలో ఆ సమయంలో అంతఃపుర శ్రీలు విషారిస్తున్నారు. వాళ్లు నన్ను పట్టుకొని రాజకుమారుని పడకటింటికి దగ్గరగా స్తంభానికి

కట్టేశారు. ఆనాటి రాత్రి కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపే మెరుపులతో చెవులు బద్దలయ్యేటంత ఉరుములతో కుండపోత వాన కురిసింది. నామీద కూడా వాన చినుకులు పడ్డాయి.

చల్లని గాలి వీస్తూ ఉన్నది. అప్పుడు నా చిన్నప్పుడు పరుగులు తీసిన అడవి గుర్తుకు వచ్చింది. నన్ను కన్నవాళ్ళు, నా స్నేహితులు గుర్తుకు వచ్చారు. ఇలాంటప్పుడు నేను వాళ్ళతో కలసి ఉంటే ఎంత బాగుండునో అనుకున్నాను. ఆ మాట నేను నేర్చిన మానవ భాషలో అన్నాను. నన్ను పెంచుకున్న రాజకుమారుడు నా మాటలు విన్నాడు. ఆశ్చర్యపోయాడు.

ఈ వింతను కొలువు కూటంలో చెప్పాడు.

పెద్దల సూచన ప్రకారంగా నన్ను అడవిలో విడిచిపెట్టమని తన సేవకులకు చెప్పాడు.

ఈ విధంగా మళ్ళీ నేను పుట్టిన అడవికి వచ్చాను. స్వేచ్ఛగా బతికాను. ఒక వేటగాడు తరుముతుండగా బెదిరి మీ దగ్గరికి వచ్చాను. తరవాతి సంగతి అంతా మీకు తెలిసిందే”.

III

చిత్రాంగుడు, హిరణ్యకం, లఘుపతనకం మాట్లాడుకుంటూ మెల్లగా తిరిగివస్తూ ఉండగా మంథరకం ఎదురుపడింది. స్నేహితులను చూసి ఊపిరి పీల్చుకుంది. కానీ ఎలుక మాత్రం తాబేలును కోప్పడింది, “ఏం కొంప మునిగిపోయిందని వచ్చావు నువ్వు? మేం వస్తూనే ఉన్నాం గదా?” అన్నది.

వీళ్ళ సంభాషణ ఇట్లు సాగుతుండగానే వేటగాడు అటువైపు రావడం కాకి చూసింది. వేటగాడు వస్తున్నాడు, వడివడిగా నడువండని స్నేహితులను కాకి తొందరపెట్టింది. ఇంతలో వేటగాడు రానే వచ్చాడు. ఎలుక కలుగులోకి దూరింది. జింక దాక్కున్నది. తాబేలు మాత్రం భయంతో నిలిచిపోయింది. వేటగాడు దగ్గరకు వచ్చాడు. దాన్ని పట్టుకొని వింటికి కట్టుకున్నాడు. ఉన్నట్టుండి ఇంకో ఉపద్రవం వచ్చినందుకు స్నేహితులంతా నివ్వేరపోయారు.

మిగిలిన ముగ్గురు స్నేహితులూ వెంటనే చురుగ్గా ఆలోచించారు. ఎలుక ఒక ఉపాయం చెప్పింది. ఆ ఉపాయం ప్రకారం కొంతదూరంలో, వేటగాడు వెళ్ళే దారిలో ఒక చెరువు దగ్గర జింక చచ్చినదానిలా పడి ఉంటే కాకి జింకమీద వాలి దాని కళ్ళు పొడుచుకొని తింటున్నట్టు నటిస్తూ ఉన్నది. వేటగాడది చూసి ఎదురుగా జింక దొరికినందుకు మురిశాడు. జింకను భుజానికెత్తుకుందామని తాబేలును కింద పెట్టి జింకవైపు నడిచాడు. అది చూసి ఎలుక తాళ్ళను కొరికింది. తాబేలు మడుగులోకి జారింది. ఎలుక కలుగులో దూరింది. కాకి కావ్ మంటూ ఎగిరింది. జింక చెంగున ఉరికింది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కన్నవాళ్ళకు స్నేహితులకు దూరంగా ఉంటే కలిగే భాధ ఎట్లాంటిదో చెప్పండి.
- ★ రాజకుమారుడు చేసిన పని మంచిదా? చెడ్డదా? వివరించండి.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ఎలుక తాబేలును ఎందుకు కోపించి ఉండవచ్చు?
- ★ ‘ఉపాయంతో’ అపాయాన్ని తప్పించుకోవచ్చు’ ఎట్లాగో చెప్పండి.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, అలోచించి మాట్లాడడం

1. ఈ కథను సాంతమాటల్లో చెప్పండి.
2. మీరు మీ స్నేహితులకు ఎప్పుడైనా సాయపడ్డారా? ఏ విధంగా సాయం చేశారు?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. **కింది పదాలు చదువండి. పారంలో ఉన్న పదాలను వెతికి వాటికింద గీతగీయండి.**

అ. మదుగు	ఆ. రొప్పుతూనె	ఇ. ఉరుక్కుంటూ	ఈ. గబగబ
ఉ. కానుక	ఊ. గుటుక్కున్	ఒఱు. కంచె	ఒమూ. అంతఃపురం
ఎ. కుండపోత	ఏ. ఊపిరిపీల్చుకుంది	ఐ. వడివడిగా	ఒ. నివ్వెరపోయారు

2. **కింది పేరా చదువండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.**

పొలెన్ హృదయం కరుణరస భరితమయినది. దీనులను, దుఃఖితులను తలచుకొంటేనే ఆమె మనసు కరిగిపోయేది. ప్రకృతిలోని ప్రతి అణువూ ఆమెను పరవశింపజేసేది. మామూలు మనుషులకు కళ్ళు రెండే కాని ఆమె శరీరమంతటా స్వర్ఘరూప నేత్రాలున్నాయి. ప్రతి స్వర్ఘకూ ఆమె మనసారా అనుభూతిపొంది, తన భావాల్ని అనర్థంగా ప్రకటించేది. తనలాంటివాళ్ళ జీవితాల్లో వెలుగులు నింపేందుకే జీవితాన్ని అంకితం చేసిన ఉన్నత వ్యక్తిత్వం పొలెన్ కెలర్డి. ప్రపంచమంతా తిరిగి ‘ప్రత్యేకావసరాలున్న’ పిల్లలను కలిసి, వాళ్ళలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపింది. ఈ నేపథ్యంలో ఇంగ్లండు, అమెరికా, ఆఫ్రికా దేశాలతోపాటు భారతదేశాన్ని కూడా సందర్శించింది. ఆమె జీవితం, సాహిత్యం అందరికీ ఆదర్శప్రాయమైనాయి.

- అ. పొలెన్ ఎటువంటిది?
- ఆ. పొలెన్ను పరవశింపజేసేది ఏది?
- ఇ. ఎవరి జీవితాల్లో ఆమె ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపింది?
- ఈ. పొలెన్ ఏయే దేశాలను పర్యాటించింది?

III

స్వయంచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. ఎలుక, తాబేలు, కాకి మంచి మిత్రులని ఎట్లా చెప్పగలరు? వివరించండి.
- ఆ. ఈ కథవల్ల మీరు గ్రహించిన మంచి విషయాలు ఏవి?
- ఇ. సాధారణంగా పిల్లలు ఎట్లాంటి అపాయాలు/ఆపదలు ఎడుర్కొంటారు? ఇందుకోసం ఎటువంటి జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి?
- ఈ. ఈ కథకు ఇంకేపేరు పెట్టవచ్చు? ఎందుకు?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

కథను క్లూప్తంగా సొంతమాటల్లో రాయండి.

IV

స్వజనాత్మకత / ప్రశంస

1. జంతువులను, పక్షులను పొత్తులుగా ఉపయోగించి సొంతంగా ఒక కథ రాయండి.

లేదా

2. కథలో జింక మానవభాషలో మాట్లాడింది కదా! ఇట్లాగే అడవిలోని జంతువులు మనవలనే మాట్లాడితే మన గురించి అవి ఏం మాట్లాడుకుంటాయో ఊహించి రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింద గీత గీసిన పదాలకు సమానమయిన అర్థాలతో ఉన్న పదాలను పారం ఆధారంగా రాయండి.

- అ. కృష్ణకుచేలుర చెలిమి గొప్పది.
- ఆ. తామరలు కొలనులో పూస్తాయి.
- ఇ. ఎలుక కన్నుంలో నివసిస్తుంది.
- ఈ. మహోవిష్ణువు ఎత్తిన అవతారాలలో కూర్చు అవతారం ఒకటి
- ఉ. నిప్పుతో చెలగాటం అపాయకరం.

2. కింది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి. అలా జతపరిచిన ప్రకృతి, వికృతులను పట్టికరూపంలో రాయండి.

అ. అటవి	1. ఆకాశం
ఆ. స్నేహం	2. సాయం
ఇ. సహాయం	3. రాత్రి
ఈ. రాతిరి	4. నెయ్యం
ఉ. ఆకసం	5. అడవి

3. కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోను ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరొక పదం ఉన్నది. ఆ పదాలకింద గీత గీయండి.

అ. ఎలుక కన్నంనుంచి బయటకు వచ్చి, రంధ్రం వైపు తొంగిచూసి, బిలంలో దూరింది.
ఆ. కొలనులో కమలం వికసించింది. తాబేలు సరస్సునుంచి పైకి వచ్చింది.
ఇ. కాకి చెట్టుపైనుంచి చుట్టూ చూసింది. భయమేమీ లేదని ఆ వాయసం తన మిత్రులకు చెప్పింది.
ఈ. కాకి, తాబేలు, ఎలుకల సఖ్యం గొప్పది. ఇప్పుడు వాటికి జింకతో నెయ్యం కుదిరింది.

4. కింది పదాలు చదువండి. వీటిని ఉపయోగించి సాంతవాక్యాలు రాయండి.

అ. గబుక్కును	:
ఆ. తళుక్కును	:
ఇ. చటుక్కును	:
ఈ. మిరుమిట్లు గొలిపే :	
ఉ. మురిసిపోవడం	:
ఊ. వడివడిగా	:
ఋ. నివ్వేరపోయి	:

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

తెలుగుభాషలోని వర్ణాలను మూడు విధాలుగా విభజించారు.

- అవి 1. అచ్చులు 2. హల్లులు 3. ఉథయాక్షరాలు

★ అచ్చులు:

అ - ఆ - ఇ - ఈ - ఉ - ఊ - బు - బుం - ఎ - ఏ - ఐ - ఒ - ఔ

ఈ అచ్చులు ప్రాస్యాలు, దీర్ఘాలు అని రెండు విధాలు.

అ) ప్రాస్యాలు: ఒక మాత్రకాలంలో ఉచ్చరించే అచ్చులను ‘ప్రాస్యాలు’ అంటారు.

అవి: అ - ఇ - ఉ - బు - ఎ - ఒ (మాత్ర అంటే కనురెపు పాటు కాలం)

అ) దీర్ఘాలు: రెండు మాత్రల కాలంలో ఉచ్చరించే అచ్చులను ‘దీర్ఘాలు’ అంటారు.

అవి: ఆ - ఈ - ఊ - బుం - ఏ - ఐ - ఒ

★ హల్లులు:

క ఖ గ ఘ జ
చ చే ఛ జ జే రు ఇ
ట ఠ డ థ ణ
త థ ద థ న
ప ఫ బ భ మ
య ర ల వ
శ ష స హ ఞ

ఉచ్చారణ విధానాన్ని బట్టి హల్లులను ఈ కింది విభాగాలు చేశారు.

అ) క, చ, ట, త, వ - పరుషాలు **ఆ)** గ, జ, డ, ద, బ - సరళాలు } వీటిని అల్పప్రాణాలు అని కూడా అంటారు.

ఇ) ఖ, ఘ, ఛ, రు, ఠ, థ, థ, ఫ, భ లు మహాప్రాణాలు, వర్గయుక్తులు అని అంటారు.

ఈ) జ, జే, ణ, న, మ - అనునాసికాలు.

ఉ) య, ర, ల, వ - అంతస్థాలు.

ఊ) శ, ష, స, హ - ఊష్మాలు.

సూచన : “అ” అక్షరాన్ని ఆధునిక వ్యవహార భాషలో ఉపయోగించడం లేదు. దీనికి బదులు ఇప్పుడు ‘ర’ ను వాడుతున్నారు. అట్టే చే, జే లు వాడుకలో లేవు, వీటికి బదులుగ చ, జ లను వాడుతున్నారు.

★ **ఉభయాక్షరాలు:** మూడు. అవి సున్న ‘ఓ’ (పూర్ణబిందువు), అరసున్న ‘ఏ’, విసర్గ ః. ఈ మూడింటిని అచ్చులతోను, హల్లులతోను ఉపయోగించడంవల్ల వీటిని ‘ఉభయాక్షరాలు’ అని వ్యవహరిస్తారు.
సూచన : అరసున్నకు గ్రాంథికభాషలో ప్రాధాన్యమున్నది. విసర్గ సంస్కృతపదాలకు మాత్రమే చేరుతుంది.

1. కింది వాక్యంలో పరుషాలను గుర్తించి వాటి కింద గీత గీయండి.

కష్టపడి చదివితే ఘలితం తప్పక ఉంటుంది.

2. కింది మాటల్లో సరళాలతో మొదలయిన మాటలను గుర్తించండి.

బలం, కలం, గాలి, జలం, దళం, తళుకు, కాలు, డబ్బు, గళం

3. కింది మాటల్లో అంతఃస్థాలను గుర్తించండి.

యమున, కారం, పాలు, వంకర, వేళ, కల

4. కింది వాక్యంలో ఊషాలను గుర్తించండి.

భాష మనిషికి సహజమైన శక్తి.

ప్రాజెక్టుపని

పారశాల గ్రంథాలయంలోని పంచతంత్రం కథలపుస్తకం చదువండి. దాంత్య మీకు నచ్చిన కథను రాసి, నివేదికను తరగతిగదిలో ప్రదర్శించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

★ కథను సొంతమాటలలో చెప్పగలను.

అపును / కాదు

★ పారం చదివి పారంలోని కీలకాంశాలను గుర్తించగలను.

అపును / కాదు

★ కథను సొంతమాటలలో రాయగలను.

అపును / కాదు

★ జంతువులు, పక్కలను పాత్రలుగా ఉపయోగించి సొంతంగా కథ రాయగలను.

అపును / కాదు

చెడు పనులనుండి నివారిస్తాడు. మంచి పనులను ప్రోత్సహిస్తాడు. రహస్యాలను దాస్తాడు. సద్గుణాలను పెంపొందిస్తాడు. ధనము లేనప్పుడు సహాయము చేస్తాడు. ఆపదలలో ఉన్నప్పుడు గట్టిక్కిస్తాడు. ఇప్పీ మంచి మిత్రుని లక్ష్మణాలు.
- సంస్కృత సూక్తి

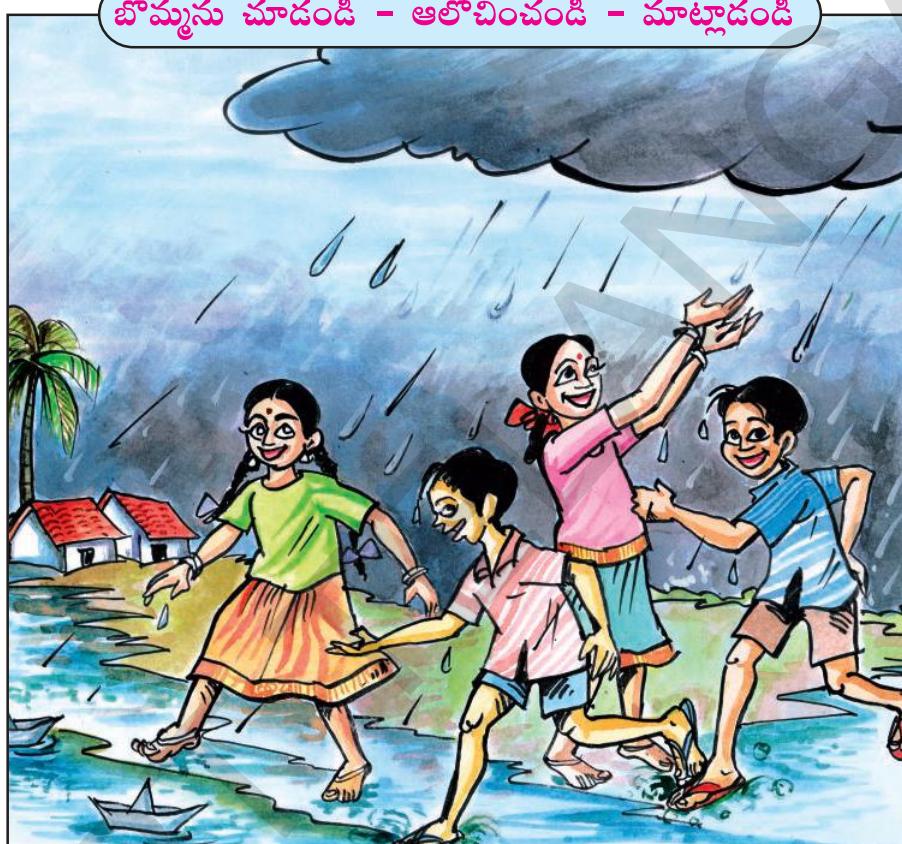

3. వర్షం

డా॥ హల్లు దుర్దయ్య

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

- బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం చేస్తున్నారు?
- బాలిక మబ్బును చూస్తూ ఏం పాట పాడుతున్నదో ఉపాంచండి.
- వానపడుతుంటే మీకేం చేస్తారు? మీకేం చేయాలనిపిస్తుంది?

పాఠం ఉద్దేశం

పొగలు సెగలు కక్కె వేసవికాలం వెళ్ళి పోఱుంది. అంతవరకు వేడక్కిన భూమిని చల్లబరుస్తూ వర్షాకాలం ప్రవేశించింది. అటువంటి వర్షాకాలపు సాగసును, సామాన్యాలపై ఆ వర్ష ప్రభావాన్ని తెలియజేయడం ఈ పార్యభాగ ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పార్యభాగం ‘ఖండకావ్యం’ ప్రక్రియకు చెందినది.
వస్తువైవిధ్యం కలిగిన ఖండికలతో కూడి ఉన్న కావ్యం ఖండకావ్యం.
ఈ పార్యభాగం డా॥ పల్ల దుర్గయ్య రచించిన ‘పాలవెల్లి’ అనే
ఖండకావ్యం నుంచి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

25.05.1914

19.12.1983

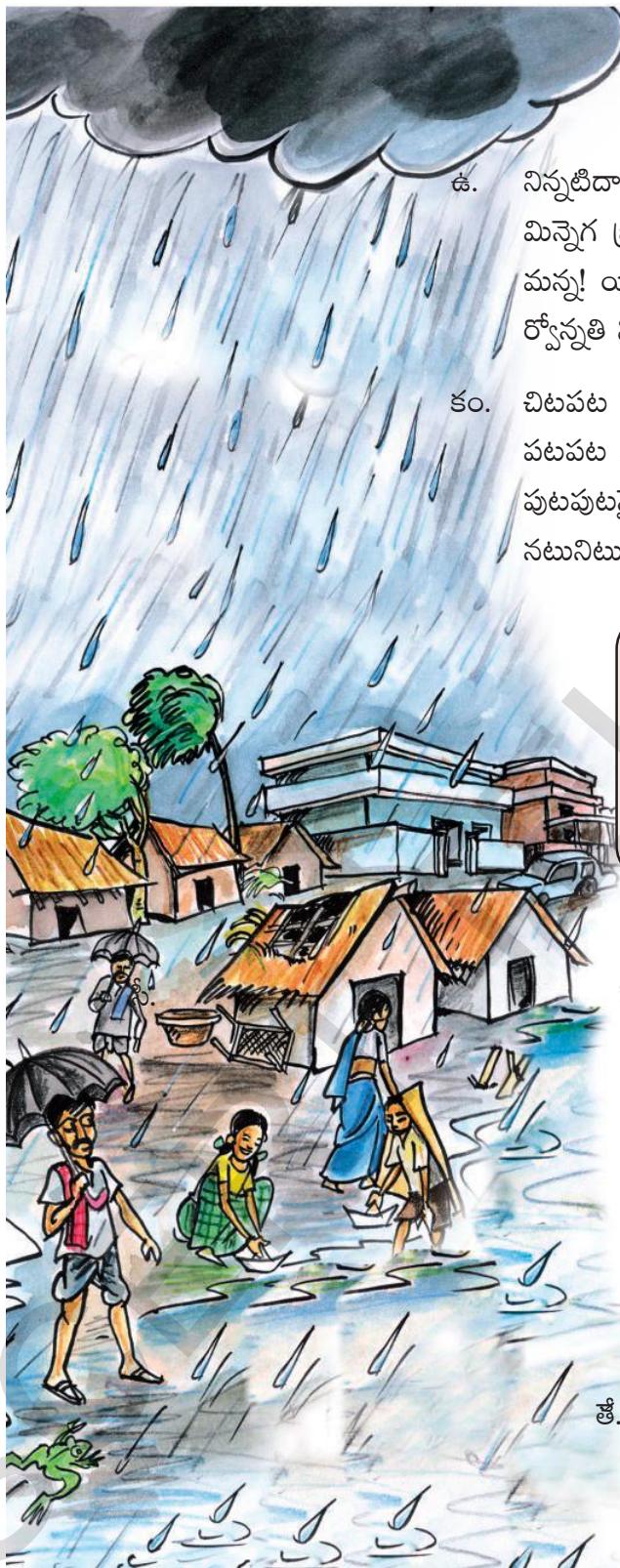
డా॥ పల్ల దుర్గయ్య వరంగల్ అర్ఘన్ జిల్లా మడికొండ గ్రామంలో జన్మించాడు. ఈయన తల్లిదండ్రులు నర్సమ్మ, పాపయ్యశాస్త్రి. ఈయనకు సంస్కృతం, తెలుగు, ఆంగ్ల భాషలలో పాండిత్యం ఉన్నది. ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం నుంచి తెలుగులో మొట్టమొదటటి ఎం.ఎ. పట్టా అందుకున్నాడు. పాలవెల్లి, గంగిరెడ్డు మొదలైనవి ఈయన రచనలు. ‘16వ శతాబ్ది యందలి ప్రబంధ వాజ్ఞాయం - తద్వికాసం’ అనే అంశంపైన పరిశోధన చేశాడు. ఈయన శైలి తెలంగాణ పదజాలంతో సున్నితమైన హస్యంతో సాగుతుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మ చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

వర్షాకాలం వచ్చిందంటే, వర్షాలు పదుతుంటే ఆబాలగోపాలం సంతోషిస్తారు. పశుపక్ష్యాదులు ఆనందపడుతాయి. ప్రకృతి పులకరిస్తుంది. అందరికీ మేలు జరుగుతుంది. అయితే ఆ వర్షాలు కొంతమందికి కొన్ని ఇబ్బందులనూ కలిగించవచ్చు. అట్లాంటి ఇబ్బందులను కలిగించవచ్చని వర్షాన్ని కోరుకుంటూ పల్ల దుర్గయ్య రాసిన పద్మాలను ఇప్పుడు చదువుదాం.

I

- ఉ. నిన్నటిదాక లేవుకద నింగిని, పుట్టియు పుట్టకుండనే మిన్నెగు బ్రాకినాననుచు మీసలు దువ్వుచు నవ్వుచుంచివే మన్న! యిదేమినీతి, నడుమంతరపున్ సిరి కుబ్బివారి గ రోస్సుతి నిల్వునీరయి మహాదధి పాలయి పోద మేఘుమా? 1
- కం. చిటపట చినుకులు రాలేను పటపట వడగండ్లు పుడమిషై బడె, ధారల్ పుటపుట్టనై కుండలతో నటునిటు దౌరలించినట్టులై కనుపట్టేన్. 2

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ మేఘున్ని, నడుమంతరపు సిరికి మిడిసిపడే వారితో కవి ఎందుకు పోల్చి ఉంటాడు?
- ★ వర్షం పడడాన్ని కవి వర్ణించాడుకడా! జోరువాన పడుతుంటే మీకెట్లూ అనిపిస్తుంది?

II

- సీ. నేలపై మోపిన కాలు చుఱుక్కుని బొబ్బి లెక్కడి దినమ్ములు గతించే, నించుక యుశ్రద్ధ నుంచిన పాదమ్ము జఱుకుజఱుక్కుని జాఱదొడగె పగలు రాత్రి యనక ప్రభు పాలితులనక ప్రజలందఱును ఛత్రపతులె యైరి నెఱియలు వాఱిన నేలనంతట నద్ద ములు దాపినట్లు నీదలు కనబడె

- తే.గీ॥ పులకరించి భూసతి రామచిలుకయ్యే హుంకరించి యాబోతులు అంకెవేసె నాగలిని బట్టి కృషికుడు నడుముగట్టే నాశ లుప్పాంగి పాతె వర్షాగమమున 3

★ఉ. ఉన్నత సౌధ గోపురపు టుయ్యేలమంచములందు తిన్నగా
కన్నులు మూసి గుఱ్ఱమని గాధసుష్టమిని ముస్తియుండు సం
పన్నులమీదికిన్ జనగ వాటముకామిని వానదేవుడా!
చిన్నని చొప్పకప్పు గుడిసెల్ వడి కూలగ దాడిచేతువా! 4

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ప్రజలందరు ఛత్రపతులైనారని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ ‘భూసతి రామచిలుకయయ్య’ అని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ వానలు పడడం వల్ల వాతావరణం ఎట్లా మారుతుంది? ఏమేం జరుగుతుంది?

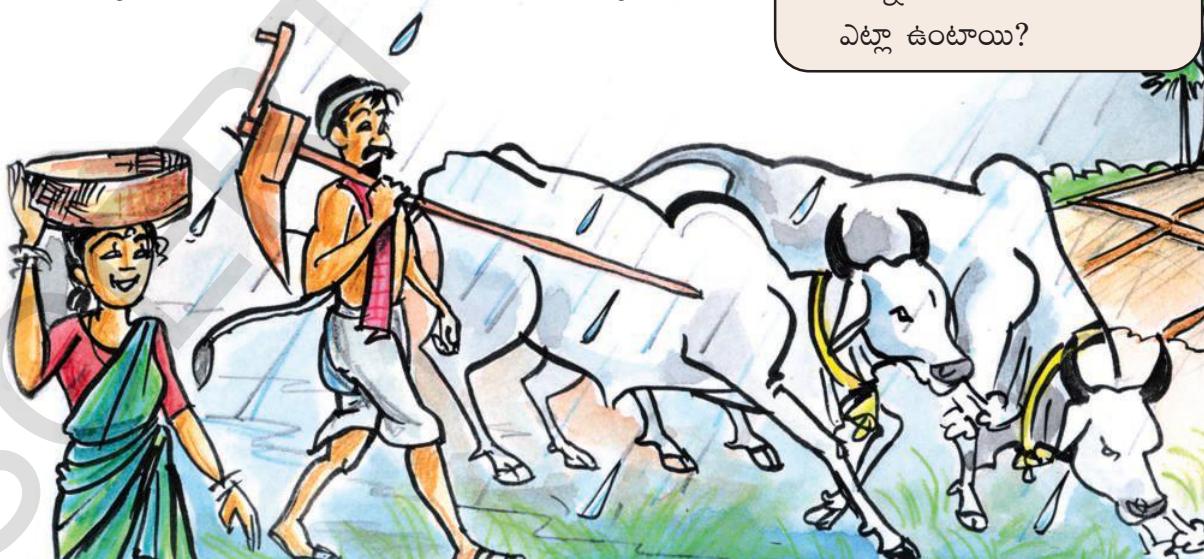
III

★ఉ. వడలకు వాడిపోయి వడి పయ్యేర యూపుకు పట్టువీడి యిం
గుడిసెల కప్పు లొప్పెడలె, గుంజలు పాదుల నూగులాడినే,
గడగడలాడుచున్నయవి కారుమొగుళ్ళను గాంచినంత, నీ
పుడిసెడు పేదకాపురము పొల్లొనరింపకు వానదేవుడా! 5

ఉ. గపగప చొచ్చివచ్చు చలిగాలికి కప్పులు లేని దీపముల్
షెపటెపలాడిపోయె, చెలరేగిన చీకటిలో శరీరముల్
రిపులకు నప్పజెప్పిన దరిద్రులు నిద్రలుపోయినారు, నీ
విపుడె సవారిచేసి యలయింపకు వారిని వానదేవుడా! 6

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ మబ్బులను చూసి గుడిసెల
కప్పులు, గుంజలు ఎందుకు
గడగడలాడినాయి?
- ★ ‘శరీరములను రిపులకు అప్ప
చెప్పడం’ అంటే నీకేమి
అర్థమయింది?
- ★ పుడిసెడు పేదకాపురము అని కవి
అన్నాడు కదా! పేదల కాపురాలు
ఎట్లా ఉంటాయి?

తాత్పర్యాలు

1. ఓ మేఘమా! నిన్నటివరకు ఆకాశంలో లేనేలేవు కదా! పుట్టి పుట్టకుండానే ఆకాశానికి ఎగబాకినానని మీసాలుదువ్వుతూ గర్వంతో నవ్వుతున్నావెందుకు? ఇది నీతి కాదు. నదుమంత్రపు సిరికి మిడిసిపడేవారి గర్వం నిలువునా నీరై సముద్రం పాలొతుందని తెలుసుకో!
 2. చిటపట చినుకులతో వాన మొదలైంది. పటపటమని వడగండ్లు భూమిమీద పడ్డాయి. చూస్తుండగానే కుండలతో ధారలు పోసినట్టుగా పెద్దపెద్ద శబ్దాలతో వర్షం విజ్యంభించింది.
 3. కాళ్ళు నేలపై పెట్టినంతనే బొబ్బులెక్కించే ఎండకాలం వెళ్లిపోయింది. అజాగ్రత్తగా నడిస్తే జిరున కాలు జారుతున్నది. ఎడతెరిపిలేకుండా కురిసే వర్షంలో తడువుకుండా ఉండేందుకు అందరు ఛత్రిలు పట్టుకోవడంతో ప్రభువులు పాలితులు (రాజు-పేద) అనే తేడా లేకుండా అందరూ ఛత్రపతులే అయ్యారు. వేసవికాలంలో నెర్రెలిచ్చిన నేలంతా నీటితో నిండి అద్దాలు తాపినట్టయి నీడలు కనిపిస్తున్నాయి.
- వర్షానికి పులకరించిన నేలంతా పచ్చదనంతో రామచిలుకవలె కనిపిస్తున్నది. ఆబోతులు హుంకారంతో రంకెలు వేస్తున్నాయి. రైతులు నాగలిపట్టి వ్యవసాయానికి సిద్ధపడ్డారు. ఇట్లూ అన్ని జీవుల్లో ఆశలు నింపుతూ వర్షాకాలం వచ్చింది.
4. ఓ వానదేవుడా! ఎత్తైన మేడలమీద, ఉయ్యాల మంచాలలో గుఱకలు పెదుతూ గాఢనిద్రలో ఉన్న ధనవంతుల మీదికి పోవడం వీలుకాదని, పేదవాళ్ళు జొన్నచొప్పతో కప్పులు వేసుకున్న గుడిసెలు గభాలున కూలిపోయేటట్లుగా దాడిచేస్తావా? వద్ద అట్లా చేయకు.
 5. గుడిసెల కప్పులు ఎండలకు వాడిపోయి, వేగంగా వీచే గాలులకు పట్టుతప్పిపోయాయి. వాటి గుంజలు ఊగులాడుతున్నాయి. నల్లని మబ్బులను చూడగానే అవి భయంతో గడగడలాడుతున్నాయి. ఓ వానదేవుడా! ఈ పేదసంసారాన్ని నాశనం చేయకు.
 6. ఔ కప్పులు సరిగ్గాలేని గుడిసెలలోనికి హాతాత్తుగా గాలి చౌరబడగానే దీపాలు రెపరెపలాడి ఆరిపోయాయి. పేదలు ఆ చీకట్లోనే శత్రువులకు (దోషులు, తేళ్ళు, పాములు మొదలైనవాటికి) శరీరాలు అప్పగించి పడుకున్నారు. ఓ వానదేవుడా! ఇక నీవు కూడా ప్రతాపాన్ని చూపించి వారిని బాధపెట్టకు.

ఇవి చేయండి

I

ఏని అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. నీకు ఏ కాలం అంటే చాలా ఇష్టం? ఎందుకు?
2. పారం చదివారుకదా! కవికి వర్షం గురించి ఉన్న అభిప్రాయాన్ని మీరు సమర్థిస్తారా? విభేదిస్తారా? ఎందుకు?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిష్పందించడం

1. కింది భావం వచ్చే వాక్యాలను పారంలో వెతికి రాయండి.

- ఆ. నడుమంత్రపుసిరికి గర్వపదేవారి గర్వం నీరై సముద్రంలో కలిసిపోతుంది.
- ఆ. నెట్రెలిచ్చిన నేలంతా అద్దంవలె మారి నీడలు కనిపిస్తున్నాయి.
- ఇ. పటపటమని వడగండ్లు నేలమీదపడినాయి.
- ఈ. సంపన్ములు మేడల్లో హాయిగా గుర్తుపెట్టి నిద్రపోతున్నారు.
- ఉ. నల్లని మబ్బులను చూడగానే గుడిసెలు, గుంజలు గడగడలూడుతున్నాయి.

2. కింది కవితను చదివి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

చిటపట చినుకుల వాన - చిరుజల్లై కురిసేనా
 నేలంతా తడిపే వాన - హరివిల్లై విరిసేనా
 జలజల గలగల పారే - సవ్వడి ఈ వాన
 చెరువులు బావులు నిండుగ - నింపే ఈ వాన
 పసిడి పంటలను ఇష్టగా - పరుగెత్తే ఈ వాన
 పరిసరాలను పచ్చదనంతో - నింపేటి ఈ వాన.

- ఆ. వాన ఎట్లూ కురిసింది?
- ఆ. వాన వేణిని నింపడానికి కురిసింది?
- ఇ. వానవల్ల కలిగే లాభమేమిటి?
- ఈ. ‘పసిడి పంటలు’ అనే పదంలో పసిడి అనే పదానికి సమానార్థక పదం ఏది?
- ఉ. పై కవితలో ఉన్న జంటపదాలు ఏవి?

III

స్వయంచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- ఆ. వర్షాల వల్ల ఏం జరుగుతుందో తెలుసుకున్నారు కదా! మరి శీతకాలంలో ఎట్లూ ఉంటుంది?
- ఆ. ‘చిన్నని చొప్ప కప్ప గుడిసెల్ వడి కూలగ దాడిచేతువా?’ అని కవి ఎందుకు అని ఉంటాడు?
- ఇ. వర్షాల కోసం ఎవరెవరు ఎదురుచూస్తారు? ఎందుకు?
- ఈ. డా॥ పల్లా దుర్గయ్య గురించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

పార్శ్వభాగ సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయండి.

IV

స్వజనాత్మకత / ప్రశంస

- మీకు నచ్చిన ప్రకృతి దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయండి.
(లేదా)
- ఎండాకాలంలోని వాతావరణాన్ని, ప్రజల స్థితిగతులను వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

- ముందు చదివిన పాతాలనుండి కింది గుణింతాలతో కూడిన పదాలను వెతికి పట్టిక ఆధారంగా రాయండి.

—o	ఽ	తీ	ఁ	ం	ర్హ	—	క్	ు	ు	ు	ు	ు	ు

- కింది వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాలకు అర్థాలు రాయండి.
 - సోమనాద్రిరాజు కిరీటం వజ్రాలతో తాపడం చేయబడి ఉండేది. ()
 - కృష్ణికులు పొద్దుస్తమానం కష్టపడి పంటలు పండిస్తారు. ()
 - ఎండాకాలం మిద్దెపై పడుకుంటే పయ్యెర హయిగా ఏస్తుంది. ()
 - తొందరగా చేరుకోవాలంటే వడిగా నడవాలి. ()
- కింది వాక్యాలు చదువండి. ఒకే అర్థం వచ్చే పదాలకింద గీత గీయండి.
 - సముద్రం నీరు ఉప్పగా ఉంటుంది. కానీ ఆ ఉడధి రత్నాలకు నిలయం. పయోధి దాటాలంటే ఓడ కావాలి.
 - నింగిలోని చంద్రుడు వెన్నెల కురిపిస్తున్నాడు. అంబరమంతా సక్షత్రాలు పరుచుకున్నాయి.
 - మనం భూమిని తల్లిగా భావిస్తాం. ఎందుకంటే అవని మనం పుట్టడానికి, నివసించడానికి ఆధారం కనుక. అటువంటి పుడమిని మన స్వీకరణకోసం కలుపితం చేయకూడదు.

4. కింది పదాలతో సాంతవాక్యాలు రాయండి.

- అ) బొబ్బలెక్కు
- అ) అశ్రద్ధ
- ఇ) పటపట
- ఈ) ఆశలుపోంగు
- ఉ) పులకరించు

VI

జాపను గురించి తెలుసుకుండాం

1. నాగ్లవ పద్యాన్ని చదివి అందులో ఉన్న సరళాక్షరాలను, పరుషాక్షరాలను, మహాప్రాణాలను, అనునాసికాలను గుర్తించి రాయండి.

లింగములు

★ కింది వాక్యాలను చదువండి.

గీత, లత కూరగాయలు తేవదానికి అంగడికి బయలుదేరారు.
ప్రదీప్, సందీప్లు వాళ్ళ నాన్నతో కలిసి పట్టం వెళ్ళారు.
పిల్లి ఎలుకను వెంబడించింది.
చెట్టుమీద కోతులు దుంకుతున్నాయి.

పై వాక్యాలలో గీత, లత, ప్రదీప్, సందీప్, నాన్న, పిల్లి, ఎలుక, చెట్టు, కోతులు మొదలైన పదాలను పరిశీలించండి.

గీత, లత - అనేవి శ్రీలకు చెందిన పదాలు. ఇట్లాంటి పదాలను శ్రీలింగ పదాలు అంటారు.
ప్రదీప్, సందీప్, నాన్న - అనేవి పురుషులకు (మగవారికి) చెందిన పదాలు. ఇట్లాంటి పదాలను ‘పుంచింగ పదాలు’ అంటారు.

పిల్లి, ఎలుక, చెట్టు, కోతులు మొదలైన పదాలు పురుషులనుకానీ, శ్రీలనుకానీ సూచించవు. ఇట్లాంటి పదాలను నపుంసక లింగ పదాలు అంటారు.

దీని ప్రకారం

పురుష వాచక శబ్దాలను పుంచింగాలనీ
శ్రీ వాచక శబ్దాలను శ్రీలింగాలనీ
పై రెండు కానటువంటి (మానవ సంబంధం కాని) వాటిని అనగా వస్తు, పక్కి, జంతు వాచక శబ్దాలను నపుంసకలింగ పదాలని చెప్పవచ్చు.

2. కింది పేరాలోని పుంలింగ, స్త్రీలింగ, నపుంసకలింగ పదాలను గుర్తించి రాయండి.

సునీత ఉదయాన్నే నిద్రలేచి సమయానికి బడికి వెళ్లింది. బడిలో సురేశ్ తాను రాసిన కథను సునీతకు వినిపించాడు. ఆ కథలో కుందేలు చెట్టు తొర్లలో తన పిల్లలతో అడుకునే సన్నివేశంతో పాటు కుందేలు, ముంగిసతో స్నేహం చేయడం కూడ బాగా నచ్చిందని, సునీత తన స్నేహితురాలితో చెప్పింది. అంతేకాదు ఆ కథను తన అస్వయ్య గోపాల్కు కూడ వినిపించింది. కథ బాగుందని అందరూ సురేశ్ను మెచ్చుకున్నారు.

స్త్రీ లింగ పదాలు - 1)

2)

పుంలింగ పదాలు - 1)

2)

నపుంసకలింగ పదాలు - 1)

2)

3)

ప్రాజెక్టుపని

వానకాలాన్ని వర్ణించే రెండు మూడు పాటలు లేదా కవితలు సేకరించండి.

నివేదిక రాసి, చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ నాకు ఇష్టమైన కాలం గురించి చెప్పగలను.
- ★ అపరిచితమైన కవితను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయగలను.
- ★ పార్యభాగ సారాంశాన్ని సొంతమాటల్లో రాయగలను.
- ★ నాకు నచ్చిన ప్రకృతి దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

ప్రకృతి తల్లిలాంటిది.
ఒక్కోసారి కోపంతో కసురుకున్నా వెంటనే
దగ్గరకు తీసుకొని లాలిస్తుంది.

చదువండి - తెలుసుకొండి

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్

చదువుకోవడానికి బడికి వెళ్తే దూరంగా కూర్చోబెట్టారు...
మంచినీళ్ళకోసం బావిదగ్గరకు వెళితే ముట్టరాదన్నారు...
ప్రయాణం కోసం బండిక్కితే మధ్యలో దించి అవమానించారు...
అయినా ఆ బడిముడుకులన్నీ ఎదుర్కొని...
ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందడుగేసి...
తనవంటి వారెండరికో సమన్యాయం దక్కాలని శ్రమించిన
రాజ్యాంగ రూపశిల్పి ‘భారతరత్న’ డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్!

అంబేద్కర్ తల్లిదండ్రులు భీమాబాయి, రాంజీస్కపాల్. వీరిది మహోరాష్ట్రలోని రత్నగిరిజిల్లా. రాంజీస్కపాల్ మధ్యప్రదేశ్ లో ఉద్యోగం చేశాడు. అక్కడే ‘మౌ’ అనే గ్రామంలో పద్మాలుగప సంతానంగా అంబేద్కర్ జన్మించాడు. అంబేద్కర్ చిన్నప్పటినుండి పరనాభిలాషి. ఆలోచనాపరుడు. ఎవరేమన్నా ఎదురించే దైర్యసాహసాలు గలవాడు. అనేక అవమానాలెదుర్కొంటూనే 1907లో మెట్రిక్యూలేషన్ పూర్తిచేశాడు. ఆ సందర్భంగా జరిగిన సన్మానసభకు ప్రముఖ మరారీ రచయిత కేలూన్నర్ హోజురై ‘గౌతమబుద్ధుని జీవిత చరిత్రను బహుమతిగా ఇచ్చి అంబేద్కర్ను ఉన్నత విద్య చదివేందుకు ట్రోత్సపించాడు. ప్రపంచానికి అపాంసా సిద్ధాంతాన్ని బోధించిన బోధించుండే స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభాగ్యత్వం అనే విలువైన మాటల్ని గ్రహించానని అంబేద్కర్ ప్రకటించాడు. ఈ అంశాలు ప్రతిబక్షరికి లభించిననాడే సామాజిక న్యాయం జరుగుతుందని ఆకాంక్షించాడు. పుస్తకపరణాన్ని అమితంగా ఇష్టపడే అంబేద్కర్ ఇంగ్లాండ్ లో చదువుకునే రోజుల్లో ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద గ్రంథాలయమైన లండన్ లైబ్రరీలోని గ్రంథాలన్నీ ఉనించిన చదివాడు. ఈ గ్రంథాలన్నీ చదివినవారు ప్రపంచంలో ముగ్గరే! ఆ ముగ్గరిలో ఒకరు అంబేద్కర్ కావడం దేశానికి గర్వకారణం.

న్యాయవాదవృత్తిలో ప్రవేశించి ఒకవైపు పేదలందరికి న్యాయం అందిస్తూనే మరోవైపు అట్టడుగు వద్దాల వారి అభ్యస్తుతికోసం శ్రమించాడు. బొంబాయి లెజిస్లైటింగ్ కౌన్సిల్ సభ్యుడిగా నామినేట్ అయి వివిధ సమావేశాల్లో కమిటీల్లో కీలకపాత్ర పోషించాడు. సమసమాజ స్థాపన కోసం కృషిచేసిన అంబేద్కర్ విద్యకు, స్వాభిమానానికి, శీలానికి అత్యంత ప్రాధాన్యమిచ్చాడు. చిన్నరాష్ట్రాల ఏర్పాటుతోనే దేశం అభివృద్ధి చెందుతుందని ఆ రోజుల్లోనే కాంక్షించిన దార్శనికుడు అంబేద్కర్.

ఆయనలోని ఆత్మవిశ్వాసం, నిరాడంబరత, ప్రతిఫుటనాచైతన్యం, నిరంతర పరనాభిలాష, సునిశిత పరిశీలన, తపన నేటి బాలబాలికలకు అత్యంత అవసరం. ఆత్మగౌరవానికి ఎనలేని ప్రాధాన్యమిచ్చిన అంబేద్కర్ గంభీరత, సున్నతత్వం కలగలిసిన గొప్ప మానవతావాది.

4. లేఖ

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం చేస్తున్నారు?
2. ఉత్తరంలో ఏమి ఉండవచ్చు?
3. మీరెప్పుడైన ఉత్తరాలు రాయడం, చదువడం చేశారా?
4. మీ ఊరి గురించి లేదా మీరు చూసిన ప్రాంతం గురించి ఎవరికైనా ఉత్తరాలు రాశారా?

పారం ఉద్దేశం

లేఖా రచనను పరిచయం చేస్తూ తెలంగాణలోని ప్రముఖ దర్శనీయ స్థలాలను గురించి తెలియజేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్శ్వభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘లేఖారచన’ ప్రక్రియకు చెందినది. లేఖలో విషయం ప్రధానం. ఇది వచనరూపంలో ఉంటుంది. లేఖల్లో వ్యక్తిగత లేఖలు, కార్యాలయ లేఖలు, వ్యాపార లేఖలు, పత్రికలకు లేఖలు తదితర భేదాలుంటాయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలు చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్శ్వపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

వివిధ ప్రాంతాల సందర్భానికి మేఘావికాసానికి బాటలు వేస్తుంది. మానసిక చైతన్యాన్ని కల్పిస్తుంది. చారిత్రక స్థలాలు దర్శించడం వల్ల ఆనాటి జీవన విధానం, సామాజిక స్థితిగతులు, చరిత్ర, సంస్కృతి మొదలైన వాటి గురించి మనకు తెలుస్తుంది. అందువల్ల అట్లాంటి స్థలాల గురించి తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం ఉన్నది. తెలంగాణలో అనేక దర్శనీయ స్థలాలు ఉన్నాయి. వాటిలో నాగార్జునసాగర్, వరంగల్, హైదరాబాద్ మొదలైన స్థలాల గురించి తెలుసుకోవడానికి లేఖారూపంలో ఉన్న ఈ పారం చదువండి.

I

వేముల,

10.10.2014.

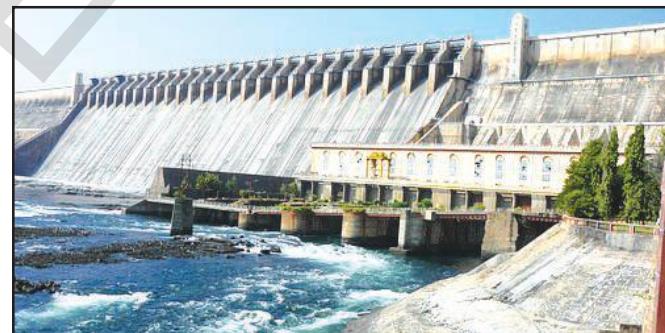
ప్రియమైన లలితకు,

లలితా! ఎట్లున్నపు? నేను ఆక్కడ మంచిగున్న. ఈసారి బతుకమ్మ పండుగ సెలవుల్లో మా బడిపిల్లలం అందరం సంబురంగ విహారయాత్రకు పోయి వచ్చినం. ఆక్కడ మేం చూసిన విశేషాల గురించి నీకు ఉత్తరం రాశ్ఱున్న.

సెలవుల మొదటిరోజే యాత్రకు అన్ని తయారు చేసుకొని సాయంత్రం బడికి చేరుకున్నం. అప్పటికే బస్సు

వచ్చి సిద్ధంగా ఉన్నది. రాత్రి భోజనం చేసి అందరం వరుసగ బస్సు ఎక్కినం. నేను కిటికీ పక్కన కూర్చున్న. మా అమృణాయినలు జాగ్రత్తలు చెప్పి టూటూ అంటుండగా బస్సు బయలుదేరింది. అందరికి చెప్పలేని ఆనందం కలిగింది. కొద్దిసేపు ముచ్చట్టాడుకొని బస్సులోనే నిద్రపోయినం.

తెల్లారేసరికి నాగార్జునసాగర్ చేరుకున్నం. బస్సు దిగుతుంటే చల్లగాలి ఒంటికి తాకి మనసు పులకరించింది. అందరం స్నానంచేసి నాగార్జున సాగర్ ఆనకట్ట చూడటానికి పోయినం. అఖ్య ఎన్ని నీళ్ళో!... పెద్ద సముద్రం వలె కనిపించింది. చూడటానికి రెండు కండ్లా చాలలేదు. చెప్పలేని ఆనందం వేసింది. డ్యూం చాల పోడవుగ ఉన్నది.

ఇంత పెద్ద నిర్మాణం ఎట్లా కట్టారా! అని ఆశ్చర్యం వేసింది. ఆక్కడే ఫలాహారం తిని స్థీమరుమీద నాగార్జునకొండ చూడటానికి పోయినం. నీళ్ళపై ప్రయాణం చేస్తుంటే ఎంత సంబురంగ ఉండేనో! స్థీమరు నదిని చీల్చుకుంటూ పోతుంటే నీటి తుంపరలు నామీద పడి శరీరం రుఱులుమన్నది. చుట్టూ ఎటు చూసినా నీళ్ళో! అటూ ఇటూ ఎత్తైన కొండలు. మలుపులు తిరిగిన విశాలమైన కృష్ణానది. ఆ ప్రకృతి అందాలు చూసి ఆనందించాలిందేకాని చెప్పడానికి మాటలు రావు. కొండలను దాటుకుంటూ పోయిన కొద్దిసేపటికి స్థీమరు ఒడ్డుకు చేరింది. ఇదే నాగార్జున కొండ అని మా సార్లు చెప్పంగనే అందరి కేకలతోటి ఆ ప్రాంతమంత మారుమాగింది. మేమందరం కొండను ఎక్కి చూస్తే ఆక్కడ విశాలంగ ఉన్న పార్చు కనిపించింది. ఎన్నోరకాల అందమైన పూలమొక్కలు కనిపించినయి. ఆ పార్చు

ఖండాలను, వస్తువులను చూసినం. కొద్దినేపు పారుగ్కలో కూర్చొని అందరం కలిసి తిని స్టీమరులో తిరుగు ప్రయాణం అయినం. అక్కడున్న దుకాణాల్లో గవ్వలతో చేసిన వస్తువులు కొనుక్కొని వరంగల్కు బయలు దేరినం.

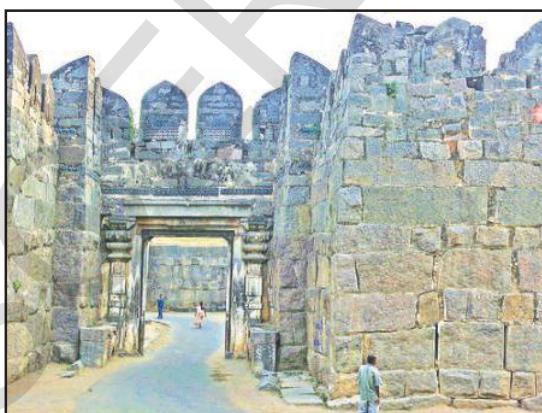
మధ్యలోనుండి కొద్దిదూరం పోతే బౌద్ధులకు సంబంధించిన అవశేషాలు, సూపాలు కనిపించినయి. ఆచార్య నాగార్జునుడు అక్కడనే విశ్వవిద్యాలయం ఏర్పాటు చేసిందట. అక్కడ ఉన్న మ్యాజియంలో బౌద్ధమతానికి చెందిన ఎన్నో కళా

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ శైలజకు తల్లిదండ్రులు ఎట్లాంటి జాగ్రత్తలు చెప్పి ఉంటారో ఊహించి చెప్పండి.
- ★ ఇంత గొప్ప నిర్మాణం ఎట్లా కట్టారా! అనడం వెనుక ఆంతర్యం ఏమిటి?

II

తెల్లారేసరికి హనుమకొండ చేరుకున్నం. అక్కడ ముందుగ వేయస్తంభాల గుడికి పోయినం. గుడి చాలావరకు శిథిలమైంది. కొన్ని స్తంభాలు మాత్రమే మిగిలినయి. అయినా ఆ అద్భుతమైన కట్టడాలు ఎంత ముద్దుగున్నయో! అక్కడ పెద్ద

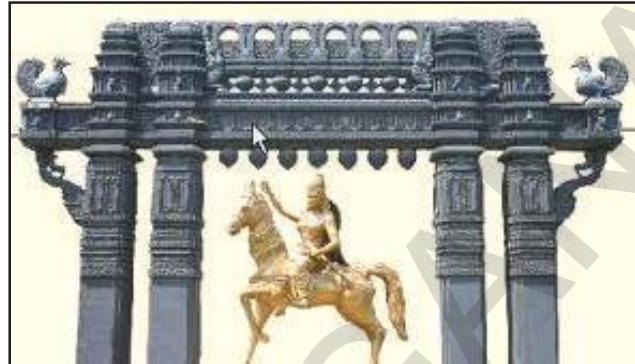

నందివిగ్రహం, శివలింగం ఉన్నయి. అటుతర్వాత భద్రకాళి గుడికి పోయి ఆమ్యవారికి మొక్కుకొని వరంగల్ కోటకు చేరుకున్నం. అక్కడ స్వయంభూదేవాలయం, ఖుష్మమహాల్, నాట్యమండపం, ఆనాటి శిలాశాసనాలు, విగ్రహాలు కనిపించినయి. ఎంత బాగున్నయో! అవన్నీ చూస్తుంటే ఇంత అందంగ రాతిశిల్పాలు ఎవరు చెక్కారో తెలుసుకోవాలన్న కోరిక కలిగింది. కాకతీయ చక్రవర్తులు రుద్రమదేవి,

ప్రతాపరుదుడు ఇక్కడి నుంచే పరిపాలన సాగించారని మా సార్లు చెప్పారు. రుద్రమదేవి గొప్ప వీరనారి అనీ శత్రురాజులతో యుద్ధం చేసి గలిచిందనీ ఆ ప్రాంతాన్ని చక్కగా పరిపాలించిందనీ చెప్పారు. ఆ కోటంతా కలియ తిరుగుతూ గడిచిన చరిత్ర విషయాలు వింటుంటే మమ్ములను మేము మరిచిపోయి రాజుల కాలంలో ఉన్నమా! అని అనిపించింది. ఇక్కడ మన తెలంగాణ రాష్ట్ర చిహ్నాలోని ‘శిలాతోరణ’ కనిపించింది. అది ఎంత బాగున్నదో! కాకతీయ రాజుల వైభవానికి అది గుర్తుగా నిలిచింది. ఆ కోటనుంచి నాకు రాబుధ్వికాలేదు. అక్కడి దుకాణాల్లో గొంగళ్ళు, తివాచీలు, పెంబర్తిలో తయారుచేసిన ఇత్తడి కళాఖండాలు కనిపించినయి. వాటిని చూసి అక్కడినుండి బయలుదేరినం.

రామప్ప దేవాలయం చేరుకున్నం. ఆ గుడిని గణపతిదేవుని సేనాని రేచర్లరుద్రుడు కట్టించిందట! ఇక్కడన్న శిల్పాలు ఎంతో అందంగా ఉన్నయి. ఆ శిల్పాలు మరిచిపోలేని అనుభూతిని కలిగించినయి. అక్కడాక పెద్ద నందివిగ్రహం ఉన్నది. దాన్ని ఏ దిక్కు నుంచి చూసినా అది వారినే చూస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది. అదే దాని ప్రత్యేకత. అక్కడ రాత్రిపై చెక్కిన సింహాలు, ఏనుగులు, హంసల విగ్రహాలు కూడా నాకు బాగా నచ్చినయి. కొన్ని విగ్రహాలు ధ్వంసం కావడం నాకు బాధ కలిగించింది. అక్కడి నుంచి రామప్ప చేరువుకు చేరుకున్నం. అది చాలా పెద్ద చేరువు. ఆ చేరువు నీళ్ళు తియ్యగున్నయి. ఆరాత్రి అక్కడనే ఉండి తెల్లారుజామున ప్రస్తుత జగిత్యాల జిల్లలో ఉన్న బొమ్మలగుట్టకు పోయినం.

తెలుగు భాషకు కీర్తిప్రతిష్ఠలను అందించిన ఆ ప్రదేశాన్ని చూడడం మా అందరికీ ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించింది. ప్రాచీన తెలంగాణ కవి జినవల్లభుని కండ పద్మాలున్న శాసనాల్ని చూసినం. ఇవే తెలుగులో మనకు దొరికిన తొలి కండ పద్మాలు. ఈ పద్మాల ఆధారంగనే మన తెలుగుభాషకు ప్రాచీన పౌరా లభించిందట. అక్కడి నుండి సింగరేణి బొగ్గుగనులు చూడటానికి పోయినం. ఆ పరిసరాలను

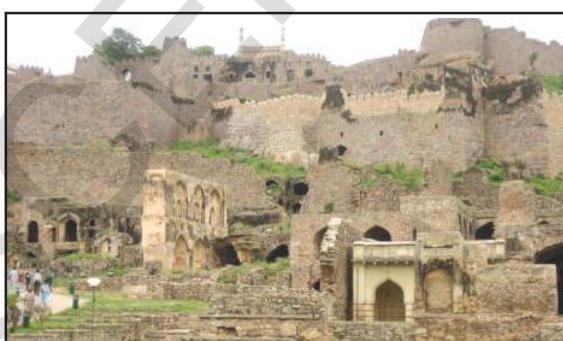
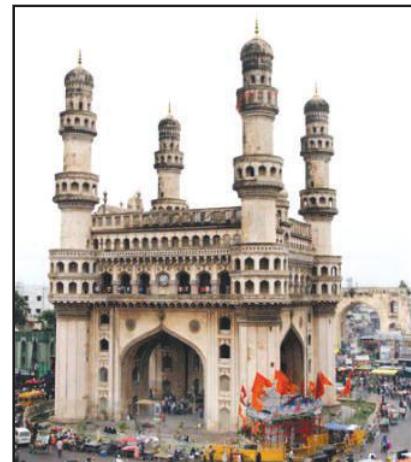
చూస్తుంటే ‘సిరివెలుగులు విరజిమ్మె సింగరేణి బంగారం’ అన్న పాట గుర్తుకొచ్చింది. మేమందరం అక్కడున్న బొగ్గుబావులను చూసినం. అక్కడ కార్బూకులు పడుతున్న శ్రమను గురించి తెలుసుకున్నం. వీరి కష్టం మన ఇండ్లలో విద్యుత్ కాంతిగా మారిందని తెలిసి మనసులో వారికి ధన్యవాదాలు చెప్పుకున్నం. అక్కడినుంచి బయలుదేరి శాతవాహనుల రాజదానియైన కోటిలింగాల చేరుకున్నం. చుట్టూ గోదావరి కనిపించింది. చక్కని ఆహోదకరమైన వాతావరణం కనిపించింది. గోదావరిలో స్నానం చేసి ఇసుకరేణువులతో ఏర్పడిన శివలింగాన్ని దర్శించు కున్నం. శాతవాహన వంశపు తొలిరాజు - శ్రీముఖుని నాటములు అక్కడ దొరికినయట. ఆ విశేషాలన్నీ చూసేసరికి చీకటి పడింది. ఆ రాత్రి అక్కడే తిని ప్రైదరాబాదుకు పోయినం.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ఆనాటి విగ్రహాలకు శిలలను వాడినారు కదా! మరి ఈరోజుల్లో విగ్రహాల తయారీకి వేటిని వాడుతున్నారు?
- ★ ‘సింగరేణి కార్బూకుల కష్టం మన ఇండ్లకు కాంతిగా మారింది’ అంటే మీకేమి ఆర్థమైంది?

III

ఎప్పటినుంచో ప్రైదరాబాద్ చూడాలన్న కోరిక తీరబోతున్నందుకు సంతోషంగ ఉన్నది. అక్కడ చూడవలసిన ప్రదేశాలెన్నో ఉన్నయి. మొదట మేము చార్బూనార్కు చేరుకున్నం. ఆనాటి రాజు కులీకుతుబ్బోపో ప్లేగువ్యాధి నిర్మాలనకు గుర్తుగా దీన్ని కట్టించిడట. అద్భుతమైన వాస్తుకళా సైపుణ్యంతో దీన్ని కట్టారు. నాలుగుదిక్కుల నాలుగు గోపురాలన్నయి. వాటినే మినార్లు అంటరని తెలిసింది. చార్బూనార్ ఎక్కి చూస్తే ప్రైదరాబాద్ అంతా కనిపించింది. మనసు గాలిలో తేలిపోయింది. గాజులు, అలంకరణ వస్తువులు, బంగారపు దుకాణాలతో ఆ ప్రదేశం చాలా రద్దిగా ఉన్నది. తరువాత సాలార్జంగ్ ముఖ్యజియానికి పోయినం. అక్కడ ప్రాచీన వస్తువులను, పూర్వపు రాజులు వాడిన వస్తువులను ఎన్నింటినో భద్రపరిచారు. అవన్నీ చూస్తా మా నోటు

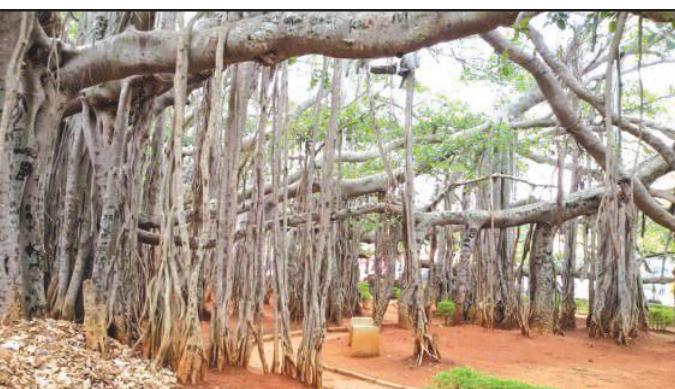
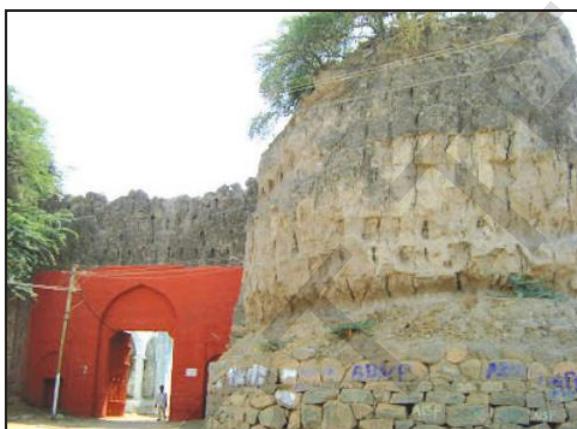

పుస్తకాలలో వాటి వివరాలు రాసుకున్నం. అక్కడున్న వాటన్నింటిలో తలుపుతీసి గంటకొట్టే గడియారం బొమ్మ చాలాబాగుంది. దాన్ని మళ్ళీ మళ్ళీ చూడాలని పించింది. ఆ తరువాత గోలుకొండ కోటకు పోయినం. కోటలో ముఖద్వారం దగ్గర మధ్యలో నిలబడి చప్పట్లుకొడితే ఆ చప్పుడు కోట పైభాగానికి వినిపించడం చాలా

గమ్మతనిపించే ముచ్చట. ఈసారి స్వాతంత్ర్యదినోత్సవ వేడుకలు ఈ కోటలోనే జరిగినయి. మన తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి ముఖ్యమంత్రి కె. చంద్రశేఖరరావు ఇక్కడనే జాతీయజెండాను ఎగురవేసిందు.

అక్కడి నుంచి వఱ్సేన్ సాగర్ కు చేరుకున్నాం. వినాయక చవితి విగ్రహాల నిమజ్జనోత్సవం ఇక్కడనే జరగడం మనం తీవీల్లో చూస్తం కదా! ట్యూంక్ బండ్ మీద నిలబడి అక్కడి అందాలను చూసినం. అక్కడ ఎందరో మహానీయుల విగ్రహాలున్నాయి. చెరువు మధ్యలో శాంతికి ప్రతిరూపమైన ఎత్తైన బుద్ధుని విగ్రహం కనిపించింది. ఆ సాయంత్రం బిర్లా మందిరకు పోయినం. అది పాలరాతితో కట్టిన వేంకటేశ్వరుని గుడి. ధగధగ మెరినే విద్యుత్ దీపాలతో వెలిగిపోతున్నది. అక్కడినుంచి చూస్తే మిలమిల మెరిసిపోతున్న ప్రాదరాబాద్ నగరం కనిపించింది. అక్కడ కొద్దిసేపు కూర్చుని ఆతర్వాత అన్నాం తిని జోగులాంబ జిల్లాలోని గద్వాల కోటకు బయలుదేరినం.

మంది) కవులు ఉండేవారట. కోటంతా తిరిగి విశేషాలు తెలుసుకొని సాయంత్రంవరకు పాలమూరు జిల్లాలోని పిల్లలమరికి చేరుకున్నం. అక్కడ మరిచెట్టు దాదాపు మా ఉండంత పెద్దగున్నది. ఆ చెట్టుకింద తిని అక్కడున్న జింకలపార్కు ఎక్కేరియం, మూళియంలను చూసి ఇంటికి తిరుగు ప్రయాణం అయినం.

ఇంటికి తిరిగి వస్తుంటే యాత్ర ఇంకొన్ని రోజులుంటే మంచిగుండనిపించింది. చూసిన విశేషాలన్నీ నా డైరీలో రాసుకున్న. యాత్రలో తీసిన ఫోటోలను కూడా నీకు పంపుతున్న. తప్పక చూడగలవు. అమృనాయినలకు నమస్కారాలు తెలుపగలవు. ఉంటా మరి...

చిరునామా :

కె.లలిత

వె తరగతి, జి.ప.ఉ.పారశాల,
రంగాపురం, మంచాల మండలం,
రంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ - 501 508.

ఇట్లు
నీ ప్రియమిత్రురాలు,
ఎన్.శైలజ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ప్రాచీన వస్తువులు భద్రపరచడం వల్ల కలిగే ఉపయోగాలేమిటి?
- ★ మధుర జ్ఞాపకాలను డైరీలలో ఎందుకు రాస్తారు?
- ★ యాత్ర ముగించుకొని ఇంటికి వస్తుంటే శైలజకు ఎందుకు బాధ కలిగియుండవచ్చు?

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

హైదరాబాద్, వరంగల్ వంటి దర్శనీయ స్థలాల గురించి తెలుసుకున్నారుకదా! మరి మీ ప్రాంతంలో ఉన్న దర్శనీయ స్థలాల గురించి చెప్పండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది వాక్యాలు చదివి వాటికి సంబంధించిన స్థలాల పేర్లను పారంలో వెతికి రాయండి.
 - అ. ఇంత పెద్ద నిర్మాణం ఎట్లా కట్టారా! అని ఆశ్చర్యం వేసింది.
 - ఆ. తొలి కందపద్మాలు ఇక్కడ శిలపై చెక్కబడి ఉన్నవి.
 - ఇ. మమ్మల్ని మేము మరిచిపోయి రాజులకాలంలో ఉన్నమా! అని అనిపించింది.
 - ఈ. అక్కడున్న బోగ్గు బావులను చూసినం.
 - ఉ. అద్భుతమైన వాస్తవకళా నైపుణ్యంతో దీన్ని కట్టారు.

2. కింది లేఖను చదివి ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మందమ్మి,

తేది : 07.03.2014.

పత్రికా సంపాదకునికి,

నమస్కారం!

దేశంలో అడవులు బాగా తగ్గిపోతున్నాయి. బహుళ అంతస్తుల భవన నిర్మాణాలకోసం, రహదారుల విస్తరణకోసం చెట్లను విచక్షణారహితంగా నరుకుతున్నారు. రాబోయే తరాల శ్రేయస్సు పట్టకుండా పర్యావరణానికి ముఖ్యత్వస్తున్నారు. దీనివల్ల వర్షాలు సరిగ్గా పడక రైతుల పరిస్థితి నానాటికి దిగజారిపోతున్నది. వృక్షజ్ఞాలంతోపాటు జంతుజాలం కూడ నశిస్తున్నది. ఈ విధ్వంసాన్ని ఇప్పటికేనా ఆపాలి. పర్యావరణ పరిరక్షణ అనేది మన జీవన విధానంలో భాగం కావాలి.

ఈ విషయంపై పత్రికాముఖంగా ప్రజల్లో చైతన్యం కలిగించాలని కోరుతున్నాను.

కృతజ్ఞతలతో....

ఇట్లు

ఆర్.వెంకట్

- అ. లేఖను ఎవరు, ఎక్కడినుంచి రాశారు?
- అ. రైతుల పరిస్థితి దిగజారణానికి ముఖ్య కారణం ఏమిటి?
- ఇ. చెట్లను ఎందుకు నరికి వేస్తున్నారు?
- ఈ. పర్యావరణ పరిరక్షణ కోసం మనమేం చేయాలి?

III

స్వయంచాలు

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. ఉత్తరాల ద్వారానే కాకుండా నేటికాలంలో సమాచారాన్ని పంపడానికి వేటిని ఉపయోగిస్తున్నారు?
- అ. యూత్రలకు వెళ్ళేటప్పుడు ఏమే జాగ్రత్తలు పాటించాలి?
- ఇ. పురాతన కట్టడాలు, నదులు, దేవాలయాలు మొదలైనవాటిని మాడటానికి పోయినపుడు మనం ఎలా ప్రవర్తించాలి? ఎందుకు?
- ఈ. శైలజ తన స్నేహితురాలుకు రాసిన లేఖను చదివారుకదా! మీరైతే శైలజకు మళ్ళీ ఏమని ఉత్తరం రాస్తారు?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

‘విజ్ఞానయూత్రల వల్ల విద్యార్థుల్లో విజ్ఞానం పెరుగుతుంది’ దీనిని సమర్థిస్తూ రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

మీరు చూసిన యాత్రా విశేషాలను గురించి మీ మిత్రునికి లేఖ రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలు చదువండి. వీటికి అవే అర్థాలు వచ్చే పదాలను రాయండి.

- అ. గుడి
- ఆ. ఆనవాళ్ళు
- ఇ. ఆనందం
- ఈ. ప్రథమ
- ఉ. సందర్భించుట

2. కింది పదాలను పయోగించి సొంత వాక్యాలు రాయండి.

- అ. అనుభూతి
- ఆ. ఆకర్షణ
- ఇ. కమ్ముగా
- ఈ. జూపకం
- ఉ. దర్శనం
- ఊ. ప్రాచీనం
- బు. యాత్ర
- ఓ. మహానీయుడు.....

3. కింది పదాల వరుసను చూడండి. ప్రతి వరుసలో సంబంధం లేని పదాన్ని గుర్తించి సున్నా చుట్టండి.

- అ. దుర్గం, కోటు, ఖిల్లా, జాగ
- ఆ. గుడి, బడి, దేవాలయం, మందిరం
- ఇ. శిల, రాయి, దండ, బండ
- ఈ. గాలం, నీరు, జలం, సలిలం
- ఉ. కన్ను, నేత్రం, రెప్పు, సయనం

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. మీకు తెలిసిన స్త్రీలింగ, పుంలింగ, నపుంసకలింగ పదాలను రాయండి.

అ. స్త్రీలింగ పదాలు	:			
ఆ. పుంలింగ పదాలు	:			
ఇ. నపుంసకలింగ పదాలు	:			

విభక్తి ప్రత్యుహలు

★ కింది వాక్యాలను గమనించండి.

- అ. తెలంగాణ సంస్కృతికి, ఉనికికి, బతుకమ్మ పండుగ ప్రతీక.
- ఆ. పెల్లాళీ పండుగను మన దేశంలోనే కాకుండా విదేశాల్లో కూడా జరుపుకుంటారు.
- ఇ. పీర్చను ఇత్తడితో, వెండితో తయారుచేస్తారు.
- ఈ. వాణి పూజ కొరకు పూలను కోసింది.
- ఉ. కృత్రిమమైన రంగులు చల్లుకోవడం వల్ల అనారోగ్యం పాలవుతాం.

పై వాక్యాల్లో గీతగీసిన అక్షరాన్ని లేదా పదాన్ని తొలగించి చదువండి.

ఉదా॥ పీర్చ ఇత్తడి వెండి తయారుచేస్తారు.

పై వాక్యంలో పదాలమధ్య సంబంధం సరిగా లేనట్టుగా అనిపిస్తున్నది. ‘పీర్చ ఇత్తడి వెండి...’ అనే వాక్యం ఉండదు. ఇప్పుడు ను, తో అనే ప్రత్యుహలను ఉపయోగించి చదువండి.

‘పీర్చను ఇత్తడితో, వెండితో తయారుచేస్తారు.’ ఇట్లా పదాల మధ్య అర్థసంబంధాన్ని ఏర్పరచడానికి ఉపయోగించే వాణిని ‘విభక్తి ప్రత్యుహలు’ అంటారు.

విభక్తి ప్రత్యయాలు

ప్రత్యుధ్మాలు	విభక్తులు
అ. దు, ము, వు, లు	ప్రథమ విభక్తి
ఆ. ని(న్), ను(న్), ల(న్), కూర్చు, గురించి	ద్వితీయ విభక్తి
ఇ. చేత(న్), చే(న్), తోడ(న్), తో(న్)	తృతీయ విభక్తి
ఈ. కొఱకు(న్), కై (కోసం)	చతుర్थి విభక్తి
ఉ. పలన(న్), కంటె(న్), పట్టి	పంచమి విభక్తి
ఊ. కి(న్), కు(న్), యొక్క, లో(న్), లోపల(న్)	షష్ఠి విభక్తి
ఋ. అందు(న్), న(న్)	సప్తమి విభక్తి
బు. ఓ, ఓరి, ఓయి, ఓసి	సంబోధనప్రథమావిభక్తి

2. పొరంలోని 5, 6, 7 పేరాలు చదివి వివిధ విభక్తులున్న పదాలను వెతికి రాయండి.

ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟುವನಿ

పొతంలో రామప్పగుడి, గద్వాలకోటు, వరంగల్కోటు, చార్మినార్, సాలార్జంగ్ మ్యాజియం మొదలైన వాటి గురించి కొన్ని విషయాలు తెలుసుకున్నారుకదా! వీటిలో ఏదైనా ఒకదాని గురించి పూర్తి వివరాలు సేకరించండి. నివేదిక రాసి, చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

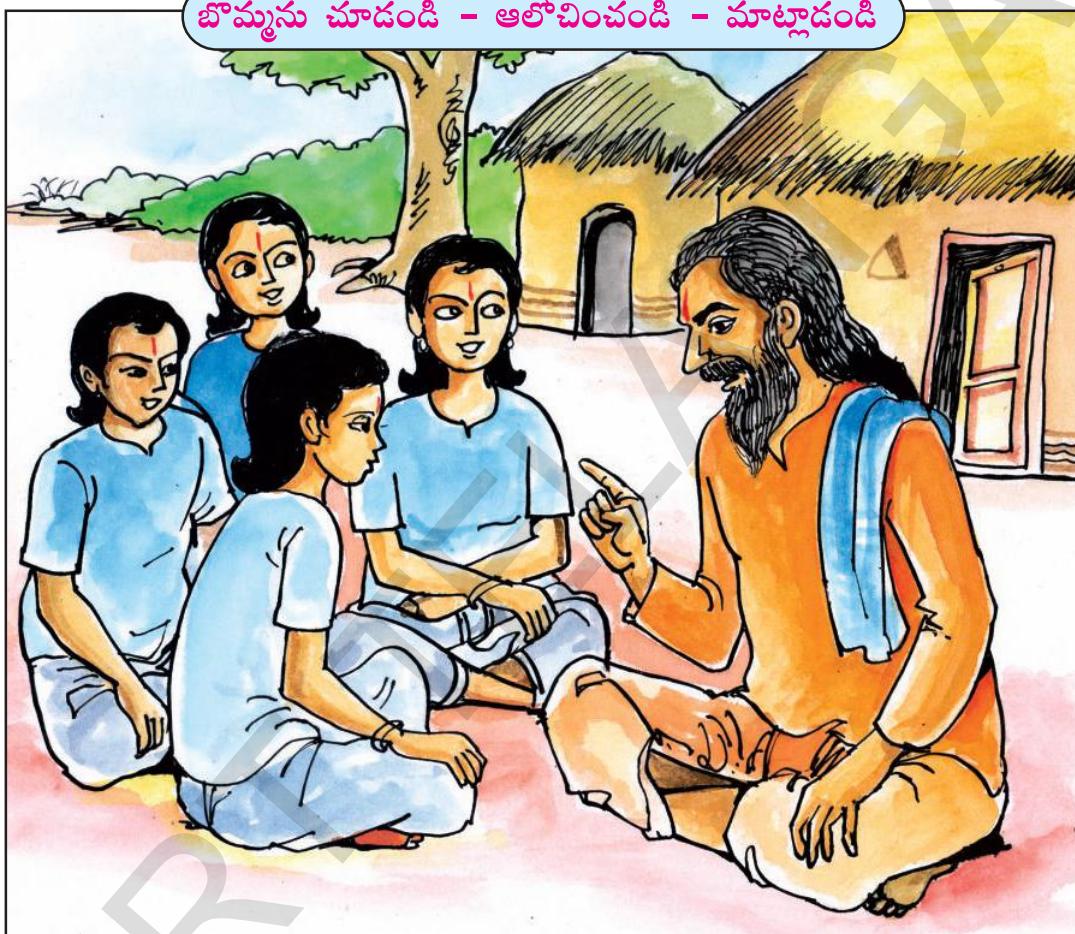
- ★ దర్శించిన స్థలాల గురించి వివరించగలను. అవును / కాదు
 - ★ అపరిచిత అంశాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ “యాత్రలు విజ్ఞానాభివృద్ధికి దోహదపడుతాయి” అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ నేను చూసిన యాత్రావిశేషాలను వివరిస్తూ మితునికి లేఖ రాయగలను. అవును / కాదు

ఉదారచరితానాం తు వస్తుదైక కుటుంబకమ్ |
విశాలహృదయం గలవారికి ఈ
జ్యుమండలపుంణా త్తపు కుటుంబహే.

5. నతకసుదు

బొమ్మను మాడండి - అలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. ఈ బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
2. గురువుగారు ఏం చెప్పున్నారు?
3. మీకు తెలిసిన ఒక పద్యం చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

విద్యార్థుల్లో నైతిక విలువలు పెంపాందించడం, వారిని ఉత్తమ పౌరులుగా ఎదిగేటట్లు చేయడం ఈ పార్యభాగ ఉద్దేశం.

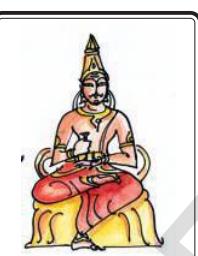
పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘శతక’ ప్రక్రియకు చెందినది. శతకం అంటే నూరు పద్యాలు కలది అని అర్థం. కొన్ని శతకాల్లో వందకు పైగా పద్యాలు ఉంటాయి.

సాధారణంగా శతక పద్యాలకు మకుటం ఉంటుంది.

ఈ పారంలో సుమతి, శ్రీకాళహస్తిశ్వర, కుమారి, సుభాషిత రత్నావళి,
ప్రభుతనయ, గాంధీతాత,
భరతసింహ, భవ్యచరిత
శతకాల పద్యాలున్నాయి.

కవి పరిచయాలు

1. సుమతి శతకం - బద్దెన

లౌకికనీతులను అతిసులువుగా కండపద్యాల్లో ఇమిడ్స్ సుమతి శతకాన్ని రాశిన కవి బద్దెన. (వేములవాడ చాళుక్యరాజు భద్రబూపాలుడే బద్దెన అని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం) ఈయన సుమతి శతకంతోపాటు నీతిశాస్త్ర ముక్తావళి అనే గ్రంథాన్ని రాశాడు.

(13వ శతాబ్దం)

2. శ్రీకాళహస్తిశ్వర శతకం - ధూర్జటి

మహాకవి ధూర్జటి 16వ శతాబ్దమునకు చెందినవాడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్తానంలో ఉండే అప్పదిగ్గజ కవులలో ఈయన కూడ ఒకడు. శ్రీకాళహస్తిశ్వర శతకంతోపాటు శ్రీకాళహస్తి మాహోత్సము అనే ప్రబంధాన్ని రాశాడు. ‘అతులిత మాధురీమహిమ’ కలిగినవాడని శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఇతడిని ప్రస్తుతించాడు.

(16వ శతాబ్దం)

3. కుమారి శతకం - పక్కి వేంకట నరసింహకవి

పక్కి వేంకట నరసింహకవి రాసిన కుమారి శతకం తెలుగు శతకాల్లో ప్రసిద్ధమైంది. చిన్న చిన్న పదాలతో ఆధునిక సమాజానికి అవసరమైన నీతులను వేంకట నరసింహకవి సులభరీతిలో చెప్పాడు.

(17వ శతాబ్దం)

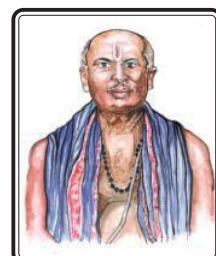
(18వ శతాబ్దం)

4. సుభాషిత రత్నావళి - ఏనుగు లక్ష్మణకవి

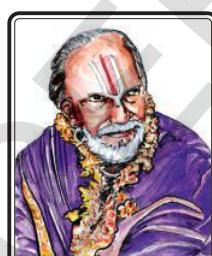
సంస్కారంలో భర్తృహరి రాసిన ‘సుభాషిత త్రిశతి’ని తెలుగులోనికి అనువదించిన కవులలో ఏనుగు లక్ష్మణకవి ఒకడు. ఈయన పెద్దాపురం సంస్కారంలోని పెద్దాడ గ్రామనివాసి. సుభాషిత రత్నావళితోపాటు రామేశ్వర మాహోత్సవము, విశ్వమిత్ర చరిత్రము, గంగామాహోత్సవము మొదలైన రచనలు చేశాడు. ప్రజల నాలుకలపై నాట్యమాడే సులభమైన, రమ్యమైన శైలిలో ఇతని పద్యాలు ఉంటాయి.

5. ప్రభుతనయ శతకం - కౌకుంట్ల నారాయణరావు

కౌకుంట్ల నారాయణరావు రంగారెడ్డి జిల్లాలోని కౌకుంట్ల గ్రామానికి చెందినవాడు. తనయా! అనే మకుటంతో ఈయన రాసిన ‘ప్రభుతనయ శతకం’ చాలా ప్రసిద్ధి చెందింది.

1883-1953

13.08.1905
15.04.1992

6. గాంధీత శతకం - శిరశినహల్ కృష్ణమాచార్యులు

శిరశినహల్ కృష్ణమాచార్యులు నిజాముబాద్జిల్లా ‘మోర్టాడ్’ లో జన్మించాడు. కోరుట్లలో స్థిరనివాసం ఏర్పరుచుకున్నాడు. ప్రముఖ శతావధానిగా పేరుపొందాడు. ఈయన కళాశాల అభ్యుదయం, రామానుజ చరితం, చిత్రప్రబంధం అనే రచనలతోపాటు ‘రత్నమాల’ అనే ఖండకావ్యాన్ని రాశాడు. ఈయన ‘అభినవ కాశిదాసు’ అనే బిరుదుపొందాడు.

7. భరతసింహ శతకం - సురోజు బాలనరసింహచారి

సురోజు బాలనరసింహచారి నల్గొండజిల్లా చిన్నకాపుర్ గ్రామానికి చెందిన వాడు. కవితాకేతనం, బాలసృసింహశతకం, మహేశ్వర శతకం, భగవదీత కందామృతం, వీరబ్రహ్మంద్రస్మామి చరిత్ర మొదలైన పుస్తకాలు రాశాడు. ‘సహజకవి’గా ప్రసిద్ధుడు.

9.5.1946

2.2.2014

8. భవ్యచరిత శతకం - డాక్టర్ టి.వి. నారాయణ

డా॥ టి.వి. నారాయణ హైదరాబాద్ జిల్లకు చెందినవాడు. 26.07.1925 లో జన్మించిన ఈయన విద్యావేత్తగా, ఆధునిక దార్శనికుడుగా గుర్తింపు పొందాడు. జిల్లా విద్యాశాఖాధికారిగా, పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ సభ్యుడిగా సేవలందించాడు. జీవనవేదం, ఆర్షపుత్ర శతకం, భవ్యచరిత శతకం, ఆత్మదర్శనం (కవితానంపుటి) అమరవాక్యధాప్రవంతి (ఉపనిషత్తులపై వ్యాససంపుటి) మొదలైనవి ఈయన రచనలు.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

జీవితంలో అనుభవాల ద్వారా ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకుంటూ ఉంటాము. అట్లా తెలుసుకున్న విషయాల్లో మంచివాటిని భవిష్యత్తు తరాలవారికి అందించాలని కొంతమంది మహాత్ములు కోరుకుంటారు. ఎంతో పెద్ద విషయాన్ని కూడ కుదించి సులభంగా చెప్పగలిగే అవకాశం శతక పద్యాల్లో ఉంటుంది. శతకపద్యాల రూపంలో కవులు మనకు అందించిన మంచి విషయాలను ఈ పారంలో చదివి తెలుసుకుండాం.

I

★ కం॥ పరనారీ సోదరుడై
 పరథనమున కాసపడక పరులకు హిత్తడై
 పరులు దనుఁ బొగడ నెగడకఁ
 బరులవిగిన నలుగనతడు పరముండు సుమతీ! 1
 - బడ్డెన

ఆలోచించండి - చెప్పండి

★ మ॥ కొడుకుల్ పుట్టరటంచు నేడ్దురవివేకుల్ జీవనబ్రాంతుల్లు
 కొడుకుల్ పుట్టరె కౌరవేంద్రునకేకుల్ వారిచే నేగతుల్
 వడిసెం బుత్తులులేని యాశుకునకుం బాటిల్లనే దుర్గతుల్
 చెడునే మోక్షపదం బపుత్రుకునకున్ శ్రీకాళహస్తిశ్వరా! 2
 - ధూర్జటి

- ★ ఇతరులు తనను పొగిడితే పొంగి పోకుండా ఉండాలని కవి అన్నాడు కదా! అట్లా ఎందుకన్నాడో చెప్పండి.
- ★ నూర్గురు కొడుకులున్న ధృతరాప్ర్సునికి మేలు జరుగలేదు. అదెట్లాగో చెప్పండి.

II

★ కం॥ చెప్పకు చేసిన మేలు నొ
 కప్పుడయినగాని దాని హర్షింపరుగా
 గొప్పలు చెప్పిన నదియును
 దప్పేయని చిత్తమందు దలపు కుమారీ! 3
 - పక్కి వేంకట నరసింహకవి

★ ఉ. నీరము తప్పలోహమున నిల్చి యనామకమై నశించు నా
 నీరమె ముత్యమట్లు నళినీదళ సంస్థితమై తనర్చు నా
 నీరమె శుక్లలోఁ బడి మణిత్యము గాంచు సమంచిత ప్రభన్
 పొరుష వృత్తు లిట్లధము మధ్యము నుత్తము గొల్చివారికిన్ 4
 - ఏనుగు లక్ష్మణకవి

★ కం॥ వాదంబు లాడకెప్పుడు

మోదంబున నిన్ను సీవ మురిసి గనుమికన్
భేదంబు సేయకెన్నడు
సాధుల గనుగొన్న సేవ సల్పుము తనయా! 5
- కౌకుంట్ల నారాయణరావు

III

★ కం॥ మానవుడే మాధవుండను

జ్ఞానంబున ప్రజలసేవ సలుపు మదియే సీ
మానవతలోని మాన్య
స్థానంబనె గాంధితాత సద్గుణజాతా! 6
- శిరిశినగల్ కృష్ణమాచార్యులు

★ ఆ॥వో॥ నొసట వెక్కిరించి నోట నవ్వును జూపి

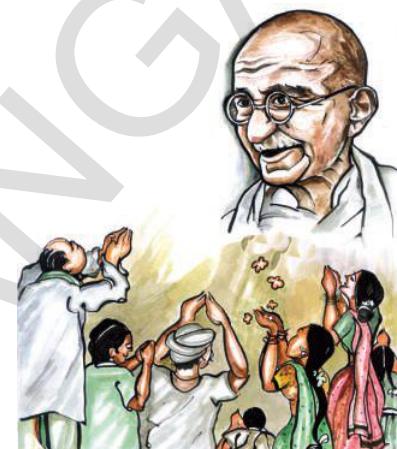
కడుపునిండ విషము గలుగువాడు
కాలనాగుకన్న కడు ప్రమాదంబయా
బాలనారసింహా! భరతసింహా! 7
- సూరోజు బాలనరసింహేచారి

★ ఆ॥వో॥ తప్పుచేసికూడ తమదగు తప్పును

కప్పిపుచ్చువారు కలుషమతులు
ఒప్పుకొనెడివారు గొప్పమనీషులు
భరతవంశతిలక! భవ్యచరిత! 8
- డా॥ టి.వి.నారాయణ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చేసిన మేలును చెప్పుకోవద్దని కవి ఎందుకు అని ఉండవచ్చు?
- ★ వాదములాడవద్దని కవి అన్నాడు కదా!
వాదము లాడడంవల్ల కలిగే పరిణామాలు ఎట్లు ఉంటాయి?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కడుపునిండ విషమున్నవాడు కాలనాగుకన్న ప్రమాదకరమని కవి అన్నాడుకదా! అది ఎట్లో చెప్పండి.
- ★ ‘మానవుడే మాధవుడని భావించి ప్రజలసేవ చేయాలి’ అట్లా చేసి గొప్పిపేరు తెచ్చుకున్న కొందరి గురించి చెప్పండి.

తాత్పర్యాలు

1. మంచి బుద్ధి కలవాడా! ఇతర స్త్రీలకందరికి సోదరునిలా మెలగాలి. ఇతరుల ధనానికి ఆశపడవద్దు. ఇతరుల మేలు కోరుతూ ఉండాలి. ఇతరులు తనను పొగిదినా పొంగిపోకుండా ఉండాలి. ఇతరులు తనపై కోప్పడ్డా తాను వారిమీద కోప్పడకుండా ఉండాలి. ఇట్టివాడు అందరికంటే గొప్పవాడు.
2. శ్రీకాళహస్తిశ్వరా! ‘నాకు కొడుకులు పుట్టలేదే’ అని తెలివిలేనివారు బాధపడుతుంటారు. ధృతరాప్ర్షునకు వందమంది కొడుకులున్నారు. వారి వల్ల ధృతరాప్ర్షునకు ఏ మేలూ జరుగలేదు. అదే శుకమహర్షికి పుత్రులు లేకపోయినా అతడు మోజ్ఞాన్ని పొందాడు. కాబట్టి పుత్రులు లేనంతమాత్రాన ముక్కి లభించకపోవడం జరుగదు.
3. ఓ కుమారీ! నీవు ఇతరులకు చేసిన మేలును ఎప్పుడూ బయటికి చెప్పకు. అట్లా చెప్పడాన్ని ఎవ్వరూ మెచ్చుకోరు. గొప్పలు చెప్పుకోవడం కూడా తప్పే అని తెలుసుకో.
4. కాలిన ఇనుముమీద నీళ్లపడితే ఆవిరైపోతాయి. ఆ నీళ్లే తామరాకుమీద పడితే ముత్యాల్లా కనిపిస్తాయి. ఆ నీళ్లే ముత్యపు చిప్పలో పడితే మణులుగా (ముత్యాలుగా) మారుతాయి. మనిషి అధములతో చేరితే అధముడౌతాడు. మధ్యములతో చేరితే మధ్యముడౌతాడు. ఉత్తములతో చేరితే ఉత్తముడౌతాడు.
5. ఓ తనయా! ఎప్పుడూ అనవసరమైన వాడాలు చెయ్యకు. నిన్ను నీవు పరిశీలించుకొని సంతోషంగా ఉండు. ఎవరిపట్లా భేదభావం చూపకు. మంచివారికి సేవ చెయ్య.
6. ‘మంచిగుణాలు కలవాడా! మనిషే భగవంతుడు అనే ఆలోచనతో ప్రజలకు సేవ చెయ్య. అట్లా చేయడమే మానవత్వానికి ఉన్నతస్థానం’ అని గాంధీతాత చెప్పాడు. గమనించు.
7. బాలనారసింహో! భరతసింహో! నోటితో నవ్యతూ నొసటితో వెక్కిరిస్తూ కడుపులో విషాన్ని పెట్టుకున్న వారు కాలనాగు (నల్లత్రామ) కంటే ప్రమాదకరమైన వారు. వాళ్లతో జాగ్రత్తగా ఉండాలి.
8. భరతవంశానికి తిలకం వంటివాడా! మంచి నడవదిక గలవాడా! తప్పుచేసి కూడా తాము చేసిన తప్పును దాచిపెట్టేవారు చెడ్డవారు. తాము చేసిన తప్పును ఒప్పుకునేవారు గొప్పవారు.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. శతకపద్మాలు చదివారుకదా! వీటి గొప్పతనం గురించి చెప్పండి.
2. ఒకరు పద్యం చదువండి. మరొకరు భావం చెప్పండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది భావాలకు సరిపోయిన పద్యపాదాలను పారంనుండి వెతికి రాయండి.

- అ. మనిషే భగవంతుడు అని తెలుసుకొని సేవ చేయాలి.
- ఆ. తప్పను దాచిపెట్టేవారు చెడ్డవారు.
- ఇ. గొప్పలు చెప్పుకోవడం కూడా తప్పే.
- ఈ. మంచివారికి సేవ చేయాలి.

2. కింది పద్యాన్ని చదువండి.

పుత్రుడి గలవాని వుండు బాధైనను
వసుధలోన చాల వార్తకెక్కు
పేదవాని యింట పెండ్లైన యొరుగరు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

పై పద్యం ఆధారంగా తప్పు ఒప్పులను గుర్తించండి.

- అ. పుత్రుడిగలవాడంటే ఇనుము గలవాడు. ()
- ఆ. వార్తకెక్కు అంటే వార్తల్లోకి రావడం. ()
- ఇ. పేదవాడి ఇంట్లో పెండ్లి జరిగినా ఎవరికీ తెలియదు. ()
- ఈ. శ్రీమంతులు ఏదిచేసినా అది వార్త అవుతుంది. ()

3. కింది వాక్యాలు చదువండి. మీరు చేసే పనులకు సంబంధించి సరైన జవాబును ‘✓’ తో గుర్తించండి.

అ. నేను తప్పుచేసి ఆ తప్పును కప్పిపుచ్చుకోను.	అవును / కాదు
ఆ. ఇతరులకు మేలుచేసి ఆ గొప్పలు చెప్పుకోను.	అవును / కాదు
ఇ. నాకు అందరు మంచివాళ్ళగానే కనిపిస్తారు.	అవును / కాదు
ఈ. నేను ఎవరితోనూ వాదాలు పెట్టుకోను.	అవును / కాదు
ఉ. నేను మంచివాళ్ళతో స్నేహం చేస్తాను.	అవును / కాదు
ఊ. ఇతరుల మధ్య గొడవలు పెట్టను.	అవును / కాదు
ఋ. ఇతరులకు ఏదైనా అవసరముంటే ఇస్తాను.	అవును / కాదు
ఋా. ఇతరులు నాపై కోపించినా నేను వారిపై కోపించను.	అవును / కాదు

III

స్వయంచాలు

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - ఆ. మనం ఇతరులకు మేలు చెయ్యాలి. ఎందుకు?
 - అ. మంచివారితో స్నేహం చేస్తే మనకూ మంచి గుణాలు అలవడుతాయి. ఎట్లాగో వివరించండి.
 - ఇ. “గొప్పలు చెప్పుకోవడం కూడా తప్పే” అని తెలుసుకున్నారుకదా. దీని గురించి మీ అభిప్రాయం తెలుపండి.
 - ఈ. అనవసర వాదాలకు ఎందుకు పోవద్దు?
2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాలలో జవాబు రాయండి.
శతక కపుల వల్ల సమాజానికి ఎట్లాంటి మేలు చేకూరుతుంది?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

శతక పద్యాల ఆధారంగా మనం చేయకూడనివి, చేయవలసినవి పట్టిక తయారుచేసి ప్రదర్శించండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలతో సొంతవాక్యాలను రాయండి.

ఉదా: మోదం - పండుగలు మోదంను కలిగిస్తాయి.

- ఆ. హితం
- అ. హర్షించుట
- ఇ. సంతోషం
- ఈ. పరథనం
- ఉ. దుర్దతి
- ఊ. మేలు
- బు. ప్రజలనేవ

2. జట్టుపని : పద్యాల్లోని పదాల్లో ఏమే పదాలు పుస్తకం చివరి అకారాది పట్టికలో ఉన్నాయో చూసి వాటికింద గీత గీయండి. అర్థాలు రాయండి.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పేరాలో విభక్తి ప్రత్యొయాలున్నాయి. వాటిని గుర్తించి రాయండి.

బతుకమ్మను పూజించడమంటే ప్రకృతిని పూజించడమే. గారీదేవిని కొలువడం బతుకమ్మ పండుగలో అంతర్భాగం. బతుకమ్మను పేర్చడం కళాత్మక నైపుణ్యం. బతుకమ్మ పాటలు అనుబంధాలకు నిలయాలు. చేతులతో చప్పట్లు కొడుతూ బతుకమ్మ పాటలు పాడుతారు. ఆ చప్పట్లు లయాత్మకంగా ఉంటాయి. పాటలందు పోరాణిక, వర్తమాన సంఘటనలుంటాయి. అందుకొరకు గ్రామాల్లో ప్రజలు బతుకమ్మ పండుగను చాలా ఫునంగా జరుపుకుంటారు. రావమ్మ! బతుకమ్మ! సంపదను ఇవ్వమ్మ! అంటూ పూజలు చేస్తారు. ఆ పూజలవల్ల ఫలితాన్ని పొందుతారు.

పదం

విభక్తి ప్రత్యొయం

విభక్తి పేరు

ఉదా: బతుకును	=	ను	ద్వితీయావిభక్తి
అ.			
ఆ.			
ఇ.			
ఈ.			
ఉ.			
ఊ.			

2. కింది భాశీలను సరియైన విభక్తి ప్రత్యొయాలతో పూరించి అవి ఏ విభక్తులో రాయండి.

ఉదా॥ చెరువు నందు నీరు నిండుగా ఉన్నది	(సప్తమీ విభక్తి)
అ. చదువు మూలం శ్రద్ధయే.	()
ఆ. చేసిన తప్పి ఒప్పుకునేవారు ఉత్తములు.	()
ఇ. కడుపులో విషం ఉన్నవారు కాలనాగు ప్రమాదకారులు.	()
ఈ. ఘుటము నీరు నిండుగా ఉన్నది.	()

- ఉ. దేశభక్తులు దేశం తమ సర్వస్వాన్ని త్యాగం చేశారు. ()
- ఊ. హింస దేనిని సాధించలేం. ()
- ఋ. ఆతడు కుంచె చిత్రాలు గీశాడు. ()
- బు. వాదాలు పెట్టుకోవడం మనస్సు ప్రశాంతతను కోల్పోతుంది. ()
- ఎ. బాలిక బహుమానాలు తీసుకోవడానికి వేదిక పైకి ఎక్కారు. ()
- ఏ. రైతు నాగలి పొలం దున్నతాడు. ()
- ఐ. చెరువు బట్టలు ఉతుకోద్దు. ()
- ఒ. పెద్దలమాటల గౌరవించాలి. ()
- ఓ. పసివాడు పాల ఏడుస్తున్నాడు. ()
- ఔ. బాలబాలికలు స్వయంకృషి పైకి రావాలి. ()
- క. సుస్నేత మానస తెలివైనది. ()

అవ్యయం

కింది తరగతులలో భాషాభాగాలలోని నామవాచకం, సర్వనామం, క్రియ, విశేషణాల గురించి తెలుసుకున్నారు కదా! ఇప్పుడు ‘అవ్యయం’ అంటే ఏమిటో తెలుసుకుందాం.

★ కింది వాక్యాలను చదువండి.

- నిదానమే ప్రథానం. అట్లని సోమరితనం పనికిరాదు.
- మనిషికి వినయం అలంకారం. అయితే అతివినయం పనికిరాదు.
- ఆహో! ఈ ప్రకృతి దృశ్యం ఎంత బాగుందో!

ఈ వాక్యాల్లో ఉన్న ‘అట్లని, అయితే, ఆహో!’ మొదలైన పదాలను చూశారుకదా! ఇవి పుంలింగం, స్త్రీలింగం లేదా సపుంసకలింగానికి చెందిన పదాలు కావు. అట్లగే ఇవి విభక్తులూ కావు. ఏకవచన, బహువచనమనే తేడా కూడా లేదు. ఇట్లాంటి పదాలను ‘అవ్యయాలు’ అంటారు.

లింగ, వచన, విభక్తులు లేని పదాలు అవ్యయాలు

1. కింది వాక్యాల్లో ఉన్న అవ్యయపదాలకింద గీతగీయండి.

- అ. “ఆహో! ఆ బంగారు లేడి ఎంత బాగున్నది.” అని సీత రాముడితో అన్నది.
- ఆ. ఆశ ఉండాలి అట్లని అత్యాశ పనికిరాదు.
- ఇ. ‘శభావ్’ అని కవి ప్రతిభను మెచ్చుకున్నారు.
- ఈ. విజ్ఞానం మరియు వినోదం అందరికి అవసరం.
- ఉ. అమ్మో! ఆ కుక్క కరుస్తుంది.
- ఊ. ధనం సంపాదించాలి, అయితే అందులో కొంత దానం కూడా చేయాలి.

ప్రాజెక్టుపని

మీకు బాగా నచ్చిన శతకాల్లోని ఏవైనా 5 పద్యాలను సేకరించి. భావాలు రాయండి. నివేదిక రాసి చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

★ శతక పద్యాల గొప్పదనం గురించి చెప్పగలను.	అవును / కాదు
★ అపరిచిత పద్యాన్ని చదివి తప్పొప్పులను గుర్తించగలను.	అవును / కాదు
★ శతక కవుల వల్ల సమాజానికి కలిగే మేలు గురించి రాయగలను.	అవును / కాదు
★ శతక పద్యాల్లోని భావాల ఆధారంగా మనం చేయగూడనివి, చేయవలసినవి పట్టిక రూపంలో తయారుచేసి ప్రదర్శించగలను.	అవును / కాదు

పాతడంతా బంగారం కాదు.

కొత్తదంతా ఇత్తడీ కాదు.

తెలివైనవాడు

మంచిని ఎక్కడినుండైనా సీకరిస్తాడు.

6. పోతన బాల్యం

డగ॥ వానమామలై వరదాచార్యులు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరు ఏం చేస్తున్నారో చెప్పండి.
2. వాటిలో మీరు ఆడేవేవి? ఆడనివేవి?
3. మీకు ఏ అట అంటే ఇష్టం? ఆ అటను ఎట్లా ఆడుతారో చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

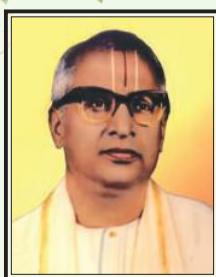
తిప్పన, పోతన ఇద్దరూ అన్నదమ్ములు. చిన్నపుటినుంచి వారిద్దరూ ఒకరిని విడిచి మరొకరు ఉండలేనంత ప్రేమతో మెలిగేవారు. వారిద్దరిమధ్య ప్రేమ ఎట్లా ఉండేది? వారి బాల్యమెట్లాగడిచింది? మొదలైన విషయాలు ప్రస్తుత పార్యభాగంలో చూడవచ్చు. పిల్లల అభిరుచులను, ఆసక్తులను తెలియజేపుడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యుభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘కావ్య’ ప్రక్రియకు చెందినది. కావ్యం అనగా వర్ణనతో కూడినది అని అర్థం. మహోకవి పోతన జీవితం ఆధారంగా డా॥వానమామలై వరదాచార్యులు రచించిన ‘పోతన చరిత్రము’ అనే మహోకవ్యంలోని ప్రథమాశ్యాసం నుండి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

16.08.1912

30.10.1984

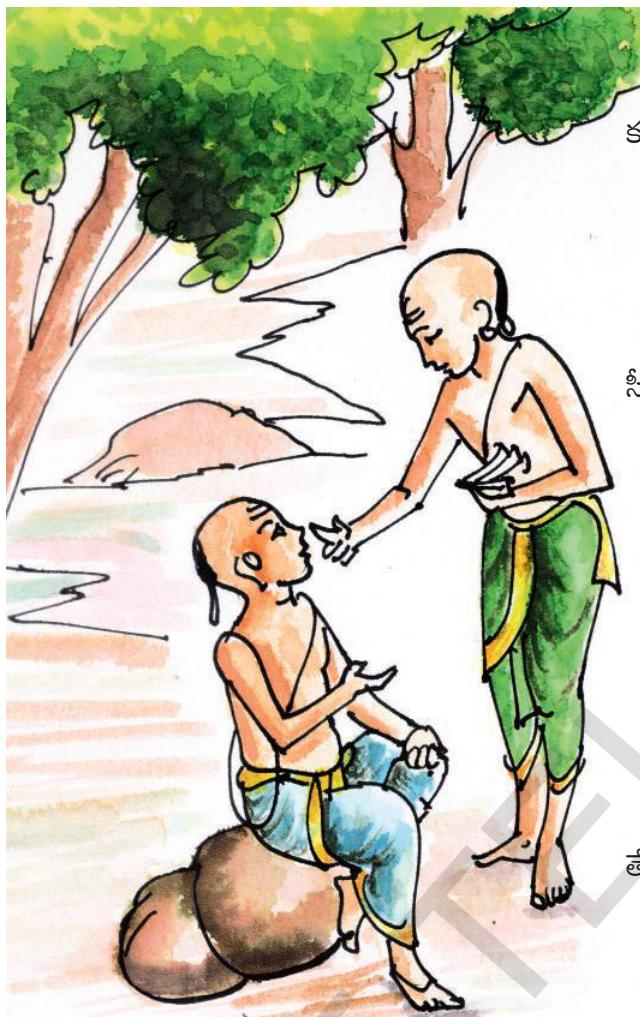
20వ శతాబ్దపు మహోకవుల్లో ప్రముఖుడు డా॥ వానమామలై వరదాచార్యులు. ఈయన పరంగాల్ అర్థాన్ జిల్లాలోని మడికొండ గ్రామంలో జన్మించాడు. నేటి మంచిర్యాల జిల్లా చెన్నురులో స్థిరనివాసం ఏర్పరుచుకున్నాడు. అభినవపోతన, అభినవకాళిదాసు, మధురకవి, కవిచక్రవర్తి మొదలైన బీరుదులు పొందిన ఈయన సంస్కృతం, తెలుగు భాషల్లో చక్కని పాండిత్యం కలవాడు. పోతన చరిత్రము, మణిమాల, సూక్తివైజయంతి, జయధ్వజం, వ్యాసవాణి, కూలిపోయేకొమ్మె, రైతుబిడ్డ (బుర్రకథల సంపుటి) మొదలైన గ్రంథాలు రచించాడు. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం, వారణాసి వారి విద్యావాచస్పతి మొదలైన పురస్కారాలు అందుకున్నాడు.

పిద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలు చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యుపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

అన్నదమ్ములు కలిసిమెలిసి ఉంటే రామలక్ష్మణులతోటి పోలుస్తారు. తిప్పన, పోతనలను కూడా రామలక్ష్మణులని అనేవాళ్ళు. వీళ్ళలో పోతనకు ఆటలంటే చాలా ఇష్టం. బాల్యంలో ఆ అన్నదమ్ములిధ్దరినీ రామలక్ష్మణులని ఎందుకనేవాళ్ళే పోతన ఏమే ఆటలు ఆడేవాడో అతణ్ణి చూసినవాళ్ళు ఏమనుకునేవాళ్ళే వానమామలై వరదాచార్యులు రాసిన ఈ పద్యాలను చదివి తెలుసుకొండి.

I

కం. తిప్పన సాంభాతమ్మన

న ప్పురిం గల చిన్న పెద్ద లందరికిం గడున్
మెప్పునుజునకన్న యనన్
గొప్పగుం దమ్ముం డన సన్నకున్ బ్రాణంబో. 1

శి. తన కెవ్వ రేదేని తినుబండ మిడిరేని

యనుజుని కిడక తిప్పన తినండు
అనుజన్మ నెవ్వ రేమనిన తా నడ్డమ్ము
వచ్చు మై నీఁగను ప్రాలనీఁడు.
గడియనేపింటం దమ్ముండు గానరాకున్న
వెదకుం గస్పుడుదాంక వెతనుజెందుం
తన ప్రాణమున కెంతయును గూర్చు వస్తువే
నవరజుం డడిగినయంత నొసంగు.

త. భోజన మొనర్చు తఱ్ఱ నిద్రబోవు వేళ
లందును యవీయసుండు తన యండ నుండ
వలెను దగవులాటననేము తెలియ రనఫు
గుఱులు సోదరుల్ రామలక్ష్మణులు మఱులు. 2

★కం. తిప్పన చదివెడు పద్యముం

జప్పున నాకసారి వినిన సరి పోతన తా
విప్పక పొత్తము నొప్పం
జెప్పును నద్దాని నేమి చెప్పట తెలివిన్. 3

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘తమ్మునిమీద తఱగను వాలనీయడు’ అంటే మీకేమర్థమయింది?
- ★ అన్న తన తినుబండారాలు తమ్మునికి ఇచ్చాడు. ఇట్లా తమ్ముని కోసం అన్న ఇంకా ఏమేమి చేయవచ్చు?
- ★ ‘తిప్పన పోతన’ లకు తగువులాట అంటే ఏమిటో తెలియదట. మరి మీ ఇంట్లో మీరు మీ అన్నదమ్ముళ్ళతోటి లేదా అక్కజెల్లెళ్ళతోటి ఎట్లా ఉంటారు?

II

ఆ. దూరు లెగురు లందుఁ దొండు మెండుగంబడి
సరకుఁగొనఁడు లేచి యుఱుకు నపుడె
యరరె! భూమి ప్రకృతియై నండ్రా యుక్కు
బాలు పాటుగాంచి ప్రకృతారు.

4

★ ఉ. అటల మేచి విద్దియల యందున వానికి వాండె సాటి కొ
ట్లాటును బాలు రంద తొకటైన నెదిర్చెడి ధాటి, తీయగా
బాటలు పాడుటందుఁ బికవాణికి వానికిఁ బోటి యెందు మో
మోటముఁ గొంకుజంకులను బొత్తుగ వీడి చరించు నాతడున్. 5

చ. గురినిడి కొట్టెనేని యొక గోలియుఁ దప్పదు కచ్చగట్టి బొం
గరమును వేయ ప్రేటు కొక కాయ పటుక్కను, బందెముని తా
నుఱ్ఱికిన లేడిపిల్లవలె నొక్కని యయ్యకుఁ జిక్కడద్దిరా!
చిఱుతఁ డసాధ్యండంచు నెదఁ జే యిడి విస్మయమంద నందఱున్. 6

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పోతనను ‘డక్కు బాలుడు’ అని కవి ఎందుకు అనవలసివచ్చింది?
- ★ పాడటంలో పోతనను కోకిలతో పోల్చాడు కదా! ఇంకా వేటిని వేటితో పోల్చావచ్చు?
(ఉదా : నడకను, మాటను, కళ్ళను,
మనస్సును, ముఖాన్ని, చేష్టలను)
- ★ ‘పీడు అసాధ్యాడు!’ అని ఎవరినైనా,
ఏయే సందర్భాల్లో అంటారు?

III

ఆ॥వో॥ కోచివోలెం జెట్లు కొనంగొమ్మ లెగబ్రాకుం
బక్కివోలెం గ్రిందుబడుంగ దూఁకుం
గాలు భూమిపైన గడియైన నాఁగదు
పాదరసము గలదొ పాదయుగళి !

7

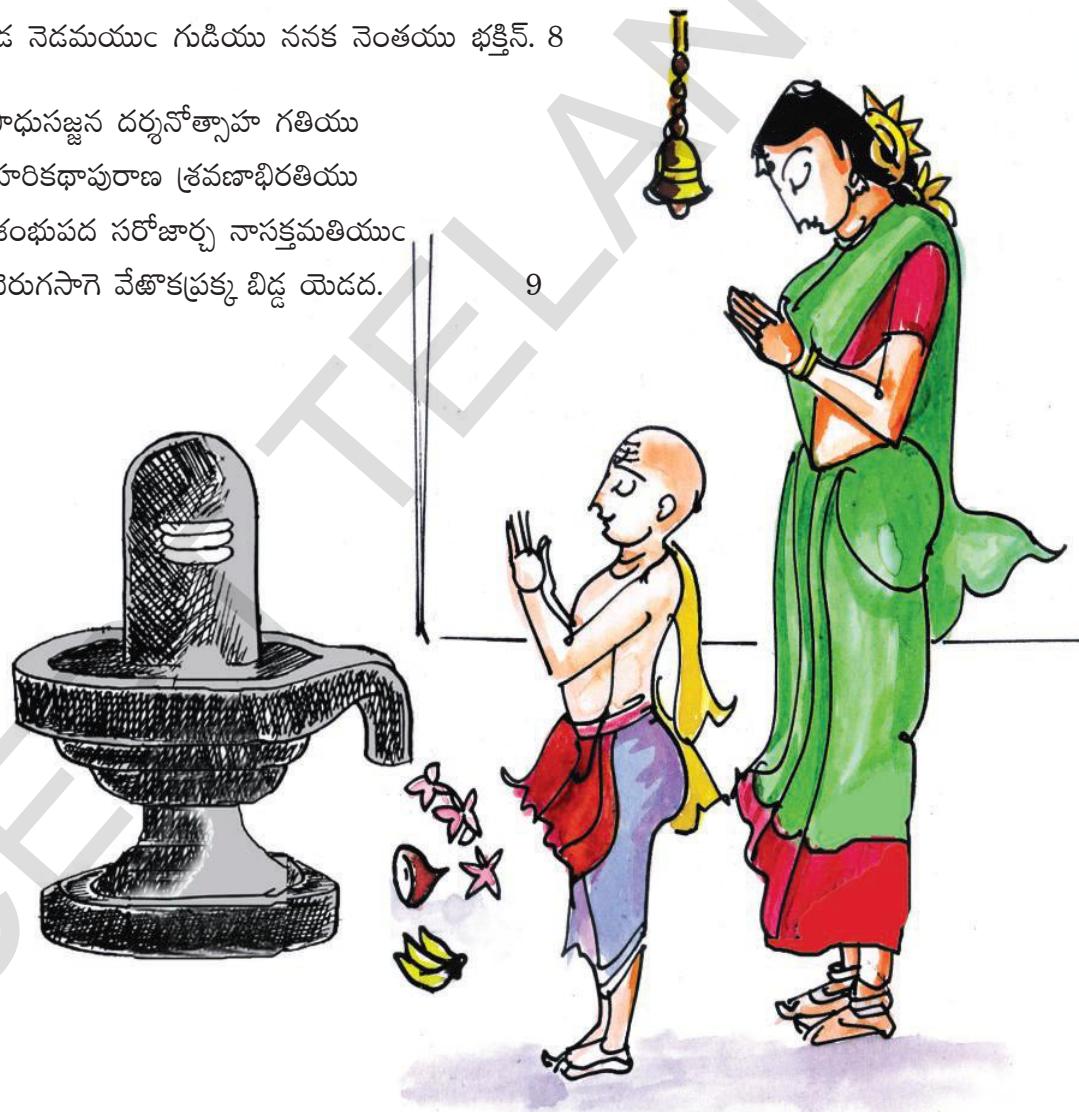
క०. గుడికిం జను జననిం గని వెం
బడింబడి చను జదువుకొనెడి బడి విడియైనన్
బడి పడి జేజే లిడు న
యైడ నెడమయుం గుడియు ననక నెంతయు భక్తిన్. 8

★తో॥గీ॥ సాధుసజ్జన దర్శనోత్సాహ గతియు
హరికథాపురాణ శ్రవణాభిరతియు
శంఖపద సరోజార్ఘ నాసక్తమతియుం
బరుగసాగ వేత్తాకప్రకృ బిడ్డ యెడద.

9

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ “దూకుతున్నాడ”న్నారు కదా! ఇవి
కాక ఇంకా పిల్లలు ఏయే చేష్టలు
చేస్తారో చెప్పండి?
- ★ ‘పెరుగసాగ వేరొక ప్రకృ బిడ్డ యెడద’
అంటే మీకేమి అర్థమయింది?

తాత్పర్యాలు

1. తిప్పన, పోతనలు అన్నదమ్ములు. తిప్పనకు తమ్ముడంటే చాలా ప్రేమ. తిప్పన తన తమ్ముడైన పోతనమీద చూపే సోదరభావంతో ఊరిలో అందరికి ఆదర్శంగా నిలిచాడు. అన్న అంటే పోతనకూ గౌరవం. తమ్ముడంటే అన్నకు పంచప్రాణాలు. ఈ విధంగా ఒకరు ఎంతో ప్రేమను కలిగి ఉండేవారు.
2. తనకెవరైనా తినడానికి ఏదైనా ఇస్తే తమ్మునికి ఇష్టకుండ తిప్పన తినడు. తమ్ముళ్ళి ఎవరైనా ఏమన్నా అంటే తాను అడ్డం వస్తాడు. తమ్ముడి మీద ఈగను కూడ వాలనీయదు. కొంచెనేషు తమ్ముడు కనబడకపోతే వెతకడం మొదలుపెడ్డాడు. కనిపించిందాకా ఆందోళన పడుతూనే ఉంటాడు. తనకు ప్రాణంతో సమానమైన వస్తువైనా తమ్ముడు అడిగితే వెంటనే ఇచ్చి వేస్తాడు. తినేటప్పుడు నిద్రపోయేటప్పుడు కూడ తమ్ముడు తన పక్కనే ఉండాలి. కొట్టాటలంటే ఏమిటో వాళ్ళకు తెలియదు. ఆ అన్నదమ్ములిద్దరూ గొప్ప గుణాలు కలవారు. వారు మఱలు, రామలక్ష్మిఱుల వంటివారు.
3. తిప్పన ఏదైన పద్మాన్ని చదువుతుంటే, పోతన దానిని ఒక్కసారి వినగానే అర్థంచేసుకొని దాంట్లోని సారాంశాన్ని వెంటనే చెప్పగలిగేవాడు. అంత గొప్ప తెలివిగలవాడు.
4. పోతన ఆటలాడుతు, దుంకుతు, ఎగురుతు ఉన్నప్పుడు కిందపడితే పట్టించుకోకుండా వెంటనే లేచి మళ్ళీ పరుగెత్తుతాడు. పక్కన ఉండే పిల్లలు అది చూసి ‘అరే... ఈ ఉక్కులాంటి పిలగాడు పడితే భూమియే ముక్కలయిందే!’ అని అంటారు.
5. ఆటల్లో ఆరితేరినవాడు. చదువులో అతనికి అతడే సాటి. కొట్టాటలలో పిల్లలందరూ ఒక్కటినా ఎదిరించి నిలబడగల శక్తిమంతుడు. తియ్యగా పాటలు పాడటంలో కోకిలకు పోతనకు పోటి. మొగమాటం, భయం, వెనకడుగు వేయడమంటూ ఎరుగడు.
6. గురిచూసి కొట్టాడంటే ఒక్క గోలీకూడా గురితప్పదు. పోటీపడి బొంగరాన్ని విసిరితే వేటువేటుకు ఇతరుల బొంగరాలు ‘పటుక్కనీ’ పగులవలసిందే. పండం పెట్టుకొని పరుగెత్తాడంటే లేడిపిల్లవలె ఏ ఒక్కనికీ చిక్కడు. దాన్ని చూసి అదిరా! ఈ చిఱుతడు అసాధ్యుడు సుమా! అంటూ అందరు గుండెలమీద చేయి వేసుకొని ఆశ్చర్యపడుతుంటారు.
7. కోతివలె చెట్ల కొనకొమ్ములు ఎగబాకుతాడు. పక్కివలె కిందికి దుంకుతాడు. భూమి మీద కాలు క్షణమైన నిలువదు. ఆ కాళ్ళలో పాదరసం ఉన్నదో ఏమో? (పాదరసం నిలకడగా ఉండదు.)
8. అమ్మ గుడికి పోతుంటే, పోతన బడికి పోకుండ అమ్మవెంట గుడికి పోతాడు. గుడిలో మళ్ళీ మళ్ళీ సమస్యారాలు చేస్తాడు. అట్లా నమస్యారాలు చేసేటప్పుడు కుడి ఎడమలు కూడా చూసుకోడు. (తన పరిసరాలను పట్టించు కోకుండా దేవునిపైనే దృష్టిపెడుతాడని భావం.)
9. మరోవైపు పోతన మనసులో సాధుసజ్జనులను దర్శించాలనే ఉత్సాహం పెరుగసాగింది. హరికథలను, పురాణాలను వినాలనే కోరిక మొదలయ్యాంది. శివుని పాదపద్మాలను ఘాజించాలనే ఆసక్తి పెరుగసాగింది.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

ఈనాటి కాలంలో సోదరుల మధ్య ప్రేమ ఎట్లా ఉంటున్నదని మీరు అనుకుంటున్నారు? విల్సేపించండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

- ‘ఈ చిన్నబాలుడు అసాధ్యుడు’ అనే భావం వచ్చే పద్యపంక్తి ఏది? ఆ పద్యాన్ని దాని భావాన్ని రాయండి.
- కింది పద్యం చదువండి. భావంలోని ఖాళీలు పూరించడం.

కందుకము వోలె సుజనుడు

గ్రిందం బడి మగుడ మీదికి సైగయుం జుమీ!

మందుఁడు మృత్పిందము వలె

గ్రిందంబడి యడఁగి యుండు గృహణత్వమునన్

ఖాళీలు : అ. కింద పద్దా పైకి లేచేవాడు

 ఆ. అపజయం పాలైనా తిరిగి సాధిస్తాడు.

 ఇ. మందుడు అంటే

 ఈ. బంతితో పోల్చుబడినవాడు

 ఉ. ‘మట్టిముద్ద’ అనే పదానికి పద్యంలో వాడబడిన పదం

III

స్వీయరచన

- కింది ప్రత్యులకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

అ. ఊళ్ళోని పెద్దలందరూ అన్నదమ్ములిద్దరినే మెచ్చుకునేవారట. మీ చుట్టుపక్కలవారు నిన్ను మెచ్చుకునేటట్లుగా నీవు ఏం చేస్తావు?

ఆ. ‘కాళ్ళలో పాదరసం’ అంటే మీకు ఏమి అర్థమయింది?

ఇ. ‘తిప్పన - పోతన’ లను రామలక్ష్మణులతో ఎందుకు పోల్చారు?

ఈ. ఈ పారం రాసిన కవి గురించి సొంతమాటల్లో రాయండి?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

పోతన బాల్యాన్ని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

- పోతన తన బాల్యంలో ఆడుకొనే ఆటలు తెలుసుకున్నారు కదా! అట్లాగే మీరు ఆడుకొనే ఆటలు ఏవి? ఆటలు ఎందుకోసం ఆడాలో, వాటి ప్రాముఖ్యత ఏమిటో వివరిస్తూ వ్యాసం రాయండి.
(లేదా)
- పోతన ఆడుకునేటప్పుడు చూసినవాళ్ళు “ఈ బాలుడు అసాధ్యుడు.” అని అనుకునేవారుకదా! మరి ఇప్పుడు ఆడుకొనే పిల్లల్ని చూసి పెద్దవాళ్ళు ఏం మాట్లాడుకుంటారో ఊహించి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే అర్థం వచ్చే పదాలను పారంలో వెతికి రాయండి.

ఉదా : భారతీయులు సోదరభావం కలిగి ఉంటారు.

సోబ్రాత్రము

అ. లక్ష్మీ పుస్తకాన్ని తెరిచి పౌరం చదివింది.	
ఆ. అర్ణునుడు విలువిద్యయందు అధిపుడు.	
ఇ. బలరాముని సోదరుడు శ్రీకృష్ణుడు.	
ఈ. ప్రతిరోజు స్నానం చేసి శరీరాన్ని శుభ్రంగా ఉంచుకోవాలి.	

2. కింది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి.

అ. భోజనం	()	క. నిద్ర
ఆ. నిదుర	()	ఖ. పుస్తకం
ఇ. పొత్తం	()	గ. బోనం

3. కింది పదాలతో సాంతవాక్యాలు రాయండి.

అ. అనుజడు	ఆ. గొంకజంకులు	జ. మేటి
ఈ. ఆసక్తి	ఉ. వెత	ఊ. అసాధ్యుడు

4. కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోనూ ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరికొన్ని పదాలున్నాయి. వాటి కింద గీత గీయండి.

- అ. అరుణాస్వదమనే పురంలో ప్రవరుడు నివసించేవాడు. ఆ పట్టణం చాలా అందమైనది. ఆ నగరంలో ఆకాశాన్ని తాకే మేడలున్నాయి.
- ఆ. సకాలంలో వర్షాలు పడితే ధరణి పులకరిస్తుంది. అప్పుడు రైతు పుడమిని దున్ని విత్తనాలు చల్లుతాడు. దాంతో పచ్చని పంటలతోటి అవని శోభిస్తుంది.
- ఇ. కార్తీక ఇంటిమీద కోతి కూర్చున్నది. ఆ కపి చేతిలో కొబ్బరి చిప్ప ఉన్నది. అది చూసి మరో వానరం ఉరికొచ్చింది.
- ఈ. మా గ్రామంలోని గుడి చాలా పెద్దది. నేను ప్రతినిష్టం ఆ కోవెలకు పోతాను. ఆ దేవాలయంలో ఎంతో ప్రశాంతత లభిస్తుంది.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పట్టికలోని పదాలను చదివి, పుంలింగ, స్త్రీలింగ, నపుంసకలింగ పదాలను, ఏకవచన-బహువచనాలను, అవ్యయాలను గుర్తించండి.

బాలుడు	పుట్టు	బాలురు	ఆమె	పర్వతం
అహో	సీత	అమో	డబ్బ	ఆటలు
అతడు	శభావ్	మహిళలు	పత్రిక	సుధాకర్
రచయిత్రి	చెట్టు	చంద్రుడు	ఉంగరం	నటి
అట్లన్ని	రచనలు	బలరాం	బల్ల	ఆకాశం

- అ. పుంలింగ పదాలు :
- ఆ. స్త్రీలింగ పదాలు :
- ఇ. నపుంసకలింగ పదాలు :
- ఈ. ఏకవచనం :
- ఉ. బహువచనం :
- ఊ. అవ్యయం :

2. కింది వాటిని జతపరచండి.

అ.	నామవాచకం	()	క.	చదివింది
ఆ.	సర్వనామం	()	ఇ.	కాని
ఇ.	విశేషణం	()	గ.	ఆమె
ఈ.	క్రియ	()	ఘ.	ఎట్రని
ఉ.	అవ్యాయం	()	జ.	ప్రోదరాబాదు

3. కీంది ఖాళీలను పూరించండి.

- ఆ. నామవాచకానికి లేదా సర్వనామానికి ఉన్న గుణాన్ని తెలిపేది

అ. నామవాచకానికి బదులుగా వాడేది

ఇ. పనిని తెలిపే మాట

ఈ. లింగవచనవిభక్తులు లేనిది

ఊ. పేరును తెలిపే పదం

ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟುವನಿ

मी ग्रामूल्ये लेदा मीकु तेलिसिन कुट्टुंबांले मुंचिगा कलिसि ऊन्नु अनुदम्बुल गुरिंचि रायंदि. वारि गुरिंचि मीकु एमनिपींचिंदो मी अनुभातुली तेलुपुतु निवेदिक रायंदि. प्रदर्शींचंदि.

నేనిని చేయగలవా ?

- ★ సోదరుల మధ్య ప్రేమ తగ్గడానికి గల కారణాలను చెప్పగలను. అవును / కాదు
 - ★ అపరిచిత పద్మాన్ని చదివి అర్థంచేసుకొని భావంలోని ఖాళీలను పూరించగలను. అవును / కాదు
 - ★ పోతన బాల్యాన్ని గురించి సొంతమాటల్లో రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ పారం ఆదారంగా వ్యాసం / సంబంధాన్ని రాయగలను. అవును / కాదు

గాలి ఎటు వీస్తుంటే అటు పుపు పరిమళం కూడా వ్యాపిస్తుంది. కానీ సత్పురుషుడు చేసిన సత్కారాలు గాలికి ఎదురుగా వెళ్లి కీరిని వ్యాపింపజేసాయి.

7. ఉదుత సాయం

- గోపి బుద్ధారెడ్డి

బొమ్మను చూడండి - అలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో మీకు ఎవరెవరు కనిపిస్తున్నారు?
2. వారు ఏంచేస్తున్నారు?
3. వారు చేసే పనులవల్ల ఎవరికి మేలు జరుగుతుంది?
4. మీరు ఎవరికి, ఎప్పుడు, ఏ సందర్భంలో సహాయం చేశారు?

పారం ఉద్దేశం

రావణుడు సీతను లంకకు ఎత్తుకొని పోయాడు. సీతను తిరిగి తీసుకొని వచ్చటకు రావణునితో రాముడు యుద్ధం చేయాలనుకున్నాడు. అందుకోసం సముద్రంపై వారథిని నిర్మించుమని వానరసైన్యాన్ని ఆదేశించాడు. నలుడు నిర్మాణ కార్యక్రమంలో దిట్ట. అతనికి వానరులు రాళ్ళు, చెట్లు, గుట్టలను తెచ్చి ఇస్తున్నారు. ఆ సమయంలో ఒక ఉదుత ఎట్లా సాయం చేయబునిందో ఈ పారంలో చదువుతాం. ద్విపదను పిల్లలకు పరిచయం చేయడం, ప్రాచీన సాహిత్యంపట్ల అభిరుచిని కల్పించడం, అడుగుకుండనే ఇతరులకు శక్తిమేరకు సహాయం చేయాలనే ఆలోచన కల్పించడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘ద్విషద’ ప్రక్రియకు చెందినది. ద్విషదలో రెండు పాదాలుంటాయి. ఇది పాడుకోవడానికి అనుపుగా ఉంటుంది. ఈ పారం ‘రంగనాథ రామాయణం’ లోని ‘యుద్ధకాండ’ లోనిది.

కవి పరిచయం

(13వ శతాబ్దం)

గోన బుద్ధారెడ్డి 13వ శతాబ్దివాడు. ఇతడు కాకటీయుల సామంతరాజు. వర్ధమాన పురం (ప్రస్తుతం నందివడ్డమాన్, నాగర్కర్నులు జిల్లా లోనిది) రాజధానిగా పాలించాడు. తన తండ్రిపేరిట ‘రంగనాథ రామాయణం’ యుద్ధకాండ పరకు ఇతడు రాయగా మిగిలిన భాగాన్ని ఇతని కుమారులు కాచ భూపతి, విరలనాథుడు పూర్తిచేశారు. ఇది తెలుగులో తొలి రామాయణం. ఇందులోని శైలి సరళంగా, మధురంగా ఉంటుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

పరస్పర సహాయసహకారాలు మనుషులకైనా, జంతువులకైనా అవసరం. అయితే సమాజంలో మూడురకాల వారుంటారు. మొదటిరకం వారు అధిములు. వీరు ఎవరైనా సహాయం చేయుమని కోరినా చేయరు. రెండవరకం వారు మధ్యములు. వీరు ఎవరైనా సహాయం చేయుమని కోరితేనే సహాయం చేస్తారు. మూడవరకం వారు ఉత్తములు. వీరు ఇతరుల అవసరాలను గుర్తించి తమకు తామగా సహాయం చేస్తారు. ఉత్తమ లక్షణం గలిగిన ఉడుత గురించి ఈ పారంలో చదువుకుండాం.

I

నలు చేతిం కొసగం నా నలుం డవి పుచ్చి
తలకొని కట్టు నా తరి యొక్క యుడుత
గొబ్బున సేతువు గొనసాగవలయు
నిబ్బలియులకుం దోదేసి గావింతు
ననుచు శ్రీరాముని యుడుగుం దామరలు
మనమునఁ జేర్చి యమ్మనుజేశు నెదుర
నచ్చపు భక్తితో నట వార్థ మునిగి
వచ్చి తా నిసుకలో వడిం బౌరలాడి

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘నిర్మల భక్తి’ అంటే ఏమిటి?
- ★ ‘అడుగు దామరలు మనమున జేర్చి’ అంటే నీకేమి అర్థమైంది?
- ★ ఉడుత నీళ్ళలో మునిగి ఇసుకలో పొర్కుడి వేగంగా వచ్చి కట్టపై రాలుస్తున్నదికదా! అట్లా ఎందుకు చేయాలని అనుకున్నది?

తడయక చనుదెంచి తన మేని యిసుక
వడిగట్టపై రాల్చి వనధిలో మునిగి
తేలి గట్టున కేగి తిరుగంగఁ బౌరలి
వాలిన భక్తితో వచ్చి విదుల్చె

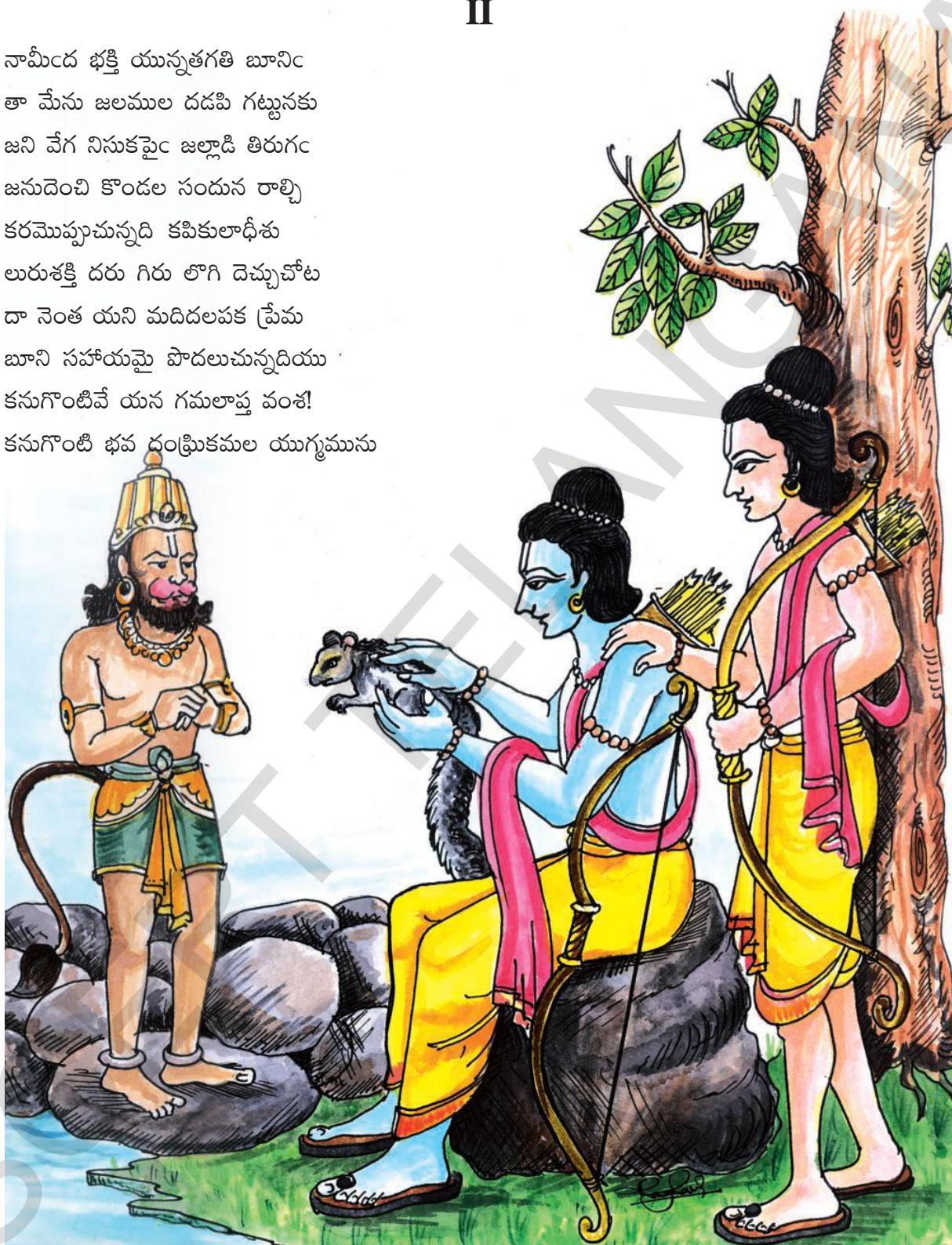
నివ్విధంబున నుండ నినకులాధిపుండు
దవ్వులఁ బౌదగాంచి తమ్మునిఁ జూచి
పొందుగా లక్ష్మణ పొర్కుదే చూడు
ముందఱ నొక తరుమూషకం బెలమి

II

నామీంద భక్తి యున్నతగతి బూనిఁ
తా మేను జలముల దడపి గట్టునకు
జని వేగ నిసుకపైఁ జల్లాడి తిరుగఁ
జనుదెంచి కొండల సందున రాల్చి
కరమొప్పుచున్నది కపికులాధీశు
లురుశక్తి దరు గిరు లోగి దెచ్చుచోట
దా నెంత యని మదిదలపక ప్రేమ
బూని సహాయమై పొదలుచున్నదియు
కనుగొంటివే యన గమలాప్త వంశ!
కనుగొంటి భవ దంప్రికముల యుగ్మమును

నవ్వడు మదినిల్చి యెసగుం దృణంబు
 నవ్వేల్పు గిరిబోలు ననిన గాకున్నె
 కావున భక్తియ కారణం బనఫు
 ననవుడు ముదమంది నలినాప్తసుతుని
 గనుగొని మతి దాని గనుగొను వేడ్డు
 బెనగొనుచున్నది ప్రేమ నిష్టటికి
 దెమ్మన్న వేగంబె దెచ్చి సుగ్రీవ
 డమ్మహోత్సుని చేతి కందియచ్చటయు
 బలుదెఱంగుల జాల బ్రస్తుతిజేసి
 కలిత దక్షిణకర్మాగ్రమున దుప్పటయు
 నల యుదుతకు వెన్న నమరెం ద్రిరేఖ
 చులుక్కనై చూడ్చుల సుఖకరంబుగను

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ రాములక్కుణుల సంభాషణ ద్వారా మీరు ఏమి గ్రహించారు?
- ★ ‘ఉడుతాభక్తి’ అంటే ఏమిటి?

తాత్పర్యం

సముద్రంపై వానరులు వారథి నిర్మిస్తున్న సమయంలో వానరభల్యాకాలు నలుని చేతికి రాళ్ళా, రఘులూ, కొండలూ తెచ్చి ఇస్తుండగా నలుడు వాటిని తీసుకొని సేతువు నిర్మాణం చేస్తున్నాడు. ఆ సమయంలో ఒక ఉడుత “తొందరగా సేతువు నిర్మాణం జరగాలి. అందుకోసం ఈ వీరులకు చేయూతనిస్తాను” అంటూ శ్రీరాముని పాదపద్మాలను మనసులో నిల్చుకొన్నది. అతని ఎదురుగా నిర్మలభక్తితో సముద్రంలో మునిగి వచ్చి యిసుకలో పొర్లి వెంటనే కట్టపైకి వచ్చి, తన ఒంటికి అంటిన యిసుకను రాలుస్తున్నది. మళ్ళీ సముద్రంలో మునిగి యిసుక నంటించుకొని వారథిపై విదిలిస్తూ ఉన్నది. భక్తితో ఉడుత చేస్తున్న చిన్న సాయాన్ని శ్రీరాముడు చూసి, లక్ష్మణుని పిలిచి “నాపై భక్తితో ఉడుత సముద్రజలాల్లో తడిసి యిసుకనంటించుకొని రాళ్ళమధ్య విదిలిస్తున్నది. బలవంతులైన వానరులు కొండలను, వృక్షాలను తెచ్చి వేస్తుంటే తానెంత? తన శక్తి యెంత? అని అనుకోకుండ ప్రేమతో సహయం చేస్తున్నది. చూశావా?” అని అన్నాడు. అది విన్న లక్ష్మణుడు “నీ పాదాలను మనసులో నిలిపి, భక్తితో గడ్డిపోచంత (కొంచెం) పని చేసినా అది కొండతో సమానం (గౌప్యది). భక్తే ప్రథానం కదా!” అన్నాడు. శ్రీరాముడు సంతోషించి సుగ్రీవనితో ఉడుతను తన దగ్గరికి తీసుకొని రమ్మన్నాడు. సుగ్రీవుడు ఉడుతను తెచ్చి రామునికి ఇచ్చాడు. శ్రీరాముడు ఉడుతను పలువిధాల పొగడి తన కుడిచేత దాని వీపుపై దువ్వాడు. ఉడుత వీపుపై మూడురేఖలు చూడడానికి అందంగా ఆనందకరంగా ఏర్పడ్డాయి.

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. పాతాన్ని (ద్విపదను) రాగ, భావయుక్తంగా పాడండి.
2. మీరు ఎవరికైనా సాయం చేశారా? అప్పుడు వారు ఏవిధంగా స్పుందించారు?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది అర్థం గల పద్యపాదాలు మీ పారంలోని పద్యాలలో ఎక్కడ ఉన్నాయో గుర్తించి ఆ పాదాలు రాయండి.
 - అ. త్వరగా సేతువు నిర్మాణం కావాలి.
 - ఆ. తన ఒంటికంటిన యినుకను రాలుస్తున్నది.
 - ఇ. పలు విధాల పొగడి.
 - ఈ. భక్తితో గడ్డిపోచంత పనిచేసినా అది కొండతో సమానం.
2. కింది పద్యాన్ని చదివి సరైన జవాబును గుర్తించండి.

ఉపకారికి నుపకారము
విపరీతము కాదు సేయ వివరింపంగా
నుపకారికి నుపకారము
నెపమెన్నక చేయువాడ నేర్చరి సుమతీ!

అ. అపకారి

()

క) కీడు చేసేవాడు

ఖ) మేలు చేసేవాడు

గ) సాహసం చేసేవాడు

ఘ) ఏదీకాదు

ఆ. పద్యం ఎవరి గురించి తెలియపరుస్తున్నది?

()

క) ఉపకారి

ఖ) మమకారి

గ) అపకారి

ఘ) నేర్చరి

- జ. గొప్ప విషయం ()
 క) అపకారికి ఉపకారం చేయడం ఖ) ఉపకారికి ఉపకారం చేయడం
 గ) అపకారికి అపకారం చేయడం ఘ) ఏదీకాదు
- ఈ. పద్యంలో ‘తప్పు’ అనే అర్థం వచ్చే పదం ()
 క) ఎన్నక ఖ) నెపము
 గ) విపరీతము ఘ) నేర్పరి
- ఉ. పద్యమకుటం ()
 క) సుమతీ ఖ) కుమతీ
 గ) మందమతి ఘ) ఏదీకాదు

III**స్వియరచన****1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.**

- అ. తొందరగా సేతువు నిర్మాణం కొనసాగాలని ఉడుత ఆనుకోవడంలో గల ఉద్దేశం ఏమిటి?
- ఆ. ‘భక్తితో చేసే చిన్నపైనెనా పెద్ద ఫలితాన్ని ఇస్తుంది.’ సమర్థిస్తూ రాయండి.
- ఇ. రాముడు ఉడుత చేసిన సహాయాన్ని మెచ్చుకొని వీపును దువ్వాడు. అట్లాగే మీరు చేసిన సహాయాన్ని ఇతరులు మెచ్చుకొన్న సంఘటన గురించి రాయండి.
- ఈ. ఈ పారం ఆధారంగా గోన బుద్ధారెడ్డి కథ చెప్పిన విధానం ఎట్లా ఉన్నది?

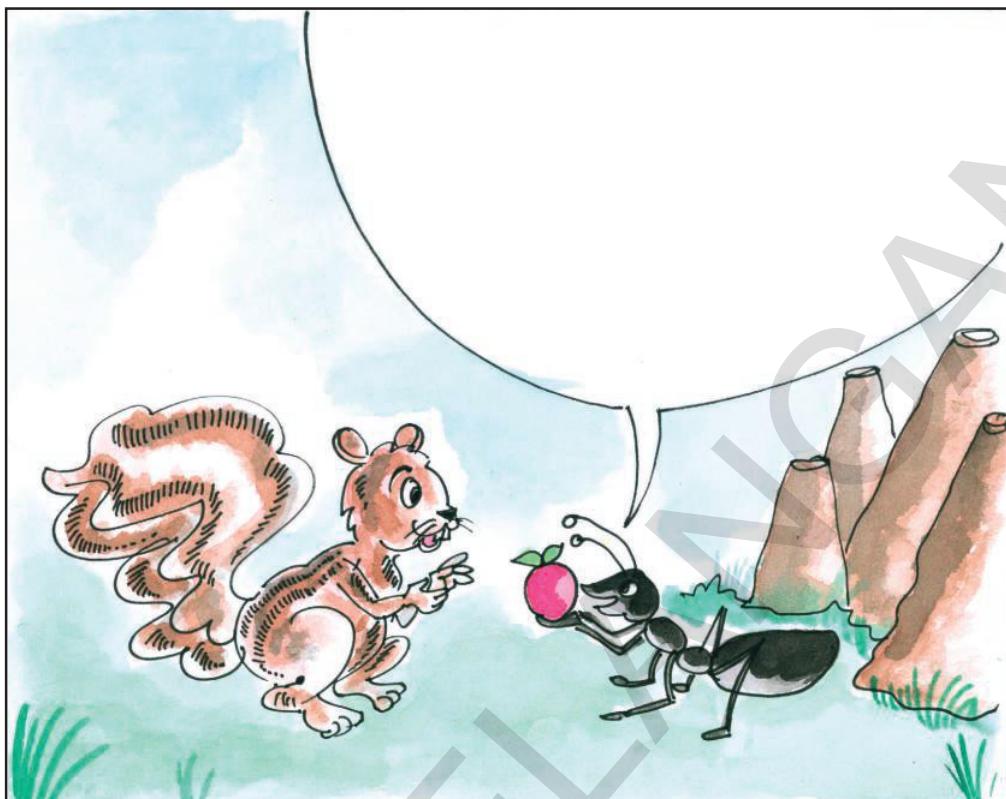
2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

‘ఉడుత సాయం’ పార్యాభాగ సారాంశాన్ని సాంత మాటల్లో రాయండి.

IV**సృజనాత్మకత / ప్రశంస****1. ఈ పాతాన్ని గేయరూపంలో రాయండి.**

(లేదా)

2. పక్కపేజీలోని బొమ్మను చూసి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. ఈ కింది వాక్యాలు చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోను ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరో రెండు పదాలు ఉన్నాయి. ఆ పదాలకింద గీత గీయండి.
 - అ. హిమాలయపర్వతాల్లోని ఎవరెస్టు శిఖరాన్ని పూర్జ, ఆనంద్లు ఎక్కు, ఆ అద్రిషై భారత జాతీయపతాకం ఎగురవేసి, కొండంత కీర్తిని పొందారు.
 - ఆ. రామాపురానికి, రంగాపురానికి మధ్యన వంతెన కట్టడంవల్ల రెండు గ్రామాల ప్రజలు ఆ వారధి మీదుగా రాకపోకలు సాగిస్తున్నారు. ఆ సేతువు పుణ్యంకొద్ది ఆ గ్రామాల మధ్య దూరం చాలా తగ్గింది.
 - ఇ. ప్రజాధనం పచ్చికలా మేసినవాణ్ణి గడ్డిపోచలా భావించి, వాడికి తృణమే తిండిగా పెట్టాలి.
 - ఈ. సముద్రంలో ముత్యాలు దొరుకుతాయి. అదే వార్ధలో జలచరాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. ఆ వనధినీటి నుండే ఉప్పు లభిస్తుంది.

2. కింది వాక్యాలలోని ప్రకృతి - వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

ఉదాః హనుమంతుడు రాముణ్ణి భక్తితో కొలిచాడు. ఆ బత్తి ఎన్నటికీ తరగదు.

భక్తి - బత్తి

అ. మనుషులు దవ్యగా ఉన్నా మమతలు దూరం కాకూడదు.

ఆ. స్వచ్ఛభారత్ కార్యక్రమానికి నావంతు సహాయం చేస్తున్నాను, మీరూ నాలాగే సాయం చెయ్యండి.

ఇ. వానరుల శక్తితో పోలిస్తే ఉడుత శక్తి కొంచెమే అయినా ఆ కొంచెం సత్తువతోనే అది వారధి కట్టడంలో సాయం చేసింది.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. భాషీలను సరైన భాషాభాగాలతో పూరించి అవి ఏ భాషాభాగాలో రాయండి.

- అ) రవి పుస్తకం తెరిచి పారం ()
- ఆ) రాముడు తో కలిసి అరణ్యానికి పోయాడు. ()
- ఇ) కిరణ్ పరుగుపండంలో పాల్గొన్నాడు. చాలా వేగంగా పరుగెత్తి మొదటి స్థానంలో నిలిచాడు. ()
- ఈ) ! అంతపని జరిగిందా? ()
- ఉ) పండుగరోజు విమల బట్టలు కట్టుకున్నది. ()

2. కింది వాక్యాల్లో విభక్తి ప్రత్యేయాలను గుర్తించి వాటికింద గీతలు గీయండి. అవి ఏ విభక్తులో బ్రాకెట్లలో రాయండి.

- అ) మౌనిక మల్లెపూలను ధరించింది. ()
- ఆ) రాజేందర్ అదవికి వెళ్ళి ఉసిరికాయలు తెచ్చాడు. ()
- ఇ) చిన్నపిల్లలు పెద్దలతో గౌరవంగా మెలగాలి. ()
- ఈ) కీర్తన ఇంజనీరింగ్ చదువడంకోసం బాసర వెళ్లింది. ()
- ఉ) సహాయం చేయడంవల్ల రహిమ్ కష్టాల్లోంచి గట్టిక్కాడు. ()

3. కింది పేరాలో ఉన్న విభక్తి ప్రత్యుహాలను, భాషాభాగాలను గుర్తించి పట్టికలో రాయండి.

పూర్వం ఉజ్జ్వల్యనీ నగరమందు విక్రమార్యుడైనే రాజు ఉండేవాడు. అతడు ప్రజలను కన్నుభిడ్డలవలె పరిపాలించేవాడు. ఒకసారి ఆయన దేశసంచారం కొరకు బయలుదేరి అనేక ప్రాంతాలు తిరుగుతూ, కాళీపట్టణం చేరుకున్నాడు. అక్కడ పవిత్రమైన గంగానదిలో స్నానంచేసి, అక్కడి గుడిలో దేవతలను పూజించి, గుడినుంచి బయటకు వస్తుండగా చెవులకు ఇంపైన సంగీతం వినబడింది. ఆ మధురమైన సంగీతం వినవచ్చేపై నడిచాడు. అక్కడ ఒక తోటలో ఒక స్త్రీ, స్నేహితురాళ్ళతో కలిసి ఏంచు వాయిస్తూ పాట పాడుతున్నది. ఆ పాటను వింటూ రాజు చాలా అనందపడి ఆ స్త్రీకి రత్నాల పేరాన్ని బహుమానంగా ఇచ్చారు.

ప్రత్యుము	విభక్తి పేరు	భాషాభాగ పదం	భాషాభాగం పేరు

ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟುವರ್ಣ

రామాయణంలో పాత్రల పేర్లు తెలుసుకొని రాయండి. నివేదిక రాసి ప్రదర్శించండి.

ನೇನಿವಿ ಚೆಯಗಲನಾ ?

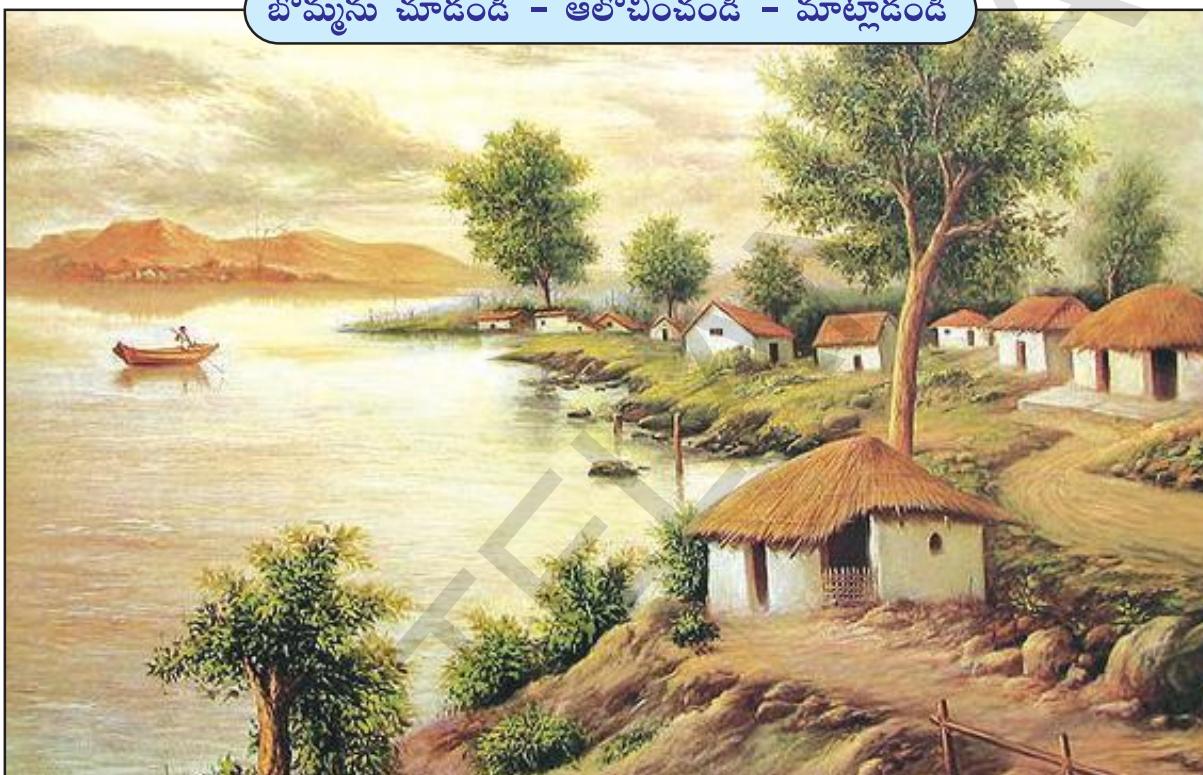
యూంతి న్యాయ ప్రవృత్తిన్ను తిర్యంచేపి మహాత్మనః ।

భావం : న్యాయమార్గంలో సడిచే మహానుభావునికి పశు
పక్కాదులు కూడా సహాయపడుతాయి.

3. చెరువు

బొమ్మను చూడండి - అలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో మీకు ఏమేమి కనిపిస్తున్నాయి?
2. ప్రజలకు చెరువుల అవసరం ఏమిటి?
3. ప్రస్తుతం చెరువుల పరిస్థితి ఎట్లా ఉన్నది?
4. చెరువు గురించి మీకు తెలిసిన విషయాలు చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

తెలంగాణ ప్రాంతంలో దాదాపు ప్రతి ఊరి లోను చెరువులున్నాయి. అవి ప్రజావసరాలకు, సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు నిలయాలు. పశుపక్షి మృగ కీటకాలకు ఆవాసాలు. వృత్తులకు ఉనికిపట్టు. అటువంటి చెరువులను మనం సంరక్షించుకొంటే అవి మను సంరక్షిస్తాయని తెల్పుడము, తెలుగు భాషా సౌందర్యాన్ని పెంపొందించే జాతీయాలు, సామెతల గురించి తెలుపదం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం స్వగతం ప్రక్రియకు చెందినది. అంటే ఎవరికి వారే తమకు సంబంధించిన విషయాలను తమలో తాము అనుకోవడం, ఎదుటివారికి తెలిసేటట్లుగా చెప్పుకోవడం స్వగతం. ఇది ఉత్తమపురుష కథనంలో ఉంటుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్ధంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్ధంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

నేను ఊరి సౌందర్యానికి తొలిమెట్టును. వ్యవసాయానికి ప్రధాన వనరును. బతుకమ్మలను సాగనంపేవేళ ఊరికి బతుకునిమ్మని నాలో చేర్చుకుంటాను. “మళ్ళీరా! వినాయకా!” అని జనం నాచెంతకు వినాయకులను పంపిస్తారు. పిల్లలకు వేసవిలో నేనే ఆటవిదుపును. పశుపక్కాదులకు నీటినిచ్చే కేంద్రాన్ని. ఇంతకూ నేనెవరో చెప్పలేదుకదా! పల్లెటూరి కల్పవల్లిగా పేరొందిన చెరువును. నా హృదయాంతరంగ భావాన్ని చెబుతా వినండి...

I

తెల తెల వారుతున్నది..... సూర్యుడు బంగారు ముద్దలా లేచి వస్తున్నదు. మీచే చల్లగాలి కన్నతల్లి స్వర్ఘమాదిరి హాయిగ ఉన్నది. పక్కల కిలకిలలు మంగళవాడ్యంలాగ మారుమోగుతున్నయి. ఆహారం కొరకు రెక్కబులం చూపుతూ ఆకాశంలో దూసుకువెళ్ళే పక్కలు బద్దకానికి స్వాస్తి పలుకమంటున్నయి. పశువులు సమైక్యతను చాటుతూ నావైపుగా చిరచిర అంగలు వేస్తున్నయి. రైతులు నన్ను పలకరించుకుంట తమ పొలాలకు వెళుతున్నరు. ఇంతకు నేనెవరిని అనుకుంటున్నరా? మీరనుకుంటున్నది నిజమే!

నేను చెరువును. సమాజానికి కల్పతరువును. అన్ని వృత్తులూ కొనసాగడానికి ఆధారాన్ని. ఉత్సాదక శక్తులకు ఊతాన్ని. వ్యవసాయానికి ప్రధానమైన వనరును. ఆబాలవృద్ధులను అలరించే పర్యాటక కేంద్రాన్ని. వినోదాన్ని పంచే వేదికను. సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే అద్దాన్ని. కళలకు ప్రేరణను. సామెతలు, జాతీయాలు, పాటలకు జన్మస్తలాన్ని. పరోపకారభావాన్ని చాటే పవిత్ర గ్రంథాన్ని. మనుషులనేకాదు, పశుపక్కాదులను కూడా సమాదరించే సమతాకేంద్రాన్ని. సమాజంతో అల్లుకుపోయిన విడదీయరాని బంధాన్ని.

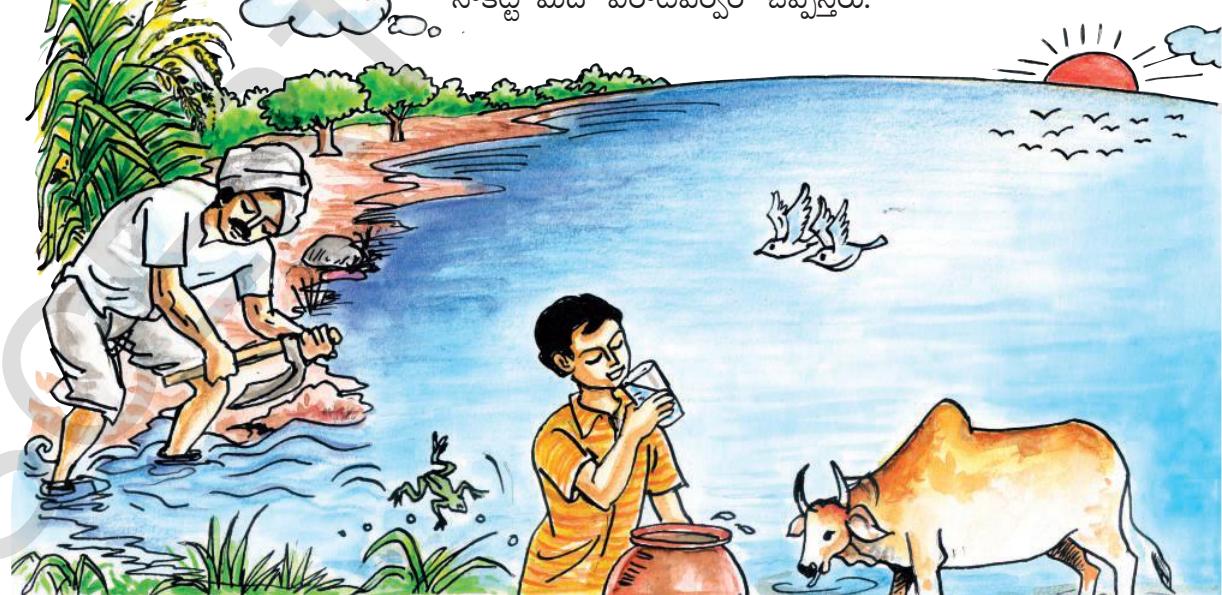
నా గురించి కొన్ని విషయాలను మీకు చెప్పాలనుకుంటున్న. పొద్దుపొద్దున్న ఈ పోరేమిటి? అనుకోకండి. ఇప్పుడైతేనే మనసు ప్రశాంతంగ ఉంటది. మనసు బాగున్నప్పుడే నాలుగు మాటలు చెవికెక్కుతయి.

ఊరికి ఊహిరి పోయాలంటే ముందు నాకు ముగ్గువోయాలె. నాకట్ట గట్టివడ్డంకనే ఇండ్లగోడలు పైకి లేస్తుయి. “నీరేప్రాణాధార” మన్నడు ఒక కవి. అన్నిటికి నీరు కావలసిందే కదా! ‘నిలువ నీడకై తరువు, నిలువ నీటికై చెరువు’ ఉండవల్సిందే. నీరులేక ఊరు ఎట్లబతుకుతది? మనుషులకే కాదు పశుపక్షాదులకు తాగునీరు, పంటపొలాలకు సాగునీరు అందించేది నేనే. వ్యవసాయ బావులేకాదు ఊరిలోని మంచినీళ్ళ బావులు కూడా కళకళలాడేది నావల్లే. భూగర్భజలానికి నేను శ్రీరామరక్ష. నేనుంటే వండిన కుండున్నట్లే.

నాలుగు ముద్దలు కడుపులోకి దిగాలంటే వ్యవసాయం చేయాల్సిందే. ఆ వ్యవసాయానికి ఆధారకేంద్రాన్ని. నేను నిండితే అందరికి చేతినిండా పనే. మత్స్యకారులు నా చేపలతో వ్యాపారం చేసుకోగలుగుతున్నరు. ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా ఎందరో నన్నాశ్రయించి హోయిగా బతుకుతున్నరు. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే నేను ఉత్సాధక ప్రేరణాశక్తిని. ‘పరోపకారార్థమిదం శరీరమ్’ - అన్న సూక్తికి ప్రత్యక్ష ఉదాహరణను. నేను లేని పల్లెను ఊహించుకోవడమే కష్టం.

నా నీరే కాదు. నా మట్టి కూడా మీకెంతో ఉపయోగపడుతది. నా ఒండ్రుమట్టి ఎంతో సారవంతమైనది. అది సహజమైన ఎరువు. అందుకే దీనిని బండ్లమీద ఎక్కించి రైతులు సగోరవంగా పొలాలకు తోలుకుంటరు. నాలోని ఔషధగుణాలు ఆయుర్వేదవైద్యులకెరుక. నా ఒండ్రుమట్టి చికిత్సతో తీవ్రజ్యరాలు కూడా మటుమాయమైతయి.

సంస్కృతితో ముడివడ్డ జీవితం నాది. బతుకమ్మ పండుగకు నావైభోగం ఇంతంతనరానిది. అమ్మలక్కలందరూ బతుకమ్మలతో నాదగ్గరికే వస్తరు తల్లిగారించికి వచ్చినట్లు. తంగేడు, గునుగు, గుమ్మడి పూలతోటి సింగారించిన ఈ పూలవల్ల నీటికాలుప్పం దూరమైతది. మన సంప్రదాయాల వెనుక ఎన్నో శాస్త్రాలున్నాయి. బతుకమ్మను నానీటిలోనే వదులుతరు. అలా ఉయ్యాలపై బతుకమ్మ సాగిపోతుంటే చూడముచ్చటగ ఉంటది. వినాయక చవితి సందర్భంగా గణపతిమూర్తులు నా ఒడికే చేరుతయి. నా మీద మీకు ఎంత ప్రేమో. నాకు ఎట్లాంటి నష్టం కలుగవడ్నని మీరు కట్టమైసమ్మను ప్రతిష్ఠించి పూజిస్తరు. వానలు పడకుంటే నాకట్ట మీద ‘విరాటపర్వం’ చెప్పిస్తరు.

కవలు, కళాకారులకు నేనంటే ఎంత ఇష్టమో! కవలు నాపై ఎన్నో పాటలు, పద్యాలు, కథలు రాశారు. వారు రాసిన పాటలను గాయకులు పాడుతుంటే ప్రజల్లో ఎంత చైతన్యం! ఒక్కాక్కసారి అవి విని ముక్కున వేలేసుకుంట. ఎందరో చిత్రకారులు నాదృశ్యాలను చిత్రించి భేషణిపించుకున్నారు. భజనబృందాలు, కోలాటాల గుంపులు, బతుకమ్మలు, బొడ్డెమ్మలు ఆడే మహిళలు తమ అటపాటలతో నా ఆనందాన్ని ఇబ్బడిముఖ్యి చేస్తారు.

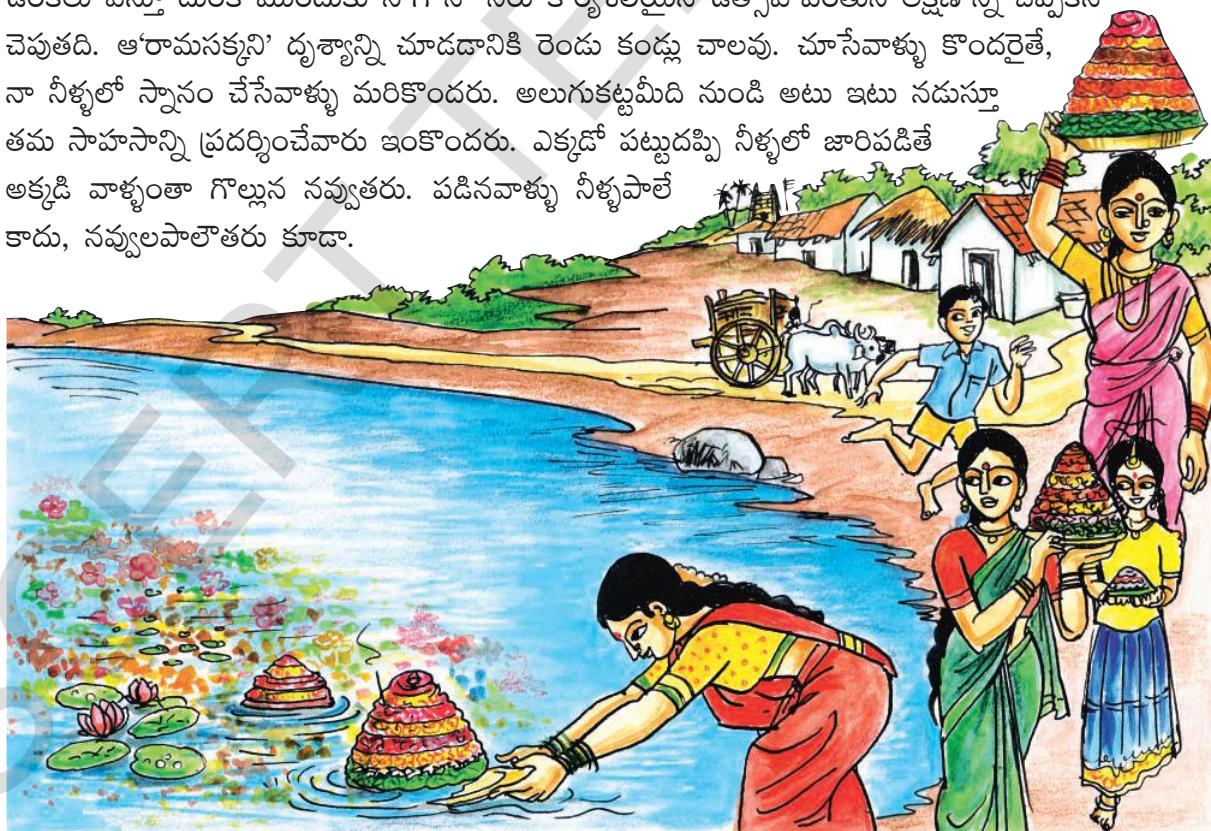
అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘మనసు బాగున్నప్పుడే నాలుగు మాటలు చెవికెక్కుతాయి’. అనడంలో అంతర్యం ఏమిటి?
- ★ భూగర్భజలానికి నేను ‘శ్రీరామరక్ష’ అని చెరువు అనడాన్ని మీరెట్లు సమర్థిస్తారు?

II

పిల్లలకు నేనోక ఆటస్థలాన్ని అబ్బో! వీళ్ళను చూడండి. బోకెపెంకలను నానీతిపై విసురుతున్నారు. అవి కపుల్లగా దుంకుతూ పోతున్నాయి. ఆ విసరడంలో ఎంత ఒడుపుందో చూస్తే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఎవరిలో ఏ నైపుణ్యముంటదో కదా! అవకాశం వస్తే తప్ప బయటపడదు. పిల్లలకైతే నా నీటిలో ఈతకొట్టాలని ఎంత ఆత్రమో! కొన్నిసార్లు అది బెడిసికొట్టి ప్రాణాలకే ముప్పుతెచ్చిన సంఘటనలు నాకింకా గుర్తున్నాయి. ‘అతి సర్వీత వర్జయేత్’ అతి ఎప్పుడూ పనికిరాదు. మీదు మిక్కిలి నీటిదగ్గర, నిప్పుదగ్గర సాహసం చేయెద్దని పెద్దలు ‘చెవినిల్లగట్టుకొని’ మరీ చెప్పారు.

నా అలుగు పారిసపుడు ప్రజల కండ్లల్లో వెలుగును చూసితీరాల్సిందే. అక్కడ ఒక జాతర వాతావరణమే! ఉరకలు వేస్తూ దుంకి ముందుకు సాగే నా నీరు కార్యాల్యియైన ఉత్సాహవంతుని లక్షణాన్ని చెప్పకనే చెపుతాడి. ఆ‘రామసక్కని’ దృశ్యాన్ని చూడడానికి రెండు కండ్లు చాలవు. చూసేవాళ్ళు కొందరైతే, నా నీళ్ళలో స్నానం చేసేవాళ్ళు మరికొందరు. అలుగుకట్టమీద నుండి అటు ఇటు నడుస్తూ తమ సాహసాన్ని ప్రదర్శించేవారు ఇంకొందరు. ఎక్కడో పట్టుదప్పి నీళ్ళలో జారిపడితే అక్కడి వాళ్ళంతా గొల్లున నవ్వుతారు. పడినవాళ్ళు నీళ్ళపాలే కాదు, నవ్వులపాలోతారు కూడా.

సుందరంగా సుకుమారంగా విచ్చుకున్న తామరపూలు నా సిగలోపెట్టుకున్నట్లు లేవు? వినాయకచవితి వచ్చిందంటే నా తామరలకు భలేగిరాకీ. వాటిని కోసుకుపోవడానికి జనం ఎగబడతరు. ఆ ప్రయత్నంలో కొన్నిసార్లు ప్రమాదాలకు కూడా గురవుతరు. విశేషమైన అభివృద్ధిని ‘తామర తంపర’గా పేర్కొంటరు. నీళైంత ఎక్కువగా ఉంటే అంతగా తామర అభివృద్ధి చెందుతుంది. అందుకే “నీటికొలది తామర” అన్న సామెత ఏర్పడింది. వర్షాకాలం వచ్చిందంటే కప్పలు బెకబెకలతో నా రంగస్థలంపై సంగీత కచేరి చేస్తుంటయి. అంతవరకు అవి ఎక్కుడుంటయో తెలియదు. ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని

ఎప్పుడు సంపద కలిగిన
అప్పుడె బంధువులు వత్తురది యొట్టన్నన్న
తెప్పలుగ చెరువునిండిన
కప్పలు పదివేలు చేరు గదరా సుమతీ!

అనే జీవితసత్యాన్ని నాతో ముడిపెట్టి మరీ చెప్పిండు బడ్డెన. నన్నార్థయించుకొని చేపలు తమ ఉనికిని భద్రపరచుకొంటయి. కొన్ని సార్లు చేపలవేటకై గాలంతో వచ్చినోళ్ళు గంటలతరబడి నాకట్టమీద కూచోవడం మీరు చూసే ఉంటరు. ఏ పని సాధించాలన్న, సహనం కావాలన్న గుట్టును నా గట్టున మీరు నేర్చుకోవాలె.

నేను ఎండకాలంలో సన్నబడుత. అప్పుడు చేపలకు, కప్పలకు చాలా ఇబ్బంది. అంతవరకు నా నిండైన నీటిలో అవి ఎక్కుడ ఉన్నయో గుర్తుబట్టడమే కష్టం. కాని ఇప్పుడుమాత్రం తెలిసిపోతది. అందుకే అసలు రంగు బయటపడింది అని చెప్పి సందర్శించో ‘కప్పలు చేపలు బయట పడ్డయి’. అనే పదబంధాన్ని వాడుతరని మీకు తెలుసా! ‘చెర్లో బర్లను తోలి కొమ్ములకు బ్యారం పెట్టినట్లు’, ‘గుండెచెరువైంది’, ‘గాలం వేయదం’, ‘గండి కొట్టడం’ వంటివి నానుండే పుట్టుకొచ్చినయి.

నాకు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేయడానికి ప్రజలంత కష్టపడ్డరు? మనసున్నవారికి నా నీళ్ళు శ్రమజీవుల చెమటతీరుగ కనిపిస్తయి. నా నీళ్ళను తమ పొలాలకు పొరించుకోవడానికి నిద్రకు కూడా దూరమైతరు రైతులు. నాకు గండిపడినప్పుడు కలిసికట్టగ కష్టపడి నన్న బాగుచేస్తరు. ఈ ఐకమత్యమే నేను కోరుకునేది. ‘కలసి ఉంటే కలదు సుఖం.’ అన్నరు కదా! మన పెద్దలు.

పల్లెల్లోనే కాదు పట్టుల్లోనూ నా సేవలకు లోపేలేదు. ఉదయం సాయంత్రం ఎంతోమంది నా ఒడ్డుకే

ఉపాయాలు.

విహోనికి వస్తరు. నా అలలను తాకి వచ్చే చల్లని గాలిస్పర్రకు మురిసి పోతుంటరు. కొందరు అక్కడక్కడ కూర్చొని పిచ్చాపాటి మాట్లాడుతూ సరదాగా కాలం గడుపుతరు. వీరి విహోనికి ఆహోర సదుపాయాలను కలిగిస్తూ, చిరు వ్యాపారులు పొట్టపోసుకుంటరు. నామీద పడవలను నడుపుతూ జలవిహోరంలోని ఆనందాన్ని వచ్చిన వారికి పంచుతరు. వచ్చిన వారికి ఆనందం. ఇచ్చిన వారికి ఆదాయం-ఉభయ తారకంగ ఉంటది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘రామసక్షుని’ దృశ్యం చెరువు దగ్గర ఏమే సందర్భాలలో కనిపిస్తుంది?
- ★ చెరువు నీటిని శ్రమజీవుల చెమటతో పోల్చడం జరిగింది. ఎందుకు?

III

ఇప్పుడ్నీ ఎట్ల ఉన్నా ఈమధ్య నా పరిస్థితి ఏమి భాగలేదు. నా బతుకు చిత్తబోత్తెంది. విశాలంగా ఉన్న నన్నుజూసి కండ్లలో నిప్పులుపోసుకుంటున్నరు. శాసతనం జూపి నాపై దురాక్రమణలు జరిపేవాళ్ళు కొందరు. నన్ను కలుపితం చేసేవాళ్ళు ఇంకొందరు. ‘అనిత్యాని శరీరాటి, అందరి సొమ్ము నాకే రానీ’ అనుట్లు సాప్రథంతో నా భూమిని ఆక్రమించి నిర్మాణాలు చేస్తున్నరు. పూడిక సరిగా తీయడం లేదు. వెరసి ‘గంగాళమంత ఉండే దాన్ని తాంబాళమంత’ అయిన. నేను నిండితే మీ కడుపులు నిండుతయి. నేను ఎండితే మీకడుపులు ఎండుతయి. ఇదీ మన అనుబంధం. ఈ అనుబంధాన్ని మరచిపోయి నన్ను కలుపితం చేస్తున్నరు. పొలాల్లో వేసే రసాయనిక ఎరువుల ప్రభావం వర్షం ద్వారా నన్ను చేరుకొని ఇచ్చింది పెదుతున్నది. పోక్కరీల రసాయనిక వ్యర్థపదార్థాలు నా నీటిని విషంగా మారుస్తున్నయి. ఈ నీటిని తాగిన పశుపక్ష్యాదులు ప్రాణాలు కోల్పోతుంటే నేను విలవిలలాడిపోతున్ని. నా పరిసరాల్లో ఉండే ప్రజలు కూడా కలుపిత భూగర్భ జల ప్రభావంవల్ల రోగాల బారిన పడుతున్నరు. ప్లాస్టిక్ వంటి వ్యర్థపదార్థాలు నా స్వచ్ఛతను మరింత దిగజారుస్తున్నయి. నా పరిస్థితి ‘నానాటికి తీసికట్టు నాగంబోట్లు’ అనుట్లున్నది.

వినాయక చవితి వచ్చిందంటే నాగుండె గుఖేలుమంటది. ప్లాస్టర్ ఆఫ్ప్యారీసెంటో రసాయనిక రంగులతో రూపొందించిన వినాయకమూర్తులను వందల సంబ్యుల్లో నాలో నిమజ్జనం చేస్తున్నరీజనం. ఇక నా పరిస్థితి ఎంత దుర్భరంగా ఉంటదో మీరే ఊహించండి. ‘అల్లందిన్న కాకోలె’ ఎంత మొత్తుకున్న ఎవరూ పట్టించుకుంటలేరు.

వెనుకటికి నా మళ్ళీతో వినాయకులను చేసేవారు. దానివల్ల పర్యావరణానికి ప్రమాదం కలిగేది కాదు. కాని ఇప్పటి ఈ విపరీత ధోరణులు ప్రాణుల మనగడకే సవాలు విసరుతున్నాయి. బ్రతుకు దినదినగండంగా మారుతున్నది. నాగరికత వెద్రితలలు వేయగూడడు.

ఇప్పీ చెపుతుంటే నామై కన్నెరి చేస్తరెందుకు? ‘చేసేవి లోపాలు - చెపితే కోపాలు’ అన్నట్లున్నది మీ వ్యవహరం. కనీసం ఇప్పటికైనా జాగ్రత్తపడుతరని నా ఆశ. ‘చేతులు కాలినంక ఆకులు పట్టుకుంటే’ ఏం లాభం. మళ్ళీ మళ్ళీ చెపుతున్న ‘చెరువును పొమ్మనడమంటే కరువును రమ్మనడమే’.

తరతరాల చరిత్రకు నేను ‘హౌన సాక్షిని’. నా విషయంలో రాజులు ఎంతో ఉదారంగా వ్యవహరించారు. నామైన వారికి ప్రత్యేకశర్దు. కాకతీయులు నిర్మించిన రామపు చెరువు, పాకాల చెరువు, లక్ష్మివరం చెరువు నేటికీ చెక్కుచెదరలేదు. అవి ఎంతో విశాలమైనవి. మంథనిలో ‘శిల సముద్రం’ అని చెరువుంది. వనపర్తి రాజులు ఏకంగా ‘సప్తసముద్రాలు’ అని పేరుపెట్టుకున్నరు చెరువులకు. పెద్దచెరువులను ‘సముద్రం’గా పిలిచే సంప్రదాయం తెలంగాణలో ఉంది.

కాలమేదైనా, నాకేమైనా మీకొరకే జీవిస్తున్నా. వానకాలంలో నేను నిండి, వంటలు పండటానికి సహాయపడుతున్న. నా నీళ్ళనే కాదు మీకళ్ళకు, మనసుకు ఆనందాన్ని పంచుతున్న. వెన్నెలకాలంలో ప్రకృతి అందాల ప్రదర్శనశాలమై మిమ్ములను పరవశింపజేస్తున్న. ఎండాకాలంలో మత్స్యకారుల ఆర్థికబలాన్ని పెంచుతున్న. ఇంతగా మీకు సహాయపడే నన్ను చిన్నచూపు చూడడం న్యాయమా? ఇప్పటికైనా మీకు సోయిరావాలె. నన్ను రక్షించడమంటే మిమ్ములను మీరు రక్షించుకోవడమే. అందుకే చివరిగా మీ గదువవట్టి చెపుతున్న! చెట్లను పెంచండి. తద్వారా వర్షాలను ఆహ్వానించండి. నేను నిండేటట్లు మీ బతుకు పండేటట్లు చూసుకొండి.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చెరువులు కలుపితం కాకుండా ఉండాలంటే మనమేం చెయ్యాలి?
- ★ ‘చెరువులు తరతరాల చరిత్రకు హౌనసాక్షి’ దీనిపై మీ అభిప్రాయం చెప్పండి.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. ఒడిలో ఉపన్యాసపోటే నిర్వహిస్తున్నారు. మీరు కింది అంశాల్లో దేనిగురించి మాట్లాడాలనుకుంటున్నారో దాని గురించి చెప్పండి.

- చెరువులే జీవనధారం.
- చెరువులను రక్షించుకోవడం మన బాధ్యత.
- చెరువులు మన సంస్కృతి కేంద్రాలు.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

- పారంలోని 4, 8, 14, 20 పేరాలు చదివి, వాటికి శీర్షికను పెట్టండి. అ పేరాలోని 4, 5 కీలకపదాలు రాయండి.
- కింది పేరాను చదివి, ఐదు ప్రశ్నలు రాయండి.

నేలపై కురిసే వర్షం నిలువ చేయడానికి అనువైన చెరువులు, కుంటలు, ఆనకట్టలు లేకపోవడంవల్ల మనకు వర్షపు నీరు ఉపయోగపడకుండా వృధాగా సముద్రంలోకి పోతున్నది. చెరువుల పునర్విర్మాణం ప్రజల మనుగడతో ముడిపడిన కీలకాంశం. ప్రకృతి ప్రసాదంగా మన ప్రాంతంలో ఉన్న నీటి వనరులను ఇప్పుడు తెలంగాణ సంపదగా గుర్తించి, వాటికి పూర్వవైభవం తెచ్చే పనిని ‘మిషన్ కాక్టియ’ పేరిట ప్రభుత్వం స్వీకరించింది. రాజుల కాలంలో తవ్వించిన చెరువులే ఇప్పటికీ తెలంగాణలో జీవనాధారం. నీటి లభ్యత కొరవడకుండా చూసుకోవడం ప్రతి తరం బాధ్యత. స్థానిక ప్రజలను నీటిని పరిరక్షించటంలో భాగస్వాములను చేయాలి. నీటికొరత ఆర్థిక వికాసాన్ని దెబ్బుతీస్తుంది. చెరువుల, నదుల, భూగర్భవనరుల నుంచి మనం తోడే ప్రతి లీటరు నీటికి రెట్టింపు ప్రయోజనం కలిగేటట్లు వ్యవహారించాలి.

III

స్వయంచన

- కింది ప్రశ్నలకు ఐదు వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - చెరువులు ఏకాలంలో నిండుగా ఉంటాయి? నిండుగా ఉండడానికి మనం ఏం చేయాలి?
 - చెరువుల అలుగులు పారినప్పుడు ప్రజల కళ్ళలో వెలుగులు ఎందుకు వస్తాయి?
 - మీ ఊరి చెరువు కాలుప్పం బారిన పడకుండా ఉండడానికి మీరిచే సలహాలు ఏమిటి?
 - చెరువుల వలన కలుగు లాభాలను రాయండి.
- కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
 - ‘చెరువులు నిండితే గ్రామాలు సుఖిక్షంగా ఉంటాయి’ దీనిని సమర్థిస్తా రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

- చెరువు యొక్క గొప్పతనాన్ని ప్రశంసిస్తా చిన్న కవిత లేదా పాట రాయండి.
(లేదా)
- పారం ఆధారంగా ‘చెరువు’ మాట్లాడుతున్నట్లుగా ఏకపాత్రాభినయం చేయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలు, వాక్యాలు చదువండి.

చెవినిల్లుగట్టుకొని

కుండబద్దలుకొట్టినట్లు

గుండెచెరువైంది

ఉర్కుబోయి బోర్రపడ్డట్టు

వండినకుండ

తామరతంపర

చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకున్నట్లు

గాలం వేయడం

కన్నెర

పై వాటిలో ఉన్న తేడాలు ఏమిటి? వాటిని ఏమంటారు?

జాతీయం : ఒక భాషలోని కొన్ని పదాలు కలిసి ఒక విశేష అర్థాన్ని ఇస్తే ఆ పదబంధాన్ని జాతీయం అని అంటాం. దీనిని పలుకుబడి, నానుడి అనే పేరుతో కూడా పిలుస్తారు. వీటిని ఉపయోగించడం ద్వారా భాషకు సౌందర్యం కలుగుతుంది.

ఉదా : చెవినిల్లుగట్టుకొని, గుండెచెరువైంది.

సామేత : సామృతనుండి సామేత ఏర్పడింది. ఒక అనుభవం ప్రజల్లో బాగా ప్రచారమై ఆతరువాత సామేత అవుతుంది. మంచిభావాల్ని పదునైన మాటల్లో చెప్పడం సామేతల లక్ష్ణం. సామేతలు సంక్లిప్తంగా గూడార్థకంగా ఉంటాయి.

ఉదా : కుండబద్దలు కొట్టినట్లు; ఉర్కుబోయి బోర్రపడ్డట్టు

2. కింది వాటిలోని జాతీయాలను గుర్తించండి. వాటిని ఏ అర్థంలో వాడుతారో తెలుపండి.

కోరిక

మొసలికన్నీరు

కలుగు

నిండుకుండోలె

పండ్లుకొరుకు

మాధుర్యం

పూసల్లో దారము

జాతర

కొట్టినపిండి

తలలో నాలుక

చెరువు

చల్లగాలి

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పదాల్లోని సంయుక్త, ద్విత్యాక్షరాల్లోని ధ్వనులు రాయండి.

ఉదా॥ విద్య = వి, ద్య + య్ + అ

ఆ) అక్క = , + +

ఆ) ముద్ద = , + +

ఇ) ముర్చ = , + +

★ కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలను గమనించండి.

అ. ఇప్పటికైనా జాగ్రత్తపదుతారని ఆశ.

ఆ. నీశైంత ఎక్కువగా ఉంటే తామర అంత వృద్ధిచెందుతుంది.

ఇ. అవి ఎక్కడుంటయో తెలియదు.

పై వాక్యాల్లో ఇప్పటికైనా అనే మాటలో మొదటిపదం - ఇప్పటికి రెండవపదం - ఐనా
 నీళ్ళంత అనే మాటలో మొదటిపదం - నీళ్ళ రెండవపదం - ఎంత
 ఎక్కడుంటయో అనే మాటలో మొదటిపదం - ఎక్కడ రెండవపదం - ఉంటయో
 పై వాటిని ఇట్లా విడదీయవచ్చ.

ఇప్పటికైనా = ఇప్పటికి + ఐనా
 నీళ్ళంత = నీళ్ళ + ఎంత
 ఎక్కడుంటయో = ఎక్కడ + ఉంటయో

ఇట్లా రాయడాన్ని విడదీసి రాయడం అంటారు.

2. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

అ.	ప్రజలెంత	=	+
ఆ.	నేనెవరిని	=	+
ఇ.	పోరేమిటి	=	+
ఈ.	నాకింకా	=	+
ఉ.	ఆపన్నీ	=	+
ఊ.	సోమనాద్రి	=	+

ప్రాణేష్టపని

వివిధ ప్రతికల్లో వచ్చిన (పర్యాపరణ) ప్రకృతిని వర్ణించే గేయాలు/వ్యాసం/కవితలను సేకరించండి.
 నివేదిక రాసి తరగతి గదిలో చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ చెరువు గురించి మాట్లాడగలను.
- ★ అపరిచితమైన పేరాను చదివి ప్రశ్నలు తయారుచేయగలను.
- ★ చెరువుల అవసరాన్ని వివరిస్తూ రాయగలను.
- ★ ‘చెరువు’ ను ప్రశంసిస్తూ కవిత/పాట రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

ప్రకృతి అడుగుబడల్లో సడవడానికి ప్రయత్నించు.

అది నీకు ఎనలేని ఛైర్యాన్ని నూరిపోస్తుంది.

- ఎమర్పన్

9. చీమల బారు

- పొట్టపల్లి రామారావు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఏమి జరుగుతున్నది?
2. ప్రయాణికులు బస్సును ఎట్లా ఎక్కుతున్నారు?
3. మన చుట్టూ నివసిస్తున్న ఏయే ప్రాణులు ఇట్లాంటి క్రమశిక్షణను కలిగి ఉంటాయి?

పారం ఉద్దేశం

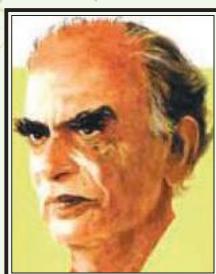
మన చుట్టూ ఉన్న ప్రాణులను చూసి క్రమశిక్షణ, నిరంతరం శ్రమించడం వంటి గుణాలను నేర్చుకోవాలని తెలియజేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పార్యభాగం ‘గేయ కవిత’ అనే సాహిత్య ప్రక్రియకు చెందినది.
గానం చేయడానికి అనుకూలంగా ఉండే కవితను గేయ కవిత అంటారు.
ఈ పారం పొట్లపల్లి రామూరావు రచించిన ‘ఆత్మవేదన’ కవితాసంపుటి లోనిది.

కవి పరిచయం

(1917-2001)

పొట్లపల్లి రామూరావు వరంగల్ అర్పన్ జిల్లా ధర్మసాగరం మండలం తాటికాయల గ్రామంలో జన్మించాడు. ఆత్మవేదన, మెరుపులు, చుక్కలు మొదలైన కవితా సంపుటాలు, మహాత్మాగాంధీ, జీవితం (ఖండికలు), పగ మున్గు రచనలు చేశాడు. ఈయన రచించిన ‘జైలు’ కథల సంపుటి బాగా ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఈయన రచన వాడుక భాషలో, సరళమైన శబ్దాలతో సుందరమైన శైలితో సాగింది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని డాఫించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

సృష్టిలోని ప్రాణులు విలక్షణమైన నైపుణ్యాలను కలిగి ఉంటాయి. కొన్ని వేగంగా పరుగెత్తుతాయి. కొన్ని వేగంగా పరుగెత్తుతాయి. కొన్ని ఆకాశంలో ఎగురుతాయి. కొన్ని పాడుతాయి. కొన్ని నాట్యం చేస్తాయి. కొన్ని నివాసాలు ఏర్పరచుకోవడంలో ఆహారం సేకరించుకోవడంలో ప్రత్యేకతలను కనబరుస్తాయి. ఏ ప్రాణి కూడ సోమరితనంతో ఉండదు. నిశితంగా పరిశీలిస్తే మనిషి వాటిసుండి నేర్చుకోవలసిన అంశాలు ఎన్నో కనిపిస్తాయి. చిన్న ప్రాణులైన బీమలు ఎంత కష్టపడుతాయో ఎంత క్రమశిక్షణతో మెలుగుతాయో తెలుసుకోవడానికి ఈ పారం చదువండి.

I

ఓహో! మీరెక్కడికి

ఓ! చిన్నచీమలారా

ఎ సీమకు మీరేగెద

రితీరున బారుగట్టి?

ఎక్కడికి, ఎక్కడికి?

ఈ సమాహామెక్కడికి?

కయ్యానిక, వియ్యానిక

అయ్యారె! మీరేగుట?

ఒకరి వెనుక ఒకరు మిగుల

ఓరిమితో పోయెదరు

ఎవరోయి మిము నడిపెడి

ఇంగితజ్ఞు లింతఫునులు

యెవరో ఒక నేతలేక

ఇంత కట్టు దిట్టముగా

మనుషులమే నడువలేము

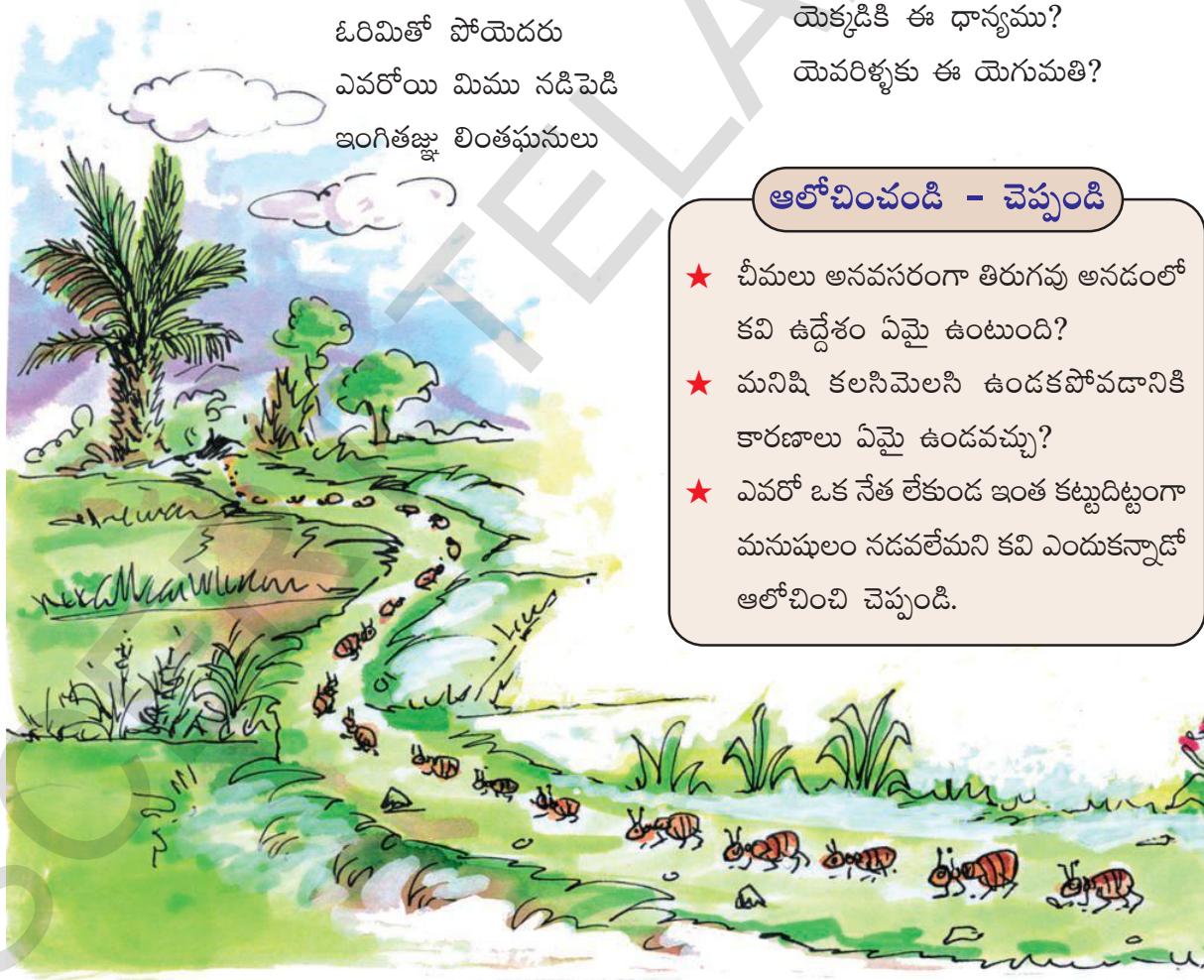
మరి మీపోకడ చిత్రము

పనిపాటలు లేక మీరు

ప్రాలుమాలి తిరగరహో!

యెక్కడికి ఈ ధాన్యము?

యెవరిళ్ళకు ఈ యెగుమతి?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చీమలు అనవసరంగా తిరుగవు అనడంలో కవి ఉద్దేశం ఏమై ఉంటుంది?
- ★ మనిషి కలసిమెలసి ఉండకపోవదానికి కారణాలు ఏమై ఉండవచ్చు?
- ★ ఎవరో ఒక నేత లేకుండ ఇంత కట్టుదిట్టంగా మనుషులం నడవలేమని కవి ఎందుకన్నాడో ఆలోచించి చెప్పండి.

II

మడిమాన్యము లేదు మీకు
మరి ధాన్యము సమకూర్తురు.
కళ్ళముకొక గింజయైన
కావే కొల్లలు కొల్లలు.

ఏయే పొలములు తిరిగి
ఈ ధాన్యము గూర్చితిరి
యెవదు చూపే కడుదుర్గము
పైన బ్రాతుకు భాట మీకు?

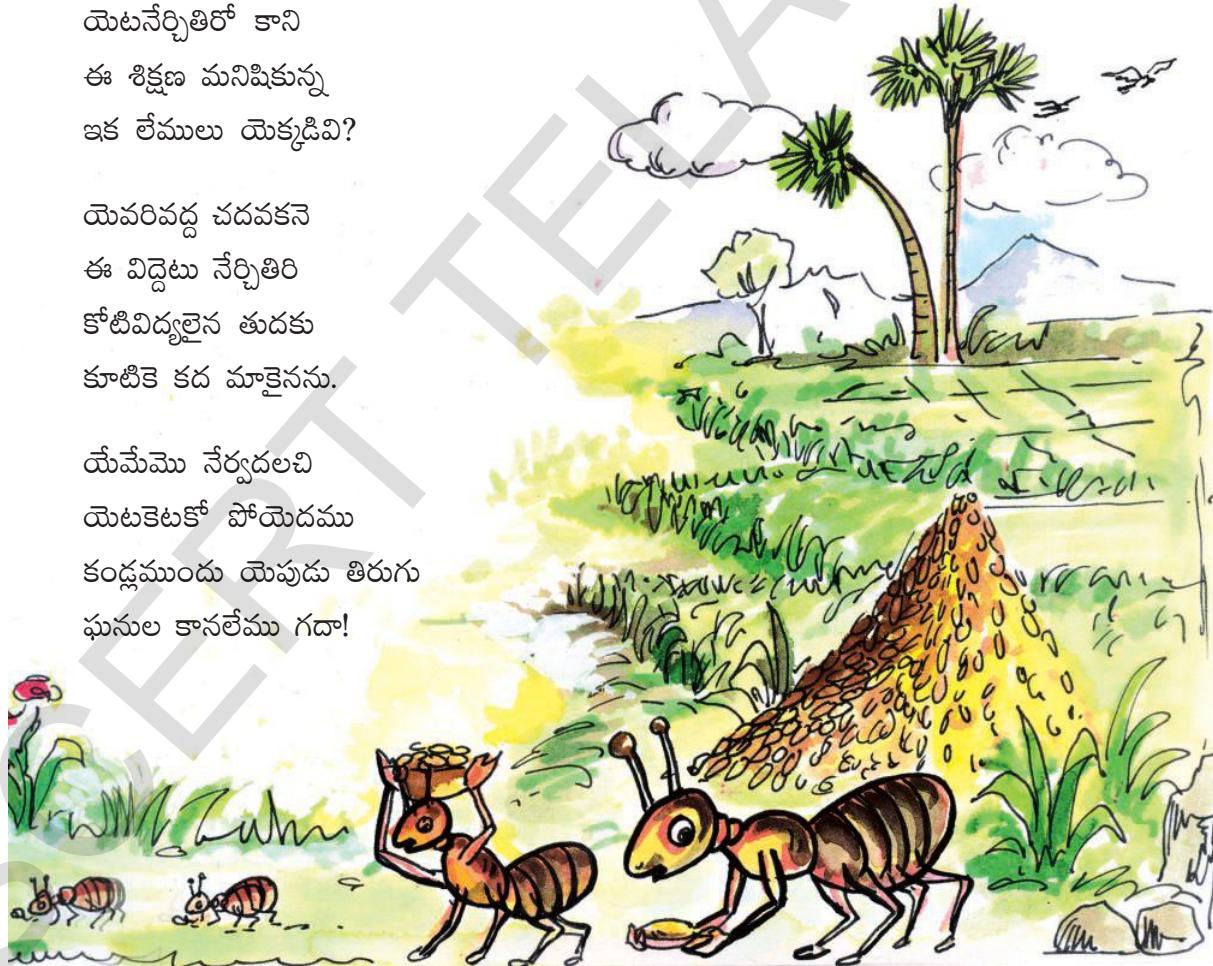
ఈ వివేక మీ పొదవు
యెటనేర్చితిరో కాని
ఈ శిక్షణ మనిషికున్న
ఇక లేములు యొక్కడివి?

యెవరివద్ద చదవకనె
ఈ విద్దెటు నేర్చితిరి
కోటివిద్యలైన తుదకు
కూటికె కద మాక్కెనను.

యొమేమొ నేర్వదలచి
యెటకెటకో పోయెదము
కండ్లముందు యొప్పడు తిరుగు
ఫునుల కానలేము గదా!

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చీముల విషయంలో ‘కడు దుర్గమమైన బ్రతుకుబాట మీది’ అని కవి ఎందుకన్నాడో చెప్పండి.
- ★ పొదుపు పాటిస్తే దారిద్ర్యం ఉండదని కవి అన్నాడుకదా! మనం ఏయే విషయాల్లో పొదుపు పాటించాలి?
- ★ మనిషి బతకడానికి ఏయే విద్యలు నేర్చుకుంటున్నాడో అలోచించి చెప్పండి.

సారాంశం

ఓహో! చిన్న చీమల్లారా! ఇంత చక్కగ వరుసకట్టి మీరు ఎక్కడికి పోతున్నారు? కొట్టాటకి పోతున్నారా? లేక పెండ్లికి పోతున్నారా?

ఒకరి వెంట ఒకరు వరుసగా చాలా ఓపికతో పోతున్నారు. ఇంత వరుసగా మిమ్మల్ని నడిపే తెలివిగల గొప్పవారు ఎవరో?

ఎవరో ఒక నాయకుడు లేకపోతే మనుషులమైన మేమే ఇంత సమర్థంగా నడువలేము. అట్లాంటిది మీరు ఇంత చక్కగ, క్రమశిక్షణతో నడుచుకుంటూ పోయే విధానం చాలా చిత్రంగా ఉన్నది. (కవి ఇందులో చీమల నడతను అద్భుతంగా వర్ణించాడు.)

పనీ పాటలు లేకుండా సోమరితనంతో మీరెప్పుడూ తిరుగరు. ఈ ధాన్యమంతా ఎక్కడికి తీసుకొనిపోతున్నారు? ఎవరిండ్రకు ఎగుమతి చేస్తున్నారు?

పంటలు పండించే భూములా మీకు లేవు. ఐనా మీరు ధాన్యం సమకూరుస్తారు. కళ్యాణికి (కల్లానికి) ఒక గింజ ఏరుకున్నా అవే మీకు అనేక గింజలవుతాయి.

పొలాలన్నీ తిరిగి తిరిగి మీరు ఈ ధాన్యపు గింజలు సంపాదిస్తారు. ఇట్లాంటి కష్టమైన బతుకబాట మీకు ఎవరు నేర్చారు. (చీమలు ధాన్యాన్ని పొదుపుచేసి భద్రపరుస్తాయి. ఇటువంటి గుణాన్ని మానవులూ నేర్చుకోవాలని కవి భావన.)

ఈ తెలివితేటలు, ఈ పొదుపు మీకు ఎవరు నేర్చారోగాని ఇట్లాంటి క్రమశిక్షణ మనిషికి గనుక ఉంటే దారిద్ర్యం అనలే ఉండదుకదా!

ఎక్కడా చదువకుండానే ఈ విద్య మీరెట్లా నేర్చారు? మేమెన్ని చదువులు చదివినా ఆ చదువులన్ని ఈ కూటికోసమే కదా!

ఏమేమో నేర్చుకోవడానికి ఎక్కడెక్కడికో పోతాము. కాని కండ్లముందు తిరిగే మీవంటి గొప్పవారిని చూసి నేర్చుకోం కదా! (అంటే మనం చీమలని తేలిగ్గా తీసుకుంటాం. కాని చీమలనుంచి మనం నేర్చుకునేది చాలా ఉందని కవి భావన.)

I**విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం**

- పారం చదివారుకదా! ఈ కవితను కవి ఎందుకు రాసి ఉండవచ్చు?
- చీమల క్రమశిక్షణను తెలుసుకున్నారుకదా! క్రమశిక్షణను పాటించే విషయంలో మనిషి తీరు ఎట్లా ఉంటున్నదో చెప్పండి.

II**ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం**

- పారం చదివి చీమల గొప్పదనాన్ని తెలిపే ముఖ్యమైన పదాలను వెతికి రాయండి.

- కింది కవితను చదువండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.**

ఎగిరే పక్కల్లో ఐక్యత ఉందోయ్
 సాగే చీమల్లో ఐక్యత ఉందోయ్
 కోకిల గానంలో మాధుర్యం ఉందోయ్
 నెమలి నాట్యంలో ఆనందం ఉందోయ్
 ప్రకృతిలో ఎక్కడ చూసిన
 అందం ఉందోయ్, ఆనందం ఉందోయ్

అ. పై కవిత ప్రకారం చీమల గొప్పతనం ఏమిటి?

ఆ. పక్కల గొప్పదనం ఏమిటి?

ఇ. కోకిల గానం ఎట్లా ఉంటుంది?

ఈ. ప్రకృతిని ఎందుకు కాపాడాలి?

ఉ. ఈ కవితకు శీర్షికను పెట్టండి.

- గేయం ఆధారంగా కింది వాక్యాల్లో ఒప్పును (✓) తో, తప్పును (✗) తో గుర్తించండి.**

అ. చీమలు చాలా సోమరులు. ()

ఆ. చీమలకు క్రమశిక్షణ ఎక్కువ. ()

ఇ. పొదుపు చేయడం చీమల నుంచి నేర్చుకోవాలి. ()

ఈ. చీమలకు ముందుచూపు ఉండదు. ()

ఉ. చీమలనేత చీమలన్నింటినీ నడిపిస్తాడు. ()

III

స్వయంచన

- 1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.**
 - ఆ. చీమలను చూసి మనం నేర్చుకోవాల్సిన విషయాలేవి?
 - ఆ. ‘కోటివిద్యలు కూటికొరకే కదా!’ ఈ వాక్యాన్ని విశ్లేషించి రాయండి.
 - ఇ. ఏ పనీ లేకుండా వృధాగా తిరగడం వల్ల కలిగే అనర్థాలు ఏమిటి?
 - ఈ. పొట్లపల్లి రామారావు గురించి రాయండి.

- 2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.**
 - ఆ. చీమలబారు కవితలో చీమల ప్రత్యేకతలు తెలుసుకున్నారుకదా! అట్లాగే మీరు గమనించిన పక్కల్లోని ప్రత్యేకతలను కవిత/గీయరూపంలో రాయండి. (లేదా)
 - ఆ. చీమలు మానవాళికి ఇచ్చే సందేశం ఏమిటి?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

చీమలబారు కవితలో చీమల ప్రత్యేకతలు తెలుసుకున్నారుకదా! అట్లాగే మీరు గమనించిన పక్కల్లోని ప్రత్యేకతలను కవిత/గీయరూపంలో రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

- 1. కింది వాక్యాలలో గీతగీసిన పదాలకు అర్థాలు రాయండి.**
 - ఆ. ఈ సీమ సీతాఫలాలకు ప్రసిద్ధి.
 - ఆ. కృష్ణని అలరి చేప్పలకు విసిగి గోపికలు కయ్యానికి దిగారు.
 - ఇ. ప్రార్థన సమయంలో విద్యార్థులు బారుకట్టి నిలబడ్డారు.
 - ఈ. నల్లరేగడి మాన్యాలలో పంటలు బాగా పండుతాయి.
 - ఉ. ఓరిమి ఉంటే దేనివైనా సాధించగలం.

- 2. కింది పదాలను పయోగించి సాంత వాక్యాలు రాయండి.**

అ. ఘనులు	ఆ. పోకడ	ఇ. ఎగుమతి
ఈ. వివేకం	ఉ. కొల్లలు	ఊ. ఇంగితజ్ఞులు

- 3. కింది పద్భీక కింద ప్రకృతి పదాలకు వికృతి పదాలను పద్భీకలో వెతికి రాయండి.**

చితుకు	మన్మం	చిత్తరువు	విధం	విద్ది	బరువు
ఆ. విద్య	ఆ. చిత్రం	ఇ. మాన్యం			

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

సమాసం

★ కింది వాక్యాలు చదువండి.

- ఆ. మాకు దేశభక్తి ఉన్నది.
- అ. సురేశ్ వేసుకున్నది తెల్లుచొక్కు
- ఇ. లక్ష్మిపతి దయ నామై ఉన్నది.
- ఈ. ఏకలవ్యుడు గురుదక్షిణ ఇచ్చాడు.
- ఉ. పావని అంగడికి పోయి కూరగాయలు తెచ్చింది.
- ఊ. మాధవునికి పది ఎకరాల పొలం ఉన్నది.

పై వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాల అర్థాలను గమనించండి.

దేశభక్తి - దేశమునందు భక్తి

తెల్లుచొక్కు - తెల్లనైన చొక్కు

లక్ష్మిపతి - లక్ష్మియెక్కు పతి

గురుదక్షిణ - గురువుకొరకు దక్షిణ

కూరగాయలు - కూర మరియు కాయ

పది ఎకరాలు - పది సంఖ్యగల ఎకరాలు

పై పదాల్లో వేరువేరు అర్థాలు గల రెండు పదాలు కలిసి ఒకే పదంగా ఏర్పడ్డాయి కదా!

ఈ విధంగా అర్థవంతమైన రెండు పదాలు కలిసి కొత్తపదంగా ఏర్పడటాన్ని సమాసం అంటారు.

సమాసంలో మొదటి పదాన్ని ‘పూర్వపదం’ అని, రెండవ పదాన్ని ‘ఉత్తరపదం’ అన్ని అంటారు.

సమాసంలో ఉండే పదాల, అర్థాల ప్రాధాన్యతను బట్టి సమాసాలకు లక్ష్ణాలు (పేర్లు) ఏర్పడ్డాయి.

ఇప్పుడు మనం ఒక సమాసం గురించి తెలుసుకుండాం.

ద్వంద్వసమాసం

★ కింది వాక్యాన్ని పరిశీలించండి.

‘గురుశిష్యుల బంధం చాలా గొప్పది’.

ఈ వాక్యంలో గురుశిష్యులు అనే మాటలో రెండు పదాలను సులభంగా గుర్తించవచ్చు. అవి గురువు, శిష్యుడు అని. ఇట్లు వివరించి చెప్పడాన్ని విగ్రహవాక్యం అంటారు. ఇందులో గురువు, శిష్యుడు ఇద్దరూ ముఖ్యాలే. ఇట్లు

రెండుకాని అంతకంటే ఎక్కువగాని సమప్రాధాన్యంగల నామవాచకాలు కలిసి ఒకే మాటగా ఏర్పడే సమాసాన్ని ద్వంద్వసమాసం అంటారు.

1. కింది పేరాను చదివి అందులోని ద్వాంద్వసమాస పదాలను గుర్తించి రాయండి.

ఒక ఊరిలో ఇద్దరు అన్నదమ్ములు ఉండేవారు. వారు ఇతరులకు సహాయం చేసే గుణం కలవారు. ఇతరుల కష్టసుఖాలు తెలిసినవారు. ఎవరు వచ్చి అడిగినా, వారి కలిమిలేములను గురించి ఆలోచించకుండా తమకున్నంతలో దానధర్యాలు చేసేవారు. ఇట్లా జీవిస్తూ అందరి ప్రేమాభిమానాలు చూరగొన్నారు. మంచి కీర్తిప్రతిష్ఠలు పొందారు.

ప్రాణశ్శపని

మీ పరిసరాలలోని జంతువులను, పక్కలను, కీటకాలను గమనించి వాటి ప్రత్యేకతలను పట్టిక రూపంలో రాయండి.

ప్రాణి	చేసే పని / ప్రత్యేకత
ఉదా : తేనెటీగ	పూల నుంచి తేనెను నేకరిస్తుంది.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ చీమలబారు కవిత రాయడంలో కవి ఉద్దేశం చెప్పగలను.
- ★ వచనకవితను చదివి ప్రత్యులకు జవాబులు రాయగలను.
- ★ కవితా సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయగలను.
- ★ పారం ఆధారం చేసుకొని గేయాన్ని రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

మంచి పనులన్నిరంటికీ మూలం క్రమశిక్షణయే. - బర్క్

చదువండి - తెలుసుకొండి

గాంధీమహాత్ముడు తన చిన్నపుటి జ్ఞాపకాలను ఇలా చెప్పుకున్నాడు....

పైస్సుక్కుల్లో నాకు మొద్దబ్బాయి అని పేరు రాలేదు. ఉపాధ్యాయులకు నా యొడ వాత్సల్యం మెండు. పిల్లవాడి నడతను గురించి, అతని చదువును గురించి ప్రతి సంవత్సరం స్వాలు నుండి ఒక సర్టిఫికెట్ తల్లిదండ్రులకు పంపుతూ వుంటారు. వాళ్ళు ఎప్పుడూ నా నడతను గురించిగానీ నా చదువును గురించిగానీ వ్యతిరేకంగా ప్రాయలేదు. రెండో తరగతి తరువాత నేను బహుమతులు కూడా కొన్ని సంపాదించాను. అయిదవ, ఆరవ తరగతుల్లో నెలకు నాలుగు రూపాయలు ఆ తరువాత పదిరూపాయల చొప్పున విద్యార్థివేతనం కూడా పొందాను. ఈ వేతనాలు విద్యార్థులందరికీ లభించేవి కావు. సౌరాష్ట్ర ప్రాంతం మొత్తంలో ఘస్ట వచ్చిన వాళ్ళకు యట్టి వేతనం లభించేది.

నాకు తెలిసినంతవరకు తెలివితేటల్ని గురించిన గర్వం నాకు వుండేదికాదు. ఒప్పుమతులు లేదా స్నాలర్షిష్టులు లభించినప్పుడు ఆశ్చర్యం కలిగేది. కానీ నడతను గురించి మాత్రం జాగ్రత్తగా వుండేవాళ్ళి. ఆచరణలో దోషం కనబడితే ఏడుపు పస్తువుండేది. ఉపాధ్యాయుడు సన్ను మందలించటంగానీ అట్టి పరిస్థితి ఏర్పడటంగానీ నేను సహించలేక పోయేవాళ్ళి. నాకు బాగా జ్ఞాపకం. ఒక పర్యాయం నేను దెబ్బలు తినవలసి వచ్చింది. దెబ్బలు తగిలినందుకు నేను విచారించలేదు. దండనకు గురి అయినానే బాధ అమితంగా కలిగింది. ఆ రోజుల్లో చదువుకు, వ్యాయామానికి ఏమాత్రం సంబంధం లేదని నేను అనుకునేవాళ్ళి. విద్యార్థనతోబాటు అనగా మానసిక శిక్షణతోబాటు వ్యాయామం శారీరక శిక్షణ కూడా విద్యార్థికి అవసరమని తరువాత బోధపడింది.

నా తండ్రికి సేవ చేయాలనే తలంపు కూడా వ్యాయామంలో పాల్గొనకపోవడానికి మరో కారణం. స్నాలు మూసివేయగానే యింటికి చేరి తండ్రికి సేవచేసేవాళ్ళి. స్నాల్లో వ్యాయామాన్ని అనివార్యం చేయడంవల్ల తండ్రిగారి సేవకు విష్ణుం ఏర్పడింది. కనుక స్నాలు వ్యాయామంలో పాల్గొనకుండా వుండుటకు అనుమతి నొసంగమని అర్చి పెట్టుకున్నాను. స్నాలు మూసివేయగానే నా సేవకు మా అబ్మాయి అవసరం అని మా తండ్రి పోడిమాస్టరుకు జాబు రాశాడు. దానితో నాకు ముక్కి లభించింది.

వ్యాయామానికి బదులు వాహ్యశైకి వెళ్ళడం అలవాటు చేసుకున్నందువల్ల అనారోగ్యం బారినుండి తప్పించుకోగలిగాను. కానీ మరో పొరపాటు వల్ల కలిగిన ఘలితం నేను ఈనాటికీ అనుభవిస్తున్నాను. చదువుకునేటప్పుడు అందంగా ప్రాయడం నేర్చుకోవలసిన అవసరం లేదనే తప్పు అభిప్రాయం నా బురులో ఎలా దూరిందో తెలియదు, దూరిపోయింది. విదేశానికి బయలుదేరేంతవరకు ఆ అభిప్రాయం మారలేదు. కానీ దళ్ళిణిప్రాణికాకు వెళ్ళిన తరువాత, అక్కడి వక్కిళ్ళు అక్కడి ప్రజలు ముత్యాల్లాంటి అందమైన అక్కరాలు ప్రాస్తువుంటే చూచి సిగ్గుపడ్డాను. వంకరటింకర అక్కరాలు అసంపూర్చ విద్యుకు చిప్పుంగా భావించాలనే భావం అప్పుడు నాకు కలిగింది. తరువాత నా అక్కరాల్ని అందంగా ప్రాధ్యామని ఎంతో ప్రయత్నించాను, కానీ వ్యవహారం చేయిదాటి పోయింది. దస్తారి మార్పుకోలేకపోయాను. నన్ను చూచి ప్రతి బాలుడు, బాలిక జాగ్రత్తపడాలని కోరుతున్నాను. మంచి దస్తారి విద్యులో భాగమని అందరూ గుర్తించాలి. అక్కరాలు దిద్దించుటకు ముందు బాలురకు చిత్రలేఖనం నేర్పటం అవసరమని నాకు అనిపించింది. పూవులు, పిట్టలు మొదలుగాగల వాటిని పరిశీలించి చిత్రించినట్లే అక్కరాల్ని కూడా పరిశీలించి ప్రాయడం అవసరం. వస్తువుల్ని చూచి గీయడం నేర్చుకున్న తరువాతే రాత నేర్వడం మంచిది. అప్పుడు అక్కరాలు అందంగా ఉంటాయి.

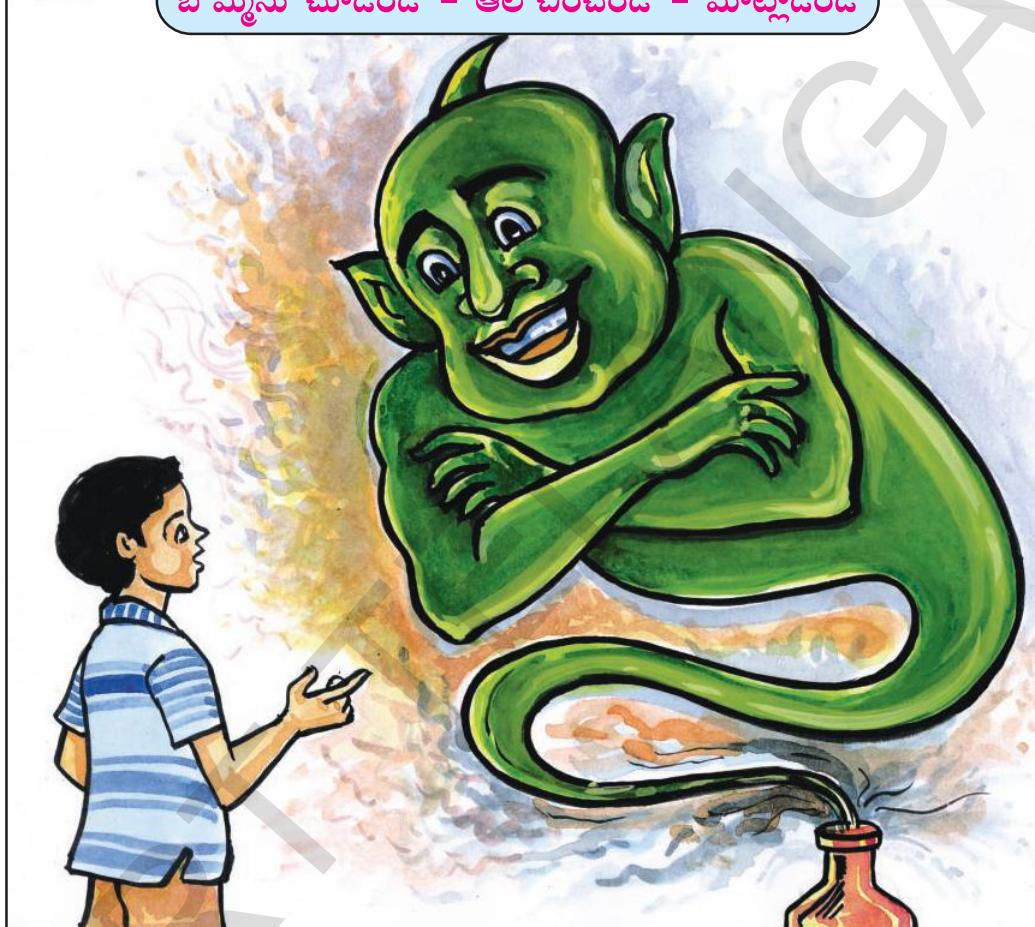
(గాంధీగారి ఆత్మకథ ‘సత్యశోధన’ నుండి తీసుకోబడింది)

10. బాలనాగమ్మ

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం జరుగుతున్నది?
2. బొమ్మ ద్వారా కథను ఊహించండి.
3. ఇటువంటి కథలు మీకు తెలుసా? వీటిని ఏమంటారు?
4. మన తెలంగాణ ప్రాంతంలోని జానపదకథలు మీకేమైనా తెలుసా? ఏమిటవి?

పారం ఉద్దేశం

జానపద కథలను విని లేదా చదివి ఆబాలగోపాలం ఆనందిస్తారు. తెలంగాణలో అనేకమైన ప్రసిద్ధిచెందిన జానపద కథలున్నాయి. వాటిలో బహుళ ప్రజాదరణ పొందిన జానపదకథ ‘బాలనాగమ్మ కథ’. ఈ అద్భుతకథ అనేక జానపద కళారూపాల్లో ప్రదర్శింపబడి ప్రజల మనస్సుల్లో స్థిరంగా నాటుకొని పోయింది. దాని గురించి తెలుపడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

కథలలో జానపదకథలు ప్రత్యేకమైనవి. మానవాతీత శక్తులు, తంత్రాలు, సాహసకథనాలు ఈ కథలను నడిపిస్తాయి. అందుకే పిల్లలు ఆ కథలంటే చెవికోసుకుంటారు. చిన్నవాడైన బాలవద్దిరాజు తన తల్లిదండ్రులైన బాలనాగమ్మ, కార్యవద్దిరాజులకు వచ్చిన ఆపదను తొలగించేటందుకు చేసిన సాహసకథ ఇది. ఆ జానపదకథను ఇప్పుడు మనం తెలుసుకుండాం.

I

లీకారికి పడమటి దిక్కున మున్నారామడల దూరాన చక్రపట్టమనే రాజ్యమున్నది. ఆ రాజ్యానికి రాజు నవాంభోజరాజు. అయిన భార్యాపేరు లక్ష్మీదేవమ్మ. వాండ్లకు చానా ఏండ్లదాక సంతానం కలుగలేదు. పిల్లల కోసం లక్ష్మీదేవమ్మ నోమరాని నోములు నోచింది, పట్టరాని ప్రతాలు పట్టింది. ఆఖరుకు జటంగముని పర్వతం జేరుకొని, ఆ ముని జెప్పినట్లు ఆ గుట్టకు ఈశాన్యం మూలన నాలుగు మద్దిచెట్ల నడుమ ఉన్న బాలమామిడి చెట్లునెక్కింది. ఎన్ని పండ్ల గోసుకోని తింటే అంతమంది పిల్లలు గలుగుతరని, ఒడినిండ పండ్ల దెంపింది. కిందికి దిగంగనే ఏదుపండ్లే మిగిలినయి. రెండోసారిగూడ సరిగ్గా అట్లనే అయ్యింది. మూడోసారి మళ్ళీ ఆ చెట్లుమీది కెక్కింది. పండ్ల తెంపసాగింది. అప్పుడు పన్నెందు తలల నాగేంద్రుడు చెట్లు చుట్టు జుట్టుకొని పదగలెత్తిందు.

అప్పుడు లక్ష్మీదేవమ్య గజగజ వణక్కుంట “ఎందుకొచ్చినవు స్వామి, నా ప్రాణాలు తియ్యడానికి వస్తివా? నా ప్రాణాలే గావాలంబే పిల్లలు పుట్టిన తొమ్మిది నెలలకు నిన్ను జేరుకుంటా” నని చేతులత్తి మొక్కింది. “సరే! మాట నిలబెట్టుకో! పో!” అన్నదు నాగేంద్రుడు. చెట్టు దిగి చూసుకుంటే మళ్ళీ లక్ష్మీదేవమ్య ఒడిల ఏడు మామిడిపండ్చే ఉన్నయి. ఏడు మామిడిపండ్లు ఇంటికి దీనుకొచ్చి, వాటిని ఆరగించింది. నెలలు నిండినంక ఒకటే కాన్నుల ఏడుమంది ఆడబిడ్డలకు జన్మ ఇచ్చింది. ఆ ఏడుమందికి సూర్యనాగమ్య, చంద్రనాగమ్య, ఉత్తరకన్య, దక్షిణకన్య, పగడాల సంగమ్య, మునికన్య, బాలనాగమ్య అని పేర్లు పెట్టుకొని అల్లారుముద్దగ పెంచసాగింది. సరిగ్గ తొమ్మిదినెల్లు పూర్తి కావస్తుండంగనే పెనిమిటిని పిలిచి “రాజా! ఇచ్చిన మాట ప్రకారం నాగేంద్రుడు నన్ను దీనుకొని పోతడు. పిల్లలకు తల్లివైనా, తండ్రివైనా నీవే. కడుపుల పెట్టుకొని కాపాడుకో. మారుమనువు జేసుకోకు. నా పిల్లల బతుకు ఆగమైపోతది” అని చెప్పింది. అన్నట్టుగనే తొమ్మిదోనెల అయిపోంగనే నాగేంద్రుడు ఆమెను కాటేసిందు.

నవాంభోజరాజు గూడ భార్యకిచ్చిన మాట మరిచి పోకుండ పిల్లలను కంటికి రెప్పలాగ కాపాడుకుంటున్నదు. పగలూ, రాత్రి వాళ్ళతోనే గడువుతున్నదు. రాజ్యము, రాచరికం మరిచిపొయ్యిందు. అప్పుడు మంత్రులు, ప్రధానులు, బంధువులు, బలగము అంతా గలిసి ఆయనకు నచ్చజెప్పి మాణిక్యాలదేవితోని మళ్ళీ పెండ్లిజేశారు. అయినాగాని రాజు పిల్లలతోనే ఎక్కుపకాలం ఎల్లదీస్తున్నదు. ఇది ఇట్లుండగ ధీట్లీ పాడుపానుంచి నవాంభోజరాజుకు జమాబంది లెక్కలు చూడడానికి రావలసిందిగా తాకీదొచ్చింది. ఇదే మంచి సమయమని మాణిక్యాలదేవి “పిల్లలను నా కంటిపాపల్లాగ జూసుకుంట, నీకేం భయంలేదు పొయ్యిర”మృని చిలుక పలుకులు పలికింది. తప్పనిసరై ఆమెకు పిల్లల నప్పజెప్పి, ధీట్లీకి వొయ్యిందు రాజు.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘కంటికి రెప్పలా కాపాడుకోవడం’ అంటే ఏమనుకుంటున్నారు?
- ★ ‘మాట నిలబెట్టుకోవడం’ అనే మాటను ఎట్లా అర్థం చేసుకున్నారు?
- ★ ‘తల్లిదండ్రులు లేని పిల్లలు’ ఎట్లా ఆగమైపోతారు?

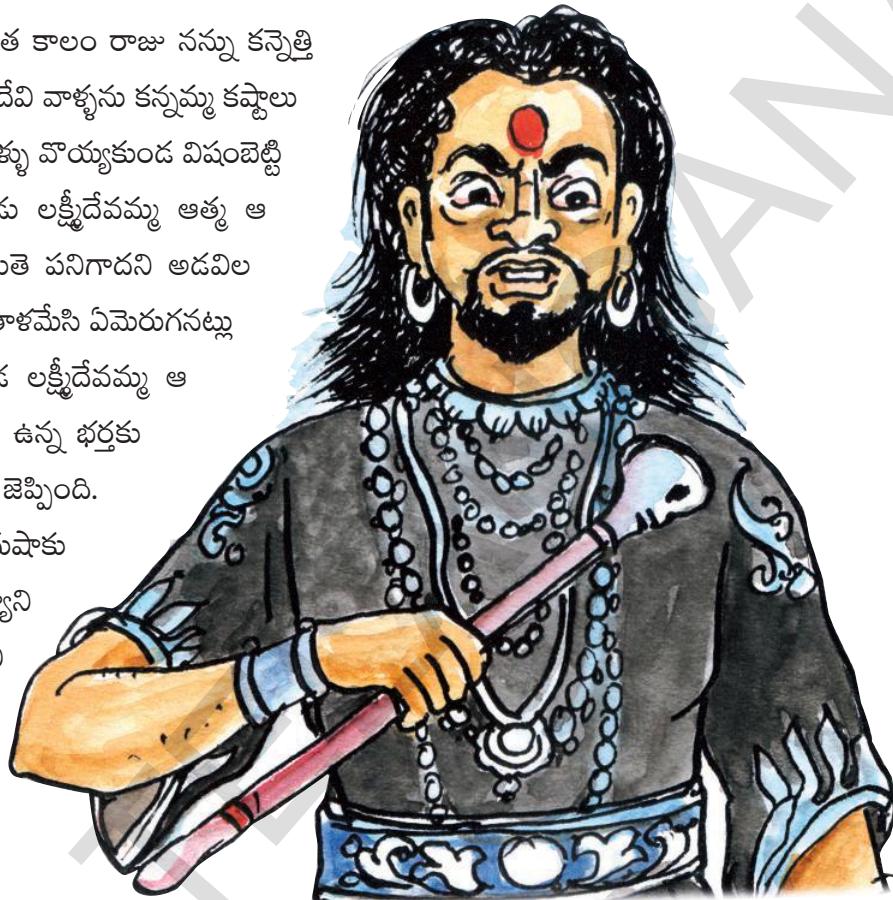
II

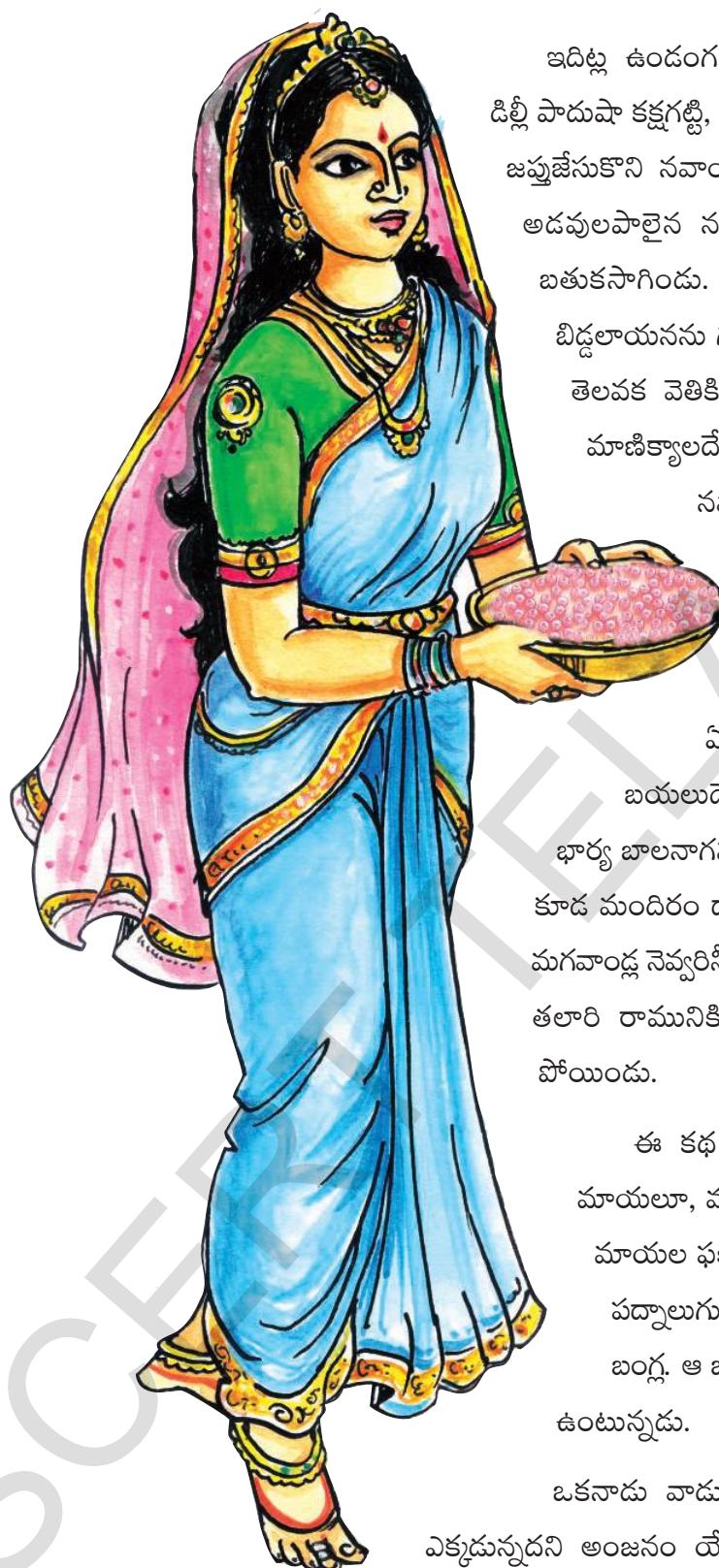
ఈ పిల్లలు బతికున్నంత కాలం రాజు నన్ను కన్నెత్తి చూసేటట్లు లేదని మాణిక్యాలదేవి వాళ్ళను కన్నమ్మ కష్టాలు పెట్టింది. తిండి వెట్టకుండ, నీళ్ళు వోయ్యకుండ విషంబెట్టి చీకటింట్ల యేసింది. అప్పుడు లక్ష్మీదేవమ్మ ఆత్మ ఆ పిల్లలను కాపాడింది. ఇట్లయితే పనిగాదని అడవిల ఒక పాడుపడ్డ గుడిల యేసి, తాళమేసి ఏమెరుగనట్లు ఇంటికొచ్చింది. అక్కడ గూడ లక్ష్మీదేవమ్మ ఆ పిల్లలను కాపాడింది. ధిల్లీలో ఉన్న భర్తకు కలల గనిపించి, సంగతంతా జెప్పింది.

వెంటనే నవాంభోజరాజు పాడుషాకు మాటనన్నా జెప్పుకుండ రాజ్యాని కొచ్చిండు. మాణిక్యాలదేవిని తిట్టి, కొట్టి తన పిల్లలను ఇంటికి తెచ్చుకున్నాడు.

ఇట్లంఱుతే గాదని మాణిక్యాలదేవి మరుగు మందుపెట్టి భర్తను వశపరుచు కున్నది. ఆ మందు మాయతోని రాజు ఆమె జెప్పినట్లల్ల ఆడసాగిందు. ఒకరోజు మాణిక్యాలదేవి ఆ పిల్లలను చంపేసెయ్యమని అడవికి పంపిచ్చింది. కన్నబిడ్డలను చంపడానికి చేతులురాక అడవిల నిద్రపుచ్చి, చెప్పకుండా ఇంటికొచ్చిండు నవాంభోజరాజు.

ఆ అడవిల దిక్కులేని పక్కల తీరుగ తిరుగుతున్న పిల్లలను లక్ష్మీదేవమ్మ ఏదోరకంగ కాపాడుకోసాగింది. అదే సమయాన పాసుగంటి రాజైన వద్దిరాజు వేటకు వచ్చి, ఆ పిల్లల సంగతులన్నీ అరుసుకున్నాడు (తెలుసుకున్నాడు) వాళ్ళ తన అక్కబిడ్డలేనని గ్రహించి తన రాజ్యానికి దీసుకొనిపొయ్య తన ఏదుమంది కొడుకులకు ఇచ్చి ఘనంగ పెండ్లిజేసిందు. ఆవిధంగా సూర్యవద్దిరాజుకు సూర్యనాగమ్మ; చంద్రవద్దిరాజుకు చంద్రనాగమ్మ; శరభవద్దిరాజుకు ఉత్తరకన్య; పాపవద్దిరాజుకు దక్షిణకన్య; కామవద్దిరాజుకు పగడాల సంగమ్మ; రామవద్దిరాజుకు మునికన్య; కార్యవద్దిరాజుకు బాలనాగమ్మ భార్యలయినరు.

ఇదిట్ల ఉండంగ నవాంభోజరాజు చెప్పకుండా వొయ్యండని డిల్లి పాదుషా కక్కగట్టి, పన్నులు సరిగ్గ గట్టలేదని చక్రవట్టును రాజ్యాన్ని జప్పుజేసుకొని నవాంభోజరాజును ఎల్లగొట్టిందు. భార్యతో పాటు అడవులపాలైన నవాంభోజరాజు అడవిల కట్టలు గొట్టుకొని బతుకసాగిందు. ఒకరోజు కట్టెలమ్మనేకె పొనుగంటికివోతే, బిడ్డలాయనను గుర్తువట్టి చేరదీసినరు. భర్త ఎక్కడవొయ్యండో తెలవక వెతికి వెతికి పిచ్చిదై ఎక్కడెక్కడనో దిరుగవట్టింది మాణిక్యాలదేవి. కొన్ని రోజులకు మరుగుమందు వికటించి నవాంభోజరాజుగూడా కాలం జేసిందు.

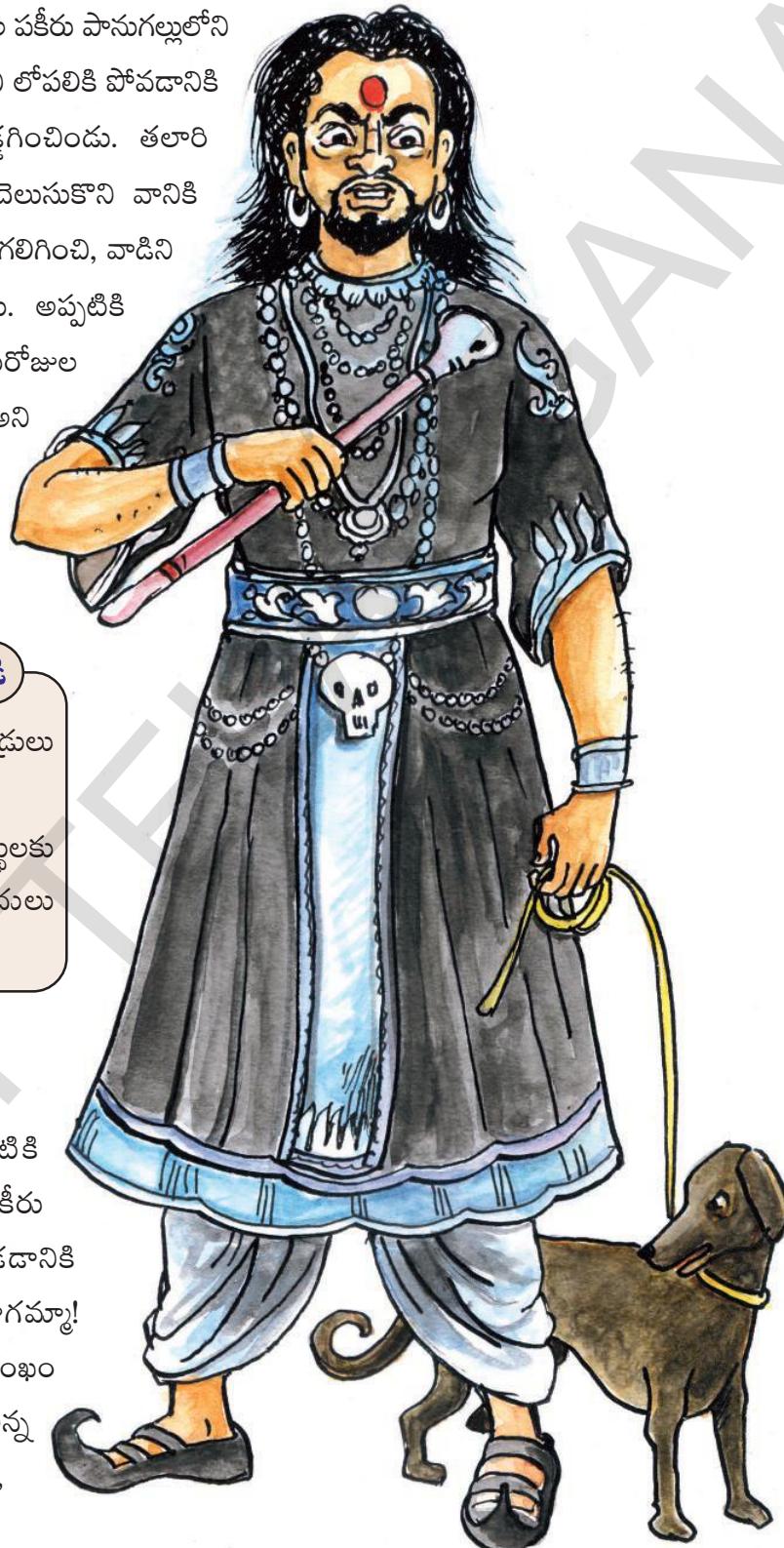
మరికొంత కాలానికి వద్దిరాజుకు గండికోటకు పోవలసిన జరూరు కార్యం ఏర్పడ్డది. రాజ్యాన్ని మంత్రులకు అప్పజెప్పి, ఏడుమంది కొడుకులను దీసుకొని గండికోటకు బయలుదేరిందు వద్దిరాజు. అప్పుడు కార్యవద్దిరాజు భార్య బాలనాగమ్మ నిండు గర్భవతి. ఆమెను ఎట్టి పరిస్థితుల్లో కూడ మందిరం దాటి బయటికి పోవద్దని ఏడుగీరలు గీసిందు. మగవాండ్ల నెవ్వరినీ కోట లోపలికి రానియ్యుద్దని కోట రక్షణభారం తలారి రామునికి అప్పజెప్పి, తండ్రితో కలిసి గండికోటకు పోయిందు.

ఈ కథ ఇట్ల ఉండగా నాగళ్ళపూడి అనే రాజ్యంల మాయలూ, మంత్రాలు దెలిసిన ఒక ఘకీరు ఉన్నదు. అతడ్ని మాయల ఘకీరు అంటరు. వానికొగ పెద్దకోట. ఆ కోటలో పద్మాలుగు మేడలు. ఆ మేడల నడుమ పన్నెండు స్తంభాల బంగ్ల. ఆ బంగ్లల వాడు గాండ్ల సంగమ్మతో కలిసి నివసం ఉంటున్నదు.

ఒకనాడు వాడు గాండ్ల సంగమ్మకంటే అందమైన మగువ ఎక్కడున్నదని అంజనం యేసి చూసిందు. బాలనాగమ్మ గనిపించింది.

బాలనాగమ్మను పట్టి తేవాలని మాయల పకీరు పానుగల్లులోని బాలనాగమ్మ మేడకు పోయిందు. కాని లోపలికి పోవడానికి వీలు లేదని తలారి రాముడు అడ్డగించిందు. తలారి రామునికి పిల్లలు లేరన్న సంగతి దెలుసుకొని వానికి తన మంత్రంతో, పిల్లలయినట్లు భ్రమగలిగించి, వాడిని వశపరచుకొని లోపలికి వొయ్యిందు. అప్పటికి బాలనాగమ్మ పిల్లగాడ్చి కన్నది. ఏడురోజుల బాలెంత. పిలగానికి బాలవద్దిరాజు అని పేరుపెట్టుకొని అందరూ ఎంతో అపురూపంగా జూసుకుంటున్నరు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కష్టాల్లో ఉన్న పిల్లలను తల్లిదండ్రులు ఎట్లా చూసుకుంటారు?
- ★ ముఖ్యమైన పనులను అసమర్థులకు అప్పగిస్తే ఎట్లాంటి ఇబ్బందులు వస్తాయి?

III

ఆ సమయంలో పానుగంటికి జంగమదేవర వేషంలో వచ్చిన ఘకీరు “బాలెంత రోగం రాకుండా ఉండడానికి బసవన్న విభూతి దెబ్బిన బాలనాగమ్మా! బయటికొచ్చి బిచ్చుంబెట్టు” అని శంఖం ఊదిందు. ‘జంగమదేవరనేగదా’ అన్న నమ్మకంతో బాలనాగమ్మ బయటికొచ్చి, గీరల అవతల నిలబడి ముత్యాలు

తెచ్చి దానం జెయ్య వోయింది. “గీరలు దాటి బిచ్చం బెట్టకుంటే నీబిడ్డ నీకు దక్క” దని ఫకీరు బెదిరించంగనే ఆమె భయపడి గీరలు దాటింది. దాటిన మరునిమిషమే ఆమెను నల్లకుక్కను జేసి, తన వెంట దీసుకొని పొయ్యిందు. నాగళ్ళపూడికి వొయ్య ఆ కుక్కను మళ్ళీ నాగమ్మగ మార్చేసి, తనను పెంటిజేసుకొమ్మన్నదు. ప్రాణంబోయినా నేనాపని జెయ్యన్నది నాగమ్మ. ‘అయితే నీవాళ్ళందరి ప్రాణాలు దీస్త’ అన్నదు ఫకీరు. అప్పుడు బాలనాగమ్మ ఆలోచించి ‘నేను ఒక ప్రతం జేస్తున్న. అది పూర్తి అవడానికి పన్నెండ్లయితది. అంతవరకు నన్న తాకొద్దు. తాకితే నీవు తలపగిలి చస్తపు’ అని ఆజ్ఞ పెట్టింది.

బాలనాగమ్మను మాయల ఫకీరు ఎత్తుకపోయిన సంగతి గండికోటలో ఉన్న వద్దిరాజులకు దెలిసి యొకాయెకిన పానుగంటికి వచ్చారు. పన్నెందువేల దండు దీసుకొని అందరూ నాగళ్ళపూడిలోని ఫకీరు మీదికి యుద్ధంజేయ పోయారు. ఫకీరు మంత్రశక్తి ముందర వీళ్ళ బలం పనిజెయ్యలేదు. సైనాన్ని అంతా బాడిదలాగ, రాజులనందరినీ రాళ్ళలాగ మార్చేసిందు.

అక్కడ పానుగంటిలోన ఈ సంగతంత దెలిసి రాణులందరూ విషాదంల మునిగిపోయారు. కడుపుల దుఃఖం కండ్లలు గనవడనీయకుండా బాలవద్దిరాజును అల్లారుముద్దగ పెంచుతున్నరు. బాలవద్దిరాజుకు ఏ విద్యనైనా చూస్తుండంగనే నేర్చుకునే శక్తి పుట్టుకతోనే వచ్చింది. పద్మాలుగు గడియల్లోనే చదువుతోపాటు కట్టేసాము, కత్తిసాము, గుణ్ణపుస్వారీ, విలువిద్య... అన్న నేర్చుకున్నదు. పన్నెండ్ల ఈదు వాడయ్యిందు.

జది ఇట్లుండంగ ఒకరోజు బాలవద్దిరాజు విల్లు బాణాల ఆట ఆడుతుంటే బాణం నంబి నర్సమ్మ కుండకు తగిలి, కుండ ముక్కలయింది. ఆమె కోపం పట్టలేక “పుట్టంగనే తల్లిదండ్రిని పోగొట్టుకున్నోడవు” అని తిట్టింది. అంతవరకు ఆ సంగతి తెలువని బాలవద్దిరాజు, తన తల్లిదండ్రుల సంగతినంతా పెద్దమ్మలను అడిగి తెలుసుకున్నదు. ‘ఆరు నూరైనా అమ్మను, నాయనను తీసుకొనివస్తనని పంతంబట్టి నాగళ్ళపూడికి బయలుదేరిందు.

అట్లా పోతుండంగ పులిరాజు పట్టణం జేరిందు. ఆ రాజ్యంల మంచినీళ్ళ బాయికాడ పెద్దపులి ఒకటి అందరిని మింగవట్టింది. ఈ సంగతి దెలిసి ఆ పులిని వెతుక్కుంట వొయ్య, దాని గుహలనే దాన్ని చంపిందు. ఈ సంగతి దెలిసి సంతోషపడ్డ ఆ దేశం రాజు సగం రాజ్యంతోపాటు తన బిడ్డనిచ్చి పెంటిజేస్తనన్నదు. మని పూర్తిచేసుకొని వచ్చేటప్పుడు చేసుకుంటనని జెప్పి ముందుకు సాగిపొయ్యిందు బాల వద్దిరాజు.

అటుమీదట ఒకపెద్ద అడవిని జేరుకున్నదు. చీకటి వడంగనే, అడవి నడుమనున్న ఒక పాడువడ్డ గుడిల పండుకున్నదు. రాత్రిపూట అక్కడికి పులి, నక్క ఎలుగుబంటు (గుడ్లేలుగు), నాగుంబాము వచ్చి ‘అడవి అవుతల ఉన్న చిలుకవాదిపట్టం రాజు కూతురు రాశపుండుతో రెండురోజుల్లోనే చచ్చిపోతదని, అయితే ఈ గుడిమీదనే మొలిచిన ఏడాకుల సంజీవని మొక్క ఆకులరసం బిండితె, ఆమె మామూలు మనిషి అయిపోతదని’ మాట్లాడుకో సాగినయి. ఆ మాటలు విన్న బాల వద్దిరాజు ఆ మొక్కను దీసుకపొయ్య రాజకుమారిని బతికిచ్చిందు. చిలుకవాదిపట్టం రాజు కూడా తన రాజ్యాన్ని కూతురునూ ఇస్తానన్నదు. వాళ్ళకు గూడా తిరిగి వచ్చేటప్పుడు మనవాడుతనని చెప్పి ముందుకు సాగిపొయ్యిందు.

నాగళ్ళపూడి మొదట ఉన్న నయవాది పట్టణం జేరుకోంగనే ఘకీరు ఏర్పాటుజేసిన శక్తి బాల వద్దిరాజును అడ్డుకున్నది. దాన్ని పిడిగుడ్లు గుద్ది, చంపబోయిందు. అప్పుడది “నన్న మాయల ఘకీరు కావలి వెట్టిందు వాడెక్కుడున్నదో ఆ సంగతి జెపుత, గీ మాయల బెత్తం గూడ నీ చేతికిస్త” నని ఘకీరు రహస్యమంత జెప్పింది. వాని కోటలకు పోవాలంటే తంబళ్ళ పెద్దమ్మ ఇంటికి వోయ్య ఆమె మనుమణి అని జెప్పి, మాలలు దీనుకోని లోపలికి పొమ్మని సలహా గూడ ఇచ్చింది. అట్లనే కోటలకు వోయ్య తల్లిని గలిసిందు బాలవద్దిరాజు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పెద్దలు చెప్పిన మాట వినకపోవడం వల్ల ఎట్లాంటి ఇబ్బందులు వస్తాయి?
- ★ మాయల ఘకీరు బాలనాగమ్మను ఎత్తుకుపోయిన సంఘటన వల్ల మీకు ఇతర కథలలోని ఇట్లాంటి సంఘటనలు గుర్తుకువస్తున్నాయా? చెప్పండి.

IV

కొదుకు బాలవద్దిరాజును జూడంగనే బాలనాగమ్మకు పట్టరాని సంతోషమైంది. ‘వీడు కర్మాంగుకుడు బిడ్డా! పాణం దీస్తుడు యెల్లిపో’ అన్నది. అప్పుడు బాలవద్దిరాజు “అమ్మా! నేను వాళ్ళి జంపి, నిన్నా నాయననూ తీస్తుపోవడానికి వచ్చిన, వాని పాణం ఎక్కడ దాచిపెట్టిందో తెలుసుకో” అన్నదు. బాలనాగమ్మ ఘకీరునడిగింది. ఘకీరు తన ప్రాణం ఏడు సముద్రాల అవతల జీవిగడ్డ, జీవిగడ్డలోన రాతిగోడ, రాతిగోడలోన రాగికోట, రాగికోట నడుమ ఉక్కుకోట, ఉక్కుకోట లోన ఇన్నారు యెలగచెట్లు, మున్నారు మునగచెట్లు, నన్నారు తాటిచెట్లు, ఐదునూర్ల యేపచెట్లు, వీటి నడుమ ముంతమామిడిచెట్లు, ఆ చెట్లు తొర్రలో ఏడు దొంతులు, అడుగున ఉన్న దొంతిల బంగారు పంజరం. ఆ బంగారు పంజరంల వృజాల చిలుక. ఆ చిలుక కంరంల ఉన్నదని చెప్పిందు.

ఈ సంగతి దెలుసుకున్న బాల వద్దిరాజు సహస్రముద్రాల ఒడ్డుకు చేరుకున్నదు. సముద్రాలను ఎట్ల దాటాలెనో అని ఆలోచించుకుంట అక్కడున్న పన్నెందు కొమ్మల మరిచెట్టుకింద గూచున్నదు. అదే సమయంలో పన్నెందు తలల నాగేంద్రుడు ఆ చెట్లుమీదికి పాకుతున్నదు. చెట్లుమీదున్న గండబేరుండ పక్కి పిల్లలు అది జూసి భయంతో కేకలు పెడుతున్నాయ్. అప్పుడు ఆలస్యం జెయ్యకుండ తన చంద్రహసం దీసుకొని దాని పన్నెందు తలలను నరికేసిందు. పాము చచ్చిపోయింది గాని అందులో ఒక తల బాలవద్దిరాజు కంరం బట్టుకొని కాటేసింది. క్షణాలల్ల బాలవద్దిరాజు పాణం బోయింది.

సాయంత్రం గండబేరుండ పక్కలు రాంగనే పిల్లలు జరిగిన కథంత జెప్పినయి. అప్పుడు గండబేరుండ పక్కి సంజీవని పుల్ల దెచ్చి బాలవద్దిరాజును బతికించింది. “నీ కత యేంది? చెప్పు” అని అడిగింది. బాలవద్దిరాజు తన కతనంత జెప్పిందు. “నీకేం భయం లేదు, జీవిగడ్డ నాకు దెలుసు. నా రెక్కలమీద గూసో. నిన్ను దీస్తుపోయ్య మళ్ళ దీసుకొని వస్తు” అన్నది గండబేరుండ పక్కి.

ఆవిధంగా పక్కి మీదక్కి జీవిగడ్డ జేరుకొని, తన చంద్రహసంతోని చెట్లన్నిటిని నరికి బంగారు పంజరం ఉన్న చిలుకను చేజిక్కించుకున్నదు బాలవద్దిరాజు. అక్కడ పక్కిని పట్టుకోంగనే ఇక్కడ ఘకీరుకు చలిజరం మొదలయ్యాంది.

చిలుకను వట్టుకొని సరాసరి కోటకు వచ్చిన బాలవద్దిరాజును చంపడానికి వోయ్యిందు మాయల ఘకీరు. ఘకీరు చెయ్యత్తితే, చిలుక రెక్కను విరిచేసిందు, కాలెత్తితే కాలును విరిచేసిందు బాలవద్దిరాజు. ఇగ లాభం లేదనుకొని ఘకీరు “నాయన, నా ప్రాణం దియ్యకు నీవు చెప్పినట్లు జేస్తు” నని కాళ్ళ బేరానికొచ్చిందు. తన తల్లిని విడిచిపెట్టుమన్నదు. తండ్రులనూ, సైన్యాన్ని బతికించుమన్నదు బాలవద్దిరాజు. అన్నే చెప్పినట్లు జేసిందు ఘకీరు.

ఆఖరున “నీపంటి దుర్మార్గుడు బతికుంటే ఈ లోకానికి చానా నష్టం” అని ఆ వజ్రాల చిలుకమెడ విరిచేసిందు బాలవద్దిరాజు. మాయల ఫకీరు బోబ్బులు వెట్టుకుంట, గిలగిల గొట్టుకుంట పానం విడిచిందు.

బాలవద్దిరాజు అందరిని దీసుకొని తన రాజ్యానికి బయలుదేరిందు.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘కర్కోటుకుడు’ అంటే ఎట్లా ఉంటాడని అనుకుంటున్నావు?
- ★ దుర్మార్గుల వల్ల ఎట్లాంటి సప్పాలుంటాయని భావిస్తున్నావు?
- ★ గండబోరుండ పక్కలు బాలవద్దిరాజుకు సహాయం చేశాయికదా! అట్లాగే మనం కూడా ఇతరులకు ఎందుకు సహాయం చేయాలి?

I**విని ఆర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం**

1. 'బాలనాగమ్మ' కథను విన్నారు కదా! ఈ కథలో మీకు అసక్తి కలిగించిన సంఘటన ఏదో చెప్పండి?
2. మీకు తెలిసిన జానపదకథను చెప్పండి.

II**ధారాళంగా చదువడం - ఆర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం**

1. కింది జాతీయాలను పారంలో ఏ సందర్భంలో ఉపయోగించారో రాయండి.

- అ. అల్లారుముద్దగా
- ఆ. కడుపుల పెట్టుకొని కాపాడుట
- ఇ. చిలుకపలుకులు
- ఈ. కాలంచేయుట
- డ. ఆరునూరైనా

2. పారం ఆధారంగా ఎవరు ఎటువంటివారో కింది పట్టికలో రాయండి.

పాత్రలు	పాత్రల స్వభావం తెలిపే పదాలు
అ. నవాంబోజరాజు	
ఆ. బాలనాగమ్మ	
ఇ. మాయల ఘకీరు	
ఈ. బాలవద్దిరాజు	
డ. గండభేరుండ పక్షి	
డః. లక్ష్మిదేవమ్మ	
బు. మాణిక్యాలదేవి	

III

స్వయంచారణ

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- నవాంభోజరాజు మారుమనువుకు ఒప్పుకోలేదు కదా! ఐనా బంధువులు, మంత్రులు మొదలైన వారు ఏమని నచ్చజెప్పి ఒప్పించి ఉంటారు?
- అడవిలో దిక్కులేని పక్కల తీరుగ తిరుగుతున్న లక్ష్మీదేవమ్మ పిల్లలను మేనమామ వద్దిరాజు ఇంటికి తీసుకొని పోయాడు కదా! అతడు ఆ పిల్లలను ఇంటికి తీసుకొనిపోకపోతే ఏం జరిగి ఉండేదో ఊహించి రాయండి.
- బాలవద్దిరాజుకు కట్టెసాము, కత్తిసాము, విలువిద్య మొదలైన విద్యలు వస్తాయి కదా! మీకు చదువుతోపాటు ఏయే విద్యలు వస్తాయి? అందులో మీకు బాగా ఇష్టమైన విద్య ఏది?
- బాలవద్దిరాజు సప్తసముద్రాలు దాటి మాయల ఘకీరు ప్రాణాలున్న చిలుకను పట్టుకున్నాడు కదా! ఆ చిలుకను దొరికిన చోటనే చంపకుండా ఘకీరు దగ్గరకు ఎందుకు తీసుకొనిపోయి ఉంటాడో రాయండి?

2. కింది ప్రశ్నలకు పది వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

బాలనాగమ్మ కథను సొంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంసన

“సాయంత్రం గండబేరుండపక్కలు రాంగనే” అనే పేరా నుంచి చివరివరకు పారం చదువండి. దీని ఆధారంగా గండబేరుండపక్క, బాలవద్దిరాజు, మాయలఘకీరుల మధ్య జరిగిన సంభాషణలను ఊహించి, రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లోని గీతగీసిన పదాలకు వ్యుతిరేకార్థకపదాలను భాషీలలో రాయండి.

- కొడుకు పుట్టినందుకు సంతోషపడ్డారు. కాని అతడు ప్రయోజకుడు కానందుకు
- సుఖము కోరుకుంటే దేన్ని సాధించలేము. కాని దేన్నెనా సాధించవచ్చు.
- మంచివాళ్ళు మేలు చేయాలని చూస్తే, చెడ్డవాళ్ళు చేయాలని చూస్తారు.

- ఈ. సీత జాడ తెలియక విషాదంలో ఉన్న రాముడికి ఆమె జాడ చెప్పి హనుమంతుడు
కలిగించాడు.
- ఉ. దుర్మార్గుల వల్ల సమాజానికి చెడు జరుగుతుంది. ఐతే గొప్పవాళ్ళ వల్ల సమాజానికి
జరుగుతుంది.
- 2. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే అర్థం వచ్చే పదాలను రాయండి.**
- ఉదా॥ కొంతమంది చిన్నతనం నుండే యోగాసనాలు సాధన చేస్తారు. జ : అభ్యాసం
- అ. మా బడి మా ఇంటికి తూర్పు దిక్కును ఉన్నది.
- ఆ. మా తాత పులిపోార ఆరగించాడు.
- ఇ. అప్పు కట్టలేదని రాజయ్య భూమిని బ్యాంక్వాళ్ళు జప్తు చేశారు.
- ఈ. ప్రజల నేవకై తపించిన రాజులు చరిత్రకెక్కారు.
- ఉ. నా శిరస్సు వంచి నీకు నమస్కారం చేస్తున్నాను.
- 3. కింది జాతీయాలతో సాంత వాక్యాలు రాయండి.**
- అ. అల్లారుముద్దగా =
- ఆ. చిలుకపలుకులు =
- ఇ. ఆరునూరైనా =

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

- 1. కింది ద్వాంద్వసమాస పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాయండి.**

- అ. తల్లిదండ్రులు =
- ఆ. తోడునీడలు =
- ఇ. భీమార్ఘనులు =
- ఈ. కాయగూరలు =
- ఉ. ఆటపాటలు =

కలిపి రాయడం

★ కింది వాటిని పరిశీలించండి.

1. వారు + ఉండిరి	=	వారుండిరి
2. ఎవరికి + ఎంత	=	ఎవరికెంత
3. ఇంక + ఒకరు	=	ఇంకొకరు

పై ఉదాహరణల్లో రెండేసి పదాలు కలిసి ఒకే పదంగా ఏర్పడటం గమనించారుకదా! ఇట్లు రాయడాన్ని కలిపిరాయడం అంటారు. దీనికి ‘సంధి’ అని పేరు.

2. కింది పదాలను కలిపి రాయండి.

ఉదా: సెలవు + ఇచ్చి	=	సెలవిచ్చి
అ. మీరు + ఎవరు	=	
ఆ. పది + ఇంతలు	=	
ఇ. ఏది + ఐనా	=	
ఈ. పట్టిన + అంత	=	

ప్రాజక్షపని

గ్రంథాలయంనుంచి గాని, వార్తాపత్రికలనుంచి గాని ఏదైనా జానపద కథను సేకరించి, నివేదిక రాసి తరగతిలో చెప్పండి.

నేనివి చేయగలనా ?

★ నాకు తెలిసిన ఒక జానపదకథను సొంతమాటల్లో చెప్పగలను.	అవును / కాదు
★ పాతం ఆధారంగా పాత్రల స్వభావాన్ని గురించి పట్టికలో రాయగలను.	అవును / కాదు
★ బాలనాగమ్మ కథను సొంత మాటల్లో రాయగలను.	అవును / కాదు
★ పాతం ఆధారంగా సంభాషణలు రాయగలను.	అవును / కాదు

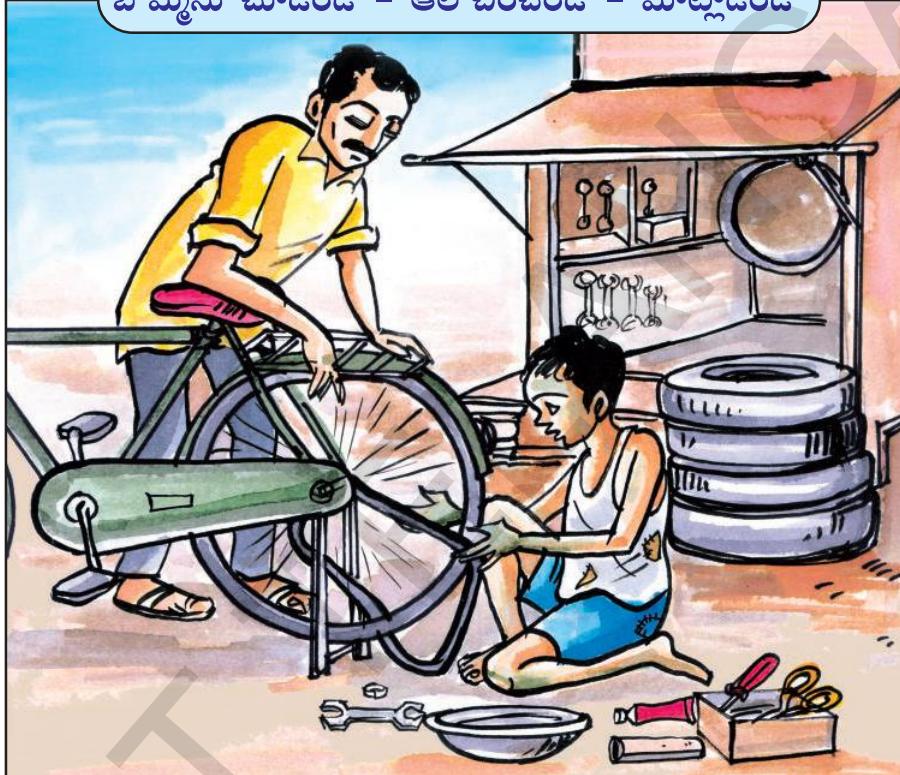
చుట్టూ ఆవరించి ఉన్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ
కూర్చోవడం కంటే ప్రయత్నించి చిన్న
దీపాన్వయిన వెలిగించడం మంచిది.

11. పల్లెటూరి పిల్లగాడా!

- సుద్దాల హానుమంతు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

- పై బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
- పిల్లవాడు ఏం చేస్తున్నాడు?
- ఆ పిల్లవాడిని చూస్తే మీకేమనిపిస్తున్నది?
- ఇట్లాంటివాళ్ళు జీవితం ఎట్లా ఉంటుందని అనుకుంటున్నారు?

పారం ఉద్దేశం

గ్రామాల్లోని కొంతమంది బీదపిల్లలు బడికి పోకుండా పశువులను కాస్తున్నారు. కూలి పనులకు పోతున్నారు. ఎండలో వానలో తిరుగుతూ బాధలు పడుతున్నారు. అర్ధాకలితో జీవిస్తున్నారు. వారు పడే కష్టాలను, కన్నీళ్ళను మనకు తెలియజేస్తా అటువంటి బాలకార్యిక వ్యవస్థను నిర్మాలించాలనే ఆలోచనల్ని రేకెత్తింప చేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం ‘పాట’ అనే ప్రక్రియకు సంబంధించినది. ఒక పల్లవి, కొన్ని చరణాలతో లయాత్మకంగా పాడుకోవడానికి అనుపుగా ఉండేదే పాట. నుద్దాల హనుమంతు రాసిన ఈ పాట ఆయన శతజయంతి సందర్భంగా ప్రచురించిన ‘పల్లెటూరి పిల్లగాడు’ అనే పాటల సంకలనం లోనిది.

కవి పరిచయం

6-6-1910

10-10-1982

యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లాలోని పాలడుగు గ్రామంలో జన్మించిన నుద్దాల హనుమంతు రెండో ఫారం వరకు చదువుకున్నాడు. తల్లి లక్ష్మీనరసమ్మ. తండ్రి బుచ్చిరాములు. హనుమంతు హేతువాదిగా పేరుపొందాడు. వ్యవసాయశాఖలో గుమాస్తాగా పనిచేసి, కొన్ని కారణాలవల్ల ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేశాడు. కళాకారుడైన హనుమంతు అనేక చైతన్యగేతాలు, బుర్రకథ, గౌల్సుద్దులు, పిట్టలదొర, యక్కగానం మొదలైన కళారూపాల ద్వారా ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేశాడు. సరళమైన పదాలతో అందరికీ అర్థమయ్యే విధంగా ఇతని రచనలు ఉంటాయి.

ఎద్దుర్ధులకు సూచనలు

- ★ పాఠంలోని బొమ్మను చూడండి. పాఠం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న “పదాలు - అర్థాలు” పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

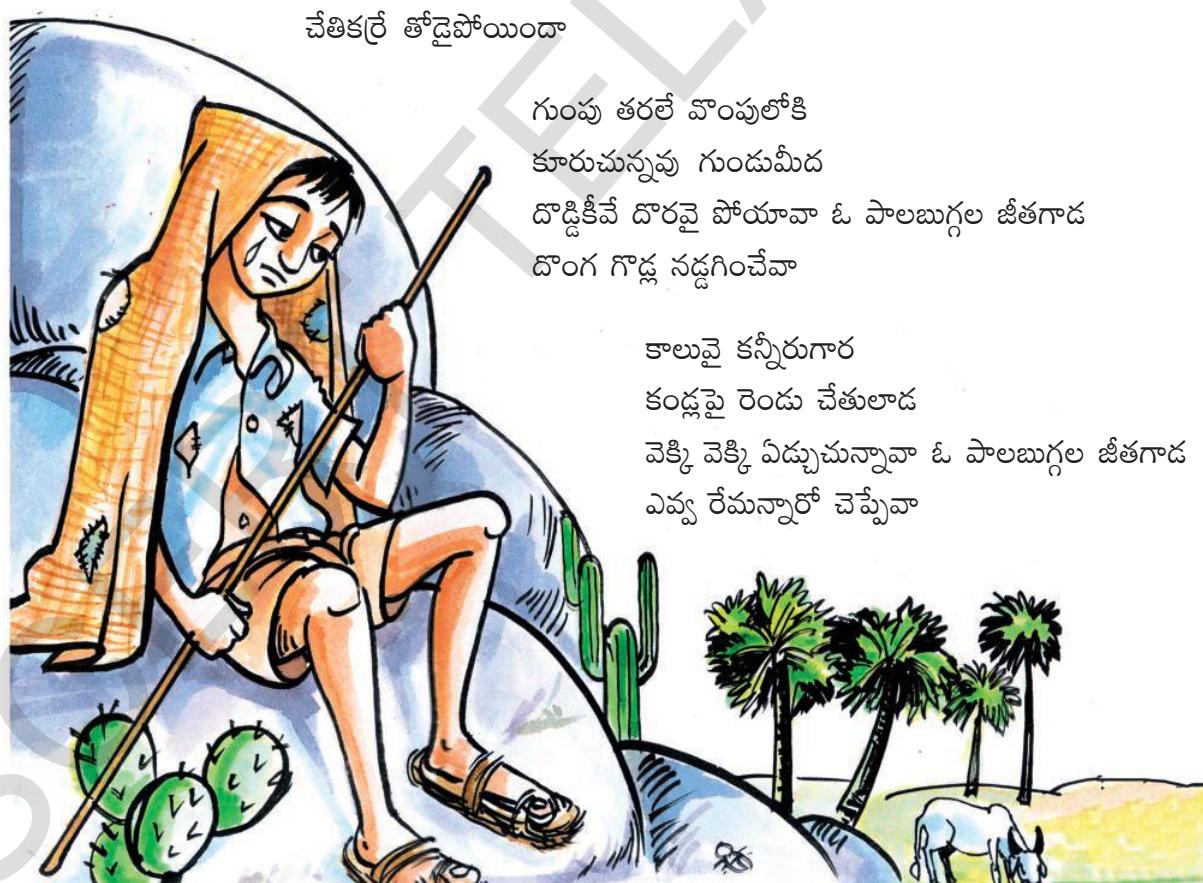
పల్లెల్లో నివసించే కొందరు బీదపిల్లలు సరైన తిండిలేక, బడికి పోకుండా పశువులను కాస్తున్నారు. అడవుల్లో తిరుగుతు, అడవిజంతువులతో, కీటకాలతో అపాయాలను ఎదుర్కొంటున్నారు. చాలీచాలని జీతం తీసుకుంటూ యజమానుల వేధింపులను భరిస్తున్నారు. బడికి పోయే తమ ఈడు పిల్లలను చూస్తూ ఎంతో బాధకు లోనోతున్నారు. అటువంటి వాళ్ళ జీవితం ఎట్లా ఉంటుందో ఈ పాఠంలో చూద్దాం.

I

పల్లెటూరి పిల్లగాడ
పసులగాచే మొనగాడ
పాలుమరచి ఎన్నాళ్ళయిందో ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
కొలువు కుదిరి ఎన్నాళ్ళయిందో

చాలి చాలని చింపులంగి
సగము ఖాళీ చల్లగాలి
గోనెచింపు కొప్పేర పెట్టావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
దానికి చిల్లులెన్నో లెక్కపెట్టావా

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘పాలబుగ్గల జీతగాడు’ అంటే నీకు ఏమని అర్థం అయింది?
- ★ “దొడ్డికీవే దొరవైపోయావా” అని కవి పిల్లవాడిని ఎందుకు అన్నాడు?
- ★ ‘చేతికల్రే తోడయ్యిందా?’ అనడంలో అర్థం ఏమిటి?

తాటిజెగ్గలా కాలిజోడు
తప్పుటడుగుల నడకతీరు
బాటతో పని లేకుంటయ్యిందా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
చేతికల్రే తోడైయ్యిందా

గుంపు తరలే హంపులోకి
కూరుచున్నవు గుండుమీద
దొడ్డికీవే దొరవై పోయావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
దొంగ గొడ్డ నడ్డగించేవా

కాలవై కన్నీరుగార
కండ్లపై రెండు చేతులాడ
వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుచున్నావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
ఎవ్వ రేమన్నారో చెప్పేవా

II

పెందలాడ అమ్మనీకు
పెట్టలేదా సద్గురువుడు
ఆకలిగొని అడలుచున్నావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
అడవి తిరిగి అలిసి పోయావా

ఆకుతేల్లు కందిరీగలు
అడవిలో గల కీటకాదులు
నీకేమైన కాటువేశాయా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
నిజము దాచక నాతో చెప్పేవా

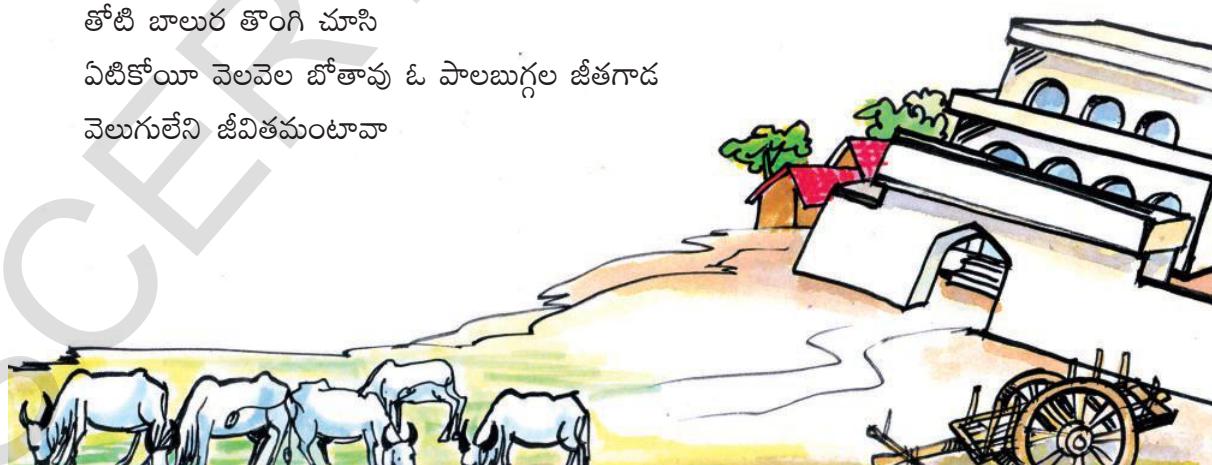
మాయదారి ఆవుదూడలు
మాటిమాటికి కంచె దుంకీ
పంటచేలు పాడువేశాయా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
పాలికాపు నిన్నె కొట్టుడా

నీకు జీతం నెలకు కుంచం
తాలు వరిపిడి కల్పిగాసం
కొలువగా సేరు తక్కువ వచ్చిందా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
తలుచుకుంటే దుఃఖి మొచ్చిందా

పారశాల ముందుచేరి
తోటి బాలుర తొంగి చూసి
ఏటికోయి వెలవెల బోతావు ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
వెలుగులేని జీవితమంటావా

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పంట చేసుకు కాపు ఉంటాడు కదా! పంటకు కాపు అవసరం ఏమిటి?
- ★ ‘జీతగాని జీవితం వెలుగు లేనిది’ అని కని అన్నాడు కదా! అదట్లాగో చెప్పండి?

సారాంశం

ఓ పల్లెటూరి పిల్లగాడా! నిన్నగాక మొన్న పాలు తాగుతూ, చిన్నపిల్లాడిలా తిరుగుతూ కనిపించేవాడివి. అప్పుడే పశువులను కాయడంలో మొనగాడివైపోయావా? పాలుగారే బుగ్గలతో చిన్న వయసులో జీతానికి పనిచేయవలసిన దుస్థితి నీకు ఎందుకువచ్చిందోకదా!

నీ ఒంటికి చాలీ చాలని చినిగిపోయిన అంగి చల్లని గాలినుండి నిన్న కాపాడటం లేదు కదా! అందుకే గోనెనంచిని కొప్పేరగా వేసుకున్నవా!? మరి దానికున్న రంధ్రాలు ఎన్నో చూశావా? అది కూడా నిన్న కాపాడటం లేదు కదా!

తాటిజగ్గలను చెప్పులుగా చేసుకున్నావు. కాని అవి నిన్న సరిగా నడువనీయడం లేదు కదా! దాంతో నీకు తొవ్వు అవసరం లేకుండ నీ చేతికర్త నీకు సహాయంగా ఉన్నదికదా !

మందలు పోయే వంపులో ఉన్న బండరాయి మీద కూర్చుంటావు. దొంగతనంగా చౌరబదే పశువులను నీ దొడ్డిలోకి రాకుండా ఆపుతావు. నీ దొడ్డికి నీవే దొరవు అయ్యావా? ఇంత లేతపయసులో ఎంత పెద్ద బాధ్యతను మోస్తున్నావోకదా!

నిన్న ఎవరైనా ఏమన్న మాటలతో బాధించారా? కాలువల్లగా నీ కండ్డ నుంచి కారే కన్నీళ్ళను నీ చేతులతో తుడుచుకుంటూ వెక్కి వెక్కి ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు? నీ కష్టాలు, యజమాని పెట్టే బాధలు గుర్తుకొస్తున్నాయా?

పొద్దున అమ్మ నీకు సద్గి అన్నం పెట్టలేదా? అడవిలో తిరిగి తిరిగి ఆకలితో అలసిపోయావా?

అడవిలో ఆకుతినే పురుగులో కందిరీగలో లేదా ఇతర కీటకాలో నిన్నేమైన కుట్టాయా? నిజమేంటో నాకు చెప్పవా?

మాయదారి ఆవుదూడలు మాటి మాటికి కంచెపై నుండి దుంకి వేరే వాళ్ళ పంటపొలాలను పాడుచేశాయా? అది చూసిన ఆ కావలిమనిపి నిన్న కొట్టాడా?

నీకు నెలకు జీతం కుంచెడు వడ్డు. నీకు కొలిచిన జీతం వడ్డలో తాలువడ్డు, పొట్టు, కలీవడ్డు ఉన్నాయా? అవి కొలిస్తే సేరు తక్కువగా ఉన్నాయా? అది తలుచుకొని ఏడుస్తున్నావా?

బడి ముందర నిలబడి, బడిలో చదివే నీ ఈడుపిల్లలను చూసి, ముఖాన్ని ముడుచుకున్నావు. బడికి పోలేని నీ బతుకును తలుచుకుంటూ ఏడుస్తున్నావా? జీవితంలో వెలుగు లేదని బాధపడుతున్నావా?

I**విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం**

1. పాటను విన్నారు కదా! ఈ పాటను రాగంతో పాడండి.
2. పల్లెటూరి పిల్లగాని బాధలు ఎట్లున్నాయో చెప్పండి.

II**ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం**

1. కింది పదాలను చదువండి. తారుమారుగా ఉన్న పదాలను సరిచేసి రాస్తే పారంలోని ఒక భాగం అవుతుంది. సరిచేసి రాయండి.
 - అ) కంచె దుంకి మాటిమాటికి పాడుచేశాయా పంటచేలు మాయదారి ఆవుదూడలు కౌట్టడా పాలికాపు నిన్నే జీతగాడ ఓ పాలబుగ్గల
 - అ) హంపులోకి తరలేగుంపు కూరుచున్నవు గుండుమీద దొరవైపోయావా దొడ్డికీవే ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ నడ్డగించేవా దొంగగొడ్డ
2. కింది పేరాను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మదునయ్య చేపల వ్యాపారి. పాలేరు రిజర్వాయరులో చేపలు పట్టి అమ్ముతాడు. పెద్ద పెద్ద వలలను నీటిలో వేసి చేపలను పడుతాడు. ఇందుకోసం అతనికో పనిమనిషి కావాలని ఆలోచించి ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని బరంపూర్కు పోయి ఆరోతరగతి చదివే గంగయ్య అనే బాలుడి తల్లిదండ్రులతోటి మాట్లాడి పదివేలకు అతడిని పనికి కుదుర్చుకున్నాడు. గంగయ్యను తనవెంట తీసుకొని పాలేరుకు వచ్చాడు. మదునయ్య చెప్పినట్లు విని గంగయ్య రోజుా నీటి ఒడ్డున కూర్చొని చేపలకోసం నీటిలో వేసిన వలను చూస్తూ ఉండేవాడు. ఒక్కసారి రాత్రికూడా అక్కడే పండుకునేవాడు. ఈ విషయం తెలుసుకున్న అధికారులు మదునయ్యను శిక్షించారు. గంగయ్యను బడిలో చేర్చించి అతని తల్లిదండ్రులకు తెలియజేశారు.

- అ. మదునయ్య ఎవరు? ఏం చేసేవాడు?
- అ. గంగయ్య ఎవరు? పాలేరుకు ఎందుకు వచ్చాడు?

- జ. గంగయ్య పనిలో చేరడంవల్ల ఏమేం కోల్పోయాడు?
- ఈ. బాలల హక్కులలో గంగయ్య ఏ హక్కులకు దూరమయ్యాడు?
- ఉ. మదునయ్యను ఎందుకు శిక్షించారు? ఇట్లా చేయడం సరైందేనా?
- ఊ. గంగయ్య తల్లిదండ్రులు చేసిన పని సరైందేనా? ఎందుకు?
- 3. కింది వాక్యాలను చదివి తప్పే, ఒప్పే గుర్తించండి. కారణం రాయండి.**

కారణం

అ.	చదువుకోవడం అందరి హక్కు	తప్పు/బప్పు
ఆ.	బాలికలు కూడా బాలురతోపాటు సమానంగా చదువడం.	తప్పు/బప్పు
ఇ.	బాలబాలికలకు సమానహక్కులు ఉంటాయి.	తప్పు/బప్పు
ఈ.	బాలబాలికలను భయపెట్టడం, కొట్టడం, తీట్టడం.	తప్పు/బప్పు
ఉ.	తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలను పనిలో పెట్టడం.	తప్పు/బప్పు
ఊ.	పిల్లలు మంచి ఆహారం పొందడం.	తప్పు/బప్పు
ఐ.	తెలియనివాటిని, రానివాటిని ఉపాధ్యాయులను అడిగి తెలుసుకోవడం, నేర్చుకోవడం	తప్పు/బప్పు

III

స్వయంచన

- 1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.**

- అ. “సగము ఖాళీ, చల్లగాలి” అని కవి ఏ సందర్భంలో అన్నాడు? ఎందుకు?
- ఆ. పశువుల కాపరి వలె బాల్యాన్ని కోల్పోతున్నవారు ఇంకెవరెవరు ఉండవచ్చు?
- ఇ. బడిలోని తోటి పిల్లలను చూసిన పసుల కానే పిల్లవాడు ఎందుకు బాధపడ్డాడో కారణాలు ఉపాధ్యాయులు రాయండి.
- ఈ. సుద్దాల హనుమంతు గురించి రాయండి.

- 2. కింది ప్రశ్నకు 10 వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.**

‘పల్లెటూరి పిల్లగాడు, పశువుల కాపరి లాంటి వాళ్ళ జీవితాలు చదువుకుంటేనే బాగుపడుతాయి?’ దీనిని సమర్థిస్తూ రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

1. పారం ఆధారంగా పిల్లలగాని జీవితాన్ని ‘ఆత్మకథ’గా రాయండి.
(లేదా)
2. కింది బొమ్మను చూడండి. పిల్లలు ఏం మాట్లాడుకుంటున్నారో ఊహించి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లోని గీత గీసిన పదాలకు అర్థాలను రాయండి.
 - అ. మా అన్నయ్య బాగా చదివి సర్కారు కొలువు సంపాదించాడు.
 - అ. పెందలాడే లేచి వ్యాయామం చేస్తే ఆరోగ్యం బాగుంటుంది.
 - ఇ. మా ఊరు పక్కనే ఏరు పారుతున్నది.
 - ఈ. నీ ముఖం ఏంటి అట్లా వెలవెలబోయింది? ఏదైనా బాధ ఉన్నదా?
2. కింది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి.

అ. పనులు	()	క. ఆడవి
ఆ. అంబ	()	ఖ. గ్రాసం
ఇ. అటవి	()	గ. పశువులు
ఈ. గాసం	()	ఘ. అమ్మ

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

ఉదా: నాయనమ్మ	=	నాయన	+	అమ్మ
ఆ. నిజాశ్రమంబు	=	+
ఆ. పోయితివయ్య	=	+
ఇ. నిజమూహింప	=	+
ఈ. వలయమందు	=	+
ఉ. ముఖారవిందం	=	+

2. కింద విడదీసిన పదాలను కలిపి రాయండి.

ఆ. నిన్న + అదుగు	=
ఆ. ఇడుమకు + ఓర్చి	=
ఇ. ఇప్పుడు + ఏమిటి	=
ఈ. ఎవ్వరు + ఏమనిన	=
ఉ. నిమిషము + ఏని	=

3. కింది గేతగీసిన పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలను రాసి, సమాసము పేరు రాయండి.

- ఆ. మనిషి జీవితంలో వెలుగునీడల వలె కష్టసుఖాలు వచ్చిపోతుంటాయి.
- ఆ. భూమ్యకాశాలు ఎప్పుడూ కలువవు.
- ఇ. ధర్మధర్మాలు ఆలోచించి పనిచేయాలి.
- ఈ. శాంత్యహింసలు భారతీయ ధర్మానికి మూలస్తంభాలు.
- ఉ. సూర్యచంద్రులు లోకానికి వెలుగునిస్తారు.
- ఊ. జీవితంలో పైకి రావాలంటే నీతినిజాయతీలు చాలా ముఖ్యం.
- బు. జాతరకు చిన్నపెద్దలు అందరూ తరలిపోతారు.

ప్రాజెక్టుపని

మీ ప్రాంతంలో బడికిపోకుండా ఉండే పిల్లల్ని కలువండి. వారెందుకు బడికి రావడంలేదో, బడిగురించి, చదువుగురించి వారేమనుకుంటున్నారో వివరాలు సేకరించి నివేదిక రాయండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ పాటను రాగంతో, అభినయంతో పాడగలను.
- ★ అపరిచిత పేరాను చదివి జవాబులు రాయగలను.
- ★ ‘పిల్లల జీవితాలు చదువుకుంటేనే బాగుపడతాయి’ అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ రాయగలను.
- ★ పల్లెటూరి పిల్లగాని జీవితాన్ని ఆత్మకథగా రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

బాలలు భఫితకు పునాదులు. వారి బాల్యాన్ని మొగ్గలోనే తుంచకండి.

చదువండి - ఆనందించండి

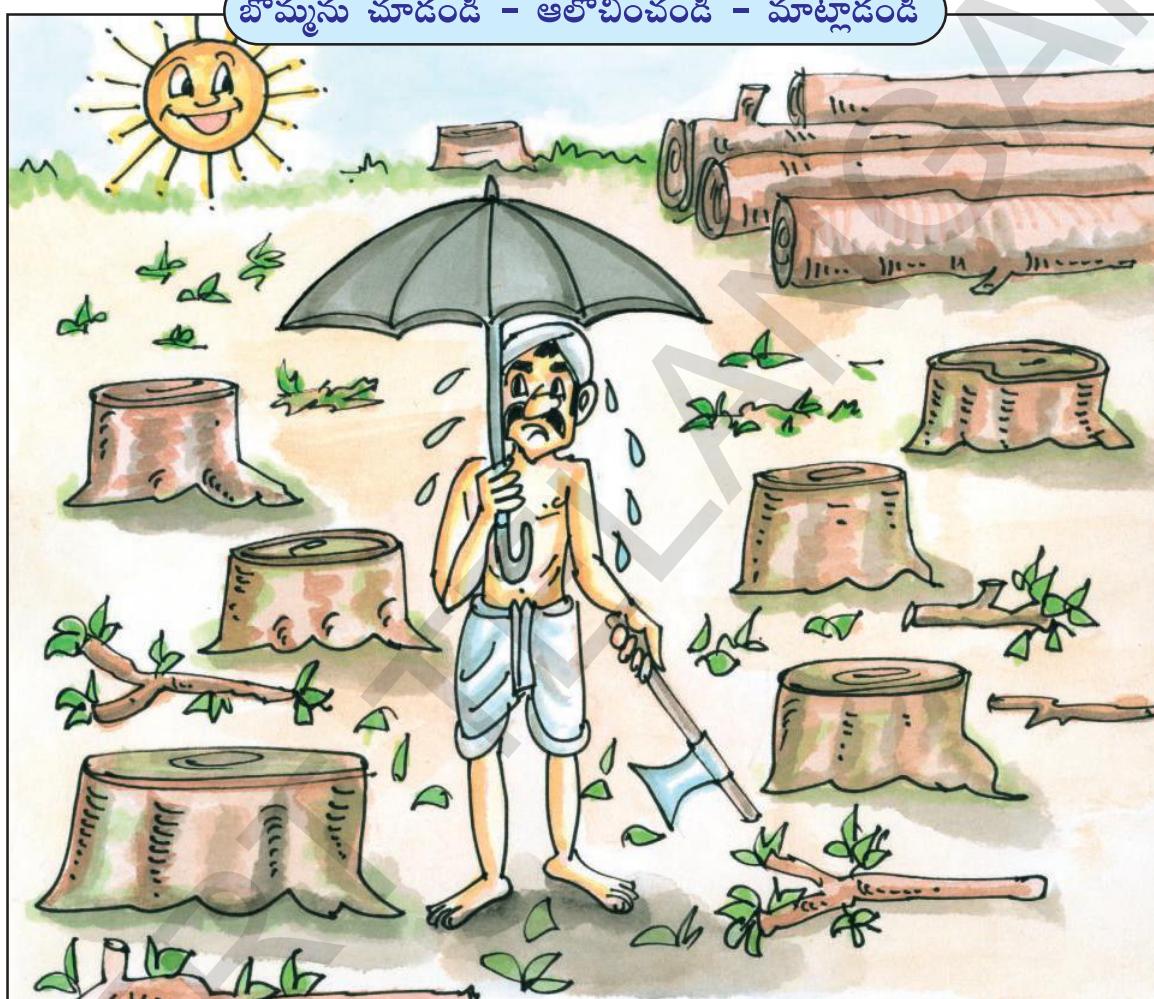
చమత్కార పద్యాలు

1. **ఆకుంటే - ఈకుంటే - మీకుంటే - మాకుంటే** అనే పదాలతో సరదాగా ఒక కవి చెప్పిన పద్యం.
 కం. ఆకుంటే వృక్షంబగు
 ఈకుంటే లోభియోను హీనాత్ముండో
 మీకుంటే మాకిమ్మా
 మాకుంటే మేము రాము మల్చిభరామా !
2. **కింది పద్యంలో పైకి ఇన్ని చోట్ల ఉండే వస్తువేదో చెప్పుమన్నట్లనిపిస్తుంది.** కానీ ఇందులోనే జవాబు ఉన్నది. వంగ (వంకాయ) తోటలో ఉంటుంది..... ఇలా ప్రతిదాన్ని చదువుకొండి.
 ఆ. వంగ తోట నుండు వరి మళ్ళీ నుండు
 జొన్న చేల నుండు చోద్యముగను
 తలుపు మూల నుండు తల పైన నుండును
 దీని భావమేమి తెలిసికొనుదు.
3. **కింది పద్యంలో మూడు పాదాలలోని మూడు ప్రశ్నలకు ఒకే సమాధానం - ‘కాయనే’ (కాయడానికి)**
 ఆ. మామిడేల పూచు మండు వేసంగిని !
 బాలుండేల పోవు పనుల వెంట
 రాజుసేన నేల రహి జేర్చుచుండును !
 మూట నొక్కమాట ముద్దుకృష్ణ !

12. కాపాడుకుండాం

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో ఎవరున్నారు?
2. బొమ్మలోని వ్యక్తి ఏమి చేసి ఉండవచ్చు?
3. బొమ్మలోని వ్యక్తి చేసిన పనిని మీరు అంగీకరిస్తారా? ఎందుకు?
4. ప్రకృతిని కాపాడాలంటే ఏమి చేయాలి?

పారం ఉద్దేశం

మన చుట్టూ ఉన్న చెట్లూచేమలు, నదులు ఇవన్నీ ప్రకృతిలో భాగమే. అవి మనకు జీవనాధారమై రక్షణ కవచమై నిలుస్తున్నాయి. వాటికి హాని కలిగించకుండా వాటిని కాపాడుకోవడమే మన ధర్మం అని తెల్పుడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం సంభాషణ అనే ప్రక్రియకు చెందినది.

ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువమంది వ్యక్తుల మధ్య జరిగే మాటల కొనసాగింపు సంభాషణ. సంభాషణలు మన కళ్ళముందు పొత్తులు మాటల్లాడినట్లు అనుభూతిని కలిగిస్తాయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

చెట్లు, పక్కలు, జంతువులు, బాపులు, నదులు, చెరువులు మొదలైనవన్నీ ఈ అందమైన ప్రపంచంలో భాగంగా ఉన్నాయి. వీటిని మనం జాగ్రత్తగా వినియోగించుకుంటూ సుఖంగా జీవించే ప్రయత్నం చేయాలి. కానీ మనిషి తన బాధ్యతను మరచిపోయి ప్రకృతిని రక్షించుకోవడంలో అత్యధి చేస్తున్నాడు. అందువల్ల ఎన్నో అవస్థలు పడుతున్నాడు. ఆ సంగతులన్నీ తెలుసుకోవాలని ఉందా! అయితే ఈ పారం చదువండి.

I

పారంలోని పాతలు : అన్నమ్మ - అమ్మమ్మ
నర్సయ్ - తాత
గోపాల - మనుమడ
లక్ష్మి - మనుమరాలు

అన్నమ్మ : అరేయ్ గోపాల ఇట్రా! కోతి లెక్క చెంగచెంగ ఎగురుతున్నవ్.
నీకో కోతి పాట వినిపిస్తా.

గోపాల : కోతి పాటనా? జల్లి పాడవా.

అన్నమ్మ : తోకవాయె కత్తి వచ్చె ధాం ధాం ధాం
కత్తివాయె పండు వచ్చె ధాం ధాం ధాం
పండువాయె కుండ వచ్చె ధాం ధాం ధాం
కుండవాయె బొమ్మ వచ్చె ధాం ధాం ధాం
బొమ్మవాయె డప్పు వచ్చె ధాం ధాం ధాం
డప్పువాయె సల్ల వచ్చె ధాం ధాం ధాం
సల్లవాయె పిల్ల వచ్చె ధాం ధాం ధాం

గోపాల : అబ్బో నీ పాట జోరుగున్నది. కోతి గూడ వింటున్నది.

అన్నమ్మ : కోతా! ఏడ ?

గోపాల : అగో పెరట్ల ఉన్నది - అగో అటురుకుతున్నది.

లక్ష్మి : అయ్యా! ఓ కోతి గిన్నెత్తుకపోతున్నదే. ఇంకో కోతి
సువ్వులను ఎత్తుకపోయి పెరట్ల చల్లుతున్నదే.

అన్నమ్మ : అయ్యా ! రామ ! రామ! ఈ నడుమ కోతులు, గుడ్డెలుగులు,
ఇండ్లలకు వస్తున్నె. కొట్టు! కొట్టు! మీ తాతకు జెప్పు. బంగారమణింటి
సువ్వులను పాడజేసె. అసలే ధరలు మండిపోతున్నె.

లక్ష్మి : గిన్నెల అప్పాలన్నీ పట్టుకపోయి కోతి ఇంటి మీద కూచోని తింటున్నది.

నర్సయ్ : (కట్టి పట్టుకొని) నడువ్. లే లే నడువ్.

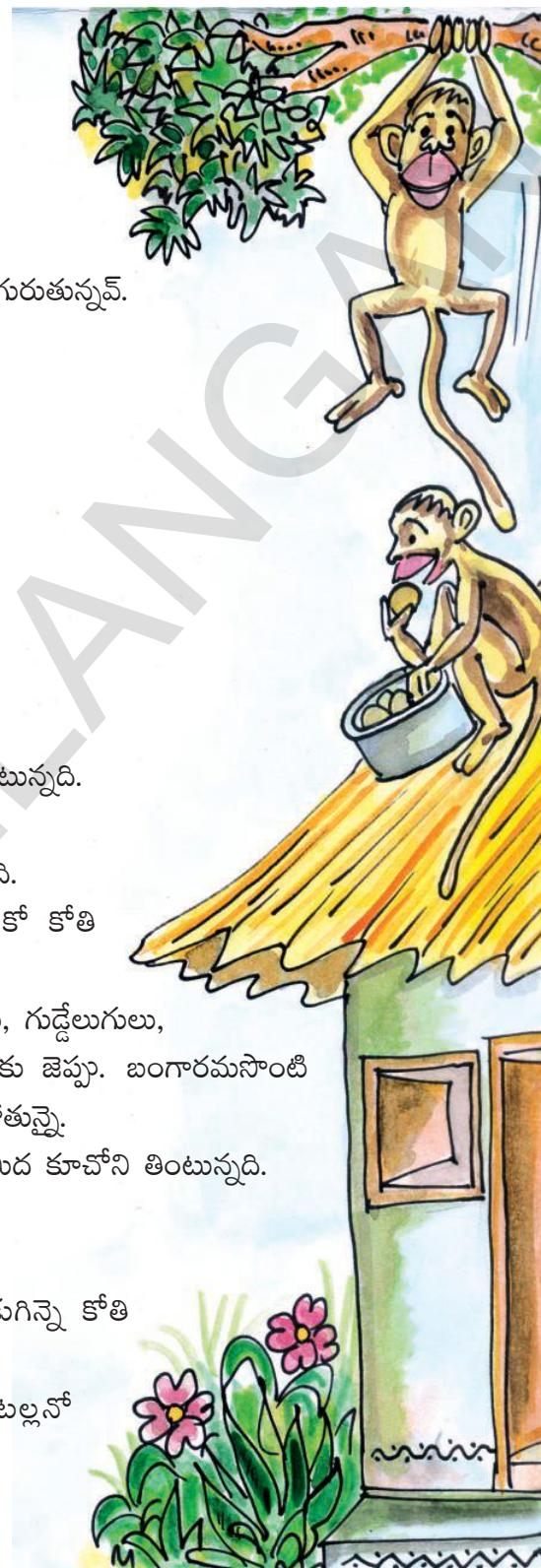
గోపాల : అమ్మమ్మ నాకొక అప్ప ఇయ్యవా.

నర్సయ్ : ఇంకా అప్పాలెక్కడున్నయి? అప్పాల గిన్నెకుగిన్నె కోతి
ఎత్తుకపోయింది.

అన్నమ్మ : ఏం కోతులయ్య, మనుమ కోతులు తోటల్లనో
అడవుల్లనో ఉండేవి.

గోపాల : మరిప్పుడు ఇండ్లలకెందుకు వస్తున్నె?

లక్ష్మి : మరి మనం అడవులను కొట్టివేస్తున్నం కదా!

అన్నమ్మ : ఔనోను! ఆ జంతువులు ఉండాల్సిన అన్ని జాగల్లో మనిషి ఉండేటందుకు పోతున్నదు.

గోపాల్ : అందుకేనా మొన్నొక చిరుతపులి కూడా ఊర్లోకి వచ్చినట్టు తీవీల చూసిన.

లక్ష్మి : చిరుతపులేం ఖర్చు! నక్కలు, తోడేళ్ళు, పులులు, సింహోలు ఇట్లా అన్ని ఊర్లోకి వస్తున్న అని పేపర్లల్ల, తీవీలల్ల వార్తలు చూస్తునే ఉన్నం గదా!

గోపాల్ : మా దోస్తు వాళ్ళ నాయన సెల్ఫోన్సు కూడ కోతులు ఎత్తుకపోయి నీళల్ల పారేసినయట.

లక్ష్మి : మనం అడవులను నాశనం చేసుకుంట పోతే ఇంకా భయపడే కాలం వస్తుది.

గోపాల్ : ఎందుకట్టంటున్నవ్?

నర్సయ్య : అనుదేందిరా, లక్ష్మి సరిగ్గనే చెప్పింది. ఇవాలరేపట్ల మనిషికి ఆశలు ఎక్కువై ప్రకృతినంత పాడుజేస్తున్నదు. కనీసం తన ఇంట్ల కూడ చెట్లను పెంచుతాడు.

అన్నమ్మ : అడవులు లేకుండ చేస్తున్నరు కాబట్టే వానకాలంల వానలొస్తులేవు. ఎండాకాలం ఎండలకు ఉండలేకపోతున్నం. కాలంగాని కాలంల వానలు పడ్డున్నాయి. ఎండలు కొడ్డున్నాయి.

గోపాల్ : ఔను! మన ఊర్లోని పెద్ద చెరువు ఎప్పుడు ఎండిపోదని నువ్వు చెప్పినవ్ కదా! మరి ఈ సంవత్సరం ఎందుకు ఎండిపోయిందే ఆమ్ముమ్మా?

అన్నమ్మ : మా తాతల నాటి నుంచి అది ఎండిపోయన దాఖలాలు లేవు. మరిప్పుడు ఎండిపోయింది. చెరువును ఎవరిష్టం వచ్చినట్టు వాళ్ళ వాడుతుంటే ఏమైతది మరి?

లక్ష్మి : మన ఊర్ల చెరువు జాగనంత కబ్బచేసుకుంటపోయి పెద్ద చెరువును చిన్న చెరువు చేసిరి. అందుకే ఈ గతి వచ్చింది.

గోపాల్ : చెరువుల ఉండే జీవులన్ని చచ్చిపోయినట్టేనా?

నర్సయ్య : అంతేగదమరి! చెరువులనే కాదు మనం చేసే పనులతోటి బావులల్ల, నదులల్ల జీవులు కూడా లేకుండా పోతున్నా:

గోపాల్ : ఒక్క చేపలే కదా.

లక్ష్మి : నీ మొహం. ఒక్క చేపలే కాదురా! కప్పలు, తాబేళ్ళు, రొయ్యలు ఇట్ల ఎన్నో జీవులకు కష్టకాలమొచ్చింది.

గోపాల్ : నదులనీళ్ళ స్వచ్ఛమైన వంటరు. గదా! మరి మల్లెందుకు శుభ్రం చేయాలని అంటున్నరు.

నర్సయ్య : నదుల నీళ్ళ మంచివే గానీ, మన కర్మగారా

ల్లోని పాడునీళ్ళను, మన స్నానాల పేరిట సబ్బానీళ్ళను, బట్టలు ఉతికిన మురికినీళ్ళను, సూనె పదార్థాలను....

గోపాల్ : ఆ... ఆ... పశువులను కడిగిన నీళ్ళను, రసాయనాలతో, ప్లాస్టర్ ఆఫ్ ప్యారిస్తో చేసిన విగ్రహాలను, ప్లాస్టిక్ పదార్థాలను వాటిలో వదిలిపెడ్తున్నం గదా!

లక్ష్మి : అందుకే నీళ్ళ శుభ్రత పాయె. మనకు తీరొక్క రోగాలు రావట్టే.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘అడవి జంతువులు పల్లె బాట పట్టాయి’ దీనికి గల కారణాలు చెప్పండి.
- ★ ‘చెరువలే గ్రామాలకు మూలాధారాలు’ దీనిపై మీ అభిప్రాయం చెప్పండి.
- ★ మనిషి ఆశే అనర్థాలకు కారణం. దీనిని సమర్థిస్తూ నాలుగు వాక్యాలను చెప్పండి.

II

అన్నమ్మి : ఏవయ్యా! మన చెరువు కట్టమీద రకరకాల పిట్టలు కనబడేవి. ఇప్పుడు చాలావరకు కనబడుతనే లేవు ఎందుకో?

లక్ష్మి : నేను చెప్పా ఎందుకు కనబడుతలేవో,

గోపాల్ : అగో సెల్ రింగైతున్నది.

లక్ష్మి : ఇగో ఈ సెల్ఫోన్లే పక్కలను లేకుండా చేస్తున్నాయి.

గోపాల్ : నీకేమన్న పిచ్చిపట్టిందా? సెల్ఫోన్లకు పక్కలకు ఏం సంబంధం?

లక్ష్మి : నాక్కాదు పిచ్చి నీకే పిచ్చి. సెల్ఫోన్లల్ల మాట్లాడడానికి సిగ్నల్స్ ఎక్కుడి నుంచి వస్తున్నాయి?

గోపాల్ : ఉవర్ననుంచి.

లక్ష్మి : ఎక్కుడికక్కడ సెల్టటవర్లు పెట్టడంతో వాటి నుంచి వచ్చే తరంగశక్తిని తట్టుకోలేక అనేక పక్కలు చచ్చిపోతున్నపట!

అన్నమ్మి : ఓపక్క అడవులు లేకపాయే! నదులు, చెరువులు ఎండిపాయే! జనం మధ్యలో సెల్టవర్లాయే! ఇగ ఎట్లు బతుకుతయ్యా.

గోపాల్ : తాతా! పొగతోటి గూడా కొన్ని జీవులు చచ్చిపోతున్నపట నిజమేనా?

నర్సయ్య : అవును నిజమే. ఆ జీవుల్లో మనం కూడ ఉన్నం.

గోపాల్ : మనమెట్లుంటం?

నర్సయ్య : ఇంట్లోంచి బయట కాలుపెడ్డే చాలు. ఏదో ఒక పొగ మన శరీరంలోకి పోతనే ఉన్నది.

లక్ష్మి : వాహనాల పొగ, ఫ్లోక్టరీల పొగ, ప్లాస్టిక్ చెత్తను కాల్చడంతో వచ్చే పొగ, సిగరెట్టు, బీడీలపొగ... అన్ని పొగలేనాయె.

గోపాల : మనం బతుకుతలేం మిగతా జీవులను బతకనిస్తలేం.

అన్నమ్మి : గోపాల మంచిగ చెప్పిండయ్యా.

గోపాల : మంచిగ చెప్పిన అన్నవ్ గదా! నేను టీమీల పాటలు పెట్టుకుంటా.

అన్నమ్మి : అబ్బా నీ దయరా! అది మాత్రం వద్దు.

లక్ష్మి : ఎందుకు వద్దంటున్నవ్ అమ్మమ్మా?

అన్నమ్మి : మీరు చెవులు చిల్లులుపడేటట్టు, ఇంటి పెంకులు ఎగిరిపోయెటట్టు సౌండు పెట్టుకుంటరు.

నర్సయ్య : చెవులు గిల్లుమనేటట్టు సౌండు పెట్టుకుంటే వాళ్ళకదో మజా, సంబురం.

అన్నమ్మి : ఏం మజా? ఏం సంబురం? మొన్న మనకాడ డాక్టరు చెప్పంగ విన్ను.

నర్సయ్య : ఏం విన్నవు?

అన్నమ్మి : పెద్ద పెద్ద చప్పుళ్ళతోటి చెవులకు వినే శక్తి తగ్గుతరట!

లక్ష్మి : నిజమే, రోడ్సుమీద వాహనాల చప్పుళ్ళు పెద్ద పెద్ద కార్భనాల చప్పుళ్ళు, బోర్లు వేసేటప్పుడు వచ్చే చప్పుళ్ళు...

గోపాల : డి.జె సౌండ్స్ కూడానా?

నర్సయ్య : కూడానా ఏంది? అదో పెద్ద దరిద్రం. నిద్రపోనియ్యవు. తిండి తిననియ్యవు. మనుషుల్ని మనుషులుగా ఉండనియ్యవు. సమయం వృథా చేస్తాయి.

అన్నమ్మి : డి.జె అంటే ఏంటిదయ్యా?

నర్సయ్య : గదే మొన్న రంగయ్య కొడుకు లగ్గమప్పుడు పెద్ద సౌండు పెట్టుకొని ఎగురలేదా! గదే!

అన్నమ్మి : దాంతోటే గద! నా చెవులు పాడైనయని డాక్టరు చెప్పిండు.

నర్సయ్య : ఈ పోరగాండ్లకు తెలువదాయె. చెబితే వినరాయె. మరేం జేసుడు.

అన్నమ్మి : ఎందుకు తెల్పుది? అప్పట్టించి వీల్లిద్దరు అన్ని ముచ్చట్లు చెబుతనే ఉన్నరు గద!

గోపాల : చెబితే ఇగ మేం ఎగురొద్దు, దుంకొద్దా ఏంది?

నర్సయ్య : ఎందో సంబురానికి అట్ల చేస్తరు.

అన్నమ్మి : ఇదెం సంబురం? ప్రాణం పొయ్యె నంబురం. మంచినీళ్ళవాయె, మంచిగాలి వాయె, జంతువులువాయె, పక్కలు వాయె. అఖర్మ మనంగూడ సక్కగా సుఖంగా ఉండలేకపోతిమి. ఇగ ఎందుకివన్నీ?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘సెల్టవర్లు పక్కలకే కాక మానవులకు కూడా శాపం’ ఎందుకో చెప్పండి.
- ★ వివిధ రకాల పొగలను పీల్చడం వలన మానవుడు ఎట్లాంటి సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నాడు?
- ★ శబ్దకాలుప్యం ఎన్ని విధాలుగా జరుగుతున్నది?

III

నర్సయ్ : గంత కోపమెందుకే?

లక్ష్మి : అమృమ్మ చెప్పింది నిజమే! ఎక్కడ చూసిన స్వచ్ఛతలేదు. అంతా కాలుష్యమే. ఇల్లు కాలుష్యమే, ఒళ్ళు కాలుష్యమే. బళ్ళు, గుళ్ళు, రోడ్లు, ఊర్లకూర్లు, పట్టాలకు పట్టాలు అన్నీ అంతా కాలుష్యమే.

గోపాల్ : మన పనులతోనే అంటవా. కానీ నువ్వు బోర్డు సాండుతో కష్టమైతున్నదని అంటివి. మరి నీళ్ళట్లా రావాలే.

లక్ష్మి : ఓ పిచ్చిమొహమా! చెరువులు, బావులు, నదులు ఇవన్నీ నీళ్ళతోటి కళకళలాడితే నీళ్ళకేం కష్టం.

గోపాల్ : చెరువులు, నదులంబే పోనీ బావులెందుకు ఎండిపోతున్నాయి.

నర్సయ్ : మీ మోటర్లన్నీ బుర్రుబుర్రున పోవటానికి ఎత్తుకెత్తు రోడ్లన్నీ ఊర్లనిండా వేయవట్టిరి. ఇసుమంత జాగ విడిచిపెట్టకుండా ఇళ్ళకట్టవట్టిరి. ఇంటిముందు గచ్చాయె. ఇంటెనుక గచ్చాయె.

అన్నమ్మ : అందుకే నీళ్ళన్నీ మోరీల్లోకి పోతున్నాయి. మోర్లు కూడా సిమెంట్వేనాయె. ఒక్క నీటి చుక్క కూడా భూమి లోపలికి ఇంకుతలేదాయె!

గోపాల్ : అందుకే బావులు ఎండిపోతున్నాయా?

నర్సయ్ : ఎనుకట, బావులల్ల నీళ్ళ ఎప్పుడుండాలని ఊర్లల్ల, చుట్టుపక్కల, కోనేర్లు, చెరువులు, కుంటలు కట్టినరు. అవన్నీ ఇస్పుడు తీసేయవట్టిరి.

అన్నమ్మ : మరి ఆ బావులల్ల నీళ్ళ ఏడికెళ్లుంటయ్? నీళ్ళ కొరకు ఫీట్లకు ఫీట్లు మిపణ్ణను భూమిలోకి దించవట్టిరి.

నర్సయ్ : దాంతోటి భూమి అదిలిపోతున్నది. జంతువులు, పిట్టలు, పొములు, తేళ్ళు భయంతోటి అల్లాడవట్టే.

లక్ష్మి : మనకు గూడా రాత్రి నిద్రరాదు. పగలు సదువరాదు. అంతా భయం భయమే.

గోపాల్ : మన ప్రకృతిని మనమే పాడు జేసుకుంటున్నాం.

అన్నమ్మ : గోపి మంచిగనే సోయి తెచ్చుకుంటున్నదు.

నర్సయ్ : ఔను.

గోపాల్ : అమృమ్మ నువ్వు కోతి పాట పాడినవుగదా! నేనో పాట పాడుతా విను.

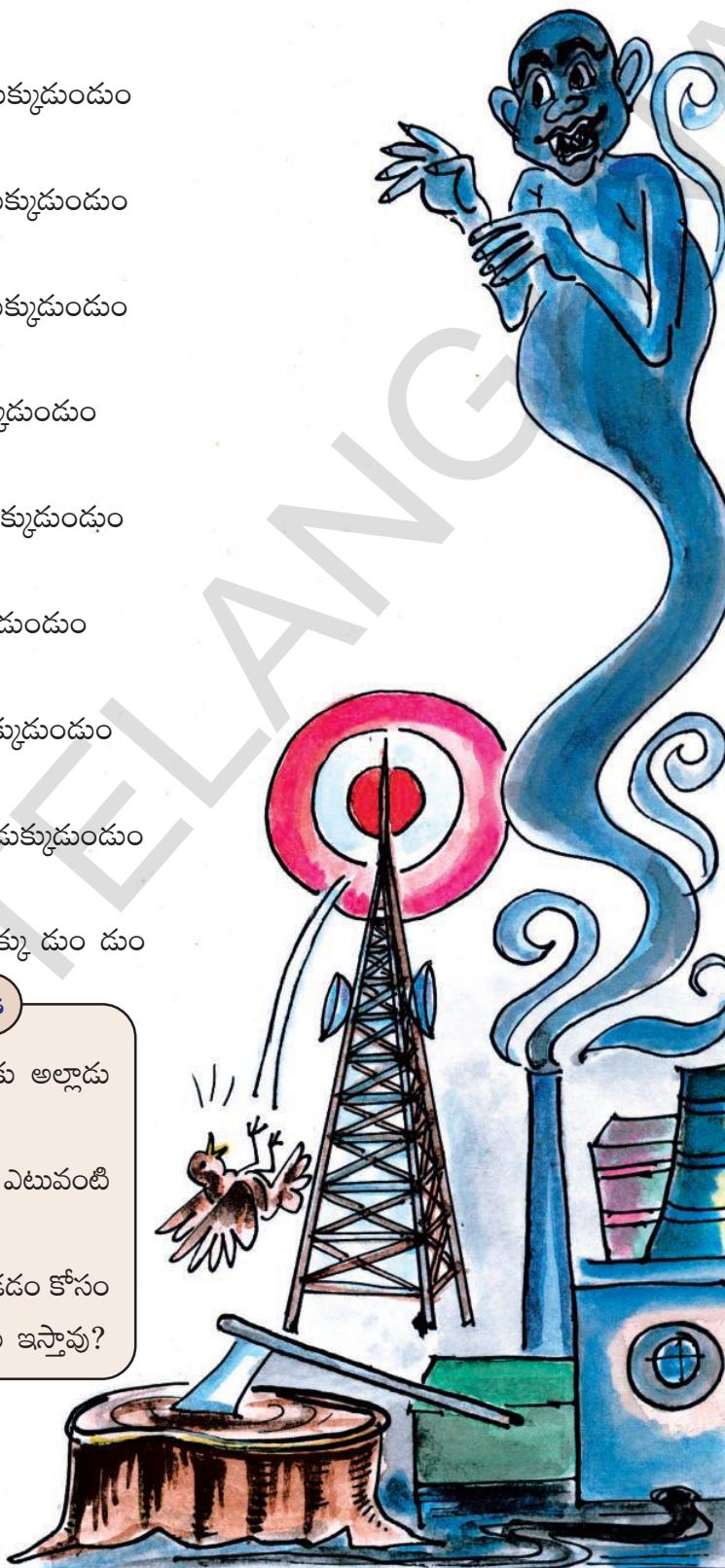

పాట :- అడవుల్ని పెంచాలె

జంతువులనుంచాలె దుబుడుక్కడుండుం
నీళ్ళన్ని ఇంకాలె
బావులను పెంచాలె దుబుడుక్కడుండుం
చెరువులను చెరపొద్దు
సదిలోకి చెడులొద్దు దుబుడుక్కడుండుం
పిట్టులూ ఎగరాలె
చెట్లపై నుండాలె దుబుడుక్కడుండుం
చప్పుళ్లు తగ్గాలె
శాంతింత పెరగాలె దుబుడుక్కడుండుం
పొగలన్ని పోవాలె
సెగలన్ని తగ్గాలె దుబుడుక్కడుండుం
మంచి గాలి రావాలె
రోగాలన్ని పోవాలె దుబుడుక్కడుండుం
జీవులన్నుండాలె
జగమంత మెరువాలె దుబుడుక్కడుండుం
ఆనందం పొంగాలె
సంతోషం నిండాలె దుబుడుక్కు దుం దుం

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ తేళ్ళు, పాములు భయంతో ఎందుకు అల్లాడు తున్నాయి?
- ★ పర్యావరణ పరిరక్షణకై మీపారశాలలో ఎటువంటి కార్బ్రూక్రమాలను నిర్వహిస్తారు?
- ★ చెరువులు, బావులు నీళ్ళతో కళకళలాడడం కోసం ఊరి ప్రజలకు ఎట్లాంటి సలహాలను ఇస్తావు?

I**విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం**

1. ఈ పాఠం ద్వారా మీరు ఏం గ్రహించారో చెప్పండి?
2. ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రతి ఒక్కరి బాధ్యత’ దీన్ని సమర్థిస్తూ మాట్లాడండి?

II**ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం**

- 1. పాఠం చదివి కింది మాటలు ఎవరు ఎవరితో అన్నారో రాయండి.**

- అ. పెద్ద చెరువు ఎప్పుడు ఎండిపోలేదటగదా! అయితే ఈసారి ఎందుకు ఎండిపోయింది?
- అ. జనం మధ్యలో సెల్టటవర్లాయె. ఇక ఎట్లా బతుకుతయ్?
- ఇ. బావులు, నదులు ఇవన్నీ నీళ్లతోటి కళకళలాడితే నీళ్లకేం కష్టం.
- ఈ. తేళ్లు, పాములు భయంతోటి అల్లాడవట్టే.

- 2. కింది పేరాను చదివి పట్టికను పూరించండి.**

నేను చెట్టును. మీకు తల్లివంటిదాన్ని. నన్ను నరికి కరువుకోరల్లో చిక్కుకోవద్దు. మానవుల్లారా! అమృతాంటి నన్ను కొట్టుకండి. కాసుల కోసం అమృతండి. పండ్లను, నీడను, ప్రాణవాయువులను ఇచ్చే త్యాగగుణం మాది. మీ కొరకై బతుకుతున్న మమ్ములను నరికే జాతి మీది. చేతనైతే మీ పుట్టినరోజున పది మొక్కలను నాటి నీరుపోసి కాపాడండి. కానీ దయచేసి తుంచకండి.

చేయకూడనివి	
చేయవలసినవి	
త్యాగజీవులు అందించేవి	
శీర్షిక	

III

స్వయంచాలు

1. కింది ప్రశ్నలకు అయిదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. ‘చెరపకు చెరువులను, చెడిపోతావు’ దీనిపై మీ అభిప్రాయాన్ని రాయండి?
- అ. “అడవులను నాశనం చేసుకుంటపోతే ఇంకా భయపడె కాలం వస్తుది” అనడంలో గల ఉద్దేశం ఏమై ఉంటుంది?
- ఇ. “మనం సరిగ్గా బతుకుతలేం - జీవరాసులను బతుకనిస్తలేం” దీనితో మీరు ఏకీభవిస్తారా? ఏఖేదిస్తారా? ఎందుకు?
- ఈ. ‘వాకిళ్ళు కాంక్రీటు గచ్చులాయే’ ఇది ఎటువంటి నష్టాలను కలిగిస్తుందో వివరించండి?
- ఉ. మీ ప్రాంతంలో ప్రకృతిని ఎన్ని విధాలుగా నాశనం చేస్తున్నారో రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు పదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

1. ‘ప్రకృతిని కాపాడితేనే భావితరాలకు భవిష్యత్తు’ దీనిని విశ్లేషిస్తూ రాయండి. (లేదా)
2. మానవులు, పక్కలు, పశువులు సుఖంగా జీవించాలంటే ప్రకృతి పట్ల మన ఆచరణ ఎట్లా వుండాలి?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంసన

1. ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ’లో అందరూ పాలుపంచుకోవాలని ఒక పోస్టరు తయారుచేయండి.
2. కింది బొమ్మను చూడండి. బొమ్మ ఆధారంగా సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలు చూడండి వీటికి అదే అర్థం వచ్చే పదాలను పారం ఆధారంగా రాయండి.

అ.	తొందరగా	ఉసి.	ఇంతకుముందు కాలం
ఆ.	దురాక్రమణ	బుయి.	ప్రాణులు
ఇ.	శబ్దాలు	బుయా.	విల్లవాళ్లు
ఈ.	సంతోషం	ఎ.	వాహనాలు
డి.	కాలువలు	వీ.	వేగంగాపోవడం

2. కింది పదాలలో భిన్నమైన పదాన్ని గుర్తించి గీతగీయండి.

అ.	పులి, సింహం, ఎలుగుబంటి, కుక్క
ఆ.	బావులు, నదులు, సముద్రాలు, చెరువులు
ఇ.	కారు, సూర్యాటర్, సైకిలు, లారీ
ఈ.	బీడిపొగ, వాహనాలపొగ, సాంఖ్యాణిపొగ, ఛ్యాక్టరీపొగ

3. కింది పద్ధికను చదివి అందులోని ప్రకృతి-వికృతులను రాయండి.

శ్రీ	అ	ద	వి	ల	చ్చి
శ	స	ఆ	శ	బ్బం	అ
కుం	ద్దు	రా	త్తి	పొ	టు
డ	ల	క్షీ	సిం	హం	వి
స	సిం	స	ము	ద్రం	అ
త్తు	గం	వ్వ	ఆ	స	మ్ము
వ	భూ	మి	వి	బు	మ్ము
కుం	డం	ము	రా	తి	రి

ఉదా॥	ప్రకృతి - వికృతి
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. పారంలో గల ఆంగ్లపదాలను వాటి అర్థాలను రాయండి

ఉదా:- దాక్షరు - వైద్యుడు

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది భాషీలను విభక్తులతో పూరించండి. విభక్తుల పేర్లు రాయండి.

- అ. రాజు సేనల వచ్చాడు. ()
- ఆ. దొంగతనం చేయడం పేదవానిగా ఉండటం మేలు. ()
- ఇ. వృద్ధుల ఆదరించాలి. ()
- ఈ. దొంగల పోలీసులు గాలిస్తున్నారు. ()

2. కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

విగ్రహవాక్యం	సమాసం పేరు
--------------	------------

- అ. కృష్ణర్జునులు =
- ఆ. శివకేశవులు =
- ఇ. నిరాశనిస్మిపులు =
- ఈ. భయాందోళనలు =
- ఉ. న్యాయాన్యాయాలు =

3. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

- అ) నీవెక్కడ = +
- ఆ) లేకుంటే = +
- ఇ) మరేమి = +
- ఈ) రామూలయం = +

4. కింది పదాలను కలిపి రాయండి

- అ) మేన + అత్త =
- ఆ) మనసు + ఐన =
- ఇ) ఏమి + అంటిమి =
- ఈ) దేవ + ఇంద్రుడు =

5. కింది ఇచ్చిన పదాలతో ఖాళీలను పూరించండి. భాషాభాగాల పేర్లను రాయండి.

(అతను, కమ్మగా, కొబ్బరికాయ, వెళ్ళి, అబ్బా)

ఉదా: శంకర్ పామును చూసి అమ్మా! అంటూ పరుగెత్తాడు (అవ్యయం)

- అ) రాధ గుడికి వెళ్ళి కొట్టింది. ()
- ఆ) అమ్మ చేసిన పాయసం గా ఉన్నది. ()
- ఇ) గోపాలు డాక్టర్ కాదు, యాక్టరు కూడా. ()
- ఈ) నవీన్ బాసరకు సరస్వతీ దేవిని దర్శించుకున్నాడు. ()
- ఉ) రవి ఉరుకుతూ కిందపడి! అని అరిచాడు. ()

ప్రాజెక్టుపని

పర్యావరణానికి సంబంధించిన పాటలను, కవితలను లేదా గేయాలను సేకరించండి. నివేదిక రాసి తరగతిలో ప్రదర్శించండి.

(లేదా)

అడవులు / పశువులు / పక్కలు / చెరువులు / నేలతల్లి / బాపుల గొప్పతనాన్ని తెలిపే వ్యాసాలను సేకరించి నివేదిక రాసి తరగతిలో ప్రదర్శించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రతి ఒక్కరి భాద్యత’ అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ మాట్లాడగలను. అపును / కాదు
- ★ అపరిచితమైన పేరాను చదివి పట్టికను పూరించగలను. అపును / కాదు
- ★ ఇచ్చిన అంశాన్ని విశేషిస్తూ రాయగలను. అపును / కాదు
- ★ ఇచ్చిన అంశానికి సంబంధించి పోస్టర్ తయారుచేయగలను. అపును / కాదు

చెఱపబోకు నీరు చెఱువు బావినదుల
కోటి జీవులెల్ల కోలుకోవు
జలము సుధిగుండ జాడ్యముల్లోలగును
వినర వినర ఓరి! విష్ణవరుడ!

ఉపవాచకం

ఆజ్ఞానుబాహుడు...

అరివీరభయంకరుడు...

రణరంగంలో ఎదురులేని ధీరుడు...

ముగ్గనిర్మాణధురంధరుడు...

కళాపోషణలో సాచిలేని రసజ్ఞుడు...

అతడొక చారిత్రక పురుషుడు...

అతడే...

1. సామనాయి

(చాలిత్తక వీరగాథ)

గద్వాల కోటి ప్రవేశ ద్వారం (ప్రస్తుతం)

శతాబ్దాల చరిత్ర గల ఈ సంస్కారపు రాజులలో మొదటివాడు, ప్రసిద్ధి వహించినవాడు సోమనాదికి ‘పెద్ద సోమభూపాలుడు’ అనే ప్రసిద్ధ నామం కూడ ఉన్నది. ఇతడు ట్రీ.ఎ. 1750 ప్రాంతంవాడు. బక్కమ్మ పెద్దారెడ్డిలు ఈయన తల్లిదండ్రులు. భార్య లింగమ్మ. గద్వాల కోటను నిర్మించినది ఇతడే. అనేక యుద్ధాలలో విజయాలను పొందినవాడు. దైవసహయంచేత ఈయనకు గౌప్య నిధి దౌరికింది. ఆ ధనంతో నగరాన్ని, దేవాలయాలను అభివృద్ధి చేసి, కంచి, శ్రీరంగం, తిరుపతి వంటి చోట్లనుంచి వచ్చిన అనేకమంది కళాకారులకు బహుమానాలను ఇచ్చిన కళాభిమాని. గద్వాల సంస్కారంలోని కాణాదం పెద్దన మొదలైన కవులు రామాయణాది గ్రంథాలు రచించారు. ఈవిధంగా గద్వాలసంస్కారం తెలుగు సాహిత్యాభివృద్ధికి చేయుతనిచ్చింది. సోమనాది ఆరడుగుల ఎత్తుగల గంభీరవిగ్రహం, దృఢమైన నల్లనిశరీరం, సాముచేత కండలు తిరిగిన పొడవైన చేతులు కలిగినవాడు. మిత్రులకు గంభీరంగ, శత్రువులకు ప్రతయకాల రుద్రునివలె కనిపించేవాడు. అతడు తెల్లని గౌప్య జాతిగుర్ంమీద స్వారిచేస్తూ, యుద్ధరంగంలో కలయితిరుగుతూ అజేయుడై ఉండేవాడు.

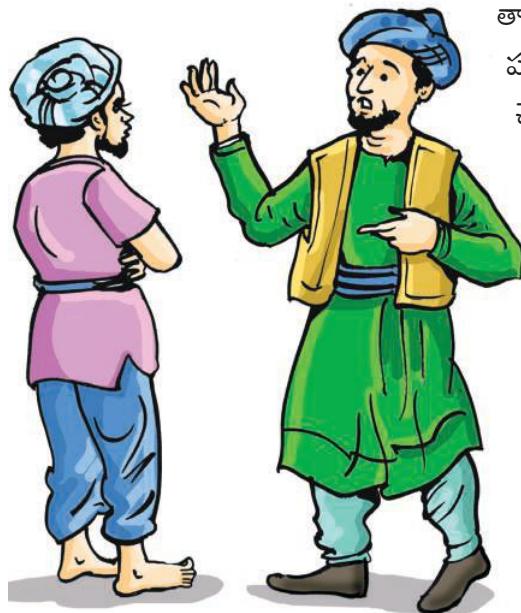
సోమనాద్రి ‘పూడూరు’ ను రాజధానిగ చేసుకొని ఆ ప్రాంతాన్ని కొంతకాలం పాలించాడు. నేడు గద్వాల పట్టణంగ ప్రసిద్ధకెక్కిన ప్రదేశమంతా ఆ రోజుల్లో దట్టమైన అరణ్యపొంతంగ ఉండేది. ఒకసారి వేటాడడానికి వెళ్లిన సోమనాద్రి ఆ ప్రాంతాన్ని చూసి, అది తన రాజధానికి అన్ని విధాలా అనుకూలమైనదిగా ఉంటుందని భావించాడు. వెంటనే అక్కడ కోట నిర్మాణం చేపట్టాడు. అయితే ఆ ప్రదేశానికి సమీపంలోనే ఉన్న ‘ఉప్పేడు’ కోటను సయ్యద్ దావూద్ మియా పాలిస్తున్నాడు. అతడు గోల్ండు కోట పాలకుడు, నిజాం నవాబూ అయిన నాసిరుద్దోలాకు ఆప్పుడు. దావూద్ మియా, సోమనాద్రి కోట నిర్మిస్తున్న స్థలం తన ఏలుబడిలో ఉన్నదని అందువల్ల కోట కట్టడానికి వీలులేదని అడ్డు చెప్పాడు.

సోమనాద్రి బాగా ఆలోచించాడు. కార్యసాధకుడైన సోమనాద్రి కోట నిర్మాణం అడ్డుకోవడ్డని, నిర్మాణం పూర్తికాగానే తగినంత కప్పం చెల్లిస్తానని చెప్పి, సయ్యద్ మియాను అంగీకరింపజేశాడు. వేగంగా కోట నిర్మాణం పూర్తి చేశాడు. అనుకున్నట్లుగా సోమనాద్రి కప్పం చెల్లించలేదు. పైగా గొప్ప సైన్యాన్ని సిద్ధపరచుకొని, దావూద్ మీదికి దండయాత్రకు సిద్ధపడ్డాడు. విషయం తెలుసుకొన్న దావూద్ మియా మండిపడ్డాడు. ముందువెనకలు ఆలోచించకుండ సోమనాద్రి మీద యుద్ధం ప్రకటించాడు. రాయచూరు నవాబయిన బసరు జంగు, ప్రాగటూరు కోటకు అధిపతి అయిన ఇదురుసాబు తమ తమ సేనలతో వచ్చి యుద్ధరంగంలో సయ్యద్కు బాసటగా నిలిచారు. ఇరుపక్కాల సైన్యాలు గద్వాలకు, రాయచూరుకు మధ్య ప్రాంతమైన ‘ఆరగిడ్’ దగ్గర మోహరించాయి. సంకుల సమరం జరిగింది. కొంత సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని, సోమనాద్రి స్వయంగా రాయచూరు నవాబును ఢీకొన్నాడు. సోమనాద్రి ధాటికి తట్టుకోలేని బసరుజంగు యుద్ధంనుంచి తప్పుకొని, తన సైన్యంతో ఇంటిముఖం పట్టాడు. సోమనాద్రి పరాక్రమాన్ని గమనించిన ప్రాగటూరు నవాబు కూడ బుద్ధితెచ్చుకొని మెల్లగ జారుకున్నాడు. ఉప్పేడు నవాబు సయ్యద్ దావూద్ మియా మాత్రం మిగిలి, ఏకాకి అంఱపోయాడు. ఇక చేసేదిలేక, తాను కూడ ఉప్పేడు దారిపట్టి ఏనుగుపై పారిపోతున్నాడు. సోమనాద్రి తన గుర్తాన్ని ఏనుగుమీదికి ఉనికొల్పాడు. దావూద్ మియా భయపడి ప్రాణాలు దక్కించుకోవడం తప్ప వేరే మార్గం లేదని భావించాడు. వెంటనే తన అపజయాన్ని అంగీకరిస్తూ సోమనాద్రిని శరణ కోరుకున్నాడు.

ఇక ముందెన్నడు సోమనాద్రి జోలికి రానని మాట ఇచ్చాడు. యుద్ధ పరిపోరంగా తన యుద్ధచిహ్నాలైన నగారా, పచ్చజెండా, ఏనుగులను సోమనాద్రికి సమర్పించుకొని, తలదించుకొని ఉప్పేడు చేరుకున్నాడు.

ఎట్లానో ఆరాత్రి గడిపాడు సయ్యద్ దావూద్ మియా. మర్చాడు ఉదయాన్నే తన కోటమీదకి ఎక్కి, గద్వాల కోటకేసి చూశాడు. గద్వాల కోటపై రెపరెపలాడుతున్న తన పచ్చజెండా కనిపించేసరికి కడుపులో మండింది. ఎట్లాగైన

తాను కోల్పోయిన వాటిని వెనక్కి తెచ్చుకోవాలనుకున్నాడు. వెంటనే పల్లకిలో పైదరాబాద్ పోయి గోల్గొండ నవాబుతో తన దీనస్థితిని చెప్పుకున్నాడు. సోమనాద్రిని దండించి తనకు మనశ్యాంతిని చేకూర్పుని కోరాడు. నిజాం నవాబు నాసిరుద్దోలా, సోమనాద్రి మీదకు దండయాత్ర మంచిది కాదని, ఆ ఆలోచన మానుకోమని రకరకాలుగా నచ్చజెప్పాడు. కాని సయ్యద్ మియా తాను పట్టిన పట్టు విడవలేదు. చేసేది లేక, నిజాం నవాబు గొప్ప సైన్యంతో సోమనాద్రిమీద యుద్ధానికి బయలుదేరాడు.

పూర్వం సోమనాద్రి చేతిలో ఓడిపోయి, పరాభవంతో కుంగిపోతున్న రాయచారు, ప్రాగటూరు నవాబులు తమ కక్క తీర్చుకోవాలనే కోరికతో నిజాం సైన్యంలోకి వచ్చి చేరారు. ఈలోగా గుత్తి దుర్గాధిపతి టీకు సుల్తాను, కర్రూలు నవాబు దావూద్ భాన్, బజ్యారి నవాబు తమ పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించడానికి మంచి ఉత్సాహంతో వచ్చి కొత్తగా నిజాం సైన్యంలో చేరారు.

తుంగభద్రానదికి దక్కిణాన ఉన్న ‘నిడుదూరు’కు చేరుకున్నది నిజాం సైన్యం. తుంగభద్రకు ఉత్తర తీరంలో ఉన్న ‘కలుగోట్ల’ గ్రామంలో సోమనాద్రి సైన్యం విడిది చేసింది. ఈ రెండు గ్రామాల్లో ఇప్పటికీ ఆ నాటి యుద్ధపు ఆనవాళ్ళుగా తాత్కాలిక బురుజులు, మిట్టలు దర్జనమిస్తాయి. ఆలస్యం చేయడం ఇష్టంలేని సోమనాద్రి మొదట తన సైన్యంతో తుంగభద్రానదిని దాటి తెల్లవారకముండే నిజాం సైన్యాన్ని ముట్టడించాడు. సాయంకాలం వరకు భయంకరంగా యుద్ధంచేస్తూ నిజాంసైన్యాన్ని చీల్చి చెండాడాడు. చీకటి పదడంతో తన సైన్యాన్ని మరల్చి, నదిని దాటి ‘కలుగోట్ల’ ను చేరి విశ్రమించాడు.

సోమనాద్రి పరాక్రమాన్ని చూసిన నిజాం నవాబు కలవరపడ్డాడు. వెంటనే దర్శారు చేసి సోమనాద్రిని లొంగదీసుకొనే ఉపాయం చెప్పుమన్నాడు. అప్పుడొక సర్దారు, “సోమనాద్రి శక్తి అంతా అతని గుర్రంలోనే ఉన్నది, దాన్ని వశం చేసుకొంటేగాని అతడు వశం కాడు” అని వివరించాడు. వెంటనే నిజాం ఎట్లాగైనా సోమనాద్రి గుర్రాన్ని దొంగిలించి, అతణ్ణి వంచాలని ఆలోచించాడు. “తెల్లారేసరికి సోమనాద్రి గుర్రాన్ని తెచ్చేవారికి జాగీరు ఇస్తను” అని ప్రకటించాడు. చూస్తూ చూస్తూ మృత్యుముఖంలోకి ఎవరు ప్రవేశిస్తారు? చివరకు ఒక సైన్య సిద్ధమయ్యాడు. ప్రాణాలకు తెగించి నడుముకు కళ్ళొం బిగించి, ఒంటరిగా కలుగోట్లకు ప్రయాణమయ్యాడు. ఎట్లాగో కష్టపడి సైన్య మెల్లగా చప్పుడు కాకుండా గుర్రాన్ని సమీపించాడు. కళ్ళొం తగిలించి పాగానుంచి తప్పించాడు. గుర్రంమీదికి ఎక్కి వేగంగా తిరుగుముఖం పట్టాడు. గుర్రాన్ని చూడగనే నిజాము ఆనందానికి అంతులేకుండ పోయింది. వెంటనే ఆ సైన్యకు జాగీరుతో పాటు ఒక బంగారు కడియాన్ని కూడ బహుమానంగా ఇచ్చాడు.

తెల్లవారింది. గుర్రంలేకపోవడాన్ని గమనించిన సోమనాద్రి సైన్యంలో కలకలం బయలుదేరింది. తన కుడిచెయ్యి పడిపోయిందని భావించాడు సోమనాద్రి. అయినా ధైర్యాన్ని విడువలేదు. నిజాం సైన్యంతో తలపడ్డాడు.

ఆరోజు ఎట్లాగో యుద్ధం సాగించాడు. సాయంకాలం ఉభయ సైన్యాలూ యుద్ధాన్ని విరమించాయి. కలుగోట్ల చేరుకున్న సోమనాద్రి ఆ రాత్రి తనవారితో సమాలోచన చేశాడు. “తెల్లారేసరికి నా గుర్రాన్ని ఎవరు తెస్తారో, వారికి నా గుర్రం ఒక రోజంత ఎంత భూమిలో తిరుగుతుందో అంత భూమిని ఇనాముగ ఇస్తాను” అని ప్రకటించాడు.

గద్వాలకు పదిమైళ్ళ దూరంలో ‘బోచ్చెంగన్నపల్లి’ అనే గ్రామం ఉన్నది. అక్కడినుంచి వచ్చిన బోయసర్దారు హనుమప్పనాయుడు ఈ విషయం తెలుసుకొన్నాడు. వెంటనే గుర్రాన్ని తేవడానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతడు జొన్నచౌప్పను ఒక మోపుగా కట్టి నెత్తిన పెట్టుకొని నిజాం దేరాలను సమీపించాడు. ఆ మోపును అయిదు రూపాయలు ఇస్తేకానీ ఇవ్వను అంటూ బేరం కుదరనివ్వకుండా

సోమనాద్రి గుర్రంకోసం ముందు దేరాలకు పోతున్నాడు హనుమప్ప. ఒక ప్రత్యేక స్థలంలో గుర్రం కనపడింది. గుర్రంకూడా హనుమప్పను చూసి సకిలించింది. గుర్రం కళ్ళలో కాంతి, నిక్కించిన చెవులు, తల ఆడించడం వంటి చేప్పలను చూసిన సిపాయిలు హనుమప్పనాయుడిని అనుమానంగా చూశారు. అయినా గుర్రం దంటువుల్లలకోసం ఇట్లా చేసిందనుకొని సమాధానపడ్డారు.

గుర్రాన్ని చూసిన హనుమప్పనాయుడు చొప్పను అతి తక్కువ ధరకు విక్రయించాడు. కొంత సేపటికి ఒకడు వచ్చి క్రయధనం ఇచ్చి వెళ్ళిపోయాడు. ఇదే తగిన సమయమని భూమించిన హనుమప్ప వెంటనే గుర్రపు పాగా (అశ్వశాల)లో ఉన్న గడ్డికుప్ప కిందికి దూరాడు. వెల్లకిలా పడుకున్నాడు. గుర్రం కూడా హనుమప్ప కనిపించకపోవడంతో తన్నుకుంటూ కాళ్ళకు కట్టిన గూటాన్ని ఊడబెరికింది. వెంటనే ఒక సిపాయి వచ్చి గూటాన్ని గడ్డిపై మోపి భూమిలోకి పాతాడు. హనుమప్పనాయుడి అరచేతిని చీల్చుకుని ఆ గూటం భూమిలోకి పాతుకు పోయింది.

నొప్పితో ప్రాణాలు పోయే స్థితి వచ్చినా, స్వామి కార్యం తలుచుకుంటూ, కదలక మెదలక ఆ బాధను ఓర్చుకున్నాడు హనుమప్ప. అర్ధరాత్రి అయింది. సైనికులు అంతా నిద్రిస్తున్నారు. హనుమప్ప తనమీద ఉన్న గడ్డిని పక్కకు నెట్టి కూర్చున్నాడు. కుడి చేయి కదలడం లేదు. గూటం కూడా కదలడం లేదు. ఆలస్యం చేయకుండా ఎడమచేత్తో తన నడుముకు ఉన్న కత్తిని లాగాడు. కుడిచేతిని నరుక్కున్నాడు. రక్తపు మడుగులో ఉన్న మొండి చేతిని తలపాగలో చుట్టి గుర్రాన్ని తీసుకొని దేరాలు దాటాడు.

అర్థగంటలో, ఆనందంతో సోమనాది ఎదుట గుర్రంతో నిలబడ్డాడు హనుమపు. ఎదమచేత్తో సలాం చేశాడు. రాజు కోపంతో కన్నెర చేశాడు. హనుమపు తన మొండిచేతిని చూపించి, జరిగిందంత వివరించాడు. రాజు ఆశ్చర్యపోయాడు. నాయుణ్ణి కౌగలించుకొని సన్మానించాడు. అన్న మాట ప్రకారం అప్పటికప్పుడే ఒక దానశాసనాన్ని రాయించి ఇచ్చాడు. గుర్రాన్ని చూడగానే సోమనాది ఉత్సాహం ఉరకలు వేసింది. ఉదయాన్నే తన సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని నిజాం సైన్యంమీద విరుచుకుపడ్డాడు. సోమనాది జయభేరి ధ్వనులు నిజాంసైన్యం గుండెల్ని బద్దలుచేశాయి. సోమనాదిసైన్యం నిజాంసైన్యాన్ని దావానలంలా చుట్టుముట్టింది. భయంకరంగ యుద్ధం సాగింది. ఆనాటి యుద్ధంలో ప్రాగటూరు, బళ్చారి నవాబులు హతులయ్యారు. సాయంకాలానికి నిజాం సైన్యాన్ని కర్ఱాలు కోట వరకు తరమడం జరిగింది. సోమనాది కూడా కొద్దిమంది సైన్యం సైన్యాన్ని తరుముకుంటూ కర్ఱాలు కోటలోకి ప్రవేశించాడు. అంతలో ఆకస్మాత్తుగా కోట తలుపులు మూతపడ్డాయి. కొద్దిమందితో సోమనాది కోటలోపల ఉన్నాడు; మిగిలిన సైన్యం కోట బయట ఉండిపోయింది.

గద్వాల సర్దారులకు భయం ఎక్కువయింది. దిక్కుతోచడం లేదు. కోట తలుపులను చీల్చడానికి ముమ్మరంగా ప్రయత్నించారు. కాని ఘలితం లేకుండ పోయింది. కోట లోపల ఏం జరుగుతున్నదో, బయట ఉన్న గద్వాల సైన్యానికి తెలియలేదు. కొద్ది మందితోనే కోట లోపల ఉన్న తమ నాయకుడు మరణించి ఉంటాడని భావించారు. గద్వాలలో ఉన్న లింగమ్మరాణికి పరిస్థితిని తెలియజేస్తు, తాము తిరిగి వస్తామని కబురు పంపారు. ఆ వీరనారి సమాధానంగా కొన్ని గాజులు, చీరలు, పసుపు, కుంకుమ పంపింది. గద్వాల సర్దారులకు సిగ్గు, క్రోధం కలిగాయి. వెంటనే రెట్టింపు పట్టుడలతో, ఛైర్యంతో రంగంలోకి దిగారు. ఎట్టకేలకు కోట తలుపులను పగలగొట్టి లోపలికి ప్రవేశించారు.

కోటలోపల కొద్దిమంది సైన్యంతోనే ఉన్న సోమనాది వీరోచితంగ పోరాదుతున్నాడు. తన సైన్యం చాలవరకు హతుమైంది. ఈలోగా బయట ఉన్న తన సైన్యం లోపలికి ప్రవేశించి తనకు బాసటగ నిలిచింది. నిజాం సైన్యంలో అలజడి హెచ్చింది. పిడికెదుమందితోనే సోమనాది కోటలోపల అల్లకల్లోలం సృష్టించాడు. ఇప్పుడు తెల్లవారితే ఇంకేం చేస్తాడో అని భయపడ్డారు. చావగా మిగిలిన గుత్తి, రాయచూరు నవాబులు యుద్ధవిముఖులయ్యారు. ఈ స్థితిలో సోమనాదితో సంధి చేసుకోవడమే అన్ని విధాల మంచిదని మంత్రులు నిజాం నవాబుకు ముక్కుకంరంతో నచ్చజెప్పారు. ఈ యుద్ధానికి అసలు కారకుడయిన సయ్యద్ దావూద్ మియా ఏం చేయాలో తెలియక ఉరుకున్నాడు.

నిజాం నవాబు మరునాడు ఉదయమే సంధి కోరుతూ సోమనాది దగ్గరకు ఒక రాయబారిని పంపాడు, సమయస్వార్థి గల సోమనాది కూడ సంధికి అంగీకరించాడు. యుద్ధపరిపోరంగా కర్ఱాలులోని కొండారెడ్డి బురుజులో ఉన్న ‘ఎల్లమ్మ’ ఫిరంగిని, రాయచూరు నవాబు అధీనంలో ఉన్న ‘రామ, లక్ష్మణ’ అనే పేర్లుగల రెండు ఫిరంగులను సోమనాది స్వీకరించాడు. కర్ఱాలు ఏలుబడిలోని కొంతభాగాన్ని సోమనాదికి ఇచ్చారు. ఈ ప్రకారం సోమభూపాలుడు సంధి చేసుకొని, యుద్ధపరిపోరం పొంది, విజయాత్మాహంతో గద్వాల కోటకు చేరుకున్నాడు.

యుద్ధం ముగిసిన తరువాత సోమనాది తాను అన్నమాట ప్రకారం గుర్రం ఒక దినం తిరిగినంత భూమిని హనుమపునాయుడికి ఇనాముగ ఇచ్చాడు. ఈ నాటికి బొచ్చెంగన్నపల్లిలో హనుమపు సంతతివారు ఆ భూములను అనుభవిస్తు, తమకు ఆ భూమి ఎక్కువ కావటంవల్ల అందులో కొంత భూమిని ఇతరులకు ఇనాముగ ఇచ్చి తమ దాతృత్వాన్ని చాటుకున్నారు.

(సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారి ‘శైందవ ధర్మవీరులు’ అనే గ్రంథం ఈ కథకు ఆధారం)

ఉపవాచకం

పచ్చని అడవిలో ఇసుకవేసై రాలనంత జనం
 కంకవనం తోడుగా కుంకుమ బరిణెలో గద్దెలకు పయనం
 కోయపూజారులతో కొలువైన చిలుకలగుట్ట దేవగణం
 తడిబట్టల తానాలతో పూనకాల ప్రభంజనం
 నిలువెత్తు బెల్లాలు తల్లులకు మొక్కలుగా సమర్పణం
 సంప్రదాయ వేషధారణల నృత్యాల సమైక్యం
 రెండేళ్ళకొకసారి అంబరమంటే సంబురం - మన మేడారం
 కోరిన కోరికలు తీర్చే తెలంగాణ రాష్ట్ర కొంగు బంగారం.

2. మన జాతర - జన జాతర

(సమ్మక్క - సారక్కల మేడారం జాతర)

జాతర అంటే జనం ఒక్కచోట గుమిగూడడం, కష్టం నుఖం చెప్పుకోవడం. జాతర పదం సంస్కృతపదం ‘యూత్ర’ కు వికృతిరూపం. ఇప్పుడు ఉత్తరాలు, సెల్ఫోన్లు, రవాణసాకర్యాలు ఉన్నాయి కాని ఇవేపీ లేని కాలంలో సకలజనం కలుసుకుని మాట్లాడుకునేది జాతరలోనే. పుట్టినా, చనిపోయినా, ఈ వార్తలన్నీ తెలిసిపోయేది జాతరలోనే. ఊరికి దూరంగా వాగుపక్కనో, అడవిమధ్యనో జాతరలు రెండు మూడు రోజులు జరిగేవి. జనం బండ్లు కట్టుకొని వంటసామాగ్రి తీసుకుని పోయి రెండు మూడు రోజులు ఆట్చీయులతో కలిసి కడుపునిండా మాట్లాడుకొని వచ్చేవారు. మనుషులు కలుసుకోవడం, ఒక ఊరిలో జరిగిన మార్పులు, వింతలు విశేషాలు మరో ఊరికి తెలియడం ఈ జాతరల వెనుక ఉన్న అసలు ఉద్దేశం. ప్రస్తుతం భారతదేశంలోనే అతిపెద్ద జాతరగా పేరుపొందిన ‘మేడారం’ గిరిజన జాతర గురించి తెలుసుకుండా.

జాతర జరిగే స్థలం : జయశంకర్ జిల్లా తాడ్వాయి మండలం మేడారం గ్రామం దగ్గర అడవిమధ్యలో ‘చిలకల గుట్ట’ ఉన్నది. చుట్టూ దట్టమైన అడవి. ఇక్కడ రెండేండ్లుకొకసారి మూడు

రోజులపాటు జాతర జరుగుతుంది. మాఘ శుద్ధ పౌర్ణమి (ఫిబ్రవరినెలలో) మొదలుకొని మూడురోజులపాటు జరిగే ఈ జాతరనే సమ్మక్క - సారక్క జాతర అంటారు. ఇది పూర్తిగా గిరిజన సంప్రదాయరీతిలో జరిగే జాతర. కేవలం మన రాష్ట్రంనుంచేకాక పొరుగు రాష్ట్రాలైన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, చత్తీస్గఢ్, జార్ఖండ్, మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రాల నుండి కూడా లక్ష్మలమంది భక్తులు వచ్చి మొక్కలు తీర్చుకుంటారు.

ఎవరీ సమ్మక్క - సారక్క : గిరిజనులు దేవతామూర్తులుగా కొలిచి ఆరాధించే సమ్మక్క సారక్కలు ఇద్దరు తల్లికూతుళ్లు, గిరిజన హక్కులకోసం ఎదురుతిరిగి పోరాడిన వీరవనితలు.

12వ శతాబ్దంలో శూర్పు కరీంనగర్ జిల్లా 'పొలవాస' ప్రాంతాన్ని గిరిజనదొర మేడరాజు పొలిస్తుండేవాడు. అతడికి సంతానం లేదు. ఒకనాడు వేటకు వెళ్లి అడవిలో పులుల మధ్య ఆడుకుంటున్న చిన్నపిల్లలు చూశాడు. దేవుడిచ్చిన వరంగా భావించి ఆ పొపను ఇంటికి తెచ్చి సాదుకున్నాడు. సమ్మక్క అని పేరుపెట్టుకున్నాడు. చిన్నపుట్టినుంచే సమ్మక్క చెట్లవైద్యం చేస్తూ తోటి గిరిజనులను రక్కించేది. ఆమెకు మహిమలు ఉన్నాయని, దేవతామూర్తి అనీ గిరిజనులు భావించేవారు. సమ్మక్క గిరిజన గూడానికి తలలో నాలుకయింది.

ఆమెకు పెండ్లి వయసు వచ్చింది. మేడరాజు మేనల్లుడు పగిడిద్దరాజు. ఇతడు కాకతీయులకు సామంతరాజుగా ఉండి మేడారంను పొలిస్తుండేవాడు. పగిడిద్దరాజుకు సమ్మక్కనిచ్చి పెళ్లి చేశారు. సమ్మక్క మేడారం రాజ్యంలోకి అడుగుపెట్టింది. వీరికి నాగులమ్మ, సారలమ్మ అనే ఇద్దరు బిడ్డలు, జంపన్న అనే కొడుకు పుట్టారు. సమ్మక్క ప్రజల పక్కం వహించి పరిపాలనలో మార్పులు చేసింది. గిరిజనులకోసం ఎన్నో సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టింది. ప్రజల బాగోగులు స్వయంగా తెలుసుకున్నాడు. మహారాణులంటే మేడల్లోనే ఉంటారు. ప్రజలకు కనిపించరు. కాని మేడారం మహారాణి సమ్మక్క మాత్రం ఎప్పుడు ప్రజలమధ్యనే ఉండేది.

యుద్ధం అనివార్యం : అప్పుడు కాకతీయ సామ్రాజ్యాన్ని ప్రతాపరుద్రుడు పొలిస్తుండేవాడు. రాజ్యవిస్తరణలో భాగంగా పొలవాసపై దండెత్తాడు. కాకతీయ సైన్యాన్ని ఎదిరించలేక మేడరాజు పొరిపోయి అల్లుడు పగిడిద్దరాజు వద్ద అజ్ఞాతంగా కాలం గడుపుతున్నాడు. తన సామంతరాజు పగిడిద్దరాజు మేడరాజుకు ఆశ్రయించినట్టు ప్రతాపరుద్రునికి తెలిసి కోపంగా ఉన్నాడు.

అప్పుడే కరువు కాటకాలోచ్చాయి. వానలు పడక పంటలు పండలేదు. ప్రజలనుంచి నిర్మంధంగా పన్నులు వసూలు చేయడం సమ్మక్కకు ఇష్టంలేదు. ఆదాయంలేక కాకతీయులకు కట్టాలిన కప్పం కట్టలేదు. ఇట్లా రెండు మూడేండ్లు గడిచాయి. కప్పం కోసం కాకతీయులు ఒత్తిడి చేశారు. పగిడిద్దరాజు ప్రజలను పీడించి పన్నులు కట్టలేనన్నాడు. అంతేగాక తన రాజ్యాన్ని స్వతంత్ర రాజ్యంగా ప్రకటించు కున్నాడు.

అనలే పగిడిద్దరాజుమీద కోపంతో ఉన్నాడు ప్రతాపరుద్దుడు. ఈ పనితో వెంటనే యుద్ధం ప్రకటించాడు. అతని మంత్రి యోగంధరాయణని నాయకత్వంలో సైన్యం లక్ష్మివరం దగ్గర స్థావరం ఏర్పరుచుకున్నది.

సమ్మక్క వీరోచిత పోరాటం : యుద్ధవార్త విన్న సమ్మక్క భయపడలేదు. భద్రకు ధైర్యాన్ని నూరి పోసింది. తమ ప్రజలకోసం ప్రాణాలు ఇవ్వడానికైనా సిద్ధమన్నది. యుద్ధం మొదలయింది. సంప్రదాయ ఆయుధాలు ధరించి సమ్మక్క కూడా యుద్ధరంగంలోకి దిగింది. వీరితోపాటు కొండాయి, గోవిందరాజు, కూతుర్లు నాగులమ్మ, సారలమ్మ, కొడుకు జంపన్న వీరోచితంగా పోరాదారు.

ఆతిపెద్ద సామ్రాజ్యమైన కాకతీయరాజు సైన్యం ముందు పగిడిద్దరాజు సైన్యం నిలబడలేకపోయింది. ఒక్కుక్కరుగా అందరు వీరమరణం పొందుతున్నారు. వీరోచితంగా పోరాడుతు గాయపడిన జంపన్న పక్కనే ఉన్న సంపెంగ వాగులోకి దూకి వీరమరణం పొందాడు. పగిడిద్దరాజు కూడ శత్రువుల చేతిలో హతం అయ్యాడు. చివరకు ఒక సమ్మక్క మాత్రమే మిగిలింది. కత్తి పట్టి వీరోచితంగా పోరాడుతూ శత్రుసైన్యాలను ఎదుర్కొన్నది.

యుద్ధంలో ముందుండి పోరాడుతారు తప్ప వెనకనుంచి వచ్చి దెబ్బకొట్టరు. ఇది యుద్ధానీతి. సమ్మక్క పోరాటాన్ని చూసి కాకతీయసైన్యం ఆందోళన చెందింది. ఒక సైనికుడు దొంగచాటుగా వెనకనుంచి వెళ్లి బల్లెంతో వీపులో పొడిచాడు. గాయపడిన సమ్మక్క గుర్రంమీద ఈశాన్యదిక్కున ఉన్న చిలకల గుట్టమీదికి పోయింది. ఎంత వెతికినా మళ్లీ ఎవరికీ కనిపించలేదు. ఆమెకోసం వెదుకుతున్న గిరిజనులకు ఓ నెమలినార చెట్టు, దానికింద ఓ పుట్ట. పుట్టమీద ఓ కుంకుమ బరిణ కనిపించింది.

ఆ బరిణలో పసుపు, కుంకుమ, చెట్లమూలికలు కనిపించాయి. సమ్మక్క తల్లి దేవతారూపం పొందిందని గిరిజనులు నమ్మారు.

రాజు కల : మేడారం కాకతీయుల వశమయింది. విజయగర్వంతో ఉన్న ప్రతాపరుద్రుని కలలో కులదైవం ‘ఏకవీరాదేవి’ కనిపించి సమ్మక్క మానవ రూపంలో వచ్చిన దేవత అని ఆమెకు జాతర జరిపించాలని చెప్పిందట. వెంటనే రాజు తన పురోహితుడిని మేడారం పంపి జాతర ఏర్పాట్లకు అదేశించాడట.

జాతర జరిగే విధం : జాతరకు ప్రత్యేకంగా గిరిజన పురోహితులు ఉంటారు. వారు నియమనిష్టులతో జాతర కార్యక్రమం చేస్తారు. చిలకలగుట్టను గిరిజనులు పవిత్రమైనదిగా భావిస్తారు. ఆ గుట్టపైకి ఎవరూ పోరు.

జాతరకు ముందర ఒక కోయ యువకుడు చిలకలగుట్ట మీదికి పోయి పసుపు కుంకుమ ఉన్న బరిణు, వెదురుగడను తెచ్చి గద్దెలపై నిలపడంతో జాతర మొదలవుతుంది. అతడు పూనకంతో ఉంటాడు. సమ్మక్క గాయపడ్డ చోటును తల్లిగద్ద అని, సారలమ్మ వీరమరణం పొందిన చోటును పిల్లగద్ద అని అంటారు. ఈ తత్తంగాన్ని ‘దేవతలను ఆహ్వానించడం’ అంటారు. తర్వాత భక్తులు గద్దెలను దర్శించుకోవడం మొదలవుతుంది. మూడవనాడు దేవతల వనప్రవేశంతో జాతర ముగుస్తుంది.

అమృవారి మొక్కలు : భక్తులు వివిధ రకాలుగా మొక్కలు చెల్లించుకుంటారు. ఈ జాతరలో బెల్లన్ని ‘బంగారం’ అంటారు. భక్తులు నిలువెత్తు బంగారాన్ని అమృవారికి చెల్లించుకుంటారు. అంటే తమ బరువుకు సరిపోయిన బంగారాన్ని కొని ఆక్కడ పంచిపెడుతారు. అంతేకాకుండ ఒడి బియ్యం, తలవెంటుకలు ఇయ్యడం, వెదురుతొట్టె కట్టడం, కోడెలను కట్టేయడం ద్వారా తమ మొక్కలు చెల్లించుకుంటారు.

వందల సంవత్సరాల చరిత్ర ఉన్న ఈ జాతర 1940 నుండి ఎక్కువ ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. 1996 సంవత్సరం నుండి ప్రభుత్వం ఈ పండుగను అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ఈ పండుగకు మరింత ప్రాచుర్యం ఏర్పడింది.

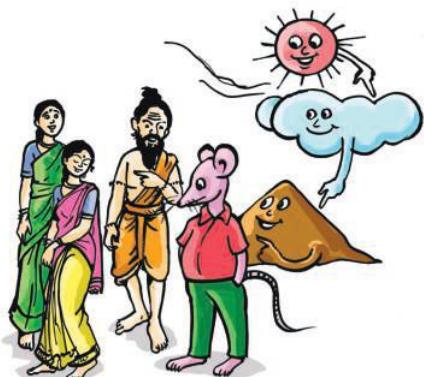
పర్యావరణాన్ని రక్షించండి : మానవ మనుగడకు, అభివృద్ధికి ప్రకృతి ఎంతో ముఖ్యం. చెట్లు, గుట్టలు, వాగులు, వంకలు, ఏర్పు వీటిని కాపాడుకోవలసిన బాధ్యత మనమేద ఉన్నది. ఇవి లేకుంటే వర్షాలుండవు. వనరులు ఉండవు. కరువులు వచ్చి ప్రజలు ఇబ్బందులు ఎదుర్కొంటారు. ఇప్పుడు ప్లాస్టిక్ వాడకం ఎక్కువయింది. ఏ జాతరకు వెళ్లినా ప్లాస్టిక్ చెత్త కుప్పలు కుప్పలుగా తయారపుతున్నది. ప్లాస్టిక్ వాడకంతో పర్యావరణం దెబ్బతింటున్నది. జాతరలపేరిట ప్లాస్టిక్ చెత్తను తయారుచేయడం, అడవులను నరకడం వంటి వాటిని నివారించాలి.

జాతరలతో సుఖసంతోషాలు పొందాలే కానీ పర్యావరణాన్ని పొడుచేసుకోకూడదు. మీరు ఎప్పుడు ఏ జాతరకు వెళ్లినా పర్యావరణానికి హాని కలిగించే వనులు చేయకూడదు.

ఉపవాచకం

మామిడి తోరణాలు... మంగళవాద్యాలు...
పూలపందిళ్ళు... దీపాల వెలుగులు...
విందుభోజనాలు... వివాహవేడుకలు...
అన్నీ సిధ్ధం... ఇంతకూ ఎవరిదా పెళ్ళి...?

3. ఎలుకమ్మ పెళ్ళి

తుంగభద్రానది ఒడ్డున ఒక ఊరుండేది. ఆ ఊరికి దూరంగా చిన్న కుటీరంలో బ్రహ్మాయ్, అతని భార్య నివసిస్తూ ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళకు పిల్లలు లేకపోవడంతో ఎవరినైనా తెచ్చి పెంచుకోవాలని భార్యకు కోరిక కలిగింది. భార్యమాట కాదనలేక చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు వెళ్ళి అడిగినా పెంచుకోవడానికి పాపనిచ్చేందుకు ఎవ్వరూ ఇష్టపడలేదు.

ధనం లేకపోయినా బ్రహ్మాయ్కు కొన్ని అపూర్వశక్తులున్నాయి. ఒకరోజున బ్రహ్మాయ్ కుటీరం ముందర కూర్చోని ఉన్నాడు. కాకి ఒకటి ఎలుక పిల్లను ముక్కున కరుచుకొని వెళ్ళుతుండగా జారి బ్రహ్మాయ్ ఇంటిముందర పడింది. వెంటనే బ్రహ్మాయ్, అతని భార్య దాన్ని పైకి తీసి ఒళ్ళంతా తుడిచి చక్కగా నిమిరారు. భార్య భర్తను చూసి, “మనకు పిల్లలు లేరు కదా! మీ మంత్రశక్తిని ఉపయోగించి ఈ ఎలుకను పాపగా మార్చండి” అన్నది.

భార్య మాట కాదనలేక, “సరే, నీ ఇష్టం!” అన్నడు బ్రహ్మాయ్. ఏదో మంత్రం జపించి కమండలంలోని నీళ్ళను ఆ చిట్టెలుకమీద చల్లాడు. వెంటనే ఆ ఎలుక చిన్న పాపగా మారిపోయింది. బ్రహ్మాయ్ భార్య ఆనందించింది. ఆ పాపను అల్లారుముద్దుగా పెంచసాగింది. వాళ్ళిద్దరూ ఆ పాపకు ‘మూపిక బాల’ అని పేరు పెట్టారు.

కొంత కాలం గడిచింది. పాప పెరిగి పెద్దదయింది. ఎప్పుడూ ఒకచోట స్థిరంగా ఉండకుండా తిరగడం అలవాటయింది. కనిపించిన వస్తువులన్నీ కొరుకడం, చిరుతిండ్లకోసం వెతుకడం, పచ్చి కూరగాయలు తినడం, పప్పుడబ్బాలు వెతకడం, వడ్లబస్తుల దగ్గర, బియ్యం బస్తుల దగ్గర తిరుగడం, రంధ్రాలున్న చోటనే ఆటలాడుకోవడం, పిల్లలు కనిపిస్తే భయంతో ఉరుకడం, మూపికబాలకు సహజలక్షణాలుగా మారిపోయాయి.

ఇదిల్లా ఉండగా హరాత్తుగా ఒకరోజున మూషికబాల కనబడకుండా పోయింది. రాత్రి పొద్దుపోయేదాక కూడ బాలిక కనిపించకుండపోవడంతో బ్రహ్మయ్య దంపతులకు అందోళన అధికమయింది. ఉదయం లేవంగనే పరిసరాలన్నీ వెతికారు. ఎక్కడ కనబడలేదు. కనిపించినవాళ్ళందరినీ అడుగుతు ఊళ్ళోకి వెళ్ళారు. ఆనవాళ్ళనుబట్టి అటువంటి బాలిక శివాలయంలో కనిపించిందని ఒకాయన చెప్పాడు.

“మీరు చెప్పిన గుర్తులన్నీ ఉన్న బాలికను నేను శివాలయంలోనే చూశాను. ఆలయ ప్రాంగణంలో వినాయక నవరాత్రుల సందర్భంగా పెద్ద వినాయక విగ్రహం ఒకటి ఏర్పాటు చేశారు. నిన్న ఉదయంనుంచి ఆ బాలిక అక్కడే ఉన్నది” అని అసలు సంగతి చెప్పిందు ఆ మనిషి.

వెంటనే బ్రహ్మయ్య, అతని భార్య శివాలయానికి పోయారు. అక్కడ మూషికబాల పూజారి దగ్గరే కూర్చొని, పూజలో అతనికి సాయం చేస్తున్నది. భక్తులకు ప్రసాదాలు ఇస్తున్నది. తదేకంగా వినాయకుణ్ణే చూస్తూ తన్నయమై పోతున్నది. తల్లిదండ్రులను చూసి, తననక్కడినుంచి తోలుకొనిపోతారేమోననే భయంతో దేవుడి విగ్రహం వెనుకకు పోయి దాక్కున్నది.

విషయం గ్రహించిన బ్రహ్మయ్య, వినాయకుడిపట్ల మూషికబాలకున్న భక్తి నెరిగి, దగ్గరికి పిలిచాడు. భయం భయంగనే తండ్రి వద్దకు వచ్చిన మూషికబాల “నాన్నగారూ! నన్న ఇక్కడి నుంచి తీసుకుపోకండి. నవరాత్రులైపోయే దాకా నేను ఇక్కడే ఉంట” అని బతిమిలాడుకుంటూ కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్నది.

తల్లి వద్దని మందలించబోయింది. కాని తండ్రి కూతురు జన్మవిశేషాన్ని గ్రహించి, “సరేనమ్మా! ఉత్సవాలు అయ్యేదాకా ఇక్కడే ఉండు, కాని నిన్న చూడకుండా మేం ఉండలేము గదా! రోజూ ఉదయమే ఇంటికి వచ్చి స్నానం చేసి, మళ్ళీ పూజ సమయానికి ఇక్కడికి వచ్చేయ్య, సరేనా?” అన్నాడు.

ఇష్టం లేకపోయినా తండ్రి మాట వద్దనలేక సరేనన్నది మూషికబాల.

అయితే నవరాత్రుల తరవాత కూడ మూషికబాలలో మార్పి రాలేదు. వినాయక నిమజ్జనం తరవాత కూడ ఆ అమ్మాయి తెల్లవారుజామునుంచి, రాత్రి గుడిమూనే దాకా గుడిలోనే ఉండేది. శివాలయంలో వినాయకుడి విగ్రహం దగ్గరనే సమయమంతా గడిపేది. శివుడి కంటే గొప్పగా వినాయకుడికి పూజాదికాలు చేసేది. వినాయకుడికి సమర్పించిన నైవేద్యమే తినేది.

కూతురులోని ఈ విపరీత ధోరణి బ్రహ్మయ్యకు నచ్చలేదు. బడిలో వేస్తే మార్పి వస్తుందని ఆశించి, స్థానిక ప్రాధమిక పారశాలలో చేర్చించాడు. అయినా రోజూ గుడికి వెళ్ళి, బడివేళ దాకా వినాయకుడి సేవలో గడిపేది. సెలవు రోజుల్లో అయితే ఇంటిముఖం కూడా చూసేది కాదు. బడిలో

కూడా బాగా అల్లరి చేసేది. ఎక్కుడా స్థిరంగా ఉండేది కాదు. పుస్తకాలన్నీ కొరికేది.

మూడికబాల నాలుగో తరగతిలో ఉండగా ఒక సంఘటన జరిగింది. బహిపిల్లలను తీసుకొని వాళ్ళ టీచర్ అడవిలోని చెరువు దగ్గరికి పిక్నీకు పోయారు. దారిలో గీత అనే ఒక బాలిక ప్రమాదవశాత్తూ, ఆ అడవిలో వేటగాడు పన్నిన వలలో ఇరుక్కుప్పుది. ఎంతమంది ప్రయత్నించినా ఆ వలనుంచి గీతను తప్పించలేక పోయారు. అప్పుడు మూడికబాల తన పదునైన పండతో ఆ వల తాళ్ళను క్షణల్లో కొరికి, గీతను కాపాడింది. దాంతో పిల్లలందరికి మూడికబాలపట్ల ప్రత్యేక అభిమానం ఏర్పడింది. పరుగు పందెంలో కూడా ప్రతిసారీ మూడిక బాలదే మొదటి బహుమతి. మెల్లమెల్లగా మూడిక బాలకు చదువుపట్ల ఇష్టం పెరిగి కళాశాల విద్యకూడా నిరాఫూటంగా పూర్తిచేసింది.

పెళ్ళిదు రాగానే అమ్మాయికి పెళ్ళి చేయాలనుకున్నరు బ్రహ్మాయ్య దంపతులు. “మీ మంత్రశక్తిని మరోసారి ఉపయోగించి అమ్మాయికి యోగ్యుడైన భర్తను తీసుకొనిరండి” అన్నది అతని భార్య.

“నా కూతురు పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే సూర్యుడినైనా తెచ్చి చేస్తా అన్నాడు బ్రహ్మాయ్య. ‘మీకు అంతశక్తి ఉందని నాకు తెలుసు. సూర్యుడే మన అల్లుడోతాడంటే ఇంకేం కావాలి! నిజం చేయండి’ అన్నది.

బ్రహ్మాయ్య సరేనని కళ్ళు మూసుకొని ధ్యానం చేయగా వెంటనే సూర్యుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. తన కూతుర్లు పెంటిచేసుకోమని సూర్యున్ని అడిగాడు.

“మీ అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకోవడం నాకిష్టమే ! కాని అమెకు నేను నచ్చానో లేదో అడుగండి” అన్నాడు సూర్యుడు.

వెంటనే బ్రహ్మాయ్య కూతుర్లు పిలిచి అడిగాడు.

“నాన్నా, మీరు తెచ్చిన వరుడు బాగానే ఉన్నాడు. కాని మరీ వెలుగులు చిమ్ముతున్నాడు. ఇంతటి మిరుమిట్లు గొలిపే కాంతిని భరించలేను” అంటూ కళ్ళు మూసుకొని, “ఇంతకంటే మంచి వరుడు ఎవరూ లేరా?” అన్నది.

సూర్యుడికంటే గొప్ప వాడెవరా? అని ఆలోచించాడు బ్రహ్మాయ్య. వెంటనే సూర్యుడు బ్రహ్మాయ్యను చూసి “నా కంటే మేఘుడు గొప్పవాడు” అన్నాడు.

“ఒకొక్కసారి దట్టమైన మేఘులు, నేను పూర్తిగా భూమిపైకి కనపడకుండ మూనేస్తాయి” అంటూ సూర్యుడు వెళ్ళిపోయాడు. ఇంతలో మేఘుడొచ్చాడు. “మా మూడికబాలను పెళ్ళిచేసుకుంటావా?” అన్నాడు బ్రహ్మాయ్య. కుమారెను కూడా అడిగాడు వెంటనే.

మూడికబాల ఒక్కనిమిషం ఆ మేఘుడి దిక్కుచూసి “నాన్నా! వరుడు అందగాడే గాని నల్లగా ఉన్నాడు. ఇంత కంటే గొప్ప వరుణ్ణి ఎవరైనా చూడండి” అన్నది.

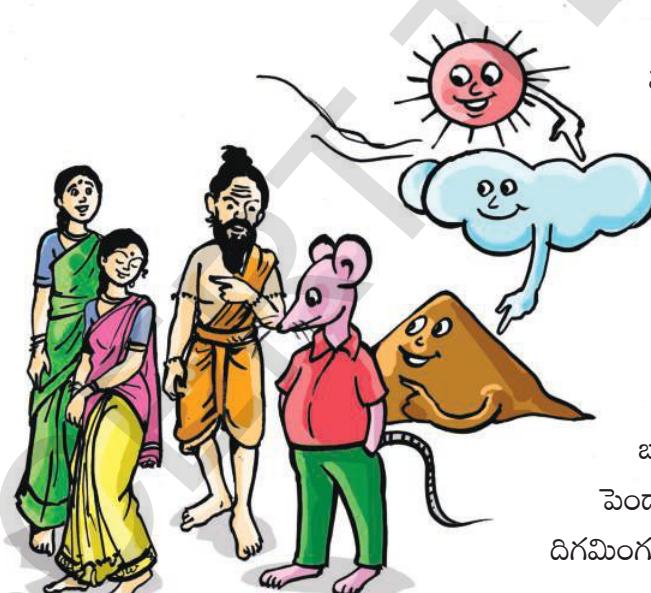
బ్రహ్మయ్య మేఘుడిదిక్క చూశాడు. వెంటనే మేఘుడు “వాయుదేవుడు నాకంటే గొప్పవాడు. తన వేగంతో ఆకాశంలో దట్టంగా అలుముకున్న సన్న నెట్టేస్తుంటాడు” అనుకుంటూ వెళ్లిపోయాడు మేఘుడు.

మేఘుడు పోగానే వాయుదేవుడిని రప్పించగా, అతడిని చూసిన మూడికబాల “అందగాడే కాని, ఇతనికి అస్సలు నిలకడలేదు. ఈయనకంటే మంచివాడూ గొప్పవాడూ లేదా?” అని తండ్రిని ప్రశ్నించింది.

బ్రహ్మయ్య అన్ని దిక్కులా చూశాడు. వెంటనే “వాయుదేవుడు” మీరేం బాధపడకండి. నాకంటే అన్ని విధాలూ బలవంతుడైన “మేరుపర్వతుడు” ఉన్నాడు. నేను నా బలంతోని పెద్దవ్యక్తాలను, ఇండ్రనుకూడా ధ్వంసంచేయగలను. కాని నాకెంత బలమున్నా ఆ పర్వతాన్నిమాత్రం కదిలించలేకపోతున్నా. నీ కూతుర్లు ఆయన కిచ్చి పెండ్లిచేస్తే సంతోషపూండన్న నమ్మకం ఉన్నది” అని వాయుదేవుడు వెళ్లిపోయాడు. ఆయన పోగానే మేరుపర్వతుడు ప్రత్యక్ష మయ్యాడు.

వెంటనే మూడికబాల అతడిని చూసి, “ఈయనేమంత బాగాలేదు; మృదుత్వం లేదు; బండబారినట్టున్నాడు. ఇంతకంటే గొప్పవరుడు లేదా?” అని ప్రశ్నించింది. వెంటనే మేరుపర్వతుడు, “మూడికరాజు ఉన్నాడు. బలమైన, కరినమైన బండలా ఉన్న నా పర్వతశరీరాన్ని కూడా కొరికి తూట్లు చేస్తాడు. ఆ శక్తి అతనికొక్కడికి ఉన్నది. నీ కూతుర్లికి అతనే సరియైన వరుడు” అని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు.

అతడు వెళ్లిపోయాడి ‘మూడికరాజు’ అక్కడికి వచ్చాడు. అతడిని చూసి చూడగానే మూడికబాల సిగ్గుతో తలవంచుకొని వినయంగా నమస్కరించింది “ఈ వరుడు ఎంత బాగున్నాడో! ఇంత మంచివాడిని దగ్గర్లోనే ఉంచుకొని సూర్యుడనీ, వాయువనీ, మేఘుడనీ ఎవరెవర్నో ఎందుకు చూపించారు? ఏమైతేనేమి ఆలస్యం చేయకుండ ఈ అందగాళ్లి పెండ్లిచేసుకోవడానికి అనుమతించండి” అన్నది.

వెంటనే తల్లిదండ్రులు మూడికరాజుకు మూడికబాలకు పెండ్లి చేసి వాళ్ళను తమ దగ్గరే పెట్టుకుండామనుకున్నారు. కాని మూడికబాల, పెండ్లికాగానే వాళ్ళను వదిలి భర్తతో వెళ్లిపోయింది.

బ్రహ్మయ్య, అతని భార్య ఆశ్చర్యపోయి “అందరికంటే ధనవంతుడు, యోగ్యుడూ, చక్కటి అందగాడూ, చదువుకున్నవాడయిన వరుడిని తేవాలనుకున్నా ఏధిని ఎవరు తప్పించగలరు? దీని బుద్ధి పోనిచ్చుకోలేదు. ఎలుకగా పుట్టింది, ఎలుకనే పెంధ్లాడింది. “ఏమిటో ఈ మాయ?” అనుకుంటూ బాధను దిగమింగుకొని ఉండిపోయారు.

మూలం : సరస వినోద కథలు,
నేపసల్ బుక్స్ట్రోస్, ఇండియా.

ఉపవాచకం

భాషలో యాసల సాగసులు...
 కట్టబొట్టులో సాంస్కృతిక విలువలు...
 పండుగల్లో ఆధ్యాత్మిక పరిమళాలు...
 పిలుపుల్లో బంధుత్వాల అనుబంధాలు...
 జాతరల్లో సామూహిక సంబురాలు...
 చేతల్లో ఆతిధ్యపు సారభాలు...
 ఇక్కడి రైతనులు, వృత్తికార్యికులు అన్నయ్య సామాన్య ప్రతిభా సంపన్నులు... మానవీయ విలువలకు దర్శణాలు...

ఒకటేమిటి పల్లెల్లోని చేనూ చెలకా... గడ్డి గాదం... గొడ్డు గోదా... చెట్టు పుట్టు... ఇవన్నీ మన సంస్కృతికి చిరునామాలే... వాటిని వారసత్వంగా అందుకుండాం...

4. తెలంగాణ పల్లెలు-సంస్కృతి

తెలంగాణ సంస్కృతికి పల్లెలు పట్టుగొమ్మలు. ఆట, పాట, భాష, యాస, ఇప్పటికీ పల్లెల్లో సజీవంగా ఉన్నాయి. రైతులు, వివిధ వృత్తులవారు ఒకరికొకరు సహకరించుకుంటూ బతికేవాళ్ళు. పల్లెల్లో ప్రజలంతా ప్రధానంగా వ్యవసాయం మీద ఆధారపడి జీవించేవారు. ఊరిమీది చెరువుతో, ఊరి కింది వాగుతో వారు సహజీవనం చేసేవారు. వివిధ కులాలవారు తమ వృత్తికి సంబంధించిన వస్తువులు తయారుచేసేవారు. వస్తుమార్పిడి జరిగేది. రైతు పండించిన పంటలో అందరికీ భాగం ఉన్నది. పండుగలు, జాతరలు, పెండ్లిండ్లకు అన్ని వృత్తులవారి భాగస్వామ్యం ఉండేది. ప్రతి పండుగలో పాట ఒక భాగమైపోయేది. పాటలేని పండుగలు, వేడుకలు తెలంగాణలో లేనేలేవు.

కొత్త పంట :

‘కొత్తంత పండుగలేదు - అత్తంత ఆత్మ లేదు’ - అన్నది తెలంగాణలో ఒక సామెత. పంట పండగనే ప్రతి ఇంట్లో చేసుకునే పండుగ ‘కొత్త’. వడ్డను దంచి, కొత్తబియ్యం తీసి, పండి, పదిమందిని పిలిచి, కడుపునిండా భోజనం పెట్టి పంపడమే కొత్త పండుగ. ఏదాదిలో రెండుసార్లు పంటను తీస్తారు కాబట్టి కొత్త పండుగను రెండుసార్లు చేసుకుంటారు.

యాసంగి కొత్తకు కూరగాయలు కరువు
 వానకాలం కొత్తకు పచ్చటాకులు కరువు అంటారు.

యాసంగి పంట ఏప్రిల్, మే నెలల్లో చేతికి వస్తుంది కాబట్టి అప్పుడే కొత్తను పెట్టుకుంటారు. అప్పుడు నీళ్ళలేక కూరగాయలు దొరుకువు కాని మోదుగాకులు దొరికి పచ్చటి విస్తరకు కరువుండదు. వానకాలంలో కూరగాయలు దొరుకుతాయి కాని పచ్చటి మోదుగు ఆకులు దొరకక విస్తరాకులకు కరువుంటుంది.

ఇప్పుడు గిర్నీలు వచ్చాయి కాబట్టి బియ్యం సులువుగా దొరుకుతున్నాయి కానీ ఒకప్పుడు వద్దను ఇంట్లోనే దంచి బియ్యం తీసేవారు. కొత్తపండుగరోజు వద్దను దంచుతూ

అరువయారు రోకండ్లు ఆరు కుండెన్లు
ముప్పుయారు రోకండ్లు మూడు కుండెన్లు
రారమ్మా చెలులారా రాజనాలు దంచ
రాజనాలు దంచినారు రాసిహోసినారు
అడ్డగొప్పులవారు ఇద్దరుయారండ్లు
రామాలచ్చమనులాది లగ్గమెల్లుండి

అని పాట పాడుతారు. రోట్లో వద్దపోసి కుండెనపెట్టి రోకండ్లతో దంచుకుంటూ ఒకరు పాట పాడుతుంటే మిగతావారు పాటను అందుకుంటారు.

ఇప్పుడు కడుపునిండ తిండి దొరుకుతున్నది కాబట్టి ఆకలి విలువ, అన్నం విలువ మనకు తెలియడంలేదు కానీ కడుపునిండ అన్నం దొరకని కాలంలో ప్రజలకు 'కొత్త' ఒక పెద్ద పండుగనే. ఐదురకాల కూరలతో కుటుంబ సభ్యులేకాక ఇంటి చుట్టుపక్కల వాళ్లతో బంతికూర్చుండి విస్తరించి అన్నంపెట్టుకుని 'అవ్వా తింటున్న, అక్కా తింటున్న, నాయినా తింటున్న' అనుకుంటూ పేరుపేరున అందరికి చెప్పి మారస్తుం పెట్టుకుని కడుపునిండ తినే 'కొత్త పండుగ' తెలంగాణ సంస్కృతిలో ఒక భాగం. కొందరైతే కొత్తనాడు తప్పకుండ చేపల పులుసు వండుకుంటారు. కుండను దేవుడిగా పూజించే సంస్కృతికూడా తెలంగాణలో ఉన్నది. పండుగలకు, శుభకార్యాలకు 'కూరాడు' పేరుతో కుండను పూజిస్తారు. కొత్త ఇల్లు కట్టుకొని ఇంట్లోకి వెళ్లినప్పుడు తప్పకుండా మట్టికుండతో కూరాడును నిలుపుకుంటారు. 'కొత్త'నాడు ఈ కూరాడుకు ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నది. కూరాడును కడిగి పూదిచ్చి బంతి పూలదండ కట్టి కొత్త అన్నాన్ని నైవేద్యం పెడుతారు.

సాగువాటు :

“సాగువాటునాడు సాగకపోతే
సాలంతా ఆగిపోతది” అంటారు పెద్దలు.

సాగువాటు అంటే రైతు వ్యవసాయం పనులు మొదలుపెట్టేరోజన్నమాట. దీన్ని ఏరువాక (ఏరొంక) పండుగ అనికూడా అంటారు. రైతు వ్యవసాయం పని చేయని రోజంటూ ఉండదు. కానీ సంవత్సరంలో ఒక మంచిరోజు చూసుకొని నాగలికట్టి నాలుగుసాళ్లు దున్ని పారతో నాలుగుసార్లు తవ్వి భూదేవతకు మొక్కుకుంటాడు. సాగువాటు అనేది రైతు జీవితంలో ఒక భాగంగా పల్లె సంస్కృతికి అద్దం పడుతుంది.

ఆరోజు రైతు దంపతులు కూరుకు రాత్రే నిద్ర లేస్తారు. తలంటుస్నానం చేస్తారు. దేవుడికి మొక్కుకుంటారు. అంతకుముందురోజే ఎద్దులను కడిగి కొమ్ములకు చమురు రాస్తారు. నాగలి, పార, తట్ట, చెక్కపార, కొడవలి, గడ్డపార వంటి పనిముట్టలను శుభ్రంచేసి ఉంచుకుంటారు. మబ్బులనే రైతు పొలంలోకి వెళ్లాడు. వీలైతే తనతో కొడుకునో కూతురునో తీసుకుపోతాడు. తీసుకుపోయేటప్పుడు కానీ, పొలం నుంచి వచ్చేటప్పుడు కాని రైతు

ఎవరితోనూ మాట్లాడడు. పొలంలో నాగలి కట్టి దున్నతాడు. లేదంటే పొరతో నాలుగుతట్లల మట్టిని తవ్విపోస్తాడు. ఇంట్లో ఉన్న అందరూ ఆరోజు నిద్ర లేచారంటే మళ్లీ పొలం నుంచి రైతు ఇంటికి వచ్చేవరకు నిద్రపోరు. కొందరు రైతుదంపత్తులైతే ఆరోజు ‘బక్కపొద్దు’ ఉంటారు. వరికోత విషయంలో కూడా ఇట్లాంటి పద్ధతులనే పాటిస్తారు రైతులు.

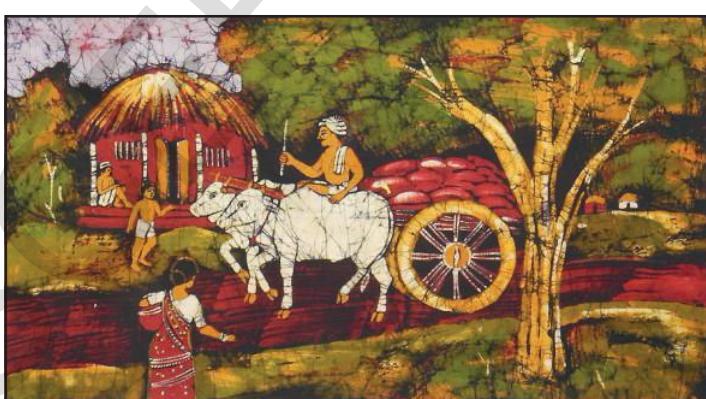
ఇప్పుడు త్రాక్షర్లు వచ్చి వ్యవసాయ పద్ధతులు మారాయి కాని ఇంతకుముందు రోజుల్లోనైతే సాగువాటు భక్తిశద్దలతో చేసుకునే శుభకార్యం.

కులవృత్తులు :

దబ్బు వ్యాప్తిలోకి వచ్చాక గ్రామాల్లో వస్తువులను కొనుకోవడం మొదలయింది కాని అంతకుముందయితే వస్తుమార్పిడే ఉండేది. ఎవరికివారు తమ తమ కులాలకు సంబంధించిన వస్తువులు తయారుచేసి, ఆ వస్తువులను ఇచ్చి తమకు అవసరమైన వాటిని తీసుకునేవారు. ఈ కులవృత్తులన్నీ వ్యవసాయానికి అనుబంధంగా ఉండేవి.

రైతుకు కావలసిన నాగండ్లను, గొర్రులను ఇతర కర్ర పనిముట్లను పడుంగివాళ్లు తయారుచేసి ఇచ్చేవారు. కిర్పు, కొడవలి, పార, గడ్డపార, బండికమ్ములు మొదలైన ఇనుపవస్తువులను కమ్మరివాళ్లు తయారుచేసి ఇచ్చేవారు. కుండ, గురిగి, పటువ, ఎసుల, కాగు, గూన వంటి మట్టివస్తువులను కుమ్మరి వాళ్లు తయారుచేసి ఇచ్చేవాళ్లు. బంగారు నగలను అవుసులవాళ్లు తయారుచేసేవారు. మంగలివాళ్లు సవరంపని చేస్తే; పద్మశాలివాళ్లు బట్టలు నేసేవారు. మేదరివాళ్లు, ఎరుకలవాళ్లు తట్ట బుట్టలను అల్లేవారు. బట్టలను మేరవాళ్లు కుట్టేవాళ్లు. కోమటివాళ్లు అందరికి కావలసిన ఇతర సరుకులను అమ్మేవారు. రైతులు వీళ్లనుంచి తనకు కావలసిన వస్తువులను తీసుకుని పొలం దున్ని పంటను పండించేవారు. పండించిన పంటను అన్నికులాల వారికి ‘ఎరం’ పేరుతో పంచేవారు. ఈ ధాన్యాన్ని ఆయా కులాలవారు తమ తిండికి సరిపోను నిలువ చేసుకుని మిగతాది పొవుకారికి అమ్మి ఇతర వస్తువులు తీసుకునేవారు.

రైతు ఏ వస్తువును కొనే అవసరం లేకుండా వివిధరకాల పంటలను పండించే వాడు. నూనెకోసం పల్లికాయలు, నువ్వులు, కుసుమలను పండించేవాడు. వాటిని గానుగ పడితె అటు మనుషులకు నూనె, ఇటు పశువులకు మేత దొరికేది. చెరుకును పండించి బెల్లం తీసేవారు. బెల్లం తీపి వంటకాలకు ఉపయోగపడేది. అన్నిరకాల కూరగాయల్ని పండించేవారు. అవి వంటకోసం ఉపయోగ

పదేవి. పనుపు, మిర్చి, ఆవాలు, జీలకర్ర వంటి దినుసులను కూడ పండించేవారు. డబ్బుతో పని లేకుండా తమ దగ్గర ఉన్నది ఇచ్చి తమకు అవసరమైంది తీసుకునేవారు. ఇది కాకుండ వ్యవసాయంతో, కుల వృత్తులతో సంబంధంలేని కళాకారులు కూడ గ్రామంలో ఉండేవారు. వారు తమ కళల నైపుణ్యాలతో ప్రజలను మెప్పించి వారి వద్దనుంచి తమ అవసరాలకు సరిపోను వస్తువులు, ధాన్యాన్ని సేకరించే వారు. డబ్బు ప్రచారం లోనికి వచ్చినతరువాత ప్రజలమధ్య ఈ సంబంధం తెగిపోయింది. ప్రతి వస్తువునూ రూపాయల్లో కొలిచే పద్ధతి మొదలయింది.

పాడి :

ఊర్లో నాలుగు పాడి బర్లుంటే చల్ల, చమురు ఊరందరికి పంచబడేది. బర్లపాలను పిండి, పిడకలతో అగ్గిజేసి కుండల్లో కాగబెట్టేవారు. పాలు కాగినంక తోడువేసి పెరుగును చేసేవారు. పాలకుండ అడుగున ‘పాలగోకు’ ఉండేది. కశికతో గీరి పిల్లలకు పెట్టేవారు. ఇది మహోరుచిగా ఉండేది.

తోడు కుదురుకుని పెరుగు తయారయ్యాక కుండలో పెరుగును పోసి కవ్వంతో చిలికి చల్లను తయారు చేసేవారు. ఈ చల్లను ఊరంతా పంచేవారు. చల్ల కావలసినవారు కొంత ‘తవుడు’ తీసుకపోయి ఇచ్చి చల్లను తెచ్చుకునేవారు. తవుడు బిర్రెకు దాణాగ ఉపయోగపడేది. ఇంటికివచ్చిన చుట్టూనికి కడుకోవడానికి నీళ్లు ఇచ్చి తాగటానికి మట్టి ముంతలో చల్లను ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడు పాలకేంద్రాలు, పాల పాకెట్లాచ్చి ఊరినిండా బర్లున్నా చల్లకు కరువే వచ్చింది. పాలల్లో కూడ కల్గి కలిసి ఆరోగ్యం పాడయపోతున్నది.

అటపాటలు :

పల్లెల్లో ఆటపాటలు విభిన్నంగా ఉండేవి. గోటీలు, చిరుగోనె, కబడ్డి, గుడ్డిరాజు, ఓమనగుంటలు, గఘ్సకాయలు, తొక్కుడుబిళ్ళ, పరమపదసోపానపటం, పచ్చిసు, అష్టాచెమ్మ, మట్టికుప్పలు, రేసు, కాశెపుల్ల, దాల్డి దస్సున్నపొడి వంటి ఆటలతో శారీరక దృఢత్వమే కాదు మానసిక ఎదుగుదల ఉండేది. కలిసి ఆడటం వలన స్నేహం బలపడేది. జీవితంలో పోటీతత్త్వం పెరిగేది. బతుకమ్మ, కోలాటం, జాజిరి, అలావా, చప్పట్లు వంటి ఆటల్లో పాటలు కూడా ఉండేవి. పాటను ఆటను కలిపి లయబద్ధంగా ఆడి పాడటంలో సంగీతం, సాహిత్యాల్లో ప్రవేశం లభించేది. గ్రహణశక్తి పెరిగేది. పాటల ద్వారా మంచి విషయాలు, చరిత్ర తెలిసేది. ఆలోచనా పరిధి విస్తరించేది. తరం నుంచి తరానికి ఆచార వ్యవహారాలు తెలిసేవి. భాషాపరిజ్ఞానం అలవడేది.

ఈ ఆటలన్నింటిని ఇప్పుడు క్రికెట్ మింగేసింది. సంప్రదాయపు ఆటలచోట అడుగుపెట్టిన క్రికెట్ పిల్లలకు ఆవేశాన్ని, కోపాన్ని తప్ప ఆనందాన్ని ఇవ్వాలేక పోతున్నది. కనుక మన ఆటలలోని గొప్పదనాన్ని గుర్తించి శారీరక మానసిక ఆనందాలతో పాటు క్రీడాస్థార్టిని పెంపాందించుకోవాలి.

చెరువు :

తెలంగాణ సంస్కృతిలో చెరువు ఒక భాగంగా ఉండేది. చెరువు పంటలకు నీరు అందించడమే కాదు ఆటపాటలకు కూడా చెరువే చిరునామ. ఎండాకాలం వచ్చిందంటే చాలు పిల్లలంతా చెరువుగట్టున ఉండేవారు. బతుకమ్మ పండుగ వచ్చిందంటే చాలు ఊరంత చెరువుగట్టున ఉండేది. వర్షాకాలం చెరువులో చేపపిల్లల్ని పోసిన బెస్తువాళ్లు యాసంగి పంట తర్వాత చేపలకోసం చెరువులోకి దిగేవారు. ఊరి బర్లన్ని మేతకు వెళ్ళేటప్పుడో ఇంటికి వచ్చేటప్పుడో చెరువులో ఒకసారి మునిగేవి.

చెరువు నీళను పొలాలకు సమంగ పంచదానికి ‘పెద్ద నీరటికాడు’ ఉండేవాడు. ఇతడు తూములను జాగ్రత్తగా చూసుకుంటూ నీళను కాలువలకు సమంగా పంచేవాడు. ఒక్కాక్క కాలువకు ఒక నీరటికాడు ఉండేవాడు. అతడు కాలువల్లోని నీటిని పొలాలకు సమానంగా పంచేవాడు. వీరిద్దరు కలిసి నీటిచుక్కను కూడా వృథా పోసియుకుండా పంటచేలకు ఊపయోగించేవారు. ‘పెద్దనీరటికాడు’ పదవి వంశపారంపర్యంగా వచ్చేది కాని చిన్ననీరటిగాళ్లను ఆయా పొలాల రైతులే నియమించుకునేవారు.

ఈ నీరటికాళ్లు వడ్డ కల్లాలమీద రైతులదగ్గర వడ్డను ఎరంగా తీసుకునేవారు.

చెరువుతో భూగర్భజలాలు పెరిగేవి. దానితో గ్రామంలో తాగునీటికి కొరత ఉండేది కాదు. పిల్లనివ్వాలంటే ఆ ఊరిలో చెరువు ఉందా లేదా అని చూసేవారంటే చెరువుకున్న ప్రాముఖ్యత ఎంతటిదో అర్ధం చేసుకోవచ్చు. గొలుసు చెరువులు తెలంగాణకు ఒక వరం. ఒక ఊరిచెరువు నుండి అలుగువారి మరో ఊరి చెరువు నిండేది.

జప్పుడు చెరువులు ఎండిపోయినయి. కొన్ని ఊళ్లలో చెరువులు కబ్బలకు గురయ్యాయి. చెరువు మాయం కావడంతో చెరువుతో అల్లుకున్న సంస్కృతికాడ మాయమయింది. నీళ్లకు కటకట ఏర్పడింది. చివరికి సీసాల్లో నీళ్లను నింపి అమ్ముతున్నరు. కనుక చెరువులను పునర్చిర్చించుకుందాం. ప్రకృతిని రక్షించుకుందాం.

లగ్గలు, పండుగలు :

ఒకరి ఇంట్లో లగ్గం జరుగుతుందంటే చాలు సబ్బండవర్షాలతో ఆ లగ్గం ముడిపడి ఉండేది. లగ్గంలో జరగాల్సిన కార్యక్రమాలకు, పనులకు వాళ్లు వచ్చేవారు. అప్పుడు పొమియానాలు ఉండేవి కావు. ఇరుగు పొరుగు వార్చాచ్చి పందిర్లు వేసేవారు. విస్తర్లు కుట్టేవారు. వడ్లు దంచి బియ్యం చేసేవారు. దంచిన బియ్యంలోనుంచి రాళ్లుపెరి బియ్యం, నూకలు వేరుచేసేవారు. కుమ్మరివారు పోలుముంతలు, కూరాటి కుండలు ఇవ్వటం, మంగలివారు మైలపోలు తియ్యటం, బత్తినివారు సన్నాయి వాయించడం, తమ్ములివారు పూలు అల్లివ్వటం, చాకలివారు పత్రికలు పంచటం, సమాచారం చేరవేయటం, ఆవునివారు పుస్తేలు, మెట్టేలు తెచ్చివ్వడం చేసేవారు. బ్రాహ్మణులు సంప్రదాయబద్ధంగా వివాహం చేయించేవారు. ఊరిలో ఒకరింట్లో లగ్గం అయితే అందరికీ పని ఉండేది.

లగ్గాల్లో విందుభోజనాలు కూడా వేరుగా ఉండేవి. ఎవరింట్లో వాళ్లే కార్యక్రమాలు చేసుకునేవారు. ఇప్పటితీరుగ ఘండ్కనపోళ్లు లేవు. ఇంట్లో చాప వేసి అందరిని కూర్చోబెట్టే వారు. ఇస్తర్లలో భోజనం పెట్టేవారు. స్టీలు, సత్తుగ్లాసుల్లో నీళ్లపోసేవారు. ఒక పెండ్లిపంటకు సరిపోను బోళ్లు, సామాన్లు ఇండ్లల్లో ఉండేవి. లేనివాళ్లు ఇతరుల వడ్డనుంచి

సేకరించేవారు. బంతిలో కూర్చుండి భోజనం చేసినప్పుడు అన్నం సరిపోయినవారు విస్తరి అంచును మడిచేవారు. అందరు తిస్తుతరువాతనే లేచి చెయ్యి కడుక్కునేవారు.

జపుటి లగ్గాలన్ని ప్లాస్టిక్ మయైప్రోయాయి. పందిరికి కట్టే పువ్వులనుంచి నీళ్లతాగే గిలాసదాక ప్లాస్టిక్ వస్తువులనే వాడుతున్నాము. ఇది పర్యావరణాన్ని బాగా కలుషితం చేస్తున్నది.

పిల్లలు పుట్టినప్పుడు పురుళ్లు, పుట్టెంబికలు వంటి పండుగల్లో కూడ ఊరందరికి భాగస్వామ్యం ఉండేది. కావలసిన వస్తువులు ఒకరు తీసుకునేవారు. ఉగాది, ఏకాదశి, పెత్తరమాస, దసర, వినాయకచవితి, పీర్చ పండుగ, హోల్మి వంటి పండుగల్లో ఎక్కడా పర్యావరణానికి హానిచేసే వస్తువులను ఉపయోగించేవారు కాదు. చెట్టుమీద ఘూచిన పువ్వులు, మళ్ళీతో చేసిన బొమ్మలు మాత్రమే ఉపయోగించేవారు.

కుటుంబ సంస్కృతి :

పల్లెల్లో ఉమ్మడి కుటుంబాలే ఎక్కువగా ఉండేవి. ఇండ్లు పెద్దగా ఉండేవి. కొందరి ఇండ్లల్లో దేవుని అర్థ, మన్మాల (మొగసాల), గరిషె అర్థ, బంకులు, వంటిల్లు అని వేరువేరు గదులుండేవి. ధాన్యాన్ని నిలువ చేయటానికి గరిషె అర్థను ఉపయోగించేవారు. ఇంట్లో తాతలు, అమృతమ్మలు, నాయినమ్మలు, పెద్దమ్మలు, చిన్నమ్మలు, పెద్దనాయినలు, చిన్నాయినలు, అత్తమ్మలు, మామయ్యలు అందరు కలిసి ఒకేచోట ఉండేవారు. కుటుంబపెద్దగా అవ్వనో నాయననో ఉండేవారు. ఎవరు ఏంపని చెయ్యాలన్నది చెప్పేవారు. చిన్నపిల్లల్ని పొద్దంతా పట్టుకుని ఉండడానికి ఇంట్లో అవ్వనో తాతనో ఉండేవారు. వాళ్లు పిల్లలకు ఆటలు, కథలు, పాటలు నేర్చేవారు. రామాయణం, భారతం వంటి పురాణాల్లోని కథలతో నీతిబోధ చేసేవారు. తప్పు ఒప్పులను వివరించి చెప్పేవారు.

పొద్దున్నో, సాయంత్రమో, తీరికవేళల్లోనో అందరు ఒకచోట కూర్చుండి మంచిచెడ్లలు చెప్పుకునేవారు. పిల్లలు వారినుంచి ఎంతో నేర్చుకునేవారు. రాత్రిపూట పిల్లల్ని నిద్రపుచ్ఛానికి అవ్వనో తాతనో మంచి మంచి కథలు చెప్పేవారు. ఒకరి బాధలు ఒకరు పంచుకునేవారు. కష్టం, సుఖం, శ్రమ, నీతి, వినయం, మర్యాదలు పిల్లలకు చిన్నపుటి నుంచే అలవాటు పడేవి.

ఉమ్మడి కుటుంబాలు పోయి వ్యక్తిగత కుటుంబాలు వచ్చాక మనుషులు ఒంటరివారైపోయారు. కష్టసుఖాలను పంచుకొని, మంచిచెడ్లలు చెప్పుకునే సంస్కృతి మాయమైపోయింది.

వినోదాలు :

పల్లెల్లో ప్రజలు నాటకాలు, యుక్కగానాలు, బుర్రకథలు, ఒగ్గుకథలు, చిందుబాగోతాలతో కాలక్షేపం చేసేవారు. వీటితో ప్రజలకు మంచి సందేశం అందేది. రాత్రంత మెలకువతో ఉండి నాటకాలు, బాగోతాలు చూసేవారు. ఎండకాలం వచ్చిందంటే చాలు ఏ చెట్టుకిందనో, కూలిన గోదలమధ్యనో బాగోతాలు ఆడేవారు. ఆ పాటలు విన్న పిల్లలు మరుసాడు ఏ మారుకిందనో అరుగులమీదనో అదే పాటలతో ఆటలను ఆడేవారు. ఇప్పుడు ఇంటింటా టీవీలు, సినిమాలు వచ్చాయి. టీవీల్లో అసభ్య సన్నివేశాలతో సీరియిళ్లు వస్తున్నాయి. అవి మనుషుల్లో జుగుపును, దురాలోచనలను పెంచుతున్నాయి. కారణాలు ఏవైనా పల్లె సంస్కృతి కనుమరుగైపోతున్నది. ఆపదయిన, ఆనందమైనా సమిష్టిగా పంచుకునే జనం ఎవరికివారుగ విడిపోతున్నారు. దీనివల్ల లాభంకంటే నష్టమే ఎక్కువగా ఉన్నది.

ఉపవాచకం

“ఇదిగో భద్రాద్రి - గౌతమి అదిగో చూడండి
ముదముతో సీతా ముదిత లక్ష్మణులు
కదిని కొలువగా రఘుపతి యుండెడి” అంటూ
రాజ్యమ సైతం కరిగించే రాగాలతో
తేనెలూరె కమసీయ స్వరాలతో
కోసలేంద్రుని మదిగెలిచి
కోదండపాణికి కోవెలకట్టి
చరిత్రకెక్కిన చరితార్థుడు

5. వాగ్దేయకారుడు రామదాసు

గోదావరి - భద్రాచలం :

భారతదేశంలో పవిత్రమైన నదుల్లో గంగా యమునల తర్వాత చెప్పుకోదగ్గది గోదావరి. గోదావరి మానవులకు సకల సౌభాగ్యాలను ప్రసాదిస్తుంది. గోదావరి దక్షిణ భారతదేశంలోని నదుల్లోకిల్లా పొడవైనది. ఇది మహారాష్ట్రాలోని నాసికాత్రయంబకం క్షేత్రంలో పుట్టి ఎత్తైన కొండల మధ్య ఇరుకైన మార్గాలగుండా చిన్న చిన్న నదుల్ని కలుపుకుంటూ 900 మైళ్ళు ప్రయాణించి బంగాళాఖాతంలో కలుస్తుంది.

ఈ గోదావరికి ఉత్తరపుట్టడ్డున దట్టమైన అడవుల మధ్య భద్రాచలం ఉన్నది. అయితే ఆ అడవుల మధ్యనే 16వ శతాబ్దం తర్వాత ప్రస్తుతం ఉన్న భద్రాచలం పుణ్యక్షేత్రం రూపుదిద్దుకున్నది. భద్రాచలాన్నే భద్రాద్రి లేక భద్రగిరి అని కూడా అంటారు.

గోల్మండ రాజ్యం - తానాషా :

దక్షిణ భారత రాజ్యాల్లో గోల్మండ రాజ్యం కూడా ఒకటి. గోల్మండను పాలించిన రాజులు ప్రజల హితం కోరినవారు. ధర్మబద్ధంగా పాలించారు. ఆ రాజుల మాతృభాష తెలుగు కాదు. అయినా వాళ్ళలో కొందరు తెలుగు నేర్చుకొని తెలుగు భాషను ప్రోత్సహించి తెలుగు కావ్యాల్ని అంకితంగా తీసుకున్నారుగూడా. తెలుగు చాటువుల్లో కనిపించే ‘మలిఖ రాముడు’ గోల్మండ ప్రభువైన ‘ఇబ్రాహీం కులీకుతుబ్బా’ అన్నది అందరికీ తెలిసిన విషయమే.

కుతుబ్ షాహి వంశంలోని నాలుగోరాజు మహమ్మద్ కులీకుతుబ్బా కాలంలోనే నేటి హైదరాబాద్ నగరం నిర్మాణమయింది. గోల్మండ రాజ్యాన్ని పాలించిన చిట్టచివరి రాజు అబుల్ హసన్ కుతుబ్బా. ఎంతో ఉత్తముడై తన ప్రజల్నందర్నీ నిష్పక్షపాత బుద్ధితో పాలించి ప్రజలచేత ‘తానాషా’ అనే బిరుదును పొందాడు. ‘తానాషా’ అంటే మంచి రాజు అని అర్థం. తానాషానే సాధారణంగా తానీషా అని అంటారు.

అక్షన్ - మాదన్లు :

అక్షన్ - మాదన్లునే వాళ్ళు తానాపో కొలువులో ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళలో అక్షన్ మంత్రిగా, దండనాయకుడిగా కూడా బాధ్యతలు నిర్వహించాడు. మాదన్ ప్రధానమంత్రి. మాదన్ అసలు పేరు సూర్యప్రకాశరావు. ఈ అన్నదమ్ములిద్దరూ జెరంగజేబు దాడులనుంచి గోల్గౌండ రాజ్యాన్ని కాపాడటంలో ప్రధానపాత్ర వహించారు. మహారాష్ట్ర నాయకుడు శివాజీకీ తానాపోకూ సంధి జరిపారు. అక్షన్ మాదన్లు ఒత్తికి ఉన్నంతకాలం ఢిల్లీ సుల్తాను, గోల్గౌండను ఆక్రమించుకోలేకపోయాడు. వాళ్ళు అన్నదమ్ములు కాకపోయినా ఒకరినుంచి మరొకరిని వేరుచేయలేనంత సన్నిహితంగా కలిసిపోయారు. వీరి హత్యజరిగిన అనంతరమే జెరంగజేబు తానాపోను బంది చేయగలిగాడు. ఒక ముస్లిం రాజ్యానికి మంత్రులుగా హిందువులుండటం జెరంగజేబు సహించలేకపోయాడు. అక్షన్ మాదన్లను వదిలించుకొమ్మని జెరంగజేబు ఎంత చెప్పినా తానాపో వారిని వదులుకోలేదు. అక్షన్ మాదన్లకు తానాపోతోగల అనుబంధం హిందూ, ముస్లింల షక్మత్యాన్ని, స్నేహసౌహృద్భుతాన్ని చాటుతున్నది.

గోపన్ పుట్టుక :

ఖమ్మం జిల్లాలోని తాలూకా కేంద్రమైన నేలకొండపల్లి అనే గ్రామంలో క్రి.శ. 17వ శతాబ్దిలో లింగన్, కామమ్మ అనే దంపతులుండేవాళ్ళు. వాళ్ళ ఇంటిపేరు కంచెర్ల. ఆ దంపతులిద్దరు ఎంతో అన్యోన్యంగా అనురాగంతో కాలం గడిపేవాళ్ళు. సుమారు 1620 ప్రాంతంలో వాళ్ళకు ఒక మగబిడ్డ పుట్టుడు.

బాల్యం :

తల్లితండ్రులు ఆ బిడ్డకు 'గోపన్' అనే పేరు పెట్టారు. అయిదో ఏట అక్షరాభ్యాసం చేశారు. గోపన్కు తగిన వయస్సు రాగానే ఉపనయనం చేశారు. శాస్త్రపండితులయిన రఘునాథబట్టాచార్యుల వంటి షైష్ఠవదీక్షా గురువులు గోపన్కు బాల రామాయణాన్ని తాత్పర్య సహితంగా చెప్పటం జరిగింది. అందువల్ల చిన్నతనంనుంచే గోపన్ మనసులో శ్రీరాముడి మహిమలు నాటుకొనిపోయాయి. ఎప్పుడూ సీతారాముల విగ్రహాలకు భక్తితో పూజలు చేసేవాడు. తన స్నేహితులతో రామబజనలు చేసేవాడు. రామకోటి రాసేవాడు. ఐదేళ్ళ వయసులోనే గోపన్కు ఎంత రామభక్తి ఉండేదంటే, తాను గూడా ఆ రాముడున్న కాలంలోనే పుట్టి ఉంటే సుగ్రీవుడు, ఆంజనేయుడు వలె భక్తితో శ్రీరాముడిని సేవించే భాగ్యం లభించేది గదా అని అనుకునేవాడు. ఈవిధంగా ఎంత రామభక్తిపరాయణు డైనా, గోపన్ సర్వశాస్త్రాలను నేర్చుకొని తల్లిదండ్రులను తృప్తిపరిచాడు. కాని విద్యావంతుడు, దైవభక్తియుక్కుడెన పుత్రుడి అభివృద్ధిని చూసి ఆనందించే భాగ్యం ఆ తల్లిదండ్రులకు లేదు. కొద్ది రోజులకే వారు కన్నమూశారు.

తారకమంత్రపదేశం :

ఇంటిభారమంతా గోపన్మీద పడింది. బంధుమిత్రుల సలహమీద గోపన్ పెండ్లి చేసుకున్నాడు. భార్య కమల సౌందర్యవతి. సకలసద్గుణాలు గల ఉత్తమ ఇల్లాలు. సంసారభారాన్ని ఎంతో జాగ్రత్తగా మోసుకుంటూ భర్త మనసును అనుసరించి సదుచుకునేది. ఆ దంపతులిద్దరూ ఇంటికి వచ్చే అతిధులను సేవించుకుంటూ అన్నప్రదానం చేసేవారు. ఒకనాడు కబీరుదాసు గోపన్ ఇంటి సమీపంలోకి హరినామ సంకీర్తన చేసుకుంటూ వచ్చాడు.

ఇంట్లోనుండి బయటికి వచ్చి గోపన్న కబీరును చూశాడు. అతడు కూడా గోపన్నను చూచి చేతులు చాచి పిలిచాడు. గోపన్నలో భగవద్గీతి లక్ష్మణాలు కనిపించాయి కబీరుకు. “గోపన్నా! నీలో శాంతి, సౌమనస్యం వంటి సద్గుణాలున్నాయి. నీకు అఖిండయోగం, శ్రీరామచంద్రుడి అనుగ్రహం కలుగుతాయి. నేను చెప్పిన విధంగా నీవు “ఓం రామాయ నమః” అనే ఆరక్షరాల తారకమంత్రాన్ని నియమంతో పొరాయణ చెయ్యి. నీకు త్వరలో ఆ భగవంతుడు ప్రత్యుషమవుతాడు” అని కబీరు గోపన్నకు తారకమంత్రోపదేశం చేశాడు. కబీరువల్ల తారకమంత్రోపదేశం పొందిన గోపన్న “శ్రీరామ నామం మరువాం మరువాం. సిద్ధము యమునికి వెరువాం వెరువాం” అని కీర్తనలు పాడటం ప్రారంభించాడు.

కొంత కాలానికి గోపన్నకు ఒక కుమారుడు పుట్టాడు. తల్లిదండ్రులు ఆ బిడ్డకు రఘురాముడు అనే పేరు పెట్టారు. ఆ విధంగా తన బిడ్డలో రాముడిని రోజుా చూసుకోవచ్చ అనుకున్నాడు. ఆ బిడ్డను గూడ గోపన్న సంప్రదాయ పద్ధతిలోనే పెంచుతున్నాడు. ఒకనాటి రాత్రి కలలో గోపన్నకు రాముడు కన్నించి ‘త్వరలో నీవు భద్రాచలానికి తహసీలుదారుగా వస్తావు’ అని అన్నాడు.

భద్రాచలానికి తహసీలుదారు కావడం :

గోపన్న నిరుపేదలకు సహాయం చేసుకుంటూ, అన్నసంతర్పుణచేసుకుంటూ, నియమనిష్టులతో, భజన కార్యక్రమాలతో కాలం గడిపేవాడు. కాలక్రమేణ పూర్వులు సంపాదించి ఇచ్చిన ఆస్తి తగ్గిపోయింది. దీనికితోడు 17వ శతాబ్దింలో దక్షిణభారతదేశంలో ఏర్పడ్డ కరువుకాటకాలు గోపన్నను బాగా కుంగదీశాయి. దాని ఫలితంగా ఏదైనా ఉద్యోగం చెయ్యాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అక్కన్న మాదన్నలు గుర్తుకొచ్చారు. వారి సహాయంతో తానాషా కొలువులో ఏదైనా నౌకరీ సంపాదించాలనుకున్నాడు.

ఒకనాడు గోల్మౌడకు పోయి అక్కన్నమాదన్నలతో తన పరిస్థితి చెప్పుకున్నాడు. వాళ్ళ గోపన్నను తానాషా దగ్గరికి తీసుకొనిపోయారు. గోపన్నకు ఏదైనా మంచి ఉద్యోగం ఇవ్వాలని తానాషా అనుకున్నాడు. అక్కన్న మాదన్నల సూచనమేరకు గోపన్నను భద్రాచలం తుకిడీకి (తాలూకా) తహసీలుదారుగా నియమించాడు తానాషా. ఉద్యోగినియామక ఉత్తర్వులను తీసుకొని, అక్కన్న మాదన్నలకు, తానాషాకు కృతజ్ఞతలు చెప్పుకొని గోపన్న భద్రాచలం చేరుకున్నాడు.

గోపన్న రామదాసుకావడం :

రైతులతో కలుపుగోలుగా ఉంటూ గోపన్న తన బాధ్యతలను చక్కగా నిర్వహిస్తున్నాడు. అట్లాగే భద్రాచల రామచంద్రునికి వేళతప్పక నేవలు కూడా చేస్తున్నాడు. రామకోటి రాయడం మానలేదు.

ఒకసారి రామకోటి పూర్తిచేసిన శుభసమయంలో అన్నసమారాధన కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. వంటవాళ్ళు ఎవరి పనుల్లో వాళ్ళ నిమగ్గమై ఉన్నారు.

ఇంతలో సంతర్పుణ కోసం వండిన అన్నపు గంజి వార్షదానికి తవ్విన గంజిగుంటలో నుంచి కెవ్వన కేక వినిపించింది. గోపన్నభార్య కేక వినిపించినవైపు పరుగెత్తి చూసింది. వాళ్ళ కుమారుడు వేడి గంజిగుంటలో పడినప్పుడు వేసినకేక అది! కొద్ది క్షణాల్లోనే కుమారుడు మరణించాడు.

విషయం తెలిసి గోపన్య కూడా లోపలికి పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. అన్నింటికి రాముడే ఉన్నాడని నమ్మినవాడు ఆయన. ఆ రాముడినే ప్రార్థించి బిడ్డను బతికించుకోవాలనుకున్నాడు. భార్య కమల, ఊరి జనం వెంటరాగా భద్రాది రాముడిని సమీపించాడు. ఆ బిడ్డను భగవంతుడి పాదాల దగ్గర పదుకోబెట్టాడు. “నేనే అపరాధం చేశాను? వేళ తప్పక నిన్ను సేవిస్తున్నానుగదా; ఏనాడూ తెలిసి నీకు ఏ లోటూ చెయ్యలేదు. ఒక్కానొక్క బిడ్డడు. ఈ బిడ్డని నీ వద్దకు అప్పుడే తీసుకెళ్వా?” అంటూ అనేకవిధాలుగా రాముడిని వేడుకున్నాడు. రాముని మనసు కరిగింది. ప్రసన్నుడయ్యాడు. చనిపోయిన బిడ్డ నిద్రనుండి లేచినట్లు లేచాడు. గోపన్య భక్తికిమెచ్చి ప్రజలందరూ చేతులు జోడించారు. నిజమైన రామభక్తుడని కొనియాడారు. ఆనాటి నుంచే గోపన్యను అందరు రామదాసని పిలవడం ప్రారంభించారు.

బందిభానాలో రామదాసు :

భద్రాచలంలో ఉన్న శ్రీరామచంద్రుడిని చూడటానికి జనం తండ్రోపతండ్రాలుగా రావటం మొదలయింది. అందువల్ల యాత్రికులకు సౌకర్యాలు కలగజేయువలసిన బాధ్యత తహసీలుదారుగా తనమీద ఉన్నది. అట్లాగే రాముని ఆలయానికి ఒక గోపరం, ప్రాకారం, మండపం కట్టించి ఆలయాన్ని బాగు చెయ్యువలసిన అవసరం ఏర్పడింది. దీనికోసం ఒకనాడు గోపన్య ఆ ఊళ్ళో రైతులను పిలిపించి “మనమంతా ఒక మంచిపని చేధాం. మీరు నాతో సహకరించండి” అని గోపన్య విషయం చెప్పాడు. ఊరిజనం అట్లాగే అని అంగీకరించారు. ఎవరి శక్తికొండి వారు సహాయం చెయ్యటానికి సిద్ధమయ్యారు. ఆలయనిర్మాణం మొదలయింది.

ఆరులక్షల వరహాలు ఖర్చుపెట్టి దేవతా విగ్రహాలకు ఆభరణాలను కూడా చేయించాడు. అయితే ఊళ్ళోవాళ్ళు కొందరు గోపన్య చేసినదాన్ని మెచ్చలేదు. పైగా కోపగించారుగూడ. సర్పారు పైకాన్ని ప్రభుత్వం

అనుమతి లేకుండా ఖర్చు చెయ్యటం రాజద్రోహం అన్నారు. కానీ గోపన్న మాత్రం భయపడలేదు. “నా కోసమో ఇంటి అవసరానికో ప్రభుత్వ సొమ్ము ఖర్చు పెట్టలేదు గదా! ఖర్చుపెట్టినదంతా ఆ భగవంతుడి కోసమే కదా!” అని అనుకున్నాడు గోపన్న. విషయం తానాఘా వరకు చేరింది. తానాఘా ఆజ్ఞ మేరకు మార్గారులు గోపన్నను తానాఘావద్దకు కట్టి తెచ్చారు. అవరాధిగా తన ముందు నిలుచున్న గోపన్నను చూసి తానాఘా ఎందుకీ పని చేశావని ప్రశ్నించాడు.

“ప్రభూ! నేను ప్రభుత్వధనాన్ని మీ అనుమతి లేకుండ ఖర్చుపెట్టిన మాట వాస్తవం. అయితే దాన్ని నేను నా సాంతానికి వాడలేదు. తమ ఏలుబడిలో ఉన్న భద్రాది రామాలయాన్ని పునరుద్ధరించి తమ కీర్తి ప్రతిష్టలను దిగంతాలకు వ్యాపింపజేయాలనే ఆ పని చేశాను. ఇక్కై ప్రభువుల వారి చిత్తం” అని గోపన్న సమాధానమిచ్చాడు.

ఈ మాటలకు తానాఘా లోపల్లోపల సంతోషించాడు. కానీ గోపన్నను వదిలిపెడితే తక్కిన తహసీలుదార్లు గూడ ఏదో ఒకవిధంగా ప్రభుత్వపు డబ్బును ఖర్చుపెట్టి ఇట్లాగే క్షమాభిక్ష వేడుకుంటే ప్రభుత్వానికి వచ్చేది సున్నే. కనుక గోపన్నను విధిచిపెట్టుకూడదనుకున్నాడు. గోపన్నను చెరసాలలో ఉంచి డబ్బు కట్టేవరకు కలినంగా శిక్షించుమని సరదార్లను ఆజ్ఞాపించాడు. సరదార్ల రామదాసుని చెరలోపెట్టి బాధించడం మొదలుపెట్టారు.

రామదాసుని తానాఘా కష్టపెట్టడం :

చెరసాలపొలైన రామదాసు భద్రాది రాముడినే నమ్ముకుని కీర్తనలు పాడుకుంటూ, రామభజన చేసుకుంటూ ఉన్నాడు. బందిభానావాళ్ళు పెట్టే బాధలు పడలేక “నావల్ల కాదు రామా!” అని మొరపెట్టుకునేవాడు. ప్రతిరోజూ సరదారులవే కొరడా దెబ్బలు తినేవాడు. ఆ దెబ్బలకు తట్టుకోలేక రామదాసు “అబ్బాబ్బ దెబ్బలకు తాళలేర : రామప్పా గొబ్బున నన్నారుకోరా” అని దేవుడిని ప్రార్థించేవాడు.

జైలులోఉన్న ఈ 12 సంవత్సరాల కాలంలో రామదాసు రాముడిపై అనేక కీర్తనలు రాశాడు. వాటిలో భక్తి, ఆవేదన, ఆర్థి, ప్రేమ మొదలైనవి కనిపిస్తాయి. ఆ కీర్తనలలో కొన్ని సందర్భాలలో రాముడిని దెప్పిపొడువడం కూడ జరిగింది.

ఇక్కువకు కులతిలక ఇక్కనెన పలుకవె రామచంద్రా...

నన్న రక్కింపకున్నను రక్కకులెవరింక రామచంద్రా!

భరతునకూ చేయస్తి పచ్చలపతకమూ రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

శత్రుఘ్నునకు నేను చేయస్తి మొలత్రాడు రామచంద్ర

ఆ మొలత్రాటికి పట్టే మొహరీలు పదివేలు రామచంద్రా!

లక్ష్మణునకు చేయస్తి ముత్యాల పతకము రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

సీతమ్ముకు చేయస్తి చింతాకుపతకము రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

కలికితురాయి మెలుపుగచేయిస్తి రామచంద్ర
 నీవు కులుకుచు తిరిగెదవు ఎవరబ్బసొమ్మని రామచంద్రా!
 నీతండ్రి దశరథ మహారాజుపెట్టెనా రామచంద్ర

తేక మీమామ ఆ జనకమహారాజు పంపెనా రామచంద్రా!

అబ్బా తిట్టితినని ఆయాసపడవద్దు రామచంద్ర
 ఈ దెబ్బలకోర్కెక అబ్బా! తిట్టితినయ్యా రామచంద్రా!
 భక్తులందరినీ పరిపాలించెడి శ్రీరామచంద్ర
 నీవు క్షేమముగా శ్రీరామదాసుని ఏలు రామచంద్రా! రామచంద్ర.

ఇంత జరిగినా రాముడు కరుణించలేదు. ఇక లాభంలేదనుకొని తల్లియైనా చెప్పుందన్న నమ్మకంతో “నను బ్రోవమని చెప్పవే సీతమ్ము తల్లి: ననుబ్రోవమని చెప్పవే” అని సీతమ్మును ప్రార్థించాడు. దయగల ఆ సీతమ్ము తల్లి శ్రీరామునితో “స్వామీ! పూర్వం మీరు ప్రఫ్ఫుదుణ్ణి, గజరాజుని రక్షించలేదా! నా మనవి విని తొందరగ రామదాసుని చెరసాలనుండి విడిపించండి. పైకం చెల్లించి రామదాసుని రక్షించండి” అని ప్రార్థించింది. అప్పుడు రాముడు, లక్ష్మణునితో కలిసి మారువేషంలో గోల్గొండకు ప్రయాణమయ్యాడు.

తానాషా రామలక్ష్మణుల సంవాదం :

చెరలో 12 సంవత్సరాలుగా బాధలు పడుతున్న రామదాసును విడిపించాలని రాముడు నిశ్చయించుకున్నాడు. తానాషాకు ఆరులక్షల వరహోలు చెల్లించడమే తక్కణ కర్తవ్యంగా భావించి సేవకుల వేషాలతో రామలక్ష్మణులిద్దరు తానాషా అంతఃపురంలోకి ప్రవేశించారు.

మారువేషాలతో ఉన్న రామలక్ష్మణులు తానాషా గదిని సమీపించి “తలుపు తియ్యవయ్య తానాషా! నీ కియ్యేడ పైకమునియ్య వచ్చితిమయ్య” అని తలుపు కొట్టారు. తానీషా తలుపు తీసి నిష్పేరపోయాడు. ఇంత రాత్రివేళ తన అంతఃపురంలోకి ప్రవేశించే ధైర్యం గల వ్యక్తులెవరా? అని ఆశ్చర్యపోయాడు. జగన్మహానాకారులైన రామలక్ష్మణులను కనిపెట్టలేకపోయాడు. వాళ్ళ మధ్య సంభాషణ ఇట్లు జరిగింది.

తానాషా : ఏ దేశమున నుండువారూ - మీరు ఎందుండి యిట వచ్చినారూ?

రామలక్ష్మణులు : తొలుత గోదావరియందూ - మా స్థలము భద్రాచలమందూ.

తానాషా : ఎవరి జవానులు మీరూ - మిమ్మెవరు పంపగ వచ్చినారు?

రామలక్ష్మణులు : దాస జవానులు మేమూ - రామదాసు పంపగ వచ్చినాము.

తానాషా : ఏమి కులమువారు మీరూ - మీరిద్దరు నే వరుస వారూ?

రామలక్ష్మణులు : ఇనవంశమునఁ బుట్టినామూ - మేమిద్దఱ మన్మథమ్ములము.

తానాషా : ఏమి నామము గలవారూ - మీరేమి నియమము గలవారు?

రామలక్ష్మణులు : రామోజి లక్ష్మోజి నామం - వహ్ని మేము రామానుజమతము వారం.

తానాషా : ఎందుకు పంపించినారూ - మీరేమి పనిగ వచ్చినారు?

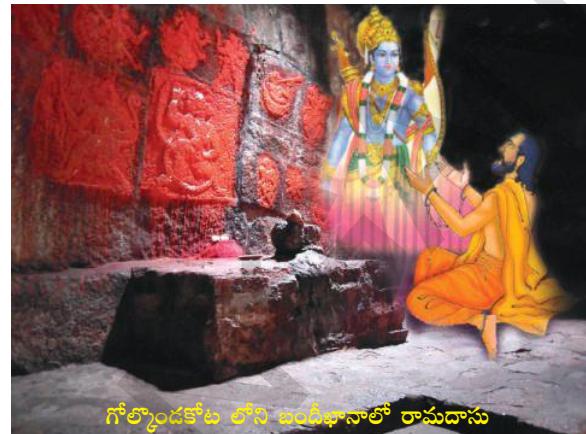

రామలక్ష్మణులు : సర్వర్జ్ఞీ పయికం - మాచేత పంపగ వచ్చినాము.

తానాషా : పంపిన పయికము తెండి - యాపయిన తమాషా చూడండి.

అని తానాషా అంటుండగానే అతని ముందర నేలపై బంగారు వరహోలరాశి పడి ఉంది. తానాషాకు నోటి మాట రాలేదు. ఆ పైకం తీసుకొని తానాషా రాజముద్రవేసి రసీదు ఇష్వగానే దానిని తీసుకొని వెంటనే రామలక్ష్మణులు చెరలోవున్న రామదాసుకు రసీదు ఇద్దామని తానాషా వేషంలో బయలుదేరారు. చెరలో ఉన్న రామదాసు ఆ సమయంలో “అయ్యా ఆ శ్రీరామచంద్రుడు ఎంతోమందిని కాపాడిందే. నన్ను మాత్రం రక్షించడం లేదే” అని దిగులుపడుతున్నాడు. ఇంతలో రామలక్ష్మణులు చెరవద్దకు వచ్చారు. తానాషా వేషంలో రాముడు “రామదాసా! భాకీపైకం ముట్టింది. ఇదిగో రసీదు” అని రసీదు ఇచ్చి మాయమయ్యాడు లక్ష్మణుడితోసహి. ఇదంతా రామమహిమే అనుకుంటూ కృతజ్ఞతాపూర్వక భక్తి కీర్తనలాలపించాడు రామదాసు.

గోల్కూండకోట లోని ఇందీఖానాలో రామదాసు

పొద్దున తానాషా మేల్మౌని, తనముందున్న వరహోలరాసిని చూశాడు. రాత్రి జరిగింది కలకాదు నిజమని నిశ్చయించుకున్నాడు. భార్యను చూసి ఇదంతా రామమాయ అని చెప్పాడు. అయ్యా! ఆ దేవదేవునికి సేవలు చెయ్యలేదే అని కుంగిపోయాడు. రామదాసు భక్తికి ముగ్గుడయ్యాడు. సకల మర్యాదలతో రామదాసును గౌరవించాలనుకున్నాడు. రామదాసును విడిపించి కొలువుకు తీసుకొనిరమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు. అక్కన్న మాడన్నలు చెరసాలకు వెళ్లి రామదాసుతో జరిగిందంతా చెప్పారు. రామదాసు ఆశ్చర్యపోయాడు. తనకంటే తానాషా అదృష్టవంతుడని మెచ్చుకున్నాడు. రాజమర్యాదలతో రామదాసును కొలువుకు తీసుకొచ్చారు. తానాషా తాను ఇంతకుముందే రామలక్ష్మణులకు రసీదు ఇచ్చానన్న సంగతి గూడ భక్తి పారవశ్యంలో మర్చిపోయి మరలా రామదాసుకు రసీదు ఇష్వబోయాడు.

శ్రీరామదర్శనంతో ధన్యుడైన తానాషాను రామదాసు, భక్తిపారవశ్యంతో భగవంతుని దాసునిగా చేసుకున్న రామదాసును తానాషా పరస్పరం అభినందించుకున్నారు. తర్వాత రామదాసును ఇన్నాళ్ళు కష్టపెట్టినందుకు తానాషా పశ్చాత్తాపండి రామలక్ష్మణులు తనకు చెల్లించిన డబ్బుతో పాటు పట్టువస్తూలు గూడ ఇచ్చి భద్రాచలాన్ని శ్రీరామచంద్రునికి మాన్యంగా ప్రకటించాడు. భక్తరామదాసు తానీషాకు కృతజ్ఞతలు చెప్పుకొని భద్రాచలానికి బయలుదేరాడు.

రామదాసు భద్రాచలం చేరడం :

భద్రాచలానికి చేరుకున్న రామదాసు తానాషా ఇచ్చిన పట్టువస్తూలను దేవునికి సమర్పించి, దర్శనం చేసుకొని ఇంటికి వెళ్ళాలనుకున్నాడు. చెరనుండి రామదాసు విడుదలైవచ్చాడన్న సంగతి తెలిసి ఊరి జనం గంధపుపు

భద్రాచలంలో శ్రీ సీతారామచంద్ర స్వామివారి కల్యాణాప్రాప్తివం

తాంబూల చందనాది పూజాద్రవ్యాలతో ఎదురొచ్చి రాముదాసుకు సాప్తాంగ దండప్రణామం చేశారు. రాముదాసు రాముభజన చేసుకుంటూ ఆలయానికి ప్రయాణమయ్యాడు. రాముదాసు మందీ మార్చిలంతో ఆలయానికి వస్తున్నాడన్న విషయం ముందే తెలుసుకున్న ఆలయ పూజారులు తలుపులు తీయించి సమస్త పూజాద్రవ్యాలు సిద్ధంచేసి ఎదురుచూస్తూ ఉన్నారు. రాముదాసు రాగానే గోపురద్వారాలు తెరుచుకున్నాయి. ఆనందబాప్యాలతో రాముదాసు “రామ నామము బల్యాహే పాపపు జిహ్వో! రామ నామము బల్యాహే” అంటూ రామునామ కీర్తనం చేశాడు. అనంతరం రాముదాసు ఆధ్వర్యంలో సీతారామకల్యాణం కన్నులపండుగగా జరిగింది.

తర్వాత గర్భగృహంలో ప్రవేశించి సీతాలక్ష్మణ సమేతుడైన రాముణ్ణి చూసి ఆనందబాప్యాలు కారుతుండగా సర్వం మరచిపోయి రాముభక్తిలో లీనమై గధ్యద స్వరముతో “కంటి నేడూ మా సీతారాముల కనుగొంటి నేడు” అని గానం చేశాడు.

పరమభక్తుడైన రాముదాసు ఇట్లా అనేక కీర్తనలతోపాటుగా దాశరథి శతకాన్ని కూడా రాశాడు. అందులో “దాశరథి కరుణాపయోనిధీ” అన్న మకుటంతో పద్మాలుంటాయి.

జూరైద నీకథామృతము, జూరైద నీపద కంజతోయమున్
జూరైద రామునామమున్ జొబ్బిలుచున్న సుధారసంబు నే
జూరైద జుర్రజార్రంగ రుచుల్ గనువారి పదంబుం గూర్చవే
తప్రులతోడి పొత్తిడక దాశరథి! కరుణాపయోనిధీ!

ఈవిధంగా రాముదాసు భద్రాద్రిలో ఉంటూ హరినామస్తరణతో కాలం వెళ్ళ బుచ్చుతూ జీవన్యుక్తుడయ్యాడు.

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహానీయగుణాత్మనే ।

చక్రవర్తితసూజాయ సార్వభోమాయ మంగళం ॥

- (తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ప్రచురణ ఆధారంగా)

పదాలు - అర్థాలు

<p>అంట్రీ</p> <p>అంజనం</p> <p>అంతలేని</p> <p>అజ్ఞాతవాసం</p> <p>అడలుకొను</p> <p>అనఫు!</p> <p>అనుజుడు</p> <p>అపారమైన</p> <p>అభినందన</p> <p>అభిరతి</p> <p>అమరు</p> <p>అమరులు</p> <p>అలయించు</p> <p>అలుసు</p> <p>అవరజుడు</p> <p>అవశేషం</p> <p>అవిశ్రాంతం</p> <p>అనవాళ్ళు</p> <p>అమద</p> <p>ఆరగించు</p> <p>ఇంగితజ్ఞులు</p> <p>ఇడక్</p>	<p>= కాలు</p> <p>= కాటుక, ఎక్కుడో ఉన్న వస్తువును కండ్లముందు చూపే విద్య</p> <p>= లెక్కలేని, చివరలేని</p> <p>= ఇతరులు గుర్తుపట్టుకుండా బతకడం</p> <p>= ఏడ్చు</p> <p>= పాపము లేనివాడా!</p> <p>= తమ్ముడు</p> <p>= చాలా ఎక్కువైన, అంతలేని</p> <p>= మెచ్చుకోలు, ప్రోత్సాహం</p> <p>= అపేక్ష, కోరిక</p> <p>= ఒప్పు</p> <p>= మరణంలేనివారు, దేవతలు</p> <p>= బాధపెట్టు, కష్టపెట్టు</p> <p>= తక్కువ, చిన్నచూపు</p> <p>= తమ్ముడు</p> <p>= మిగులు</p> <p>= విశ్రాంతిలేని</p> <p>= గుర్తులు</p> <p>= ఎనిమిదిమైళ్ళు దూరం</p> <p>= తిను</p> <p>= ఇతరుల అభిప్రాయాలు తెలుసుకోగలిగినవారు</p> <p>= ఇవ్వకుండా</p>	<p>ఉచ్చు</p> <p>ఉదధి</p> <p>ఉబ్బు</p> <p>ఉరుశక్తి</p> <p>ఎకావికిన</p> <p>ఎగడక</p> <p>ఎగుమతి</p> <p>ఎడద</p> <p>ఎత్తుగడ</p> <p>ఎలమి</p> <p>ఏండ్లు</p> <p>ఏరు</p> <p>ఒప్పు</p> <p>ఓరిమి</p> <p>కంచె</p> <p>కదనం</p> <p>కందుకం</p> <p>కబ్బా</p> <p>కయ్యం</p> <p>కర్మోటుకుడు</p>	<p>ఉ</p> <p>= వల</p> <p>= సముద్రం</p> <p>= పొంగిపోవు</p> <p>= గొప్పశక్తి</p> <p>ఎ</p> <p>= అకస్మాత్తుగా, తొందరగా, వెంటనే</p> <p>= పొంగిపోకుండ, గర్వపడకుండ</p> <p>= చేరవేయడం</p> <p>= హృదయం, ఎద</p> <p>= ఉపాయం, ప్రయత్నం</p> <p>= సంతోషం</p> <p>ఏ</p> <p>= సంవత్సరాలు</p> <p>= పెద్దవాగు (నదిలాంటిది)</p> <p>ఒ</p> <p>= ప్రకాశించు, వెలుగు</p> <p>ఓ</p> <p>= ఓపిక</p> <p>క</p> <p>= రక్షణగా ఏర్పరిచిన కంప</p> <p>= యుద్ధం</p> <p>= బంతి</p> <p>= దురాక్రమణ, తనది కాని వాటిని ఆక్రమించడం</p> <p>= కొట్టాట, గొడవ</p> <p>= కర్తినమైనవాడు, కర్మోటుకుడనే పేరుగల సర్పం</p>
---	--	---	---

కర్మలు

కలిత	= పనులు
కల్లం	= ధాన్యపు కుప్పులను కొట్టే చోటు
కలుగు	= రంద్రం
కవచం	= రక్షణకొరకు ఒంటిపై ధరించునది
కార్యం	= పని
కాలుప్యం	= మలినం
కీర్తి	= గొప్పతనం, యశస్వి, పేరు
కుంచం	= నాలుగు మానికల కొలమానం (మానికకు నాలుగు సోలలు) (దాదాపు ఎడున్నర కిలోలకు సమానం)
కృషికుడు	= దైతు
కొప్పెర	= తలపైనుండి కప్పుకొనే గొంగడి, నీళ్ళను కాగ పెట్టడానికి వాడే పాత్ర
కొలువు	= ఉద్యోగం, ఆస్తానం
కోనేరు	= చుట్టూ మెట్టుకలిగిన నలుచదరపు నీటిప్రదేశం (పుష్టిరిణి)
ఖ	= కత్తి
ఖేదం	= దుఃఖం, ఏడుపు, బాధ
గ	= ఇరవై నాలుగు నిమిషాల కాలం
గానం	= ఆహారం, గడ్డి
గీరలు	= గీతలు
గొబ్బును	= శీఘ్రంగా, వెంటనే, హతాత్తుగా
గోపురం	= దేవాలయపు వాకిలి ద్వారం
గ్యానం	= జ్ఞానం, బుద్ధి

చందనం = గంధం

చంద్రహసం = కత్తి (ఒక ప్రత్యేకమైన భద్రం)

ఛత్రపతి = రాజలాంఘనంగా గొడుగును
ధరించినవాడు (రారాజు)

చిత్తం = మనసు

చిల్లు = రంద్రం

చూడులు = చూపులు

జమాబంది = భూమిశిస్తుకు సంబంధించిన
లెక్కల వివరాలు

జరూర్ = తప్పకుండా

జల్లి = వెంటనే, తొందరగా

జవాను = బంటు, సైనికుడు

జిద్ద = మొండివైఫరి

జీవజాలం = ప్రాణుల సమూహం

జెప్ర = కొంచెం, కొడ్దిగా

తడయక = అలస్యం చేయక

తనర్చు = ప్రకాశించు

తప్పం = కాలిన

తరి = సమయం

తలగొట్టి = తలనరికి

తాఖీదు = ఆజ్ఞాపత్రం

తాటిజెగ్గ = తాటిమట్ట

తాపదం = అతికించడం

తూనికరాళ్ళు = కొలతరాళ్ళు

తృణము = గడ్డి

తెరుంగులు = విధాలు

తేటతెల్లం = మిక్కిలి స్పష్టం

త్రిరేఖలు = మూడుగీతలు

(ద)

దాపనం	= దాచడం
దుర్గమం	= వెళ్లురానటువంటి
దుర్శేష్యము	= పగులకొట్టలేనట్టి
దొడ్డి	= పశువులకొట్టం

(ధ)

ధర	= వెల, మూల్యం
ధార	= పైనుండి కిందకు ఒక వరుసలో పడే నీరు

(స)

నారి	= ట్రీ
నిరంకుశం	= అడ్డులేనటువంటిది
నిర్వలం	= మురికిలేనిది, స్వచ్ఛమైనది
నిర్మాలించు	= రూపుమాపు
సుడుగులు	= మాటలు
నెమికించుట	= వెతికించుట
నెరియలు	= నేలపగుళ్ళు
నైపుణ్యం	= నేర్పరితనం
నళినీదళం	= తామరాకు

(ప)

పత్తా	= చిరునామా
పయ్యెర	= గాలి
పరముడు	= ఉన్నతుడు, గొప్పవాడు
పాదయుగళం	= రెండుపాదాలు
పారితోషికం	= బహుమానం
పాలికాపు	= పంటకాపరి
పుడమి	= నేల
పుడిసెడు	= సగానికి మడిచిన అరచేయి అంత (చేర)
పురోగతి	= అభివృద్ధి
పులకరింత	= గగుర్చాటు
పొడగాంచి	= రూపుచూసి

పొల్లపోకుండ	= ఏదీ వదలకుండా
ప్రగతి	= అభివృద్ధి
ప్రతిధ్వని	= మారుమోత
ప్రలోభం	= దురాశ, ఎక్కువ ఆశపెట్టటం
ప్రస్తుతి	= ఎక్కువగా పొగడటం
ప్రాచీనం	= పూర్వం, వెనుకటి
ప్రాలుమాలి	= సోమరితనం
ప్రాతిపదిక	= మూలం, ఆధారం
(బ)	
బలీయలు	= బలంకలవారు, వీరులు
బావుటా	= జెండా
బిత్తరపోవు	= ఆశ్చర్యపోవు, బీరిపోవు
(భ)	
భూసతి	= భూమి అనే ట్రీ
(మ)	
మజ్ఞా	= సంతోషం, సంబురం
మదుగు	= నీటికుంట
మనీషి	= బుద్ధిమంతుడు
మలుపుట	= మళ్ళించుట
మార్గదర్శకుడు	= దారిని చూపించేవాడు
మాధవుడు	= విష్ణువు
మారుమనువు	= ఇంకోపెండ్లి
మాస్య	= గొప్పదైన
మిన్ను	= ఆకాశం
మున్నారు	= మూడువందలు
ముదము	= సంతోషం
మూక	= సమూహం, గుంపు
మూజియం	= వస్తు ప్రదర్శనశాల
మృత్పిండము	= మట్టిముద్ద
మృత్యువు	= మరణం, చావు
మేను	= శరీరం, ఒళ్ళు

మేగులు	= మేఘం, మబ్బు	శక్తి	= బలం
మోదము	= సంతోషం	శతాబ్దిం	= వంద సంవత్సరాల కాలం
యవీయసుడు	= తమ్ముడు	శానా	= చాలా
యుగ్మము	= జంట	శిల	= రాయి
రిపులు	= శత్రువులు	శుక్తి	= ముత్యపుచ్చిప్పు
రుధిరం	= రక్తం, నెత్తురు	శీఘ్రం	= వెంటనే
లేమి	= దారిద్యం	శ్రవణాభిరతి	= వినాలనే కోరిక
వడ	= వేడి (వేసవికాలపు తీవ్రతాపము)	సవారీచేయుట	= ఎక్కితిరగుట/అధికారాన్ని చేలాయించుట
వడగండ్లు	= వానరాళ్లు	సమూహం	= గుంపు
వడి	= వేగం	సముజ్యాయించుట	= నచ్చజెప్పుటం
వరిపిడి	= వరిపాట్టు	సాధువు	= మంచివాడు
వార్ధి	= సముద్రం	సారథి	= రథాన్ని నడిపేవాడు
విదుల్య	= విదుల్యం (దుల్యపు)	సుష్టులు	= ముచ్చట్లు, కథలు
విధి	= కర్తవ్యం, చేయవలసింది	సుష్టుట్లి	= ఒక్కమరచిన గాఢనిద్ర
వనధి	= సముద్రం	స్నాట్రి	= ఆదర్శం, ప్రేరణ
వనవాసం	= అడవిలో నివాసం ఉండడం	సేతువు	= వంతెన
విష్వవం	= మార్పు, తిరుగుబాటు	స్నేదం	= చెముట
విభూతి	= ఐశ్వర్యం, బూడిద	సౌధం	= భవనం, మేడ
విరించి	= బ్రహ్మ	సౌభ్రాత్రం	= సోదరభావం
విల్లు	= ధనుస్సు	సంపన్ములు	= ధనవంతులు
వివేకం	= తెలివి	సంబురం	= ఆనందం
విస్మయం	= ఆశ్చర్యం	హర్షం	హ = సంతోషం
వెతలు	= బాధలు, కష్టాలు	హాలికులు	= రైతులు
వెలవెలబోవు	= కళ తప్పడం, తెల్లబోవు	హుంకరించుట	= హుమ్మని ధ్వని చేయుట
వెల్లడిచేయు	= వ్యక్తపరుచు, తెల్పు		
వేడుక	= సంతోషం (పండుగవలె జరుపుకోవడం)		

పర్యాయపదాలు

అడవి	= వనం, కాన, ఆరణ్యం	నేత	= నాయకుడు, సారథి, నడుపువాడు
ఉదధి	= సముద్రం, రత్నాకరం, సాగరం	నేత్రం	= నయనం, కన్సు, అక్షి, చక్కనిపు
ఏనుగు	= కరి, హాస్తి, గజం	పసిడి	= బంగారం, పుత్రది, సువర్ణం, కనకం
కప్ప	= మండూకం, భేకం, దర్శరం	పురం	= పట్టణం, నగరం, స్థానీయం
కథ	= గాఢ, వృత్తాంతం, ఉదంతం	పులి	= పుండరీకం, వ్యాప్తిం, శార్మాలం
కడుపు	= కుక్కి, ఉదరం, పొట్ట	పుప్పం	= పుప్పు, సుమం, విరి
కడనం	= యుద్ధం, రణం, సమరం	పుడమి	= పుట్టిపు, వసుధ, ధరణి
కపి	= కోతి, మర్కుటం, వాసరం	పెనిమిటి	= భర్త, మొగుడు, పతి
కరము	= చేయి, హాస్తం, పొణి	పొలం	= చేను, క్లైట్రం, సీమ
కొండ	= గుట్ట, పర్వతం, గిరి, నగం	పండుగ	= పబ్బం, ఉత్సవం, వేడుక
కోవెల	= గుడి, దేవళం, దేవాలయం	బావుటా	= జెండా, పతాక, ధ్వజం
కండ్లు	= నేత్రాలు, నయనాలు, అక్షులు	బాటు	= తోవ, మార్గం, దారి
ఖడ్డం	= కత్తి, అసి, కృపాణం	భానుడు	= సూర్యుడు, రవి, ఇసుడు, అర్చుడు
గాలి	= పవనం, మారుతం, గాడ్పు	భార్య	= సతి, పెండ్లాము, కళత్రం
గుంపు	= మంద, సమూహం, బృందం	భామి	= అవని, పుట్టిపు, వసుంధర
చీకటి	= అంధకారం, ఇరులు, ధ్వంతం	మగువ	= ట్రై, ఇంతి, పడతి, వనిత
చెలిమి	= స్నేహం, నెయ్యం, మైత్రి, సోపతి	మేఘం	= మొగులు, జీమూతం, వారిదం
చెరువు	= తటూకం, కొలను, మడుగు	యుద్ధం	= రణం, సమరం, సంగరం
చేప	= మీనం, మత్స్యం, రుషం	వనధి	= వార్ధి, సముద్రం, అంబుధి
జలం	= నీరు, ఉదకం, సలిలం	వారధి	= వంతెన, సేతువు, కట్ట
జీతం	= వేతనం, బత్తెం	వంశం	= సంతతి, గోత్రం, కులం
తాబేలు	= కూర్చుం, కమరం, కచ్చపం	సదనం	= ఇల్లు, నివాసం, మందిరం
తృణం	= గడ్డి, పచ్చిక, గణిక	సింహం	= కేసరి, మృగరాజు, పంచాస్యం
దుర్గ	= చండి, అంబ, పొర్పుతి	హర్షం	= సంతోషం, ముదం, సంబురం
దేహం	= తనువు, శరీరం, మేను, పెయ్యి	హోలికుడు	= రైతు, కర్మకుడు, కృషీవలుడు
నింగి	= మిన్ను, ఆకాశం, గగనం		
నిజం	= సత్యం, వాస్తవం, నివ్వదీ		
నైపుణ్యం	= నేర్పు, పనితనం, కౌశలం		

ప్రకృతి-వికృతులు

అటవి	-	అడవి		పృథ్వీ	-	పుడమి
అంబ	-	అమృత		పర్వము	-	పబ్బం
ఆహారం	-	ఖగిరం		ప్రతిజ్ఞ	-	ప్రతిని
కథ	-	కత		ప్రయాణం	-	పయనం
కార్యం	-	కర్జం		ప్రాణము	-	పానము
కీర్తి	-	కీరితి		భక్తి	-	బత్తి
కుండం	-	కుండ		భాష	-	బాస
కులము	-	కొలము		భోజనం	-	బోనం
గర్వము	-	గరువము		బృంగారం	-	బంగారం
గుణము	-	గొనము		మాన్యము	-	మస్సెం
గ్రాసం	-	గాసం		మేఘము	-	మొగులు
చంద్రుడు	-	చందురుడు		ముఖం	-	మొగం
చిత్రం	-	చిత్రరువు		మౌక్కికం	-	ముత్యం
త్యాగము	-	చాగము		రాత్రి	-	రేతిరి
ధర్మము	-	దమ్మము		రాజు	-	రాయడు
దూరం	-	దవ్వ		విద్య	-	విద్ధి
దీపం	-	దివ్వె		శక్తి	-	సత్తువ
దిశ	-	దెస		శ్రీ	-	సిరి
నిజము	-	నిక్కము		సముద్రం	-	సంద్రం
నిద్ర	-	నిదుర		సహాయం	-	సాయం
నిమిషం	-	నిముసం		సింహం	-	సింగం
పశువు	-	పశువు		సంతోషం	-	సంతసం
పత్తనం	-	పట్టం		స్నానం	-	తానం
పూర్ణిమ	-	పున్నమ		స్ఫోమి	-	సామి

నానార్థాలు

అవ్వ	= తల్లి, అమృత్యు, నాయనమ్మ	ధర	= భూమి, వెల
ఆశ	= కోరిక, దిక్కు	దహనం	= కాల్చుట, జీడి
ఉత్తరం	= లేఖ, ఒకదిక్కు	దిక్కు	= దిశ, శరణం, దారి
కథ	= కత, గౌరి	నిజం	= సత్యం, విధము
కరం	= చేయి, తొండం, కప్పము, కిరణం	నిగ్గ	= ఉత్కుష్ట కాంతి, కిరణం, సారం
కపి	= వానరం, సూర్యుడు, ఏనుగు, విష్ణువు	పాలు	= జీరం, భాగం
కర్మం	= నాగుపాము, మారేడు, విషభేదం	ప్రాణం	= ఉసురు, గాలి, బలిమి
కాలము	= సమయం, నలుపు, చావు	మతం	= అభిప్రాయం, సమృతి, శాస్త్రం
కాపు	= కాయలు కాయుట, రైతు, రక్షణ	రాజు	= చంద్రుడు, భూపాలుడు
కారు	= కాలం, నలుపు	రీతి	= విధము, మేర, ఇత్తడి
కీడు	= అపకారం, ఆపద, అశుభం	వర్షము	= అక్షరం, రంగు, ఆకారం, జాతి
కులం	= వంశం, తెగ, శరీరం, ఇల్లు, ఊరు	వర్షము	= సంవత్సరం, వాన, మబ్బు
కొలువు	= ఉద్యోగం, ఆస్థానం, సేవ	సాధువు	= సజ్జనుడు, ముని
గుణము	= స్వభావం, అల్లెత్తాడు	సిరి	= సంపద, లక్ష్మీదేవత
గోవు	= ఆవు, కన్ను, బాణం, సరస్వతి, భూమి	సీమ	= దేశం, వరిమడి, గుర్తు
చిత్రం	= చిత్రరువు, బొట్టు, ఆశ్చర్యం	హంస	= శ్రేష్ఠం, ఒకపక్షి, పరమాత్మ

విశేషాంశాలు

సలుడు : విశ్వకర్మ అంశతో పుట్టిన ఒక వానరుడు. ఇతడు వానరసేన లంకకు పోవడానికి సముద్రానికి సేతువు కట్టాడు.

గండభేరుండపక్షి : రెండు తలలుగల పక్షి. ఇది ఏనుగులను తన్నుకొనిపోవు శక్తిగలది.

జానపద సాహిత్యం : జనపదం అంటే గ్రామం. జనపదాలలో నివసించేవారు జానపదులు. జానపద సాహిత్యం ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఎట్లా పుట్టిందో చెప్పడం కష్టం. జానపద సాహిత్యం మౌఖికంగా ప్రసారమవుతూ ఉంటుంది. జానపద సాహిత్యానికి కర్త ఎవరో తెలియదు. సామూహిక కర్మత్వం, సామూహిక ప్రచారం దీని లక్షణం. జానపద సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చెయ్యడంవల్ల ప్రజల ఆచార వ్యవహారాలు, సంస్కృతి, సంప్రదాయాలు తెలుసుకోవచ్చు.

జినవల్లభుని శాసనం : వేములవాడ చాళుక్య రాజైన రెండవ అరికేసరి ఆస్థానకవి పంపడు. పంపని తమ్ముడు జినవల్లభుడు. ఈయన క్రీ॥శ॥ 940 లో ‘కుర్మాలశాసనం’ వేయించాడు. ఇది తెలంగాణలో తొలి

పెద్దశాసనం. దీనిలో మూడు కందపద్మాలు ఉన్నాయి. కుర్క్కుల శాసనాన్నే జినవల్లభుని శాసనం అంటారు. కుర్క్కుల గ్రామం కరీంనగర్ జిల్లాలోని గంగాధర మండలంలో ఉన్నది.

అజ్ఞాతవాసం : కౌరవులు పాండవులతో పాచికలు ఆడేటప్పుడు పందెం కాస్తారు. పందెంలో ఓడిపోయినవారు పన్నెండు ఏండ్లు వనవాసం, ఒక యేదు అజ్ఞాతవాసం చేయాలి. మాయాజూదంలో పాండవులు ఓడిపోతారు. పన్నెండెండ్లు వనవాసం పూర్తయ్యాక ఒక యేదు అజ్ఞాతవాసం చేస్తారు. అజ్ఞాతవాసంలో ఎవరూ పాండవులను గుర్తుపట్టాడ్ది. అట్లా ఎవరైనా గుర్తుపడితే తిరిగి పన్నెండెండ్లు వనవాసం, ఒక సంపత్తరం అజ్ఞాతవాసం చేయాలి. పాండవులు విరాటరాజు రాజ్యంలో అజ్ఞాతవాసం చేస్తారు.

కస్తుమ్మ కష్టాలు : ‘కష్టాలమీద కష్టాలు పెట్టడం’ లేదా ‘రాచిరంపానపెట్టడం’ అనే సందర్భంలో ఈ జాతీయాన్ని వాడుతుంటారు.

రామవారథి : తమిళనాడులోని ధనుష్ణోటికి, శ్రీలంకకు మధ్యన రాముడు వారథిని నిర్మించాడని ప్రతీతి. అమెరికాలోని నాసా అంతరిక్ష పరిశోధన సంస్థ ఉపగ్రహం ద్వారా భూమి ఛాయాచిత్రాన్ని తీసింది. ఈ ఛాయాచిత్రంలో సముద్రంలో కట్టబడిన సేతువు స్ఫూర్ఖంగా కనబడుతుంది. ఈ వారథి మూలంగా భారతదేశానికి “సునామీ”ల ప్రభావం అంతగా ఉండడం లేదు. దీనికి ఆంగ్లములో “ఆడమ్స్ బ్రిడ్జ్” అని పేరు.

కాకతీయ శిలాతోరణం : తెలంగాణ చరిత్రలో సువర్ణ అధ్యాయం కాకతీయుల కాలం. వారు చాలా కాలంపాటు ఉరుగల్లు కోటనుండి పాలన సాగించారు. 1199 లో కోట నిర్మాణానికి గణపతిదేవుడు శ్రీకారం చుడితే అరివీర భయంకర వీరనారి అయిన ఆయన కూతురు రుద్రమదేవి కాలంలో కోట నిర్మాణం పూర్తయింది. కోట ఒక అద్భుత నిర్మాణం. కోట ద్వారంగా కీర్తితోరణాలు ఉన్నాయి. ఆ కీర్తితోరణమే ఇప్పటి తెలంగాణ రాష్ట్ర అధికార చిహ్నం. ఈ శిలాతోరణం కాకతీయ శిల్పకళా వైభవానికి వన్నెతగ్గని ఆనవాలు.

కొన్ని మన సామెతలు

పొమ్మనలేక పొగపెట్టినట్లు
ఉరుమురిమి మంగళంమీద పడ్డట్లు
ఊరందరిదో దారి ఊలిపికష్టోదో దారి
సందిట్లో సదేమియా అన్నట్లు
గుమ్మడికాయలదొంగ అంటే భుజాలు తడుముకున్నట్లు
అంగట్లో అన్నే ఉన్నా అల్లుడినోట్లో శని అన్నట్లు
పుణ్యంకొద్ది పురుషుడు దానంకొద్ది బిడ్డలు
తప్పెడిస్తే తంగెళ్ళు పీకాలె
ఇంటింటికో మంటిపోయ్య
అడిగినట్లిస్తే కడిగినట్లవుతది
కిందపడ్డ మీదికాలు నాదే

ధిల్లీకి రాజైనా తల్లికి కొడుకే
కుండ పగిలినా కుక్కగుణం తెలిసె
చాపుతప్పి కన్న లోట్టుపోయినట్లు
పోచమ్మ కుండపెట్టే మైసమ్మ మాయంచేసె
పిల్ల పయలం ములై పయలం
విత్తు చిన్న విచారం పెద్ద
సుఖమొస్తే మొహంకడుగ తీరికలేదన్నట్లు
ఎక్కినోంది గుర్తం ఏలినోంది రాజ్యం
చుట్టుమై వచ్చి దయ్యమై పట్ట
ఉయ్యాల్లో బిడ్డనుపెట్టి ఊరంతా వెతికినట్లు